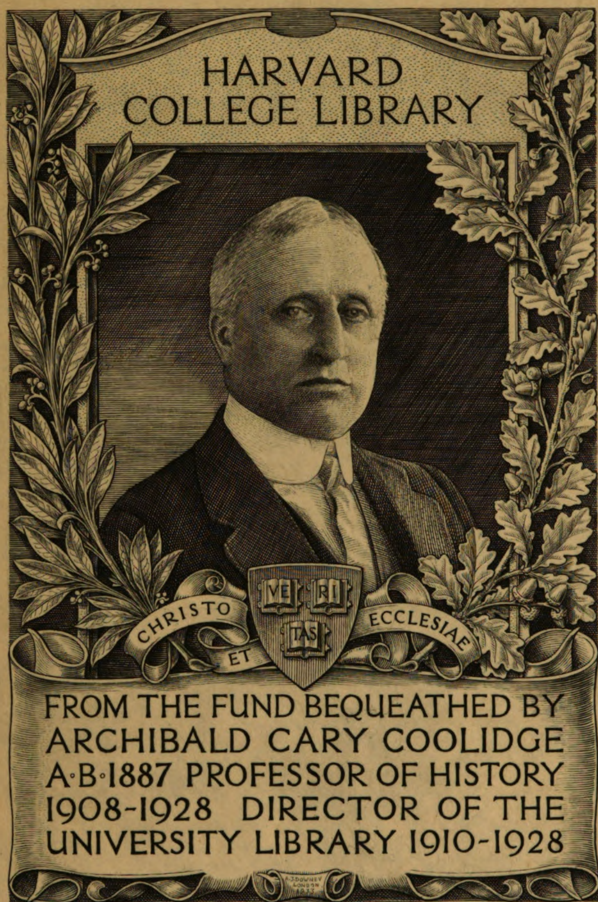

HARVARD
COLLEGE LIBRARY
CHRISTO
ET
ECCLESIAE
VE RI TAS
FROM THE FUND BEQUEATHED BY
ARCHIBALD CARY COOLIDGE
A·B·1887 PROFESSOR OF HISTORY
1908-1928 DIRECTOR OF THE
UNIVERSITY LIBRARY 1910-1928

BOKBINDARE
UPSALA

Claes Annerstedt

SAMLING AF URKUNDER

RÖRANDE

FINLANDS HISTORIA.

Med understöd af Statsmedel

i tryck utgifven.

Andra Delen.

HANDLINGAR

UPPLYSANDE

FINLANDS HISTORIA

UNDER

KARL IX:s TID

utgifna af

Dr Johan E. Waaranen.
Docent i historien.

II.

1603—1608.

HELSINGFORS,

Finska Litteratur-Sällskapets tryckeri, 1864.

Imprimatur: *Carl von Schoultz.*

Förord.

Då andra bandet af denna urkunds samling nu lemnas i allmänhetens händer, kan utgifv. icke underlåta att uttrycka sin förundran öfver den tystnad, hvarmed första delen blifvit mottagen af den periodiska pressens flesta organer, likasom arbeten af detta slag antingen vore föga värda dess uppmärksamhet eller också uti vårt land så ofta skulle framträdt, att de till och med förlorat nyhetens behag. Och dock hade hela sex år förflutit, sedan sednaste urkunds samling sett dagen. Endast *Litterär Tidskrift* och *Suometar* hafva bevärdigat oss med en utförligare anmälan och granskning, hvarföre utgifv. också utbeder sig tillåtelse att här lemna några förklaringar till den kända signatyren *Y. K:s* anmärkningar uti N:o 19 af Suometar för innevarande år.

Hr Y. K. yttrar, att alla urkunder ifrån medeltiden och till och med ännu ifrån 16:de seklet förtjena tryckas, men att deras antal under följande århundraden så tilltaga, att de uti ingen urkunds samling kunna inrymmas. Detta har utgifv. också insett och såsom bevis derpå må tjena, att de uti första bandet meddelade 255 — icke 225 såsom Y. K. uppgifver — urkunder utgöra endast en tredjedel mot excepternes antal. Men att utesluta sådana handlingar, såsom t. ex. de af honom anförda N:o 204, 205 och 206, ansåg utgifv. sig ingalunda berättigad till, då de förut icke blifvit i tryck meddelade och röra såväl Finland som Sverige; och angående fullmakten und. N:o 205 må anmärkas, att den uttryckeligen säges gifven äfven åt *Tönne Jöransson och Henrik Tönnesson i Finland* samt åt *Erland Björnsson och Johan Karlsson i Norrland*, som då också innefattade Österbotten. Hertigens svar till Storfursten und. N:o 123 åter är ett så intressant dokument, att det väl försvarar sin plats i denna samling. — Hvad registret angår, så har utgifv. velat meddela endast en *namn*-förteckning — ehuru äfven i detta afseende en och annan bristfällighet kan

uppletas, hvilket i allmänhet dock är ganska svårt att förekomma — och ansett, att den temmeligen utförliga innehållsförteckningen lemnar tillräckliga vinkar uti sakförhållanden. — Finare stil hade visserligen kunnat användas, men då skulle också sättarearvodet i förhållande stigit. Det fina papperet åter bör endast räknas Tryckeri-bolaget till förtjenst, emedan denna omständighet alls icke förhöjt priset.

Källorna till denna del äro i allmänhet de samma som till den föregående och orsaken till de många tryckfelen likaledes. Särskilt ber utgifv. att få påpeka misstaget å sid. 316, der andra punkten blifvit förbigången och det, som anföres under andra, rätteligen hörer till tredje punkten.

Helsingfors den 28 Juli 1864.

Johan E. Waaranen.

Innehåll.

1603.

1604.

1605.

1606.

1608.

1603.

256. Öpett bref till the Suensche och Finsche Ryttare, som vthi Finland Stadde äre. af Vpsala then 8 Januarii Åhr 1603.

Riksregistraturen för år 1603 fol. v. 8.

Wij Carll etc. Tillbiudhe edher oss elschelige och manhaftige wåre trogne tienere och vndersåther af Adhell sampt befhälet och gemeene Ryttere, som vthi Finland äre, bådhe Suensche och Finsche, wår gunst och nådige benägenheet med Gudh tillförende. Och wele edher sampt och synnerligen nådhelige icke förholle, att såsom wij nyligenn igenom wår skrifwelse lathe af edher nådheligen begäre, att i wille lathe finne edher wälwillioge till att blifua Krigsöfuersten Arfwed Erichson följgachtige vthöfuer till Lijfland, till att vndsettie de befestninger som wij ähnnu innehafue, Så att the icke vthi fiendens the Polers wold komme motte, och elliest till att göre fienden thet meste mootstånd, som någen tijdh mögeligit ware kunde. Så är ännu wår nådighe begären och gunstige förmaning, att i godhwillieligen och vthan någen tredzske och geenseijelse lathe finne edher welwillielige att blifwe för:de Arfued Erichsson följgachtige vthöfuer och troligen och rätträdheligen emoot Riksens fiender bruke, ehnär han eder till Riksens bäste tillseijendes och befallendes warder. Och såsom wij då vthi wårt förre bref edher lofuedhe och tillsadhe, att wij allom them, som sigh welwillielige lathe befinne till samme Tugh och reese, med godz och gårder betenckie wele. Så wele wij och ännu hafue här med lofuet och

tillsagdt, att så monge af edher som godwiligen draga vthöfuer och hielpe till att Dorpt, som nu af fienden mest warder beängslett, motte blifue vndsatt, Dem wele wij vnne och efterlåthe frijheet och frelse på the gårder, som the hafue. Och the som inge gårder hafue, them wele wij med godz och gårder försörie och vnder frijheet vnne och efterlåthe, och huars och eens trooheet så betenckia och belöhne, att huar i sin stadh skall hafue ordsak oss derföre till att betacke. Men the som icke wele blifue för:de Arfwed Erichson följgachtige och kunne ware vthan laghlige förfall, the skole miste the gårder och frijheter, som the här till nuttet och hafft hafue, the ware sigh af Adhell eller andre. Och ther öfuer blifue achtedhe för mindre män, the ther och aldrigh meere af oss och Cronone någen frijheet eller vnderhold bekomme och niuthe skole. Försee oss fördenskulld, att huar i sin stadh, som sitt fädernesland troligen och wäl meener, thette betenckiendes warder och huar sigh dess welwillieligere bruke och befinne lather. Der med görendes thet oss skeer till Synnerliget nådigt behagh. Hwilket wij och som förb:t är med gunst och allt gott betenckie och belöne wele. Gudh edher samptligen och synnerligen nådheligen befallendes. Datum ut supra.

257. Swar på Arfued Erichsons Schrifuelse. Af Vpsala then 8 Januarii Åhr etc. 1603.

Riksregistr. fol. 9.

Carll etc. Wår synnerlige gunst etc. Wij hafue bekommet edher schrifuelse Arffwed Erichsson, ther med i gifue tillkenne huru såsom i ther vthi Finland hafue förlagdt Krigzfolket, hwilket wij oss så lathe behaghe och särdeeles är thet rätt af idher giordt, att i medh Rytterne hafue så noge inseende, att the icke få tillfoge bönderne öfuerwold och oförrett. I lathe straffe them, som ther medh

blifue befundne. Huilket wij och begäre, att i här efter göre och så laget, att bönderne måge blifue förschonedhe thet meste mögeligit wara kan. Och efter Anders Lindormsson hafuer uthi thesse dager schrifuit oss till, att fienden förholler sigh ähnnu om Dorpt, och endoch han wille gerne vndsettie them, som ther opå äre, Så hafuer han doch intet folk ther medh kan han något vthrette. Huarföre ähr ähnnu som tillförne wår nådige willie och flitige förmaning, att i skynde edher vthöfuer och tage thet meste folk med edher, som i kunne komme tillwäge, så att i blifue till thet ringeste till tu tusend hester sammen och intet achte, huad såsom Anders Lindormsson eller andre kunne rådhe der emoot, vthan i then Helge Trefaldigheetz nampn ryckie fort. Och om i thet gören och så lage att Dorpt, som nu vthi största fhare står, motte blifue vndsatt, Då wele wij gifue edher bådhe här i Suerige och Findland hundradhe gårder. Szå och the Ryttere och andre, som med edher drage och ther till förhielpe, vnde och efterlåthe frijheet och frelse på theres godz. och gårder, som the hafue, och the som inge hafue, them wele wij ther medh betenckie, så att i samptligen skole hafue orsaak oss. therföre att betacke och niuthe edher trooheet och flijt tillgodhe, efter såsom wij och Ryttarne ther om särdeles hafue tillskrifuit, huilke bref wij idher här medh sende, att i för them kunne förkunna lathe. Huadh belangar och thet i skrifwe, att Rytterne äre största delen med hester illa försorgde, Så efter Anders Larssons, Eschedh Lindormssons och unge Lindwed Claessons, desslikes een stoor deel af Mårthen Claessons och Jesper Matzssons hafue i dette åhr på intet tugh warit, så motte de ju hafue godhe hester, Derföre så kunne i tage them medh edher och sedhan vthwällie af the andre fhaner så monge, som någen tienst göre kunne. Men the andre som för oförmögenheet skuld ingen wart komme kunne, the skole i lathe blifue ther i Finland quarre och ingelunde tillstedhia, att the drage hijt vtöfuer, ehuad

rådh i och finne till att vnderholle them medh. Prowiantet till theres oppehold, som öfuer drage, måge i tage af thet, som opå Skepen är som ther i findland liggie ther inne frusne, för ähn något skulle fhele och Rytterne derföre blifue tilbake. Dy det är bettre att i der vtaf tage och deele ibland them, på thet i måge dess starkare komme i marken och vthrette något gott, än att the skulle liggie hoos bönderne och vthsughe them och täre lijke mycket och intet göre till saken. Huad såsom sedhen vtaf Prowiantet blifuer, thet skole i tage med edher och fhöre thet vthöfuer till Narfuen, ther till i moste handle med bönderne att the wele hielpa huar tijo een kerre och een hest, efter som wij tillförende hafwe schrifwet edher ther om till. Och ther så wore att thet icke bär emellan Wijborg och Narfuen, ändoch wij icke anners kunne troo än att thet ju med thenne starke winteren, som warit hafuer, hafuer lagdt, kunne i begäre af Ryssen frijt Pass igenom Ryssland, på thet man må förhöra huadh han suarar, ändoch wij icke wette hwilken wägen i mene, annet ähn åht Yxpene udden, och då drage icke mere ähn ett litet stycke öfuer Ryssens land och behöfue der till ingen leigde eller Pass, efter i äre stark noch och före pass med edher, Huilket wij edher nådheligen icke hafue welet förholle, och förlathe oss wist ther opå att i ryckien fort och göre thet till saken, som een ehrlig man ägner och bör. Såsom och begäre att i lathe oss wette när, huru starck och huilken wägen i begifue edher vthöfuer. Desslikes så ähr wår willie och begärenn att i sampt med Stådtholderne opå Wijborg och Narfuen hafue edher kundskaper vth och förnimme huadh sanning som är med the tidhender, som ifrå Ryssland komne äre, om Konungens i Danmark brodhers dödh och till huilken grentzen hans lijk skall fört warde, om så sant är som Ryssen hafuer vthsprengt, antingen till then Wiborgische eller Narwische och sedhan lathe oss wissa kundschaper ther

om med thet förste bekomme. Gudh befallendes. Datum ut supra.

Ekenäs den 23 Januari.

258. *Grefwe Moritz till kronans fogde öfwer Raseborgs län, Lasse Mikelsson, att betala Ekenäs borgaren Erik Mårtensson hans frakt.*

Originalet bland „acta historica“ på Senatens arkiv.

Moritz Grefwe till Rasseborgh, Frijherre till Grefznäs och Kägleholm, Swerigis Rijkes Drotzsädt och Rådh, och Lagmann vdi Närike.

Effter dett Lasse Mickilssonn denne wår vndersåthe och Borgar vdi Ekenäs, Erijk Mårthenssonn, haffwer warit her för oss och sigh högeligen beswäredt, att han vdi förlidenn Sommars haffwer förtt medh sinn Faarkost enn hop krigzfolck både till och frå Lifflandh, opå hwilkenn Reese hann haffwer waritt Tolff wijckur stadd och mykett omkostnatt giortt, och derföre ingen tingh bekomit, huarföre haffwer han vdi vnderdånighett ödmiukeligen Beditt oss om denne wår förskrifft, Åhr fördenskuldh på högborne Furstes wår N: herres wägne wår willie och Begerenn, att i owägerligenn låte för:te wår vndersåtte bekomme sinn Frachtt och Betalningh, som han således på Cronens wärff och Erender förtientt haffwer, så att han owägerligen motte blifwe till fridz stellt. Her effter haffwe J eder till att rette, Gudh Befalatt. Aff Ekenäs denn 23 Januarij åhr etc. 1603.

Moritz G: F: etc.

Ijo den 2 Februari.

259. *Bewis öfver nöden i Ijo socken.*

Originalet uti Kejserl. Senatens för Finland äldre arkiv N:o 4828 fol. 93 är besegladt med socknens jemte tvenne enskilte personers sigill och har nederst

följande anteckning: „vti Jio sochnn brukades inge nötter och rentade intet 1603". Förut tryckt i Suomi 1859 p. 225.

Wij fattige Skatskyllige vndersåter och menige Mann vti Jio Sochn Bekenne och här medh witterlige göre, Att här vti Sochnen så wäll såsom och vti alle Andre här vti Österbåthn (Dedt gud bätre) ähr en swår oförmögenheet och fattigdoom för handen på alle ting, Att mångge (Ty wärre) Aff hungers nödh äre suultne til dödz, Eij heller haffue största Partten nu Annet tiltaga ähn nödgat till förtäringh annamma [sådant], som aldrigh tilförende sport war, Såsom och nu vti wintter förleden (medh tucht) dher ett fööl stodh iblandh monge Andre, som till dödz blefne kört, hafuer een wår Sochne inbyggiere nödgat taga vdaff almenige wägen, draga kråppen på kälckan in til sit heem wist, *och medh dess fhåla slächt sin hustrus och barns hunger, Tesligist vti trångmål, som gudh sigh öfuer förbarma, hafue och nödgat försellie theris barn och Afföde til Rydzlandh; Dherföre peninger och Annet till Cronones vtlagur Och nu för sådenne oförmögenhet* ärom och på dhenne tidh vtarmede wordne, Att wij icke hafue Rådh til at förskaffa oss noot, Myckit mindre at vtgöre, såsom wij åhrligen wane ähre, wår Nootfisk, huilket wij haffue förskuttidt in til wår Nådigiste öffuerheet och begäre medell och förskoningh. At thette så i Sanningh finnes late wij trycke wåre Sochne Signet sampt och wår Kyrkeheerdes her Jacobz och 12 eedsworne mäns Boomärke, Datum Jio Sochnn then 2 Februarij Anno 1603.

Den 5 Februari.

260. *Bevis öfver nöden i Österbottens norra fögderi.*

Originalet i Senatens arkiv N:o 4828 fol. 34. Af de ursprungl. 16 vidhäftade sigill finnes numera endast hälften qvar, mer eller mindre skadade; nederst läses: „Beuiss på 1602 års tiende att thet årett blef ingen säd". Förut tryckt i Suomi 1859, p. 223.

Bekenne wij oss menige Mann och skattskyllige bönder vdi Norr Fougderij vdi Österbotnen och göre her

med wetterligit, Att åhr etc. 1603, när laga winter ting hollen wardt vdi för:de Norr Fougderij, Tå Eskedhe erlig och wällachtet Gabriell Thomasson befalningzmannen beskeedh opå 1602 åhrs Tiende Spanne:ll, som årligen tilförende är want vtgöres, Så endoch opå samma 1602 åhr ingen års wäxt icke till ett korn tilgörende war opå Spanne:ll, vthan af frost förderfwat, Derföre mong tusende af wår afföde och grannar her wdi Landzenden afsompnade äre, sosom och nu mongen i thetta åhr icke hade sädes kornet att såå i sijn åker eller och något opskära, eij heller wthi tilstundende åhr wete oss annedt förestå för det öfuerflödigt Borgleger, som wij fatige männ bode af fyre fenicker Knechter der till Båtzmän (kenne Gudh) betungede äre, Oanseedt högborne Furstes alles wår nådig:ste herres, Hertigh Carls & bref förmäler, Att sedhan then Gärden på Herredagen pålagd skulle wara vtgiort, skulle wij wijdere på det åhret med andre pålagur icke blifue betungede, Och Sädes kornet, som wij fatige männ hafue spart til såningen, nödgom nu till för:be:de Knechtars och Båtzmäns borgleger vtgöre, Och förorsakes sedhan ther vdaf, att på thet åhret, när man 1604 schrifwe må, blifuer ingen opbörd anthen opå Spanne:ll eller andre Partzeler, Ty på 1602 åhr hade man halm till föde och der man nu inthet hafuer till att såå, wete wij oss eij annet ähn Dödhen för Dören, och sedhan öfuergifue bode huus och heem, som nu aldredo för samma borgleger skuld skeedt ähr, att theris ende Sädes Kornn är them ifro tagen, och sedhan nödgas afdrage och late hemmanet ståå öödhe. Att thetta så vdi fullkomlighet skeedt är, som förbemältt är, Till yttermere wisse witnesbörd och stadzfästelse bidie wij samptligen the hederlige och Wällärde Männ wåre Kyrckieherder, att the trycke theris Signeter her nedhan före iämpte wed wårt Sochne Signete, Schrifuit vdi Norr fougderij then 5 Februarij åhr etc. 1603.

Kumogård den 15 Februari.

261. *Allmogens i Nedre Satakunta härad svar på Hertigens begäran om en krigshjelp.*

Originalet ibland „Riksdags acta 1603“ på Kongl. Riksarkivet; à tergo: „aff hele nedre sathagunda“.

Edle wälborne och wördighe Herrer, effter E: H:tz bodh haffue wij fattighe wndersåter, som boendes äre här i Nedre Sategunden, hörsamlighen här nu försambladhe bliffuit och fliteligen midh all wnderdonigheet hörtt och öffwerwägat thet wärff och ärandet, E. H. på alles wåras Nådige höghe öffwerheetz H. F. N:dz wägna för oss så wäl som för hele landet proponere och affhandle haffue, synnerligh om en hielp till fredz förhandlingh eller ther så behoff görs göra fienden mootstånd. Ther wppå haffuer E. H. på hög:te H. F. N. wägna begärat wår wnderdånige och ödmiuke betenckiande och swar i saken, thet wij ock haffue här medh ödmiukeligen kårtteligen till wärckett stält. Och betacke wij ganska wnderdånligen hög:te H. F. N. för sådann furstlige och christelige wmwårdnat och åhågha, att H. F. N. gunstligen och nådheligen befliter sigh att fredha och förswara oss fattige wndersåther, synnerligh och särdeles wår Christeligh religion, och bekenne ther hooss oss alla samptligen wara plichtige H. F. N:de icke allenast tro, huld tienst och lydno, wthan ock att wij skole haffue ospardt för H. F. N:dz skuld moodh och blodh. Och hwadh anlanger then för:de hielpen H. F. N. lather gunstligen igenom E: H: aff oss fordre, kan wij icke annat swara, än att wij wille gerna wnderdånligen effterkomma H. F. N:dz befalning här wthinnan så wäll som ock elliest altijdh tilförenne, så lenge wij någon rådh hadhe, Men effter thett wij äre nu så oförmögne och wtharmadhe wordne, att wij icke kan thet muntligen mykit mindre schriffteligen wthtryckia, Huarföre ändoch wilian wore, lijckwäll förmögenheet och rådh är ther inthet meera till. Effter thet att i thenne framledne

åhr först i fiord straffadhe gudh oss medh onaturligh frost, att ther igenom all sädhen bleff hooss oss förderffuat, så att wij ther wthaff ingen gagn hade, Sedan när wij måste köpe icke allenast wår födo, wthan ock wthsäden, straffadhe gudh oss i åhr, mestadels här i härede, medh watuflodh och onaturligh wädsko, att wij ganska ringe deell wpskuro. Här wppå föruthan åhrligh ränta och gärder, som wij haffue wthdragitt, haffuer nu krigzfolket Ryttare och Knechter på oss leghat och så medh fodring och olijdelige Borgleger oss förblottat, att wij äre nu i grund förderffwadhe och äre nu så geldbundne bleffne, att wij haffue icke rådh thet att bettale, och haffue wij inthet meer rådh att köpe wår näringh och bäringh, mykit mindre sädhes korn, icke heller få wij till låns ingestädz, och fördenskuld nödges icke allenast öffuergiffue hus och grund, wthan och jämmerligen swältta i hiäll, såsom monge hooss oss äre allredho icke allenast ödhe, wthan ock i hunger dödhe bleffne, och mest partten, som nu hålla theres lijff medh storcknadhe öök asen och annat sådant oloffligh tingh, wetha inthet annat än dödhen för sigh, thet gudh kenne, och thet är nu en sådan swåra hunger hooss oss för händen, att wij näpligha kunne dragha wårt fattigha lijff fram till Sommardaghen. Huarföre äre wij fattighe wndersåther ganska wnderdånligen för H. F. N. och samtligen för E: H: bönfallandes, att wij måtte nu medh sådana pålaghur förskonte bliffue, på thet att ock någre aff oss måtte framdeles dragha Cronones skatt och rättigheter. Och bidie wij E: H: ganska ödmiukeligen, att E: H: wärdiges för gudz och rättwisonnes, så och för wår armodh skull thenne wår wnderdånighe swar och rättmätigh enskyllan H. F. N:dhe i tijdh tilkenne giffue. Och att thenne wår berettelse och wnderdånigh supplicatz aldeles så wthi sanning är, haffue wij samtligen begärat the godhe män Kyrckeherdar här i härede, som här på thenne tijdh försambladhe wore, att

stadfesta thetta medh theres signeters tryckelse här wnder, som schriffuit är wedh Cwmå gårdh then 15 Februarij åhr 1603.

Johannes Joha: Loimiokiensis. L. S.	Henricus Nico: Huittensis. L. S.
Eschillus Clem: Kiuloensis. L. S.	Johannes Cle- Mentz Cumoensis. L. S.

Karkku länsmansgård den 21 Februari.

262. *Karkku och Tyrvis socknars skrift till Matts Larsson, att de för sin fattigdoms skull icke kunna vtgöra någon hjelp.*

Originalet ibland Riksdags acta på Kongl. Riksarkivet; à tergo; „öffre satagunda 2 socknar“.

Edle wälborne herre, Madz Larsson, wij fattige Crones vndersåther och menighe Man vdi Carcku och Tyrffuis Sochner lathe E. W:tt opå thett ödhmiukelig:te förnimme, att effther thet wij för thet sårl schull, som then eene ropar den andre i munnen, icke kunne E: W: så beskedelighen muntteligh swar giffue opå the begäran, som E: W:tt opå H: F: N: wår aller Nådig:te herris wägne, och för Rijksens höghnödige saker schull, widhlyfftighen och med månge argumenthers föregiffwande aff oss begärer, N: att wij owägerlighen och godhwillighen wille vndergå att wttgöre den hielpen, som H: F: N: Summewijs aff hwar Sochnn för sigh nådelighen begärer, hwilckett och aff oss både Swerigis beskriffne Lagh och wår Eedz plicht kräffwer, att vndersåtherne vdi sådanne fall Öffwerhethen bijståndh göre måtte, der rådhen så tillseijer. Derföre haffue wij vnderdånlighen denne schrifft E: W:tt till swar sthelle låtitt, att vdi framlidne åhren icke allenest krigzfålckett, vthan och alt för swagh Åhrswäxt oss arme vndersåter

så vtharmadt och fördärffuatt haffue, att mången ther vdöffuer swultedt haffuer och (ty wärr) ähn nu daglighen swälther, helst att månge och alt för månge gå och sökie sigh till födhe, som styggelighitt är een menniskie till sitt vphälle, och icke änn der aff sig till mätta kunne bekåmme, der aff hunder och rampner tilförenne sig mätta plägatt haffue. Och nu vdi thette närwarandes åhr äre wij så af krigzfålckett bleffne vthgestede och wttsugedhe aff then lille åhrswäxt, Gudh aff sin wälsignelse gaff i åhr, att wij icke till halfparthen förrighe pålaghur och wåre wanlighe och åhrlighe vthlagur förmå att göre, mykitt mindre att någre nyie pålaghur wedertaghe, Och att wij fattighe vndersåther schulle thet vthlåffue, dett wij ingelunde till thet ringeste schulle kunne hålle, och ther igenom wår Nådighe Öffwerheett falskeligheu tröste, thet affwände Gudh ifrån oss. Detta haffue wij gemene man vdi för:ne Sochner till ödhmiukt swar vnderdånlighen och samptlighen giffuitt, Bidiandes ödhmiukelighen att H. W:tt icke thenne wår eenfåldighe och kårtte meningh till någon moottwilligheett wräckie, vthan wår stoor fattigdoom och eländheett tillräckna wille. Att wij thetta samptelighen ödhmiukeligeen, widh alt thet godho, wij i himmelen haffue till att förwäntha, vdi sanningh ware bekänne; begäre wij wåre Kyrckheerders Signether här vnder, sampt medh the Sex i Nämpdens boomercker. Datum i Carcku Ländzmans gårdh, then 21 Februarij Åhr etc. 1603.

L. S. Matthaeus M. Karchuen:

L. S. Josephus Matthiae. mp.

Aff
Carcku Sochnn.

Madz Mårthen aff Kiurala.

Marcus liuha i Mustanoia.

III

Påvall dionisiusson i Osszoila.

V

Tyrffuis Sochnn.

Hinrich Michelson i Hoipoila. Sigfredh Hinrichson i Houhola. Mauritz Michelson i Tyrffuis.

Birkkala den 24 Februari.

263. *Böndernes i Kyrö, Birkkala, Ruowesi och Kangasala socknar skrifuelse, att de omöjligen kunna vtgöra den fordrade krigshjelpen.*

Ifrån originalet ibland „Riksdags acta 1603“ uti Kongl. Riksarkivet; à tergo: „öffre sathagunda 4 socknar.“

Högmechtige Högborne wår aller Nådig:te Herris och Furstes och Cronones fatige wndersåter och Schattskyldige bönder i Kyro, Birckala, Rouesi och Cangasala Sochnar beclage och i thet ödhmiukeligeste sårgeligen tilkenne giffue, thet oss fattige bönder ähr fasth beswärligitt och aldeles omögeligitt dhen hielpe giärdh, såm Edhers Wälborenhet på wår aller nådig:te Herris wegna pålysth haffuer, att effterkomme för dhen stoor ärmodh och eländighet skuld, såm på oss thet Gudh kenne instigin ähr genom dhen otijdeligh köldh och frosth, såm i fiorder förderffwadhe åhrswexten, och i åhr [genom] öffuerflödigh watn och sädhes korn breck och feell, att wij fatige ingenstadz sädhes korn finna kunde, Sammaledes för the mongahanda wthlagor, gierder och olijdelige borgleger och gestningar, såm wij arme bönder öffwermåtton ähre betungade, så att wij inthet quart haffue koo eller soo, eller clädher på kroppen, Och ty wärr wethe inthet annath för oss och wåre fatige hustru och barn än sielffue dödhen genom hunger och suelttan och mosthe födha oss medh sådana

spijs, såm hundar och oskeligh Creatur ledz wedh att ätha och menniskligh matwe stygger att till sigh tagha. Endoch wälborne fadher willian wår godh och redbogen, såsom wij och plichtige ähre wår Nådige Herre och Höge öffuerhet all lydno och hörsamhet effter wår yttersta förmögenhet att bewijsa, men thet Gudh i himmelen kenne att wår förmögenhet will inthet tillseija, ty armodh och elendighet ähr i saken att wij förmå ingalunda sådantt nu på thenne tijdh att effterkomme. Försee wij fördhenskuld till E: W: ödhmiukeligen bidiandes, thet E: W: wille wår armodh och elendighet wår aller nådigste Herre och Furste tilkenna giffue, på thet H. F. N. för Jesu Christi pijna och dödh skuld wille tagha wår elendighet till godh betenckiande, så och lätta och förskona oss för så monge Taxeringar och pålagur, så framptt wij fatige nödges icke medh allone allesammans Cronones Hemman att öffuergiffua och till ödhe leggia, såm ty wärr mesth alleredho ligge i ödhe. Nu förwentandes aff dhen Ewige och Alsmechtige Gudh, dhen wij E: W: och altt thet E: W: wäll will ewinnerligen beffalle. Och till ythermere wisså, att thetta wår eenhelligh och samphellid willie, meningh och begäran är, bedhe [wij] wår Kyrckioherdar tryckia theris Signett här wnder. Aff Birckala Sochn dhen 24 Februarij Anno 1603.

L. S.	L. S.	L. S.
Georgius Henricj Cangosalensis.	Henricus Olavi Kyroënsis.	Mathias Philippi Birckalensis.

Lempälä Länsmans gård den 28 Februari.

264. *Menige mans i Lempälä och Wesilaks socknar klagoskrift till Matts Larsson öfver sin fattigdom.*

Aftryckt ifrån: De la Gardiska Archivet, af „P. Wieselgren. IX: 117."

Wi fattige Cronones troplicktige undersåter och menige man, som bygga och bo i Lempes och Wesilax socknar uti Öfwersatagund, låte eder W: förnimma, att efter det vi för stor rop, som den ene ropar den andre i munnen, icke kunnat (svara E: W: på det) E: W: uppå Hans förstelige Nådes vår Allernåd:ste Herres vägnar och för Riksens viktiga saker skull widlyftigt och med många argumenter föregifvet och af oss. begärt, neml. att vi oväigerligen och godvilligen wille undergå att utgöra en hielp, som H. F. N. i summevis af hvar socken för sig nådeligen begärer, hvilket och af oss både Sveriges beskrifne lag och vår Edspligt kräfver, att vndersåtarne i sådane fall Öfverheten bistånd göra måtte, när råden så tillsäger. Derföre hafve vi underdånligen denna skrift E. W. till swar ställa låtit, att vi framledne åren icke allenast för Krigsfolket utan ock allt försvag årsvext äre vtarmade och vtfattige blifne, att mänge ty wärr hafve svultit ihjäl och ännu dagligen svälter, så att vi fattige nödgas äta hästar som andre hundar och uti detta närvarandes år äre vi så af Krigsfolket blifne utgästade, att vi icke halfparten förrige pålagor och våre vanlige och årlige utlagor förmå att utgöra, mycket mindre nya pålagor och hjelp. Hvarföre bedje vi ganska ödmjukligen och samtlige E. W. att J värdiges för Guds skull vår Eländighet och armod H. F. N. tillkännagifva emellertid, på det att vi fattige vndersåter måtte blifva förskonta. Detta vi samtlige vid allt det goda, vi i himmelen hafve till att förvänta, [bekänne] uti sanning vara, begäre vi våra Kyrkoherdars signeter härunder samt med de 6 i Nämden.

Åbo [sine die] Februari.

265. *Matts Larssons, Jöran Boijes och Biskop Eriks skrifwelse till Hertigen rörande deras uppdrag att vtkräfwa krigshjelp i Finland och handla med adeln om rusttjensten.*

Ifrån originalet ibland „Riksdags acta 1603“ på Riksarkivet.

Högbårne Furste aller nådigeste Herre, wår vnderdånige ödmiuke hulle troo tienste Edhers Furstelige Nådhe troligenn ödmiukeligenn bewijsendes så lenge wij leffwe.

Aller nådigeste Furste och Herre. Edhers Furstelige Nådhe kunne wij på thet vnderdåneligeste icke oförmelt haffwe om thenn Jnstructionn och fulmachtt, Edhers Furstelige N:de oss i förlidne höstes lathe giffwe, att handle medh almogenn här i landzändann på thenn hielp Edhers Furstelige Nådhe pålagtt haffwer. Så hadhe wij då weledt tage oss sakenn för, der wij i rättenn tijdh hadhe bekomitt ordningenn på same hielp, dher vpå Jnstuctionenn mest går, Männ effther thet samme ordning oss seent är komitt tilhande, nämligenn thenn 16 Januarij, och iag Jörenn Boije haffwer icke kunnat kome hijtt till Åbå för min olycko, siukdom och meenföre skuld för ähnn för någre dager sedhann, och tiidhenn nu någodt förlupinn är, att wij icke haffwe kunnadt drage Sochnn frå Sochnn, Dherföre på thet wij thess snarere måtte kunne fulfölie E. F. Nådz wilie och i tiidh wetta giffwa E. F. Nådhe tilkenne, haffwe wij most hafftt almogen försambledt aff Södre och Nårre Finland sampt medh presterskapett till Åbå, och medh them på thet fliitigeste och fogeligeste förhandledt, som oss haffwer meniskeligit och mögeligit waredt, Männ inthet fruchttbartt eller någonn god swar aff dhem kunnedt bekome, vthan atthe aldeles haffwe förwägredt, föregiffwendes sinn stoor fattighdom, hunger och nödh, så och thenn store gestning the haffue ähnu dagligenn aff hoffmenn, knechter och Båtzmänn, att the äre så oförmögne, thet the haffue ingenn deell, som the

kunne födhe sich medh och wette sich inthet annatt ähnn dödenn för dörenn för hungrenn skuld, änn sedhenn giffwe Eders Furstelige Nådhe någen hielp. På sådanne deres klagenn och swar [hafwe wi] dhem påmintt, hwadh lyfftte the Edhers Furstelige Nådhe giortt haffwe, att the wille sådantt ihugkome och betenckia, som the och eliest wåre plichtige att göre Edhers F: Nådhe och sinn rätte herre och öffwerheett, Dher på the oss swaredt haffwe, att the effther theres ytherste förmögenhet giortt haffwe, medhenn the någonn rådh hadhe, och ähnu gerne göre wille, om the wiste sich rådh tilgå, Männ nu haffwe the inthet meer vthann blåtte liffwedt, thet wille the och för Edhers Furstelige Nådhe och theris Fädernäs landh ospartt haffwe. Så haffwe wij oss medh sådanne swar icke lathet nöije, vthenn sedhenn som [wi] twenne reeser sielff, thet fliitigeste wij haffwe kunnedt, handlett medh them, sende wij häredzfougterne medh presterskapedt [att] ytherligere handle och tale medh them, thet beste som the kunde, att någorlunde beweeke dhem der till att vthgöre thenn hielpenn effther huars och eens förmögenhett, män de fingå då ingenn annen swar, ähnn som wij tilförenne bekomitt haffwe. Doch haffwe wij ändå der wid icke lathet bliffwe, vthenn pålagtt Fougterne, att the skulle handle medh them på Sochne Stempnorne, Hwilckit the och giortt haffwe, menn ty wärr ingenn frucht skaffet, vthann the haffwe bliffuit wid denn ene swarenn, att the platt ingenn råd haffwe, såsom deris schriffteligh swar vthwiiser, thet wij Edhers Furstelige Nådhe tilhande sende, Och ähndå wij befruchte oss, att andre warde och sådanne swar giffwendes, doch wele wij försökia lyckon och strax begiffue oss till the andre häredhenn i Nårr och Södher Finlandz lagsagu, och haffwe wår fliitt ospartt och hwad swar wij då kunne bekome, skall Edhers Furstelig Nådhe warde tilkenne giffwit.

Wiidere aller nådigeste Furste och Herre, hwad om thenn bij-Jnstructionn belangendes är, Edhers Furstelige Nådhe oss tilsender, att förhandle medh adelenn om deris Rust tienste och ähnu yterligare settie flere besåldningz hester till, Så haffwe wij handlett medh them så månge tilstedis haffwe warit, männ the haffwe icke monge warit, vthann äre medh deris Ryttmestare på Tugedt åth Wijburg, och the få som här haffwe warit, haffwe giffwit dhenn swar, att the haffwe deris Rusttienst nu på Tugedt och så monge besåldningz hester, som the haffwe warit wane att holle och deris förmögenheett tilsege kann, Männ nu yterligere någre flere tilsettie, meene the sich ingenn rådh til haffwe. Och wele wij Edhers Furstelige Nådhe medh heele Edhers Furstelige Nådz hus och höge wårdnader vthi Gudz thenn altzmechtiges beskydd och beskerm till ith lyckesampt roligit och långwarigtt regementte ganske vnderdåneligenn och ödmiukeligenn befalt, aff Åbå thenn - - Februarij år 1603.

Edhers Furstelige Nådhes
vnderdånige
vndersåter

Madz larsson mp.	Jörenn Båije mp.	Ericus E. Aboënsis.
L. S.	L. S.	L. S.

Utanskriften à tergo lyder:

Thenn Högbårne Furste och Herre, Her Carll Swerigis Riikis regerende arffurste, Herttigh till Södhermanlandh, Närkie och Wärmelandh, wår Nådigeste Herre och Furste, thette på thet vnderdånigeste och ödmiukeli genn senth.

266. *Tänke Zedhell huad then högborne Furste och Herre, Her Carll Sweriges Rijkes Regerende Arffurste, Hertig till Sudhermanneland, Närike och*

Wermeland hafuer befalet sin troo Man och Rådh, den Edle och welbördige Arfwed Henrichsson Horn till Hapanemi, vthi Finland att bestelle. Actum Elfzborg den 12 Martij åhr 1603.[1])

Riksregistr. fol. 53.

Till thet förste, Skall han tillseije Grefwe Mauritz och Tönnies Jörensson, att the vthi förste Jslösningen schole skynde ther ifrå alle de Örlige skep och promer till Stocholm, som H. F. N. tillhöre och icke liggie fulle med fetalie, Men de andre skep, som äre fulle medh fetalie, dem skole de sende vthöfuer till Lijfland, Så snart mögeliget är Siöreent kan blifwe.

Till thet Andre. Att efter H. F. N. ännu ingen kundskap eller wiss bescheedh hafuer bekommet ifrå Anders Linnersson om thet stillestånd, som Axell Kurck och Henrich Horn wore förskickedhe till Lijfland att handle med the Polneske om, eller och ellers huru ther i Lijfland tillstår, Derföre skall han tillseije för:de Grefwe Mauritz och Tönne Jörensson, att de esomoftest skole lathe H. F. N. förnimme, huad kundskaper der vthe wancker.

Till thet Tridie. Skole the H. F. N. lathe förnimme, om Arfwed Erichsson är vthöfuer dragen med krigzfolket, som befalt war, när han drog åstadh, Så och huru stark han war med folk och huilke Ryttere, som hafue strax folgdt honom, och huru mycket folk som quare i landet äre, bådhe Suensche och finsche, och huart de äre deelte till vnderhold. Desslikes skole de och försterckie Finsche knechte fenicker, Så att de blifwe till thet ringeste fyrehundredhe Starcke till mantaal, efter som wij och Nils Kijl ther om hafue tillschrifue latet.

Till thet Fierde. Skole de förskaffe vthöfuer till Lijfland then meste fetalie the kunne ther ifrå Finland

---

[1]) På fol. v. 30 finnes en „Tänke sedel“ för samme Henrik Horn, dat. d. 18 Febr., men bestående blott af 3 punkter, hvilka innehålla ungefär samma som dessa 3 första.

åstad komme Anders Linnersson tillhanda, bådhe vtaf then Fetalie ther hafuer vthöfwer winteren waret inne frussen som för:t är, Så och af huadh annen them mest mögeligit är åstadh komme.

Till thet fempte. Skole de göre sin flijt, att the antingen hoos Borgerne i Åbo, Helsingfors eller af Bischopen, Prester eller andre ther i Finland kunne bringe tillsammen the meste Penninger, the kunne bekomme, och så lage att the nu i förstonne ändeligen till än trijtusend eller till det ringeste Tutusend Daler motte öfuer sende till Anders Lindormssonn.

Till thet Siette skall han lathe tage fatt opå een gammal Fougdte, Jören Bertillsson widh nampn, så frampt han ännu af H. F. N. vthskickedhe icke allrede är antastet worden, och sende honom wäl förwaret vthöfuer till Stocholm, ther han skall blifue fengsligh anhollen till widhere bescheedh ifrå H. F. N.

Till thet Siwnde. Skall han fråge Tönne Jörensson om the arkelij hester wij lathe förschicke vthöfuer, om the ännu äre ther i Finland, huru monge ther äre och huart de äre fördeelte.

Till thet Ottende. Efter H. F. N. förnimmer, att åter några Mandater skole ware förhanden, som ifrå Polend komne äre och the afwekne förrädhere sampt med then Papisthiske hopen achte att stinge hijt in i rijket, På thet the måge komme inbördes buller och oroo tillwäge, efter the see att the med oppenbar fiendskap intet vthrette kunne. Derföre så skall för:de Arfwedh Hoorn sampt med Stådthollarne ther i landzenden göre sin flijt, att han några af samme mandater kan bekomme och förnimme, huem them hafuer infördt och huru the först äre vthkomne. Och skall han förmane vndersåtherne, att the till sådana bref ingen troo eller lofuen stelle eller ther af lathe sigh till något obestånd beweke och förföre.

Till thet Nijonde. Skall han lathe vndersåtherne ther i landzenden wete att [hwad] then handell med the Danske är belangende, så är han så aflupen, att somblige saker äre vthi wenligheet förlikte och somlige skole skiütes vnder een op[artisk] man efter thet Stettinische fördrags lydhelse, att han ther vthi skall döma hwad rettwist är, och i medlertijdh och Jämnwäl altijdh Skall then ewigwarende fred, som Rikerne emellan är, blifue wed macht obrotzligen hollet.

Jokiois i Padasjoki den 12 Mars.

267. *Häradshöfdingen Henrik Jakobssons dombref om 1/6 krok jord i Lill Äinäs by.*

Original bland „*acta historica*" i Senatens arkiv.

För alle ährlige gode män, som thetta mitt närwarandes öpne Breff och bewijss kan hender att förekomma. Bekennes Jagh Hendrich Jacobsson och här medh gör witterligitt för alla, att thet sinne Jagh höldt Heredz ting medh allmogen aff Padas Joki Sochnn vdi Jokiois by, på den Edhle och Wäälborne Herris, Her Axill Rynningz till Wtterwjick (Swerigis Rijkis Rådh, Fältmarsk och Ståndthållaris på Wijborgh medh des lhän) wägne. Vdi Närware Högbe:lte H. F. N:s Fougdte dersammestädz, den ährlighe och wäällförståndighe Hendrich Peersson, sampt ij flere godhe mändz som thå forsambladhe wåhre den 12 Martij Anno 1603: Thå kom för Rätta å satte tingh Erich-Bertillsson aff Lill Äinäs och giorde witterligitt för de 12 i Nempnden Ännu som han och vdi trenne tingh tillförende giort haffuer. Oplysthe och hiembödh sin grannes Sigffredh Erichszons Jbm fastha Jordh vnder 1/6 kroch belägne der sammestädz, För hwilchidt Jordh han haffuer vthgiffuidt och afbettaldt för:de Sigfredh Redhe Penningar Sexthon ℳ.:r, koo 1 st. Noch bettaldt Jören Peersson för honom till Sachörer Penningar twå ℳ.:r och

ij det andre sinne förstrecht Sigfredh Erichsson Smör twå mk:r, Kornn Sex karpp:r, Penninger tolff örj, Kiöth tolff mk:r, Och ij det Tridhie sinne bettaldt hans fadher brodher Spann:ll Tretthon karpp:r, Penninger En mk., haffra halff span, höö Enn Parmas. Madz Lartzon bettalthe för hans lhån Haffra twå spann 2 w[ackar], Anders Skriffuere bettaldt Heredz Sachöres penninger twå mk:r, Och effter gielden wahr mähre ähn Jorden ähr wärdt, derföre togh Jngen ther wedh, vthan tillägnadhe Erich Berttillsson, medh altt thes vmägor till Ewärdeligh äghe. Hwilchidt ährande Jagh wåldhgaff desse 12, som thå J Nämpnden såtho, Szom ähr: Sigfred Hansson Tapiala, Brusius Morthensson Wesiako, Erich Lartzson Wähima, Michill Jacobsson Auchtais, Jönns Erichsson Wesiako, Clemet Peersson Stoor Äinäs, Berttill Thomassōn Jbidem, Thomas Sigffredsson Harmas, Hendrich Simonson Stoor Äinäs, Thomas Thomasson Tapiala, Madz Morthensson Kellosalmi och Nillis Olufzson Anttula. The ther om alle sampteligh ransakadhe, wittnadhe och wohre här fastha åth, att samme Jordh ähr aldeles lagligh fången och effter lagen förstånden, lagbuditt och laghstånden vdi månge Heredz tingh, och Jngen heller nu der emoth stådh eller hindra wilde, icke hellder emoth migh och Nämpnden wädhie. Ty dömde Jagh samme Jorde godz vnder Erich Berttillsson och hans arffua med alt thess tillägom till Ewärdeligh äghe stadigt, fasth och oryggeligh att hållas wedh hwars och Eenns 3 mk. för Heredz dom, som yttermere här å tale, qwällie eller klandre. Och till yttermere wijszo och wijdhare wijttnisbyrdh, att szå J Sanningh ähr som för:de ståår, Thå trycker Jagh witterligenn mitth Signet å ryggen [af] dette Breff, Szom giffuidt och Skrifuidt ähr. Anno, die et loco ut supra.

(Sigill).

Garpgården den 18 Mars.

268. Arwid Erikssons Lagmans dombref om 4 alnar frälse jord i Terwik by af Perno socken.

Original bland „acta historica“ uti Senatens arkiv.

Wij effter:ne Jagh Arffwedh Erichsån till Lindöö och Peijttz, tilförordned öffuerste för krigzfålcket wdj Finlandh och Lagman wdj Carele lagsagw, Samuell Arfwedhsån till Gammellgårdh, Bengtt Larssån till Hammarstårp, Hans Wirthembärgh till Gärchnääss, Hans van der Wården till N. Peder Swenssån, Och iagh Michell Anderssån, Bekenne och här medh witterligitt göre, Ath åhr 1603 denn 18 Martij haffue wij samptligh medh wår nhärwaro hördtt den twistighe sack emillan Edle och Wälbördigh Mårthen Claessån till Nummelax och Eschill Bengtsånn, Och åhr nu så widtt kåmett, att Enn ny förlijckningh dhem emillan skedtt och giordt åhr, Medh sådanna beskedh och wilkor, att Mårthenn Claessån haffuer wndt och effterlatted för:de Eskill Bengttsån dhe fyre alnar frelsses iordh, hans hustrus rätthe arff, wdj Pärno Sochn wdj Täruikby att niutthe, bruke och behålle till sin och sin hustrwes lijfztijdh, Och effter hans och hans hustrwes dödh skall för:ne frelssis iordh, medh all den förbettringh på teppår och annadtt, och medh dhe hwss han dhär på bygdtt haffuer, hörre Mårtthen Claessån och hans rätthe arfuingar till, Och till wijdare förlijckningh och wens gåffua haffuer offtebe:te Mårthenn Claessån skenkt och giffuet för:ne Eskill Bengttsån tre tunnår Rågh, och i nest kåmmande åhr ähn En tunna Rågh, Dher medh haffue dhe på begge sijdhor latted sigh wäll nöije, såsom dedh medh begges deres godhe willie och berådde modhe skeett ähr, Dess till wijsse och wijdare stadhfestelsse, att så wdj sanningh ähr, haffue wij dette medh wåre egne henders wnderskriffningh och förseg-

lingar wittnadt och betryggatt, Giffwitt och skriffuitt på Garpgården, Anno et die vt supra.

L. S.	L. S.	L. S.	L. S
Arffe Erikson.	Samuell Arffuedzson.	Bengt Larsson.	Hans Wirttenberger von Deber
	L. S.		L. S.
	Hans vahn der wården		Per Suenssånn.

269. Till krigsfolket i Finland att the äre wedherredhe. Datum [Örebro] den 1 Aprilis åhr 1603.

Riksregistr. fol. v. 72.

Carll etc. Wår gunst etc. Ändoch wij intet tuifle manhaftige krigsmän, Ryttmestere och befhelet, som ther i Finland nu stadde äre, att i jw nogsampt hafwe förnummet huru ofte wij hafue lathet then befalning vthgå, att i skulle begifue edher med Arfwed Erichsson vthöfuer till Lijfland att komme Dorpt till vndsettning, som hele winteren vtaf een ringe hoop med Polacker hafuer warit belegret och tillfföringen förhindret. Så att wij befruchte, att för:de Stadh och befestning nu igenom hungers nödh är kommen fienden vthi hender och the Ehrlige krigsmän ther inne hafue waret offret på Slachtebencken. Huars försumelse sådant hafuer waret, att i med edhre Ryttere icke hafue öfuerdraget, efter Jsen icke allenest hafuer varet stark att drage öfuer ifrå Wiborg och till Narfuen, vthan genest öfuer till Räfle ifrå Helsingefors, så att i icke kunne skiuthe skullen der opå, huar i ellies hadhe meent oss och edhert fädernesland troligen, Det wele wij allt lathe blifwe i sitt werde och settie thet till laghlig ransakning, Men efter thet wij förnimme, att wåre fiender hafue all fredzmedhell vthslaget, dem wij hadhe gifuet Axell Kurck och Henrich Horn i befalning att tractere med the Poler om. Derföre kunne wij icke sleppe allt så handelöst, vthan motte tenckie till att göre fienden

mootstånd, så mycket oss menniskieliget och mögeliget ware kan. Och wele wij fördenskulld till förste öpne watnet hafue vthöfuer till Räfle så monge finske Hofmen och Knechter, som ther nu kunne i finland stadde ware, Huilke wij wele att nu med thet allre förste skole munstres och besees, hwad wärior the hafue, efter som wij ther om hafue skrifwet oss Elskelige wår och Sweriges Rijkes troo Man, Rådh och Drotzet den Edle och welborne Her Moritz Grefwe till Rassborg etc. sampt edle och welbördig Jören Boije till Gennes till, huruledhes wij bådhe om een ting och annen wele med krigsfolket ther i Landzenden hafwe bestellt. Befale edher nådheligen att i aldeles rette edher efter then beskeedh och fullmacht wälb:te Grefue och för:de Jören Boije i så motto gifwen är, bewisandes them hörsamheet och lydhno vthi allt thet the edher till wårt och Sueriges Rijkes gagn och beste efter wår befalning biudandes och tillseijandes warde. Så wele wij edher der emoot med Löön och vnderhold, Godz och gårder så betenckie, att i skole hafue Orsaak oss derföre att betacke. Der i manhaftige krigsmän wele edher hörsamligen efter rätte. Gud samptligen befallendes. Af Örebro.

270. Öpet bref för her Liungo, Kyrkioherde i Calajoki Soken i Österbotnen, på all den kyrkio och trådn tijende, som der i Samma sokn åhrligen faller, att beholle till behageligh tijdh. [Af Örebro den] 1 Aprilis 1603.

Riksregistr. fol. v. 73; endast denna ofvanskrift, men sjelfva brefvet saknas.

271. Till Töne Jörensson på Åbo Stadtholdere att han hafuer sine saker i godh acht. af Örebroo den 15 Aprilis 1603.

Riksregistr. f. v. 79.

Wår synnerlige gunst etc. Efter thet Tönne Jörensson alt krigsfolket der i Finland så wäl som j Lijfland hafue så otroligen handlet sigh emoot the Erlige krigsmän, som hafue waret inne på Dorpt, och icke kommet them till hielp och vndsetning, oanseet huru ofte de der till af oss äre förmante, Vthan lathet offre them på Slachtebencken. Och fördenskulld icke kunne wette, huad tillförsicht wij skole hafue till them att förmodhe. Derföre är wår nådige befalning, att i hafue sakerne ther opå Befestningen wel i acht och icke stelle allt för mycket god troo till dem, Doch skole i icke lathe någen af krigsfolket sådant förnimme, vthan hafue dette bref så hemligen hoos edher. Gud edher befallandhes. Datum ut supra.

272. Swar på Arfued Erichsons skrifwelse. Af Örebro den 26 Aprilis 1603.

Riksregistr. fol. 83.

Wår synnerlige gunst etc. Wij hafue bekommet edher Schrifwelse Arfwed Erichsson dateret Åbo den 4 Aprilis, der vthinnen i slå oss een krook före till att änskylle edher medh, att Dorpt icke är blefwet vndsatt, endoch sådant intet giordes behoof, helst medhen wij bettre wette sakerne, huru det är tillgonget, än som i kunne skrifwe der om, så hafue wij nu snart icke eena, vthan tije reeser skrifwit edher till, och snart ledhes wed att skrifwe, att i skulle begifue edher med det finske krigsfolket bådhe Ryttere och Knechter vthöfuer att undsettie Dorpt, men thet är och blifwer allt lijke, när J begäre ähn då wår willie förnimme, huru der med handles skall. Fetalie till krigsfolket hafue wij och befalt af den der i Skäriegorden

i Finland hafuer legat innefrussen i winter, att de skulle icke deruthöfuer hafue sigh besware eller klage. Men det är ändå lijke, när the äre lickwel blifne der hemme i landet, och hafue gäst och vtharmet landet, och fienden i medler tijdh hafuer fremmiet sin willie i Lijfland, som han hafuer sielf welet. Om det nu är rätt tient sin Öfuerheet eller är deres Eed lijkmätigt, lathe wij till bådhe edher och dem. Och wette wäl, huar Dorpt komme i fiendens wold, huem der wore skylldigh att sware till den skadhen Cronan der af tager, Så wore wäl ähnnu till öfuerflödh wår befalning, huar hon icke komme förseendt eller ellies blefwe något achtet, att i ähnnu begifue edher uthöfuer med Rytterne så wäl som Knechterne der af findland, till att göre fienden mootstånd. Och der det eij till hest kan skee, som wij wäl wette intet skeer, att i då tage - - - - - till foot med edher och begifue edher in i Pepis Dorpt till vndsettning, huad det, som doch befruchtendes är, wore behollet. Och thet i förfråge edher huem dem skall före, tycker oss faller något selsampt; Jdher hafwe wij ju förordnet der till, att i skole före dem, och edher hafwe wij skrifuet der om till, allt sedhen i hösters wij sende edher der hedhen, att i och ingen annen skulle före och hafue dem i befalning, Der opå i lön och förläninger opburet hafue, endoch oss tycker att the äre icke longdt förde wordne, Hadhe i rätt giordt, då skulle i vthi den stadhen i först droge öfuer sielfwe till Narwen medh än fyretije man, då skullen i fördt krigsmachten med edher, så hadhe fienden icke fremmiet sin willie, som nu skeedt är. Den gården Laukanger med de fem godz der vnder äre, som Hendrich Månsson hafuer tillhördt och i begäre, äre wij nådigst tillfridz att i beholle, Der opå wij sende edher wårt breef tillhande [1]). Och äre edher wäl med nådher och mere

[1]) Brefvet är dateradt Örebro den 23 April 1603. Riksreg fol. v. 82.

gott bewågne, Gudh · gifue att i ellies wele så troligen tiene, som wij achte edher med allt gott belöne. Men det må i wette att så frampt wij finne någen - - - - - bådhe af edher och flere der i findland, Då skole i få förnimme att - - - - - - - de skole dantze tillbake igen. Der wij wiste att Dorpt ähnnu wore behollet, då hafue wij een hoop friskt krigsfolk, bådhe Swenske, Skotter och Tydsker, nu liggiendes wedherredhe wed Siösiden till än 3000 man, Så wele wij tage strax them sielf med oss och segle genest uth om Skiärs åht Narfuen, att wij kunne komme det Ehrlige folket tillhielp. Men nu hafue wij ondt att göra, efter wij ingen kundskap hafue, huru der står till, och hwar wij settie wår rese derhedhen och Dorpt wore borte, då giorde wij oss een stoor bekostnet och förhindre oss vthi annor wåre anslagh. Dette wij edher till swar på edher Skrifwelse hafue welet gifue. Datum ut supra.

273. *Till Arfuedh Erichsson derom, att Dorpt igenom hans försumelse är af fienden öfuerwunnet och att han med det meste folk, han kan komme tillwäge, begifuer sigh åht Narfuen åhn Pebis op åht att förhindre de Dorptische tillföringen. [Af Nyköping] Den 10 Maij 1603.*

Riksregistr. fol. v. 96.

Wår gunst och etc. Må i wette Arfwed Erichsson, att wij hafue bekommit Anders Linnerssons Schrifwelse, ther med han gifuer tillkenne att Dorpt är kommet i fiendens wold. Så hafue wij ingen therföre att beskylla uthan rett edher, som efter wår befalning icke hafue taget folket uthöfuer med edher och kommet the Erlige karer som ther på wore till undsettning, hwilket i så wäl hadhe kunnet giordt, som wij kunne leggie handen på hufwudet. Och hafue i så handlet ther med emoot oss och eder

fädhernesland, som i aldrigh någen tijdh kunne ware med till suars. Och efter igenom edher försumelse samme befestning är bortkommen, Så måge i och tage henne igen och see till, hwilket som är bettre, antingen att i vthi tijdh hadhe giordt tillbörligh vndsettning, eller och nu winne then igen. Huarföre befale wij edher att i Ryckie fort med thet folk bådhe Ryttere och Knechter, som ther i Finland äre, uthöfuer till Narfwen, Doch skall Ryttere inge hester tage med sigh, och sedhen begifue edher Pebis op åht till Dorpt och ther slå någre skantzer, så att fienden icke får Prowiant. Så måste the ther opå äre snart förlöpe igen, efter wij wäl wette att omögeliget är, thet han vthi een hast kan förskaffe så mycket ther in, att the skole någen long belägring kunne vthstå. Och kunne i thet lätteligen göre, efter [i] bådhe skytt och annet kunne bekomme Siöledhes ifrå Narfwen medh edher. Men thet will af nödhen ware, att i tage med edher een hoop båther och lådier ifrå finland och lathe före them öfuer widh narfuen, ther med bådhe folk och skytt kunne komme fort. Huad såsom Prowiantet tillkommer, Såsom och mere folk, thet wele wij sende edher här ifrå, så att J ther opå intet feel hafue skole. Huad i nu äre tillsinnes att göre, thet lather oss innan fiorton dager wette suar tillbake igen med thenne wår vthskickedhe. Och der i samme togh skole företage, dhå motte i så laghe att i innan Pinges dagh kunne ware uthöfuer och för Dorpt. Men wele i thet icke göre, så gifuer oss edher mening tillkenne, Så wele wij wäl wette, huru saken skall företages. Här opå lather oss strax bekomme swar tillbake igen. Af Nyköping ut supra.

274. Öpet breef till Krigsfolket i Finland, anlangende att the vthi mootwilliget wijs icke äre dragne vthöfuer och skole åther af deres egen omkostnet begifue

sig till Lijfland med Arfued Erichson. . Af Nyköping den 12 Maj 1603.

Riksregistr. fol 102.

Wij Carl etc. Lathe edher befälet sampt gemeene Ryttere, som vthi Findland äre, wette att ändoch wij i fiord giorde opå edher stoor omkostnedt och försorgde eder med lön och Prowiant, så att i aldrigh till något tugh tillförende hadhe så waret vthrustedhe och afferdedhe, Dochlickwel ner wij förmeente att i skulle ware dragne vthöfuer emoot fienden och såsom ehrlige krigsmän hafue låthit edher bruke, då hafue i leget ther i findland, plåget och vthgest bönderne, Och sent om sidher äre några fhå af edher fort dragne och strax kommet tillbake igen, Men största delen är alldeles blifuen hemme quarr. Sammelunde hafue i och nu giordt i winter, then tijdh wij och då lathe opfordre edher och tilldeelt edher Prowiant och annet, som i skulle på holle, Så äre i doch lickwel mootwillieligen ohörsamblige hemme blefne, och hafue draget om i landet, häriet och förderfuet vndersåtherne och bruket een slem mun på oss och fråget bönderne, om the icke hafue lofuet och tillsagdt, att the wele holle med oss och riket, medhen the hafue een koo igen? Och när the hafue der till Jakat, då hafue een part af edher strax befalt att ledhe koon fram, och således rappet och taget bönderne ifrå thet endeste the hafue haft, ther egenom landet är af edher argere än af oppenbare fiender blefuet J grund förderfuedht. Så althenstund Sweriges Crone med sådane hoffmän intet är tient, som wele hafue löhn och vnderhold, godz och gårder, och ingen tienst göre, Eij heller äre i bestelte för Ryttere att i skole förderfue Riksens vndersåther, vthan land och Rike försuare. Derföre så befale och förmane wij edher, att i afstå med sådane woldzwerkan och otilbörligh handel och lathe Riksens vndersåther blifue oplassedhe. Ty så frampt thet icke skeer, att i ther med afstå, uthan i reete oss till

wredhe, Då skole i wette att wij wele bruke Sweriges lagh och så lathe springe om med edher, att een part skole gå frå hufwudet. Och efter wij nu allerede nogh hafue, kostet fåfengdt opå edher, Så att wij intet tänckie ytterligere någre penninger på edher förspille, för ähn wij få see huad gagn i göre för thet som i alleredhe opburet hafue, Derföre så är wår willie och befalning, att i nu strax på eder egen omkostnet göre edher ferdige och försörie edher med tree månedhers kost, och strax när Arfwed Erichsson edher tillsäger ryckie uthöfuer och tage nu Dorpt och Wittensteen igen. Som igenom edher försumelse och mootwilligheet är borte blifuet. Och ther i nu wele lathe edher till thette togh wellwillielige och redhebogne befinne, Då kunne i mycket gott uthrette och göre Sweriges Crone en synnerligh tienst, och wij wele då sedhen betenckie edher med löön och vnderhold, så att i skole hafue orsaak oss att betacke. Men ther i thet icke wele göre, då skole i wette att i ingen löön af oss och Cronon skole hafue till att förwente, Eij heller wele wij bestå edher någre godz och gårder, uthen i skole göre skatt och skuld som bönder och kenne huru gott de hafue, som i så dageligen uthen åtherwende plåge. Huarföre hafue wij och befalet Stadthollerne och Fougdterne der i landzenden, att the skole settie alle förläninger i quarrstadh, till dess wij få see huru i edher förholle. Bewise i edher som Ehrlige Krigsmän egner och bör, Så skole i icke allenest få dem igen, vthan wij wele och betenckie edher med mere gott, efter som wij huars och eens troobeet Spörie. Men göre i thet icke, så hafue i alleredhe mer än nogh af Cronone bekommet, och wij äre intet förtänckte någen ytterligere bekostnet på edher att göre. Huad nu edher mening är, det lather oss uthan försumelse wette. Och ther i wele lathe edher bruke, Så drager i tijdh fort och försummer icke tijdhen, som tillförne skeedt är. Der i wette edher efter rätte. Datum ut supra.

275. *Till Tönne Jörensson om krigzfolket i Finland, att them icke warder tillstadt att göre vndersåtherne något öfuerwold. Af Nyköping then 14 Maj 1603.*

Riksregistr. fol. v. 104.

Wår gunst etc. Endoch wij tillförende uthi framledhen höst och winter hafue skrifwet edher till Töne Jörensson, att i sampt med Arfuedh Ericksson skole hafue inseende medh Rytterne ther i landzenden, att the icke tillfogedhe almogen någen oförrätt med Gestande, Röfuande och annet, som the äre wane att göre. Ther opå wij och bekomme af idher suar tillbake igen, att ther om war så bestelt att i förhåppedhes att ther uthöfuer ingen klage komme skulle. Så förnimme wij doch lickwel att med thet fattige folket ther i findland så huus holles, att landet warder snart i grund förderfwat. Ty oanseedt att wij opå Rytterne sådana stoor omkostnedh hafue giordt och anwendt och them befalet, att the bådhe i förledhen sommer Såsom och nu i winter skulle begifue sigh uthöfuer emoot fienden och göre honom afbreck och vndsettie Dorpt, Men thet hafuer allt waret förgefues, Så att the till saken intet mere för all bekostnet hafue uthrettet, ähn leget hemme, haft Cronones godz och gårder frij och vtharmet vndersåtherne, der egenom skeedt är fienden hafuer fremmiet sin willie och hafuer taget then ene befestningen in efter then andre, huilket lätteligen hadhe kunnet blifue honom förbudhet, ther the allene hadhe giordt thet eene toget uthöfuer nu i winter. Huarföre wele wij hafue edher sampt the andre wåre Stådtholdere och befalningsmän ther i Landzenden alfwarligen och widh högste onådhe tillsagdt och befalet, att i edher efter edher fullmachtz lydhelse fredhe och försuare Riksens vndersåther, och icke lathe them antingen af Rytterne eller Knechter något öfuerwold eller orätt tillfoges, så frampt att huar thet icke skeer, uthan wij fåå någen klage der uthöfuer, då skole

i med de andre hafue thet Straff till att förwente, som them med rette borde, huilke sådana woldsambligh och otilbörligh handell hafue bedrifuet. Desslikes så skole i och wederkännes alle förläninger, godz och gårder, som Rytterne ther i landzenden hafue, in till dess the drage uthöfuer och bewise sigh som Ehrlige krigzmän egner och bör. Ty skall man ingen mehre nytto och gagn hafue af them än som här till skeedt är, så är alleredhe nogh opå them kostet. Och efter wij hafue skrifwit Arfwed Erichsson till, att han skall nu strax sende uthöfuer till ett tusende hester eller meer, som förhindre fienden som opå befestningerne äre tillföringen. Derföre så är wår willie och befalning, att i med honom drifue opå att the uthan försumelse och drögsmål motte komme fort tillwägs. Men intet Prowiant skole i gifue them, uthan the måge försörie sigh, efter the tillförende af oss bådhe penninger, klädhe och Prowiant hafue bekommet och therföre än nu intet giordt. Desslikes så skole i och skynde Arfwed Erichsson uthöfuer till Narfuen med footfolket, efter som wij hafue ther om skrifuet honom till, och see till att the med tree månedhers kost kunne blifue försörgde Såsom och bekomme Skuther, lodier och båther uthöfuer med sigh. Spannemål kunne i optage af the fremmende, om någre dijt komme. Såsom och handle med Almogen att the wele ther till uthgöra af huart fulgerdz heman, skatte och Crone heman, Såsom och af huarie tuenne frelses heman Smör tuå ℔., kött och flesk ett L℔., Torfisk eller Sallt fisk 6 ℔., huilket i skole sedhen reckne them af uthi theres åhrlige uthlager. Huad som sedhen widhere feles kan, thet wele wij sende här ifrå. Men penninger ther med man kan göre folket willigt skole i tage af hielpen, Dette i så änndeligen bestelle wele och med thenne vthskickedhe lathe oss wette, huru här om bestellt blifuer och om folket wele ryckie fort,

Särdeles rytterne, som först öfuer skole. Gud befallendes. Datum ut supra.

276. *Memorial eller Tenkezedhell, huad then högborne Furstes' och Herres, Her Carlls Sweriges Rikes Regerende Arffurstes, Hertighs till Sudermanneland, Närike och Wermeland etc. willie och befalning är, att Ehrligh och Welbördigh Henrich Lif, H. F. N. troo tienere och Öfuerste, skall vthi Finland och Lijfland bestelle, Actum Nyköping den 17 Maj Åhr 1603.*

Riksregistr. fol. 111.

Först skall han drage till Finland och sampt med Grefue Moritz och Arfwed Erichsson sampt Stadtholderne opfordre och skynde vthöfuer till Lifland till Anders Lindersson eller Narfuen, eftersom lägenheten best skicker sigh, the Finske Rytterne. Men Arfued Erichson skall han tillseije, att han med knechterne begifuer sigh vthöfuer till Narfuen och Pebis op åht för Dorpt och belägrer thet, och vthi een hast lather slå ther några Skantzer före, Så att folket kan liggie ther säkert vthi och the, som opå befestningen äre, ingen tilföring bekomme.

Till thet andre. Så skall han och tage med sigh ettusend Finske knechter och sampt med Bengt Larsson Så och thet krigsfolk, som wij her ifrå förskicke, begifue sigh vthöfuer till Tolsborg och lathe thet vthi een hast och stillheet befeste.

Till thet Tridie. Så skall han tage penninger af then hielpen, som opålagd är, och göre folket willigt medh. Men fetalien skall ther i landzenden af åhrlige renten opbäres efter then ordning och Fulmacht, som wij till Jören Boije och Tönne Jörensson ther om förskicket hafue. Huad Spannemål tilkommer, then wele wij lathe sende her ifrå. Och ther några fremmande ankompne äre tijt

till Finland, som Spannemål hafue inne, med them skole the ther om handle och then till krigsfolksens behoof optage och beholle och förwisse them på Smörrenten.

Till thet Fierde. Skall han tillseijge Rytterne att efter H. F. N. uthi framledne åhr hafuer giort på them stoor bekostnedt, derföre the intet annet hafue vthrettet, ähn leget hemme och förderfwet land och vndersåther, Derföre tänckes H. F. N. icke någen fåfeng omkostnet ytterligere på them att wende, för ähn H. F. N. först seer huad the göre för thet the hafue bekommet Och derföre så hafue the af H. F. N. ingen lön eller besoldning att förwente, förän the begifue sigh uthöfuer på theres egne omkostnad, Men sedhan när H. F. N. seer och förnimmer theres flijt och trooheet, då will H. F. N. sende them bådhe Klädhe och Penninger, Så att the intet skole hafue orsaak att beklage sigh ther uthöfuer.

Till thet Fempte, Effter och will behöfues een hoop lodier och båther ther ifrå Finland, ther med folket och fetalien kan komme Siöledhes Pebis op åht. Då skall han tale med Bengt Larsson uthi Finland, att han sender uthöfuer strax med folket till Narwen båther och lodier ther ifrå Finland, huilke skole wed Narfuen föres uthöfuer op i åhna med thet samme. Huad farkoster som widhere feeles kunne, wele wij sende här ifrå.

Till thet Siette. Så skall han ifrå Wijborg tage medh sigh, så frampt ther någre finnes, någre små Styc-ker, som han kan i Streckwer[kerne] och Skanttzerne bruke. Men ther så är att han förnimmer af wisse kundschaper, att för Dorpt är intet till att vthrette eller och Arfwed Erichson med folket icke will ther hedhen, då må han med allt krigsfolket begifwe sigh uthöfuer till Tolsborg och thet befeste som förb:lt är och sedhen tage Wäsenberg in, Så att passen emellen Narfuen och Räfle blifue rene, Och efter wij icke kunne lathe författe i Pennan huru såsom saken best företoges, aldenstund wij af

fiendens lägenheet inge wisse kundskaper hafue, Så wele wij hafue honom hemstelt, att han med andre wåre trogne mäns och tieneres råd alle saker så företager, som han kan tänckie att oss och Riket till wälferd länder. Och skall han lathe oss igenom dagh och natt wette, om Rytterne wele drage fort eller icke. Och ther så är att några af krigsfolket thette toget mootwillieligen försutte och icke wele drage fort, när han them tillsägier, då skall han hafue macht them tilbörligen effter krigsarticklerne att straffa.

277. *Noch een Tänkiezedel huad som Axell Ryning widhere vdi Finland skall bestelle. Actum Nyköping den 7 Junij 1603.*

Riksregistr. fol. 133.

Först skall han såsom hans förre Tenckie Zedhel vthwiser skynde Rytterne som vthi Finland äre fort till Lijfland, Så att the endeligen meste parten uthi samme månedhen äre uthöfuer. Och på thet the sigh till samme togh deste welwillieligere skole befinne lathe, skall han efter then ordning han her hafuer bekommet besked om, gifue them några måneders sold. Och huar så är att hielpen icke kan gå så snart uth eller Fougdterne bekomme penninger tilläns, då skall han wise huar fane Ryttere in till sine wisse Fougdter ther the skole theres Penninger annamme och måge the sedhen af huar fane leefwa efter sigh tuå eller tree som ther opå fordre och them af Fougdterne opbäre och the andre begifue sigh uthöfuer. Doch skall han intet lathe them bekomme hender emellom huarken Prowiant eller Penninger, för än the hafue lathet springe theres hester in och wele fort. Och ther the andre icke wele fort, Då skall han tillsegie Adhelen och them som hemen hafue att the skole drage fort, efter the Cronones godz och gårder, land och lähn be-

sittie och therföre ingen tienist göre. Men ther the sigh theruthinnen förwägre, då skall han wedherkennes alle the gårder som bådhe Frälset, Ryttmestere och Rytterne hafue och tilsägie them, att the skole göre Skatt och Skuld som bönder och gifue tilbake igen den stoore summe, som the af oss och Riket i förledne åhr hafua bekommet, Så wele wij therföre andre Ryttere besålde, som Riket tiene skola. Men Arfwed Erichsson och Nils Kijl skall han med Knechterne skynda till Pebis.

Till thet andre. Skall han lathe liggie the stoore stycken ther i Åbo äre i Pråmerne, ett eller thu i huar Prom och lathe leggie Promerne uth till Hittis, och tage allt thet Krut i Åbo är och lathe thet föllie stycken, sampt lådher och huad der till hörer. Desslikes så skall han och ifrå Wiborg beskedhe dijt thet felt arkelij, som ther är och her ifrå Suerige sendt blef, Såsom och thet mesth krut der ifrå kan mistes, desslikes the fyrwerkere och allt thet fyrwerke ther är, Så att bådhe Stycken, fyrwerkere och fyrwerken äre tillredz, när som wij ther opå fordre. Och förordne een fennike knechter som ther om holla wachtt. Widhere så skall han och hafue sitt budh uthöfuer till Narfwens sijdhen och lathe hempte ther ifrå fyre läster Kruut, huilke han och skall beskedhe till Hittis och lage så, att the äre der sampt medh stycken, när der opå kraft blifuer.

Till thet Tridie skall han sende hijt uthöfuer een widh nampn Jören Bertillsson, som sitter på Åbo fongen, Såsom och Hans Ragwaldsson, som opgaf Lais, sampt een widh nampn Pedher Jönsson, som nu några Lijflendere bruke opå theres godz för een Fougdte i Finland, och sende them alle welförwaredhe hijt.

278. *Öpet bref för Johan lopes opå några godz i Finland, den 11 Junij 1603.*

Riksregistr. fol. v. 139.

Wij Carl etc. Göre wetterliget, att efter icke allenest Sweriges lagh förmå, att the som Riksens herra förderfue wele med rådhom, ordom och gerningom eller hielpe sitt fosterland till att förderfue och uthi olycke och wedhermödhe före, hafue förwerket bådhe lijf och godz; vthan och the loflige besluut, som på åhtskillielige tijdher med Riksens Stenders eenhellige och welbetenckte rådh och samtyckie giorde äre, som icke mindre än sielfue lagen achtes och holles skole, förmäle och thet vthtryckeligen, att the som till samme beslut icke samtyckie wele, uthan sigh ther emoot opläggie, skole som Riksens förderfware achtedhe, straffedhe och förfolgde blifue och ingen deel hafue här i Riket till att niutha och beholla. Så aldenstund her Hogenskild Bielke, som uthi Riksens Rådh hafuer bruket warit, hafuer icke allenest afsöndrat sigh ifrå sådana besluut, som her giorde äre, Vthen och styrkt och skyndet Konung Sigismundum der till, att han emoot sin Edh och försäkring så och Sweriges lagh hafuer handlet. Hwarföre hafue wij warit förorsakedhe att lathe wedherkennes under Cronan alle the godz och gårder, som honom här i Riket arfweligen tillkomme kunne. Och efter oss elscheligh Ehrligh och manhaftigh wår troo tienere och Ryttmestere Johan Lopes hafuer sigh den tijdh han i wår tienist hafuer waret trogen och rättrådigh bruke och befinne lathit. Derföre på thet han sigh emoot oss, wår käre huusfru och Lijfzarfwinger så her efter som her till i alla motto som een trogen tienere må och skall bruke och befinne lathe, ehuar wij honom till wårt och Riksens gagn och beste betroo och förordnandhes warder, efter som han sigh ther emoot oss lofuet och förskrifwet hafuer, Hafue af gunst och nådhe vndt och efterlåthit, Som wij och nu medh dette wårt öpne bref gun-

steligen vnne och efterlathe honom, Så lenge han sigh i wår tienst troligen och ehrligen förholler och bruke lather, Laijs gård i Finland i Hattula heredh i Lampis Sochn, som för:de Hogenskild Bielke tillförende tillhört hafuer, sampt med desse efter:ne gårder som ther under liggie, Såsom äre Nuchoila een gård, Lesoiby twå gårder, Jthem uthi Sexmäki heredt i Rauthalambi sochn Päierfwi twå gårder, Ki Jerfwi een gård, Randalax een gård, Rautalambi twå gårder, Vthi Pelkenne Sochn Synsia een gård, desslikes uthi Saries Sochn Sålberg twå gårder, Pyhe Joki een gård. Men desse efterfölliande tree gårder, Såsom äre vthi Hattula heredh i Lehe Jerfwi sochn Sattula by een gård, Soentaka twå gårder, them hafue wij efterlåthet, att han må gifue sin tillkommende huusfru till Morgengåfwe, så frampt han bekommer een af Adhell, Och skall han för:de gårder nyttie, bruke och beholle med vthskylder, huus, Jord, Skogh och mark, Engier, Fiskie wattn och alla tillägor, i wåthe och torre, när by och vthan gårdz, som för:de godz nu tillydhe och af ålder medh retto tilleget hafuer, intet vndantagandes. Förbiudhe för den skuld Befalningzmän, Cammererere, Fougdter och alle andre, som för wåre skulld wele och skole göre och lathe, att tillfoge honom her emoot hinder eller förfong i några motto. Datum ut supra.

279. *Swar på vndersåternes bref i Föglö Sochn på Åland om gestning, borgleger och annet. Af Elfznebben then 9 Julij 1603.*

Riksregistr. fol. 155.

Wij Carll etc. Tilbiudhe edher Cronones Skattskyldige vndersåther och dannemän alle, som uthi Föglö sokn på Åland boendes äre, wår gunst och nådige willie med Gudh tillförne och wele edher icke förholla, att idher ythskickedhe hafue warit här hoos oss och bådhe Schrif-

teligh och muntligh gifuit tilkenne, att i för stoor gestning som i daghligen hafue af krigsfolket som framdrage såsom och borgleger och annen tunge idher pålagd warder, icke förmå uthgöre oss och Cronan then skatt, som i åhrligen äre plichtige, och begäre förthenskuld bådhe derföre Såsom och för borgleger att warda förskonedhe. Så är ther opå wårt nådige Suar, att med wår willie då wette wij icke någen tunge antingen borgleger eller annet ware idher uthöfuer edher åhrlige skatt opålagdt, meer ähn huadh såsom Rijksens Stender till att försuara land och folk med emoot dess hedske fiender hafue bewilliget att uthgöre, huilket doch så ringe är att nepligh Riksens undersåther mindre någensinn hafwe hulpit, Så att opå bönderne föge mere belöper än till nije öre, twå mark eller och till thet högste tree och icke mere. Derföre huar i hafue något mere uthgiordt antingen borgleger eller annet, då är thet skeedt oss owetterligen och uthan wår befalning, och hafue J ingen therföre att beskylle än edher sielfue, som lathe edher så welwillielige befinne att gifue andre huad som the opå krefwie, Men thet wij af edher hafue skole och i äre plichtige oss och Cronon att uthgöre, thet sker allt trögt och med een ond willie. Ty ider är wel wetterligit huru ofte wij hafue lathit wåre öpne bref uthgå, ther med wij hafue förmant att i icke skulle sware någen till then ringeste deel som opå krafdes, med mindre i hadhen wår vthtryckelige befalning för idher, eller skiutze, hyse och herbergere uthan penninger [någon], som icke hadhe wårt pass, Hafue i nu något ther uthöfuer giordt och icke läthit oss ther om wette, då är thet edher egen skuld. Och kunne i wäl tänckie, att wij för then skuld icke kunne miste wårt, för thet i gifue androm, som edher icke är befallt att gifue: vthan ther i hafue rådh till att gifwe them, som intet beskeedh hafue, Så måge i och wäl lathe oss och Cronona bekomma then deel som oss med rette bör. Ty ellies wille ther af

föllie, att wij motte skatte edher och J icke oss uthan andre, huar som helst af edher begärer. Och på sådant sätt tröste intet wij stå något regemente före eller försuara land och folk, ther wij allene skole hafue nampn och omaket, i och andre beholle renten och opbörden, uthan then som hafuer thet ene han må beholle thet andre med. Jdher är wäl wetterliget att wij öfuer edher förmågo inthet hafue edher besuäret, uthan gifuit edher åhr ifrå åhr, så ofte wij ther om äre besöchte wordne, mere till ähn wij hafue af edher bekommet, efter som wij och uthi framledne åhr lathe wåre öpne bref af trycket uthgå, ther medh wij fridhkalledhe edher för allt thet i uthi framledne åhr wore blifne Cronone skyldige, Och hadhe för then skuld förmodhat att i nu dess welwillieligere skulle hafue edher befinne lathit then deel att uthgöra som i Cronone plichtige äre. Huarföre är wår nådige begären och förmaning, att i Ehrlige dannemän betenckie edher i saken och ansee Rijksens lägenheet så och then stoore tillgift, som i bekommet hafue, och nu vthgöre edher åhrlige skatt, på thet wij måge något hafue till att gifue krigsfolket som edher och andre Rijksens vndersåther försuare skole. Och ther någen komme som antingen borgleger, maat, ööl eller fordenskap af edher hafue wele och hafue icke wåre breef och bewijs ther på, thå gifue wij edher tillstond, att i måge tage fatt opå them och före them till oss, så wele wij therföre låthe them bekomme theres tilbörlige löön, Eller huar the sigh icke wele fengsle lathe, då slår halsen sönder på them, på thet the måge een gong med theres woldgestande och otilbörlige handell hafue fördragh, Huilket wij edher till suar icke hafue welet förholle. Gudh befallendes. Datum ut supra.

280. Till Jören Holst om vndersåthernes klagemål opå Åland i Föglö Sochn. Datum [Elfznebben den] 9 Julij etc. 1603.

Riksregistr. fol. v. 155.

Må thu wette Jören Holst att menige man i Föglö sochn hafwe haft theres vthskickedhe här hoos oss och gifwit vnderdånligen tillkenne, att the blifue så öfuermotton betungedhe med borgleger, gestning och annet att the icke förmå theres åhrlige skatt uthgöre, vthen begäre therföre blifue förskonedhe, Desslikes så beklage the sigh, att thu hafuer kraft them för then hielp, som sednest opå herredagen i stocholm opå lagd bleef, nitton mark af huar bonde, ther doch efter ordningen icke mere belöper ähn een half daler på bonden, om thet ähn är så mycket och elliest så legger thu och dubbelt opå them emoot thet som the inpå landet vthgöre, så endoch wij icke wette huru såsom her om i sanning wara kan, Doch likwel så wele wij hafue tigh alfwarligen förbudit, att tu icke drister tigh till att något leggie almogen opå, ehuru ringe thet och wara kan, vthan wårt wettskap och tillstond, vthan them för all olaghligh tunga, borgleger, gestning och Skiutzferder försuara, efter såsom wår fulmacht, then wij tigh gifwit hafue, vthwiser och thu tijn Eedh ther opå giordt hafuer. Och motte wij gerne wette, huem som hafuer gifuit them tillstond till att man skall truga borgleger vtaf bonden, och huru thet tillkommer att thu kräfwer nitton mark af bonden. Ty wij wette aldrig någen så stoor hielp hafue af Rijket gåht, myckit mindre af oss vthi thenne besuerlige tijdhen wara opålagd. Derföre så see till att thu icke gör förgroft och legger mere opå ähn wij wette vtaf och fyller ther med tijn taske, Ty huar thet skeer, då skall thu wetta att wij intet skole spare baste reepet. Der rette dig efter. Och efter wij hafue förnummet att thu hafuer opburit een heel hoop booskap för thet, som bönderne hafue stådt tillbake med

af theres vthlagor, Så skall thu förthenskuld lathe oss wette, huru myket som boskapen är, och then lathe Slachte och insalta vthi godhe tunner, Sedhen wele wij lathe hempte thet ther ifrå, Dette du så bestelle skallt. Datum ut supra.

281. Til Jören Holst Fougdten på Castelholm om the klagomål, som bönderne hafue angifwit. Af Elfznebben then 15 Julij 1603.

Riksregistr. fol. 164.

Må thu wette Jören Holst, att bönderne ther opå Åland hafue nu andre reesen warit her hoos oss och beklaget sigh öfuer then orett och tunge, som tu them tillfoger, så att thu icke allenest kräfuer vtaf them theres quartals penninger och tager tree daler af huar bondhe, så wäl fattigh som Rijke, så wäl then som ligger för hundredhe mark, som then som ligger för tiugu, vthan the motte och göre theres åhrlige skatt, som wij doch hafue befalet att vthi quartalen afräknes skulle, Och ther wij nu hafue begäret aff huart heelgerdz hemmen een daler till hielp, ther thager thu sex mark bådhe af fattige och Rijke. Såsom och kräfuer vth theres Spannemåls vthlagor och annet mere, som wij hafue gifuit them till. Så motte wij gerne wette, huad beskeedh tu hafuer till att således vthsuge och plåga vndersåtherne och huru thu willt thet före till Räkenskaps. Ty wår willie och befalning hafuer thu icke ther till, Och för then skuld så skall thu begifue tigh till oss och göre therföre redhe och beskeedh, och i medler tijdh skall thu lathe them blifue okrafde, Men then hielp som opå lagd är, them skall thu opbäre och hafue med tigh och icke mere tage ähn een daler af huart fulgerdz heman, som the göre på thenne sidhe, eller och een daler af huar hundredhe mark the liggie i skatt. Der rette tigh efter. Datum ut supra.

282. *Swar opå Arwed Tönnesons schrifwelse, anlangende att han med Erich Classon skall ware i Slottzlofuen wed Wiborg. [Af Stäkeborg] Den 22 Julij 1603.*

Riksregistr. fol. v. 167.

Wår gunst etc. Wij hafue bekommet idher skrifwelse Arfwidh Tönneson, ther medh i göree dher vrsecht huarföre i icke efter wår schrifwelse och befalningh hafue kunnet begifue edher vthöfuer åht Narfwen, Såsom och ther hoos lathet förstå att i med Helge Bengtson icke kunne något Broderskap hafue för thet rychtet skuld, som han är kommen uthi. Så wele wij idher ther opå till suar icke förholle, att efter wij förnimme thet i ingen lust hafue till att ware i Narfuen. Så må Anders Larsson med sine Ryttere drage uthöfuer och blifue ther vthi befästningen, och i med Erich Claesson skole ware i Slotzlofuen ther på Wijborg i hans stadh. Och althenstund wij icke anners hafue förnummet än Helge Benchtson hafuer sigh emoot oss trogen och rätträdigh låthit befinne, Så kunne wij icke troo att thet är sant huadh som om honom i så motto ähr uthspridt. Men ther så wore att så i sanningh befinnes, då borde honom therföre bekomme een förrädhere löön. Och begäre förthenskuld att i lathe oss wette, huad skäl och bewijs som i ther till hafue och huem som idher thet hafuer berettet. Widhere wele wij idher icke förholla, att efter de Ryske hafue wår post så lenge oppe hollit och doch likwel i medler tidh med alle medel försöker, huru såsom han må afhende oss och Cronen Narfuen, Derföre hafue wij tilskrifwit honom åther på nytt och sende edher dette wårt bref tilhande, huilket i med wist budh skole till Moskou skicke och lathe klädhe then, som tijt drager, så att han är så försörgd så med klädhe och penninger som thet sigh bör. Dette i så bestelle wele. Datum ut supra.

Zedhell i samme bref.

Det så är att wår brefdragere ähr kommen tilbake igen dädan, görs icke behof att sende thette breef fort, uthan sende brefdrageren till oss med huad beskeed som han hafuer, ehuar wij kunne stadde ware. Datum ut in literis.

Narwa den 23 Juli.

283. Samuel Nilsson till Anders Lindersson om krigsföretagen i Lifland.

Originalet i Gottlundska saml. uti Senatens arkiv.

Welwilligh helsen med Gudh allzmechtig tilförende, Näst myken welferdh önsken och een flitig tacksegilse för bewiste welgerninger, dem Jagh taknemligen will förskylle, Lather Jagh min Broder welwilligen förnimme, ath Jagh skickede för 14 dager seden twå lodier opå kundskap vdj Peibis med Asmus v. Hilsen, hwilken sex mijll ifrån Dorft opå Botskofskis hof förraskede een af adell, som hafwer befrijett sigh med be:te Botskofskis efterlefwerske, fick och med thet samme de andre som Jagh och hermed min Broder tilsender, Deriblandh een goduilligen kom hijt rymmandes, när Polackerne den 13 wore här före til 500 starck, tre faner til häst och twå til footh. Vtan twifwell vdi den meningh ath the wille förraske boskapen och skepen her liggie, hwilkett dem inthet angick, Vtan sedan dhe miste några hester, som med grofwe stycken blefwe skutne, rychte de af och allenest stucke elden på tre heller fyre kåter vdi Hakelwerkett, Om min Broder will försende alle fongerne til H. F. N. heller och den förnempste, steller Jagh thet vdi min Broders welkor, Och wore gott om Mattias hebron höfwidzman, som är fongen hoss Kotkiowitz, kunde för honum blifwe vttbyt, om min Broder wil H. F. N. derom tilskrifwe, giorde min Broder wäl derutinnen. Jagh

lather och min Broder förnimme, ath Jagh och för tre weker seden hafwer lattit afjage de Poler, som til 200 starke wore på Nyslott, hwilke strax förlupe husett, seden deris vttskickede, som til än 60 starck vdi den meningh wore åstadsende ath the skulle förraske wårt folk vdi een by der de låge, finge någett klap fisk och någre slagne och een fongen, som och blef skuten och her ligger vnder bardskären. Och hafwer Jagh waritt der oppe widh Nyslott och latet thet så med bolwerke och stacket stärckie och förbettre, ath Jagh will med Gudz hielp förmode att the icke oftere skole förraskett [blifwe], som her til genom fegheett och ilacht folkz förseende skedt är, Och hafwer Jagh förordnett Jochim Hendrich deropå til förman och Stodhollere, hwilken holler sigh rätt wäll och skall med tijdhen blifwe een keck och tapper karll.

Jagh lather och min Broder förnimme, ath Arffidh Erichsson, Hendrich Lifue och Nils Kijll äre i gåår med tolf hundrede Man widh pass och femten lodier opdragne i Peibis och förnimme huru der tilståår och hwadh tijdender ifrån Dorft höres, Gudh gifwe dem lycke, och hade warit til att önske, ath the motte ware någett starckere til folk, Szå ath the kunde vnderstå sigh ath begifwe sigh för Dorft efter H. F. N:s befalningh, Men med dett folk the nu haffwe med sigh kunne the thet icke wäl göre, vthen min Broder kan med dett krigzfolk til Räfle förmodes skaffe Kotkewitz annett til att göre än endsettie Dorft. Gudh wett hwadh thet folkett gör vdi Findlandh, som skole hijt öffwerkomme, hijt äre än icke meere än 70 Ryttere af Eskerd Linnerssons öffwerkompne, medh dem man icke kan myket emoth fienden vträtte. Wijdere haffwer Arfuedh Erichson min Broder om alle lägenheter tilschrifuett.

Jagh kan och min Broder icke oförmelt lathe, ath hijt är een köpswen kommen ifrån Dantzick, hwilken haffwer talt med twå borgere vdi Dantzick, som äre kompne

ifrån Windo och Goldingh vdi Kurlandh, som hafue berättett ath wår N:ge herris krigzfolk äre med 19 skepp till Windo ankompne, och 20 H. F. N:s skepp skole liggie för Dynemyndet och til än tre galleier skole hafwe strandett vdi Windous hampn, der opå skole några stycker haffwe warit, som de opå Windo haffwe optagit til Slottett, och skole wårt folk haffwe begiffwit sigh opå ströffende der i Curlandh och skutett ihiäl Een Öffwerste Butler widh Nampn, hwilken hade welet försware sine godz, Sedan haffwer wårt folk begiffwett sigh för Windou och begärett wåre stycker igen, som de hade optagit, Deropå haffwe de swarett ath the thet icke för göre kunde, än dhe hade kundgiort sin herre och Furste vdi Pryssen derom och begärett respijt opå tre dager, Men wåre haffwe tagett een kyrkie in för Windou och begynt skiuta på Slottett, så ath de nödgades öfwergifwe dem Befästningen. Derifrån hafwe wåre begiffwit sigh för Libou, efter dhe hade förnummit ath der skulle ware een hoop Spanmåll inne, huru dem der går ihandh, warder tijden medgifwendes, Så segis och ath 18 skepp äre kompne ifrån Dantzick som wille ått Rijga, af hwilke 16 äre af wår skepflotte optagne och tu i grundh skutne, och skal wår N:ge herre dageligen för Rijge förmodas, Gudh gifwe til lycke, Och endoch Jagh inthet twifler att min Broder haffer bettre kundskaper herom, Doch haffwer Jagh icke kunnet vnderlåthe ath lathe min Broder dem således tilkenne giffwe, som Jagh dem förnummit haffwer, Befalandes hermed min Broder Gudh Alzmechtig til myken welferdh ganske fliteligen. Datum Narffen den 23 Julij Åhr 1603.

M. B. A. W.

Samuel Nilsson.

Min B: will med förste budh lathe migh förnimme, hwadh för tijdender höres hoss min Broder.

Ekenäs den 27 Augusti.

284. *Grefwe Moritz till Lasse Mikelsson att ersätta tvenne Ekenäs borgare för det skepp de förlorat i kronans tjenst.*

Originalet bland „acta historica“ i Kejserl. Senatens arkiv.

Moritz etc. Helssen medh Gudh tilförende, Effter dett Lasse Mikilssonn, att desse wåre vndersåtter, Hindrich Olssonn och Matz Klink Borgare vdi Ekenäs, haffwe vdi förledne höstas mist deris skipp J Gronons Tienst och Anders Linderssons Bewiss, som de där på haffwe, widare der om förmäler, Så alldenstundh dett ähr Billigtt, att hwar och enn må nuthe sitt. Därföre ähr på wår N: öffuerhets wägne wår willie och Begeren, att i låthe dem Bekomme wederlagh för samme deres Stongkreijer, Ehwadh Rådh J där till finne, Och der i så snartt icke tillfyllest betale kunne, dett i då nu straxt låthen dem bekomme nogonn vndsettningh på handenn, till dess de haffwe förskaffett sigh Bewis, huru myket samme kreijer kann wärdh ware, och de sedan widare kunne fordre hoos hög:te wår N. öffwerhett opå Fulkommligh Betalningh, Her effter wele i eder att rette. Gudh befalatt. Aff Ekenäs denn 27 Augusti åhr 1603.

Moritz G. F. etc.

285. *Fulmacht för Lasse Nilsson att drage åht Finland och ransake Sochn ifrå Sochn, huilke af the finske Ryttere äre, som hemme quarre äre och icke hafue draget till Lifland, [Af Calmar] then 29 Augusti 1603.*

Riksregistr. fol. v. 189.

Wij Carl etc. Göre wetterligit att ändoch the finske Ryttere hafue i dette åhr opburit af oss och Cronan een stoor summe bådhe i peninger och spannemål, såsom och hafue haft Cronones godz och gårder inne, Så förnimme

wij doch att man med them intet emoot Fienden uthrette kan, vthan een part som äre öfuer dragne, huilket är then ringeste delen, the hafue näppeligen kommet uthöfuer, för än the hafue wendt baken till och lathit bådhe befähl och fenniker i sticket. Största deelen äre och aldeles blefne hemme och somlige liggie uthi skären och pankitere: the andre drage om i landet och geste bönderne som theres gamble Plägsedh är och achte huarken äre eller redheligheet eller wår schrifwelse för någen hoot och vndseijelse, Huarföre hafue wij uthi fulmacht och befalning giffwit denne wår trootienere ---------- att han sielf ---- skall drage uthöfuer till Finland och ransake Sochn ifrå Sochn, huru månge som han af samme Finske Ryttere finner hemme ifrå theres Fahner och them skall han strax lathe ophengie uthan någen widhere ransakning och doom. Om och några äre, som wåre och Cronones godz besittie och icke sielfue äre på thoget, uthan holle een hoop annet partij för sigh, af them skall han strax opkrefwie Skatten och tilsegie Fougdten och befalningsman samt menige almogen, att the äre honom här uthinnen bistondige och lage så, att then förrädhere hopen, som opbäre Cronones penninger, hafue land och lähn och liggie doch likwel hemme och förderwe wårt eget land, motte blifwe tilbörligen straffedhe. Der med skeer thet i sigh rettwist är och oss lender till behagh och Riket till gagn och godhe. Af Calmaren ut supra.

286. Fulmacht för Bengt Bengtson att lathe byggia i Finland sådana Stufwer, som the kunne siudhe och läckie Salpeter uthi bådhe winteroch Sommer. [Af Calmar] Den 7 Octobris 1603.

Riksregistr. fol. v. 217.

Wij Carl etc. Göre wetterligit att wij hafue förskicket denne wår troo Tienere och Archlimestere Bengt Bengtson här ifrå och till Finland och honom uthi fulmacht

och befalning gifwit, att han skall lathe byggie sådane Stugur wed alle Salpetters bruuk uthöfuer hele Finland, som man kan lathe bådhe winter och Sommer siudhe och läckie uthi. Befale fördenskuld wåre Befalningsmän och Fougdter uthi för:de Finland, att the fulle troo och lofwen settie till allt thet som för:te Bengt Bengtson them i så motto opå wåre wägne tillsägiendes warder, Så och huar i sin stadh så lager wed wår högste onådher tillgörendes att samme Stufwur med thet alreförste och uthan all försumelse måge opbygde och med alle deeler så förfärdigedhe warde, som han weet beskeed om och wij hafue honom muntligen befalet. Huar sådant icke blifwer efterkommit, Då wele wij att Fougdten skall utaf sitt egit betale oss all then skadhe, som oss och Rijket der igenom skee kan, Wij befale och Fougdterne att the huar uthi sin befalning lathe så wäl utaf Adhelens som andres Bönder tage muld och Jord, som till Salpetters bruket behöfves, förbiudhendes här med alle ehoo the och helst ware kunne, att the icke fridhkalle sine bönder för samme Jord och muld, uthan lathe i så motto heele Rijket till nytto, gagn och godho komme, enär der opå fordras. J lijke motto befale wij och att läns och fierdingsmän äre för:te Bengt Bengt[son] i wägen bådhe i fram och åtherferd så wäl till land som watn med ööl, maat och frij fordenskap befordelige. Der alle, som oss med hörsamheet och lydno förplichtedhe äre, måge wette sigh att efter rätte. Datum ut supra.

287. *Swar opå Arfwed Tönesons Schrifwelse anlangende Ryssen, huru såsom han steller sigh, Af Calmarne then 18 Octob. 1603* [1].

Riksregistr. fol. 225.

Wår gunst etc. Wij hafue bekommit idher Schrifwelse Arfwed Töneson och ther af förnummit, huru wår

[1]) Ett likalydande bref till Axel Ryning, af Calmar d. 18 Okt. 1603. Fol. v. 226.

granne Ryssen steller sigh. Så endoch wij wäl wette och af alle omstendigheter kunne nogsampt förnimme, att han intet fiendtligit företager eller och kan, om han än wille, något på thenne tijdh uthrette, uthan han hafuer nu skrifwit oss till, att han will holla then ewigh warande freden och then stadfeste, Dochlikwel så skole i icke dess mindre hafue ider saker i godh acht och lathe skrifwe bönderne i Roote och fennike taal. Såsom och uth med Grentzen holla godh wacht, Så att huar någen skalke hoop komme och wille antingen igenom tubbende och låckande förföre bönderne eller och ellies något woldsambligen tillfoge vndersåtherne, att man då kunde möte them och kunde föge skadhe, att huar man sådane skalker inne om grentzen öfuerkomme, att man handladhe så med them att the icke komme een annen gong igen. Desslikes huar så hende, huilket wij doch icke wele förmodhe, att Ryssen wille något begynne, Då skole i lathe bönderne med allt, thet the äge, wijke hijt in på thenne sidhen om Wiborg och göre emellen grentzen och Wiborg alt kålt, Så skall han fögo kunne uthrette. Och efter Rysserne icke wele lathe ider wederfares huad rätt är och straffe the mördare, som wåre undersåther så Jemmerligen hafue bracht om halsen, uthan förhindre att man icke må sende någen Post med breef uthöfver grentzen in i Ryssland. Derföre så förskicke wij nu Stoorfurstens köpman Timophei tijt till Wiborg, huilken i ther så lenge skole anholle, till thess att i see, att the andre som wåre borgere mördat hafue, stå theres Straff. Och skole i samt med Axell Rynning, huilken wij och [i] lijke motte om thenne lägenheet hafue tilschrifwe lathit, sende edhert bodh till Ryssland och skrifwe antingen woiwodhen på Nöteborg eller Käkisholm till, wedh thet sätt och form som wij idher med thillsende och lathe them wette, att endoch wij hafue schrifwit Stoorfursten till att wij wille sende Timophei till Narfwen och lathe honom

bekomme sin fulle betalning. Doch likwel efter the hafue så Jemmerligen mördat wårt folk och wele icke straffe them som thet giordt hafue. Desslikes så hafuer och Storfursten oppehollet, så lenge wår Post, som wij till honom förskicket hadhe, och the nu icke welet tilstedie, att i hafue mott sende edhert budh till Woiwoden på Nöteborg och klage öfuer then orätt, som the suenske vndersåther wederfaren är, huilket är tuert emoot thet ewigwarande fredz fördragh som oprättat är, huilket theres Stoorfurste hafuer lofwet att wele holle. Derföre så hafwe wij sendt Timophei tijt till Wiborg och befalet idher, att i skulle honom så lenge ther ahnholla, in till thess att the mördare som wåre borgare hafue i hiel slagit blifwe straffedhe uthi edher närware. Men för än thet är skeedt, skall Thimophei icke slippe. Vthan wele tage thet som wij hafue gifwit honom i betalning och gifwe theres hustror och barn, som dödhe äre, och sende Timophei tilbake igen till oss. Men när the andre äre straffedhe, skole i lathe Timophei drage med huad han utaf oss i betalning bekommet hafuer sin koos, doch icke för. J schole och lathe för:te Timophei bredhe widh ider skrifwe till Ryssland och gifue sine wenner här om tillkenne. Huilket wij idher till Suar opå edher schrifwelse icke hafue welet förholle. Gud befallandes. Datae ut supra.

288. Concept för Axell Rynning och Arfwed Tönneson, på huad sätt the skulde skrifue Woiwoden på Nöteborg till sub eodem dato. [d. 18 Okt. 1603].

Riksregistr. fol. v. 225.

Then Stormechtige Högborne Furstes och Herres Her Carls Sweriges Rikes uthkoradhe Konungs och Arffurstes, Hertigs till Sudermanneland, Närike och Wermeland etc. trogne tiener e Jag Axell Rynning till Vtterwijk, H. K. M:ttz Rådh, Admiral och Gubernator vthi-

Finland, och Jag Arfwid Tönneson till Tiusterby, Stadtholdere på Wiborg, lathe then Stoormechtige och Högborne Furstes och Herres, Her Buritz Feoderwitz Zaars och Stoorfurstes öfwer alle Rysser, Zamodertzes, Stadtholdere och Woiwode på Nöteborg wetta, att för någen tijdh sedhen, då är uthi thin Zars och Storfurstes land wed Systerbeck Tree Wiborgiske Borgere, som efter gammalt bruuk och thet ewigwarande Fridzfördrag, som opråttat är widh Teusin på thet åhr 1594, hafue dragit in i Ryssland att handle och köpslaga, af thin Herres vndersåther Jemmerligen mördedhe och i hiel slagne, och sedhan förde uth på Siön och med Steener nidher sänckte, Huilket oss Christet folk är ohörligit, att man så ochristelige med wenner och granner handle skulde, det doch oppenbare fiender icke pläge göre. Och ändoch wij hafue ther öfwer klaget och welet sende wår Post och breef till tig ther om, Så är oss doch ingen rätt widherfaren, vthan wår post är opå grentzen förhindrat worden att han icke hafuer fåht drage till tigh twert emoot then ewigwarande fredhen, Så efter wår Stoormechtige Herre och Konnung intet är tillsinnes att lidhe, thet H. K. M:ttz Vndersåtter således skulle blifue öfuerfaldne och ihielslagne. Derföre så hafuer H. K. M:tt sendt din Zaares ock Storfurstes köpman Timophei hijt till Wiborg och befalet att wij honom her så lenge beholle skulle, till thess oss wedherfares rätt opå them, som H. K. M:ttz vndersåther hafue mördat ock ihielslaget. Och medhen H. K. M:tt hadhe achtet att förskicke samme köpman till Narfwen och ther lathe settie honom in opå then Rydske sidhen, efter som H. K. M. din Zaar och Stoorfurste ther om tillskrifvit hafuer, Såsom och lathet honom bekomme sin fulle betalning för thet han hadhe till att kräfwie. Men efter then ewigwarande fridhen warder opå edher sidhe i så monge motte brutin, Så att H. K. M:ttz poster blifue uthi Ryssland förhindredhe, oppeholdne och illa trachte-

redhe, H. K. M:ttz undersåther ihielslagne. Derföre hafuer H. K. M. betänkiende ther uthi att lathe din Zar och Storfurstes undersåther drage frijt uthi H. K. M:ttz Stoore land och Konunga rijke. Hwarföre är wår begären att thu uthi wår eller wåre fulmechtiges närwaru lather straffe the mördere, som sådant Jemmerligit mord opå wår nådigste Konungs vndersåther hafue begongit, Ellis så skall Timophei icke komme löös, uthan wij wele sende honom tilbake igen till wår Nådigeste Herre och Konung, och tage the Penningerne som han i betalning hafuer bekommit och gifue theres hustroer och barn som mördedhe äro. Män när the andre som wåre borgere hafue mördet äre Straffedhe, Skall Timophei och komme löös med allt thet han med sigh hafuer. Och begäre wij till att wette, om thin Storfurste hafuer latit gå befalning uth, att man skall Såledhes med wår nådigeste Konungs vndersåther handle, eller om tu hafuer i befalning att holle then ewig warande fredhen eller icke. Här opå lätt oss bekomme suar tilbake igen och holt wår post intet oppe. Af Wiborg then - - - - - åhr 1603.

289. *Fulmacht för Capten Grull att blifue i Slotzlofuen med Töne Jörenson på Åbo. [Af Calmar] 1603 den 19 Novemb.*

Riksregistr. fol. 258.

Wij Carll etc. Göre wetterligit, att efter dageligen så myckit förräderij spöres så att man neppeligen weet, huem man skall troo, och förthenskuld moste wij hafue Riksens Grentzehuus, Slott och fäste i bettre acht, ähn som ellies, ther Edh och ähre, breef och Segel, löften och tillseielser holles, behöfdes. Derföre så hafue wij uthi fulmacht och befalning gifuit såsom wij och hermed förordne och fulmechtige göre wår troo tienere och Capiten oss elscheligh, Ehrlig och manhaftigh Werner Grull,

att han skall blifwe hoos Tönne Jörenson på Åbo Slott och hafue samme huus i acht, Såsom och medhen Nils Kijl i Lifland är hafue knechterne som ther i finland äre i befalning. Och skall han vare förplichtet att sökie wårt och Cronones gagn och beste, Skade och förderf vthi tijdh warne och afwerie efter sin ytterste förmögenheet. Desslikes så skall han holle och försuare samme huus oss och wåre efterkommende, Så och Sweriges Crone till trogen hand och ingen sleppe ther opå, med mindre han kenner honom deste bettre och han är honom stark nogh. Och ther så är att Rytterne ther uthi landzenden tage sigh före att woldgeste, platze och plåge bönderne, som theres plägsedh är, då skall han hielpe till sådane bofwer att ahntaste och lathe straffe. Huarföre befale wij knechterne så wäl them som opå samme hüus förordnedhe warde, Såsom them som ther uthi landzenden äre, att the bewijse för:te Capiten Grull hörsamheet och lydno uthi allt thet han them till wårt och Cronones gagn och beste biudhendes och befallendes warder. Der huar i sin stadh weet sigh efterrette. Datum ut supra.

290. Till Knechterne som i Finland äre att the icke lathe sigh förföre ifrå then troheet, som the H. F. N. och Riket äre för beplichtedhe med. [Af Calmar] den 23 Novemb. 1603.

Riksregistr. fol. 261.

Wij Carll etc. Tilbiudhe idher manhaftige krigsmän, knichthöfwidzmän, befählet och gemene Knechter som uthi Finland äre wår gunst och nådige willie med Gudh tillförne. Och wele idher icke förholle, att efter wij dageligen dagz så monge falske och förrädelige Prachtiker och stemplinger förnimme emoot oss och Riket af them, som oss med eedh och hörsamheet hafue warit förplichtedhe och wij allt gott hafue giordt, så och om land och

feste betroodt. Derföre så wette wij nepligen huem wij skole stelle troo och lofwen till, allthenstund huarken Eedh eller förskrifninger, ehre eller redheligheet blifwer hoos een part achtet, derföre, så wele wij hafue idher samtligen och synnerligen nådheligen och troligen förmanet, att huar några finnes ther i landzenden, thet wij doch icke wele förhoppes, som sig något orådh och buller företage och begynne wele, efter som på thenne sidhe skeedt är, att i då icke lathe idher af them förföre, uthan hielpe till att stå them emoot och ware them hörige och lydige som opå wår sidhe äre, Sådant lender idher och hele rijket till wälferd, Och wij wele huars och eens troheet emoot oss igen med nådhe och allt gott förskylle. Och befale idher sampt och synnerligen nådheligen Gud alzmechtig. Ut supra.

291. *Till Töne Jörenson anlangende Rytterne och Knechterne, med huad ordning the skole holles ther i Finland, Jthem att Adhelen öfuer theres Bönder icke måge Niuthe större frijheet än Privilegierne vthwise och thet skeer på thenne side. Af Calmerne den 26 Novemb. 1603.*

Riksregistr. fol. v. 261.

Wår gunst etc. Wij hafue bekommit idher schrifwelse Tönne Jörenson såsom och the Punchter, som i oss tillskicket hafue, Så wele wij idher till Suar ther opå icke förholle, att så myckit Rytternes och Knechternes vnderhold belangande är, Så skall ther med handlet warda, som thenne wår medfölliende ordning uthwiser, Och skole i lathe blifue the knechthöfwidzmän som wij tillsatt hafue och wåre fulmachter hafwe bekommit, på thet att huar någen döör att man då hafwer een anner i stadhen igen, then folket weet sig efterrette när omtrenger. Framdeles kan man ther opå förändring göre, när wij få för-

nimme huru monge knechter ther i Finland uthi huart' häred äre. The bönder som hafue tills att hester och therföre bekommit theres hemen frij, the skole afskaffes och med Rytterne holles som wår ordning uthwijser, Och efter wij förnimme, 'att ehuruwäl wij hafue lathit wåre öpne mandater uthgå att Adhelen ther i Finland icke skulle fridkalle theres bönder för gestninger och almennelige hielper, ther om wij och sednest wij uthi finland wore handlede och them alfvarligen tillsadhe, att the sigh ingen yttermere rettigheet tillägne skulle än som Prewilegierne uthwijse och adhelen på thenne sidhe hadhe. Så blifwer thet doch allz inthet achtet, uthan the försuare så wäl theres förlänings bönder som theres arf faldne. Huarföre wele wij her med hafue idher strengeligen och alfwarligen befalet, att i icke tillstedie them opå theres bönder mere frijheet än som adhelen her hafuer och Privilegierne och wåre Mandater uthwise, uthan lathe theres Arfbönder göre huar tridie Skiutzferd och uthi alle hielper ware twå moot een kronebonde, Men theres förlänings bönder the skola uthi alle skiutzferder och gerder ware lijke med Cronones. Och the som hafue tilweldet sig flere godz och gorder, än som the hafue wåre bref opå, them skole i tage theres förläninger ifrå och ingelunda tillstedia att the så få holle huus som the wele. The Fougdter som icke kunne komme till theres Räkenskap och icke hafue rådh att betale, them skole i låthe stå een tiufz rätt och betale med kropp thet som the icke hafue å koo. Huad 1602 och 1603 åhrs Restantzier är belangende, Så skole i lathe oss wette huru myckit thet är som bönderne stå tilbake medh och ransake huad som huars och eens förmögenheet kan ware, ther uthöfwer wij icke wele att i skole them betunge, Hwilket wij idher till suar icke hafue welet förholle. Och förmane idher att i hafue sakerne ther wedh Slottet i god acht och seer till huem i sleppe ther in. Gudh befallandes. ut supra.

Calmar den 27 November.

292. *Kallelsebref för ständerne i Finland till riksdagen i Norrköping.*

Efter originalet uti Gottlundska samlingen på Kejserl. Senatens för Finland arkiv; men konungens egenhändiga underskrift är öfverkorsad och à tergo står: „gick inthet vth på dette sätt". Deremot finnes uti Riksreg. för år 1603 fol. 266 ett nästan alldeles likalydande „Öpet breef till alle Sweriges Stender om Herredagen, som berames skulde i Norköping den 6 Februarij, tillstundande 1604", men dateradt d. 1 Dec. och med någon olikhet mot slutet, hvilket på sitt ställe skall anföras.

Wij Karl medh Gudz nåde, Swerigis Rikis Vtkorade Konnung och Arffurste, Hertigh till Sudermannelandh, Neríchie och Wermelandh. Tilbiude edher oss elschelige, Edle och oedle, Andelige och Werldzlige, Grefuer, Friherrer, Clerkerij, Krigzfolk, Borgere och menige almoge, som vthi Finland boendes ähre. Wår gunsth och nådighe benägenheett medh Gudh Alzmechtigh tilförendhe. Och wele edher samptligen och synnerligen nådeligen icke förholle, effter som eder sielfue nogsampt kunnigdt och witterligit ähr, huruledes then Förräderen Jören Posse Knuttsson med andre sine Medbröder af thett otrogne Rådett, som då vthi lijnköping för theres förrädelige handlingher skuldh miste lifuedtt, som blef feldt och dömpder till dödhen och samme straf medh the andre, efther han så wäl som dhe hadhe kommett ett blodzutgiutelse her i Rikett tilwäge och fördtt Konungen i Pålend hijtt in i Rikett och welet förderfue oss och mången Erlig man, Vthen någen gifuen orsak till lijf och wälfärd. Men effter han då föll till föge, Szå benådde wij honom och skenkte honom lifuedtt, som han effter edher samptlige Sentens och Dom hadhe förwärkatt, och hafue nu sedhen sleptt honom opå frije fötter och gifwidt honom till alltt, hwadh som han hadhe brutitt oss emott, Szå och effterlathet honom sine godz igen, satt honom vtöfuer wårtt eigitt bordh och beuist honom all den gunsth och nåde som wij hafue kunnedt Vthi den förhopning, att han skulle besinne sigh och aldrig sådantt oråd tage sigh widere före. Men

så stoortt hafuer hans förrädere trenchtan warit, att hwarken wår gunst och nåde, som wij honom beuist hafue, eij heller then starke Eedh och förplichtellse, som han oss giordt hafwer, hafuer kunnatt honom ifrå hans förrädere opsått afwendhe. Ty han war näpligen för kommen vthur fängelse och fått wår gunst och nåde, för än han strax begynte åter tage opå igen och Prachtisere huru han måtte komme oss om halsen. Och antingen egenom förräderij, hwar wij hade draget vth emott Rikzens Fiender, lathet förråde oss, Eller och her hemme vthj wår frånwaru opwechtt Vndersåterne til oproor emott oss och kommit ett ynkeligit blodbad tilwäge. Och endoch han sådantt förräderij vnder konung Sigismundi i Pålendz nampn hafuer achtett att drifue, Szå hafuer han doch likuel huarken meent honom eller någon af Konung Göstafz affödhe, vthen lathet sig oppenbarligen emot dem, som vthi samme förräderij med honom hafue warit, deelachtige göre, att han wore så när ther till som antingen Konung Sigismundus eller Hertig Johan eller någen annen. Och hafuer han icke waritt allene om thette förräderij, vthen een stoor deel af adelen vthij Westergöttland och flerestädes vthi alle landzänder, Ja och een partt af dem, som wij om land och fäste hafue betrodtt, hafue waritt i samme Spell medh. Ty sedhen som för:te Jören Posse förnam, att oss någorlunda war oppenbart wordet om Tord Bondes Szon och the andre, som han till Pålend hadhe forskickedt, Och att wij hadhe Tord Bonde, som om handelen wiste, fången, Då trodde han inthett lenger på fredhen, Vthan drog strax samptt med Jören Posse Nielsson sin koos, hemligen om Nattetidh herifrå vtöfuer Grentzen, och toge twå Polenske fångar med sigh. Och endoch wij hadhe strax wårt budh effter honom, Och lathe vthij Afueskär arrestere honom. Szå hafuer han doch efuen så lithett i Danmark som her ord och ehre achtett, vthan ehuru wäl som han tilsade Konungen i Danmarkz

Befalningsman med hand och mun, att han wille blifue tillstädes och ingestädes wijke, Szå drog han likuell hemligen der ifrå. När nu dette vthi Westergöttland blef oppenbart, då hafuer och Torsten Lindersson, som wij Elsborgs befästning hafue betrodt, samptt Niels Posse, den wij hafue opfödt och wår enskijlte tienere war, samptt med Axill och Linder Possar dragett af landett, så att thet är klartt och oppenbart, att the hafue warit med honom vdj samme förräderij. Szå efter oss omögeligitt ähr på sådantt sätt att stå Regementett före, Aldenstund wij see, att hwar thett så lenghe skal ware, då förderfue wij bådhe oss och idher, effter huarken ord eller redeligheett, Eedh eller förskrifninger blifue achtedhe, Vthen wij för alltt wårt omak, bekostnatt och lifzfare, som wij för wårt Fäderneslandz wälferd skuldh hafue vttstått och dagelighen vttstå moste, skole hafue Fiender Vthan landz och her inrikes om oss een hoop förrädere, som oss på thett hefftigeste med alsomstörste illistigheett Vthen åter wendhe trachte effter att förderfue. Derföre så ähr wår nådige begären, flitige förmaning och alfuarlige befallning, att i lathe edher finnes obeswäredhe att komme tilstädes den 6 Februarij vthi Norköping af Ridderskapet och Adelen der i Findland så monge, som till lage åhr kompne äre, Jtem Biskopen med Tre af Capittlett och een Prest af huartt häradtt, Ryttmästere och Knechtehöfwidzmän af hwar Fenike med Tre af Befhäledt, Een Borgmestere med een af Rådett och een af menigheten, Twå bönder af huart häredt, huilke alle skole af dem som hemme blifue med breef och Segell göres Fulmechtige till att [1]) öfuer-

---

[1]) Härifrån till slut lyder brefvet uti Riksregistr. sålunda: „afskaffe sådane förrädere, bådhe män och quinnor, fruger och Jungfruer, så monge som af thett partijt äre, så att Rijket een gong motte blifue för them frijt, så wele wij såsom her till skeedt är sökie alles idher gagn och beste och opsettie med idher lijff och blodh. Och efter altijdh blifuer ropet om fridh, Så kunne i och tage then saken i betenckiende och bidie Gudh om sådane Rådh, som kunne lende först och frempst Gudh till ähro och prijs och sedhen till fridh och roligheet, och sedhen

wäge och berådslå, Szå och beslute, huru och af hwem i wele ware Regerede. Och efter egenom sådane förrädelige stemplinger, som dageligen förhender hafues, warder ibland alltt annett vttspridt att wij ähre wollendhe till denne feigdhe, Szå mågen [i] och då sielfue berådslå och öfuerwäge, om med skäl oss thett öfuertyges kan, att wij hafue gifuitt orsak till någen feigdhe, Och sedhen hwar wij finnes oskyldighe, Forsee wij oss, att wij då måge ware, såsom wij med gudz hielp förhoppes, hoos alle ährlige män vrsechtedhe. Der i och då kunne finne på dhe rådh, som kunne lendhe till fredh och roligheett bådhe Jnlendes och Vttlendes, då måge i herom Gudh bedhie och sedhen effter tidigdtt betenckiendhe stelle thett i wärkett. Wij wele med Gudz hielp ingen ofridh vthi Rikett komme tilwäge eller någre lofilghe fridz medell förhindre. Och hafue i inthett till att befruchta edher, att wij för någhen hielp eller vttlagor skuld hafue förskrifwidt idher tilsamman, Vthen allene att i måge betenckie, huru i wele bekomme fridh. Ty wij äre med dette Regementett lathe, Och skall hwar och een ware frijtt till att seige sin mening, och derföre icke hafue sigh någen onåde till att befare, Thett wele wij hafue edher tilsagdtt wed wår Furstelige ähre och sanningh. Hwilkett wij eder samptligen och synnerligen nådeligen icke hafue welet förholle. Och i wardhe edher effterrättandes. Gudh idher samptligen och synnerligen nådeligen befalendes. Af Calmarne den 27 Nouembris åhr etc. 1603.

Carolus
mp.

L. S.

---

efter tijdigt betenckiende stelle thet i werket. Wij wele med Gudz hielp ingen ofridh uthi Rijket komme tilwäge eller någre lofflige fridzmedhell förhindre. Huilket wij idher samptligen“ etc.

293. *Fulmacht för Hans Claesson att tillsegie några af Adhelen i Finland, att the begifwe sigh hijt och förklare sig om thet förrädherij, som Posserne ahnstifftet hafue. [Af Calmar] den 28 Novemb. 1603.*

Riksregistr. fol. 263.

Wij Carll etc. Göre witterligit, att efter Jören Posse Knutson och Jören Posse Nilson hafue sampt med störste deelen utaf Adhelen opå thenne sidhe haft itt förrädere Stycke i sinnet och welet komme oss om halsen och opweckie ett nytt blodbadh her i Rijket, oanseedt wij hafue them all gunst och nådhe bewijst och een part om land och feste betroodt, Så wette wij för then skuld icke huad wij oss till een part uthi Finland skole förlathe, althenstund the tillförende hafwe lathit sig emoot oss bruke och warit opå the Papisters sijde, huarföre hafue wij uthi fulmacht och befalning gifwit oss elskeligh Edle och welbördigh wår troo tienere och Admiral, Hans Claeson till Årestad, att han skall tillsegie Jören Bogie, Mattz Larson, Axell Kurk, Bertill Jfwarson, Anders Larson, Anders Bogie, att the strax skole begifwe sig hijt uthöfwer till oss och göre theres rättmätige vrsechtan, så att wij kunne hafwe åhtnögie der af och spörie uthi sanning, att the äre uthi samme förrädherij oskyldige. Och skall han hafwe opå them gran acht att the icke tage flychten, uthan ther han förmerker, att the godwillieligen icke wele komme, tage them widh huffwudet och lathe före them wälförwaradhe hijt, Befale för then skuld wåre Stadtholdere, Öfwerster, Befalningsmän, Ryttere och Knechter att the äre för:de wår troo tienere heruthinnan bijståndige. Der huar i sin stad weet sig efter rette. Datum ut supra.

294. *Fulmacht för Anders Anderson att han sampt med Efwert Ewertson opbäre skatten af Siöfinnerne ifrå*

Titisfiorden in till Ofoten. [Af Calmar] den 3 Decemb. 1603.

Riksregistr. fol. 270.

Wij Carll etc. Göre witterligit, att efter opå Sidstholdne möthe widh Flatesiöbäck wart af begge Rijkers Sueriges och Danmarkz Commissarier afsagdt och dömdt, att al then rettigheet, som Sweriges Crone hafuer utaf ålders tijdh haft i Lappmarken, then skulle hoon owägerligen uthan all widhere disputatz beholle, som thet af ålder warit hafwer, Såsom och att Danmarks Crone icke skulle tillägne sig, mere rettigheet, ähn som hon af ålder hafft hafuer, eller tage någon skatt af the lapper, som henne fordom tijdh och utaf ålder icke någen rettigheet giordt hafwe. Huarföre hafue wij uthi fulmacht och befalning gifwit denne wår troo tienere Anders Anderson, att han sampt med Efwert Efwertson, huilken wij honom till hielp hafue förordnet, skall drage op i Lula Lappmark och opbäre af Siöfinnerne halfparthen uthi all rättigheet emoot Noriges Crone uthi Titisfiorden, Råttångers fiorden, Adefoten, Lofoten med alle thess innen fiorder allt in till Ofoten, icke allenest för thette närwarandes åhr, uthen och för the förre åhr, som samme fiorder hafue warit borto ifrå Sweriges Crone. Och intet ahnsee att the Norske hafue fördrifwit lapperne och satt Baggerne i stadhen igen, uthan opbäre af baggerne then rettigheet, som lapperne tillförende hafwe warit wahne att uthgöre. Men ifrå Ofoten och till Warånger der skolle Mester Daniel och Jsaac Behm efter theres Justruction bestelle om. Befale för then skuld Siöfinnerne uthi för:te Fiorder att the godwillieligen uthgöre så myckin rettigheet till Sweriges Crone, som the skatte Dannemarks Krone, efter som af ålder hafuer warit brukeligit, Såsom och lathe wåre uthskickedhe bekomme then skatt, som the i någre åhr hafue stådt tilbake medh, och inthet achte huad förbudh the Danske der opå göre kunne. Och ther the Dansche

wele, som tilförende skeedt är, them förhindre, att the icke få opbäre skattenn, som Sweriges Crone af ålder uthi För:te Fiorder hafuer haft, då skola the sigh till thet högste ther öfwer besware, att ther med är handlet emoot thet ewigwarande Stettinische fridzfördraget, och ther emoot protester epå thet beste sätt, som skee kan, och förbiudhe Lapperne att the icke skole lathe the Dansche her efter bekomme samme schatt. Der huar i sin stadh weet sig efter rette. Datum ut supra.

295. *Fulmacht för Mårten Påwelson att ware Fougdte uthöfwer Kimi Lappmark. [Af Calmar] den 4 Decemb. 1603.*

Rikregistr. fol. v. 270.

Wij Carll etc. Göre witterligit, att wij hafue tillskickett och förordnet Såsom wij och här med tillskicke och förordne denne wår troo tienere Mårten Påwelson till Fougdte uthi Kimi Lappmark och skall han uthi samme embethe lathe sig huld, trogen och retträdigh befinne, Såsom och sökie wårt och Cronones gagn och beste, skadhe och förderf warne och afwerie och fliteligen tillsee, att Cronones rettigheet icke i någen måtto blifwer förminskat. Desslikes så skall han och i rettan tijdh opbäre skatten efter then ordning, som wij ther opå giordt hafue, och göre redhe och rekenskap för then deel, som han hafuer hender emellen. Och endoch Rågongen med Ryssen icke är fullfölgd blifwin såsom uthi fridzfördraget är uthlofwat wordet att skee skulle. Szå hafuer doch likwel Ryssen icke kunnet neke att Manselby, Kittki och Kole Jerfwi bör liggie till Sweriges Crone, Vthan allene hafuer warit stridh om ägorne, som Lapperne uthi för:te byer bruke. Huarföre skall han och af för:te byer opbäre så myckin skatt, som the hafue warit wahne att gifue Ryssen, och förbiudhe them här efter att gifue Ryssen nå-

gen skatt. Och efter han om lägenheten icke weet nu i förstonne fulkommelig beskeedh, Så hafue wij honom i thenne gongen till att opbäre skatten till hielp förordnet Gabriel Tomeson och Jöns Carlson. Huarföre befale wij Lapperne uthi för:de Lappmark att the annamme och bekenne för:de Mårten Påwelson för theres Fougdte och i rettan tijdh welwillieligen uthgöre then deel, som the oss och Cronone skyldige och plichtige äre. Der huar i sin stadh weet sig efter rette. Datum ut supra.

296. Tenke Zedhel för Mårten Påwelson huad som han udi Lapmarken skall bestelle. [D. 4 Dec. 1603].

Riksregistr. fol. 271.

Först skall han tage af Cronones Reener vthi Tornöö Lappmark tuhundredhe Trettij twå stycker sampt Öxer, men mestedeelen Wajor, och deele ibland Lapperne uthi Keemi Lappmark, somblige een och somblige twå efter lägenheten, hwilke Reener the skola hafue till halfuet af Cronone, så att wij af fostret skole hafwe halfparten.

Till thet Andre, Så skall han och förhöre, huru the Reener trifwes, som Presten uthi Vla hafuer af oss bekommit, och af fostret som ther öfwer är blifwit skall han och tage halfparten.

Till thet Tridie, Skall han och lathe bönderne vid Vla bekomme Reener till halfuet, så framt han förnimmer att the förre, som Presten hafuer fåht, der trifwes.

Till thet Fierde efter wij förnimme, att uthi Kemi är itt träsk widh nampn Mononiske, wid huilket finnes godh lägenheet att byggie och boo, Derföre så skall han göre sin flijt att det kan blifue besatt, och the som dijt wele drage och ther boo, skola niutha sex åhrs frijheet och sedhen göre oss och Cronon skatt uthi Smör och fisk, efter som the framdeeles kunne blifue skattlagde. Thet samme skall han göre annorstädhes ther som plattzer finnes, som läglige äre att byggie och boo opå, Så att

Cronan må blifwe på ägendom förbettret och icke förminskat.

Till thet Fempte, effter wij förnimme det Birkarlerne drifwe itt wedherstyggeligit lefuerne uthi Lapmarken, så att oanseedt att the hafwe theres Eechte hustroer, Så tage the lickwel theres koner ther bredhe widh uthi Lapmarken, och än thet som så myckit gröfre är, köpe the af Lapperne theres döttrer och liggie först med then ene, sedhen med then andre uthi oppenbare hoor, ther uthöfuer Gudh må land och folk straffe. Derföre så skall han, huilke han med sådane hoordoms last kan beslå, lathe hafue för rette och lathe slå hufwudet af them; och the lapper, som såledhes theres döttrer bortlegie och sellie, the skole straffes till lijfwet uthan alle nådher.

Till thet Siette Så skall han opbäre skatten af Lapperne efter then ordning, som wij ther opå giordt hafue, bådhe uthi Reener och Fisk, och Skall han tage huar tijende Reen af Awelen, som om åhret faller, och icke utaf the gamble reener, Såsom och huar tijonde fisk af all then fisk som the bekomme, Men med Skinwarerne skall så holles som ordningen uthwiser.

Till thet Siunde, Så skall han see till huar plattzer äre uthi Lappmarken till att byggie kyrkior, Och ther skall han lathe oprätte Capell och Kyrkior och förskaffe kyrkieheerder, som lapperne om Gudz ordz sanne kennedom och theres ewige welfärd vnderwise.

Till thet Ottonde, Så skall han för the Spanmål, Smör, Kopper, Jern sampt the andre Partzeler han med sig bekommer, köpe Skinwarur, efter then ordning honom af Rekninge Cammaren med gifwin är.

Till thet Nionde. Så skall han ransake så wäl uthi Kemi Lappmark som hele öster Botnen igenom, huilke the Elfver äro, ther Perler tages, Och tilsegie Bönderne som samme Elfuer bruke att the framdeles i Sommer em-

hudredhe Musleskaler [samla skole], huilke han skall sende så heele hijt till oss.

297. *Öpet Frijheetz breef för them, som willie boo uthi Lappemarken uthi Kemi Sochn, den 4 Decemb. 1603 af Calmerne.*

Riksregistr. fol. v. 271.

Wij Carll etc. Göre wetterligit att efter wij förnimme, thet uthi Kemi Sochn skall liggie ett träsk, som heter Mononiske, ther om finnes godh lägenheet att byggie och boo, ther och några hafue welet gerne settie sigh nider och byggie. Men så hafue några warit, som sig samme Träsk hafue tillägnet och icke welet efterlathe, att the hafue mått ther boo. Så all then stund oss på wårt regerende Embethes wegne bör ther opå see, att Cronones ägendom blifwer förmeret och förbättredt och icke förminskat. Derföre huar några äre, som lust hafue till att drage dijt op och wele ther byggie och boo, Då skall thet blifue them efterlåthit och ingen hafue macht att drifue them thedhen. Vthan the och theres barn efter them skole ther widh blifue, så lenge the wele göre Crononе theres tilbörlige Rettigheet ther af. Doch skole the som ther boo wele nu i förstonne bekomme sex åhrs frijheet, så lenge the komme sig före. Och ther så wore att några funnes, som förmene sig till samme Träsk ware berettigedhe, Då skole the antingen sielfwe drage dijt och boo, eller the skole lathe them som sig ther nidersettie och boo wele blifwe obehindredhe. Ty efter the sielfue icke wele flyttie dijt, Så moste Cronones ägendom therföre icke — liggie ödhe och obygde, uthen the måge tage samme platzer in och them byggie, som ther till lust hafue och Cronan sin rettigheet ther af gifue, och them sedhen för sig och theres efterkommende under skatt beholle, som förb:t är, Der alle och huar i sin stadh weet sig efterrette. Datum ut supra.

298. *Till Arfwed Töneson att han blifwer widh then trooheet, som [han] H. F. N. är förplichtet med, Och hafuer god acht på befestningen och widh grentzen in moot Ryssland. [Af Calmar] den 6 Decemb. 1603.*

Riksregistr. fol. 273.

Wår gunst etc. Efter thet Arfwed Töneson wi förnimme, att någre farlige och förrädhelige stemplinger äre på färde och warde här i Rijket drifne genom Påfwons tillskyndan, ther utaf någre äre på thenne sidhe alleredhe oppenbare wordne, som longe Jören Posse Knutson med sampt een hoop andre förrädhere af Adhelen hafue förhender haft. Och twifle intet att the jw hafue stucket sig dijt till Finland, endoch oss hoppes med Gudz tillhielp, att the skole icke få någen framgong, så frampt Rijksens stender wele holle tillsammen. Hwarföre wele wij hafue idher troligen förmanet, att i icke lathe idher i någen motto ther af förföre, uthan blifue widh then troheet, som i oss och Rijket äre med förplichtedhe, efter som wij wele oss aldeles till idher försee, Och hafue then befestningen i godh acht, Och ther så är att Ryssen holler ähnnu så stark wacht opå Grentzen, som han tillförende giordt hafuer, Så skole i och lathe göre thet samme opå thenne sidhen och sleppe ingen hijt in thedhen ifrå, med mindre än wåre få frijt drage dijt In. J skole och lathe oss wette, om then Posten, som wij nu till Storförsten hafue befalt att förskickes, skulle blifwer stadd igenom in i Ryssland eller icke. Såsom och om then förre Posten är ähnnu insluppen och huadh tidhender ther höres. Dette i så bestelle wele. Datum ut supra.

299. Till Alle Rittmestere i Finland Swar på theres Skrifwelse. Af Calmerne then 7 Decemb. 1603.

Riksregistr. fol. 274.

Wij hafue bekommet idher Skrifwelse Rittmestere, som i Finland äre, dateret Räfle then 26 Septembris, der med i wele göre idher ursechten, huarföre i seent i åhr äre till Lifland öfwerkompne och intet fruchtsambligen hafue emoot fienden vthrettet. Och förmäle i först, att orsaken ther till hafuer warit oförmögenheeten, Sedhen feel opå Skuter och Pråmer, ther med folk och hester skulle öfuersetties. Til thet Tridie, Folket som i hafue haft, hafuer warit oöfwet och obruket och meste deelen een hoop bönder. Till thet fierde, then stoore Skreck som war kommen ibland Folket. Till thet fempte, the Liflendske som wij ther i Finland godz och gårdar hafue förlänt och icke hafue welet folgdt idher uthöfwer. Så wele wij idher till swar der opå gifwit hafue, att så myckit oförmögenheten tilkommer, Så wette wij icke, huaruthinnan then oförmögenheten ståår, med mindre thet är skeedt uthi henderne och hiertat. Ty wij wele med Räkenskaperne bewise, att uthi förledne åhr Då hafue i bekommit öfuer een tunne guld och finge all landzens rente och opbörd och giorde doch intet togh, Vthan een part droghe öfwer till Räfle och komme strax tilbake igen, Och somlige lathe aldrig springe theres hester in, uthan blifwe uthi Finland quarre liggiandes och plågedhe bönderne och förtärde huad som af ränten igen war. I åhr hafue i och ingen ringe summe bekommet, efter som i sielfwe af thette medfölliende Register kunne see: Så att bewisligit är, att i mere hafue af oss i thenne uåhr till löhn och vnderhold fått, än som i [uti] alle the framledne åhr, medhen Rysse feigden waredhe, bekomme; och är ingen af idher, som icke hafuer af oss och Cronon sompt arfweligen, sompt till förläning några hundredhe, Ja och een part öfwer ettusend dalers rente,

thet i aldrig af några framfarne Konunger, som i sielfue moste bekenne, hafue kunnet förwerfwe. Huarföre förundrer oss, huadhan then oförmögenheet nu ware kan, efter i hafue mere till löhn och vnderhold än uthi Konung Johans tijd, den tijd i så monge åhr bortåht icke finge een penning, och wore ähn thå till fridz och lathe idher godhwillieligen bruke. På Pråmer och Skuther hafuer icke heller något feel warit, som i förmäle. Vthan wij kunne bewise, att een part af idher, sedhen the hafue lathit springe theres hester Jn och winden hafuer foget, Så hafue the liickwel leget ther i Skären och mootwillieligen försummet tijdhen, plåget och röfuet bönderne och lathit sigh höre med alle öfwerdådelige ord, somblige äre och icke för kompne uthöfuer, för än the hafwe went tilbake igen. Så att man kan görligen see och merkie, att the hafue ingen hogh haft till att göre fienden någen afbräck.

Och thet i förmäle, att folket icke duger, uthan är obruket och eij antaget, Så hafue i derföre ingen annen till att beschylla, uthan ider sielfue som intet bettre folk hafue ahntagit. Ty oss hafuer ther lijke myckin bekostnatt gott opå, Och hadhe wij heller seedt, att wij hadhe haft gott folk än ondt. Men i hafue sielfue tagit skencker och gåfvor och uthdeelt Cronones hemen och satt een hoop bondedrengier på hesterne igen och intet passet opå huadh folk som i hafue haft, först i hafue bekommit opå så monge idher besoldning, Och hafuer Sweriges Crone äwen med sådant folk tillförende förswarat och förwidgat sine grentzer, Men då hafuer sådane ohörsamheet och oppenbare förrädherij hoos Swenske män [icke] funnitz, som nu skeer och wij dageligen förnimme här, och kunne wäl tänckie, Såsom wäl med tijdhen Spörs, att samme prachtiker hafue sträckt sig dijt till idher, Ehrligit folk tage ursechtet och enskyllet. Ty wij kunne ingen annen orsaak tenkie ther till ware, att t en ge-

meene man sig så mootwilligt steller, än een hoop förrädhere, som them alt ondt i öronen blåse. Men ther än så hadhe warit, att folket icke hadhe dragit eller welet fort eller och farkoster hadhe feeles till heele hoopen, huarföre droge [j] icke som befälet wore med idre häster uthöfwer och toge thet folk med idher, som i hadhe tort lithe opå. Althenstund i wiste wäl, att Kottkewitz låg widh öfuer Polen och war icke ottehundredhe stark och hadhe beskantzet sig ther. Och huarföre toge i icke Liflenderne som ther i Finland wore uthöfuer med idher, huar the icke hadhe welet med godhe, då med onde? Så hadhe i lätteligen kunnet slå honom uthur marken. Ty Anders Linderson skreef idher nogsampt om lägenheterne till och förmante att i skulle skynde idher. Men nu gifue i skulden på Liflenderne. Och tillförende hafue inge bettre wänner warit till än i och the, när som thet gällt att förföllie oss och förderfue Rijket. Ty då wille i opsettie lijff och blodh med huar andre, och begäredhe att the skulle komme uthöfuer idher till hielp. Hwi blifue i icke, efter som wij skrefue edher till öfuer winteren uthi Lifland? ther i hadhe hafft någen lust att lathe idher bruke och tiene Sweriges Crone. Ty hafue i tilförende warit redde för fienden, Så är han nu som wij förnimme af alle kundskaper med allt sitt resige tygh afdragen uthur marken till Littowen och hafuer lathet husen quarre, somlige något och een part alz intet bespisatt, så att man them letteligen nu kunne igen få och löne fienden then spott han oss giordt hafuer, huar i hadhe blifwit quarre i Lifland, Och ther i icke hadhe welet blifue ther alle, så hadhe då i som the förnempste wore mott blifue ther quarre, så att wij hadhe kunnet see, att i hadhe meent oss och Sweriges Crone troligen. Ty wij kunne icke troo att i skole ware rädde för idher egen skugge, efter i af inge fiender hafue haft till att befara idher, Och therföre så kan man icke förundra, huar före then menige hopen

icke wele fort, när man ingen wägs kan med idher komme som theres förmän äre, Och efter wij med Sådane tienere och Ryttere intet äre belåtne, Som stoor besoldning, land och lähn hafue wele och therföre intet göre, uthan förderfwe wåre eigne vndersåther, Derföre så begäre wij intet idher tienist lengre, uthan wij hafue giordt een ordning, huru såsom wij med krigsfolket wele hafue hollit. Wele i ther opå tiene, så skole i then löön bekomme som ordningen uthwiser, Och thå skole i ware förtänckte att göre idher färdige och ware wedher redhe till helga tre Kununga tijdh eller någre dager ther efter, Och blifue Axell Rynning följachtige uthöfuer till Lifland, om Jsen bär, och seer till att i nu, medhen fienden är sin koos ryckt uthur marken och ingen fare opå färde är, tage Wäsenberg in och the andre husen, som nu så gott som ödhe stå och äre hwarken med folk eller Proviant försorgde. Men wij wette fuller att huad wij skrifwe idher till, Så hielper thet intet, Förty i göre så i åhr som i giorden i fiord, Och efter wij förnimme sådane owilligheet, så moste wij befale saken Gudh och gifue thet Riksens Stender tillkenne, att the måge sedhen finne på the medhell, att Sweriges Krone må warde försorgd med bettre Krigsfolk, som fienden kunne göre mere mootstond, än som af idher een tijdh long är skeedt, Men huar i wele tiene och lathe påskine att thet är idher mere alfwar att göre Polacken mere mootstond än här till skeedt är. Så skole i förtiene tack och hafue allt gott af oss till att förwente. Men wele i thet icke göre och lathe idher bruke, Så wele wij hafue wåre godz och gårder igen samt huad annet, som wij på idher hafue kostet, Så wele wij sielfue besolde oss andre Ryttere, som gerne skole lathe sig bruke, och derföre skall intet land och folk warda förtappet, Och effter thet kan skee, att idher kan synes att thenne wår schrifwelse är något för hårt ställd, så kunne i icke förundre, efter för sådene tienist

då höfwes idher sådana tack. Och wele wij warne ider att i tage idher intet obestond före, som wij förnimme dageligen kunne inblåses idher i öronen. Förty ther wij thet förnimme, Såsom wij alleredhe noghsampt förnummit hafue att allehande practiker hafues ther för händer, efter som här är skeedt med then förrädharen Jören Posse och hans medhielpere, Då skole i wette att om Gudh spar oss lifwet, då skole wij än een gong göre oss omaak till den landzenden och komme idher till rätt hörsamheet och lydno, och kunne då icke wette om thet så skall aflöpe som sidste gongen skedde, then tijdh i då ladhe idher op emoot osz. Der wele wij hafue idher warnet före, att i betenckie idher rätt i saken, att i icke gifue oss ther till orsaak, förty thet skall gå idher uthan skämpt af. Och skole i wette att huarken Påwens i Rom welsignelse eller Konungens i Polend macht skall med Gudz hielp kunne försware eller hielpe idher. Här opå lather oss bekomme Swar tilbake igen med een eller twå af edhert medhell, Och lather oss wette huad i wele göre. Datum ut supra.

300. Swar opå Grefwe Mauritz skrifwelse anlangende Rijkzdagen i Norköping, af Linköping then 30 Decemb. 1603.

Riksregistr. fol. v. 282.

Wår synnerlige gunst etc. Wij hafue bekommit idher Schrifwelse Grefwe Moritz, dateret Haga then 13 Novembris, derutaf wij förnimme att i äre med stoor lijfzfare komne uthöfwer till Åland och hafue i sinnet att blifwe ther sammestedhis öfwer winteren. Så kunne wij ther opå till gunstigt Swar icke förholla, att efter wij hafue lathit uthskrifwe een allmenneligh Rikzdag, som skall holles uthi Norköping nu nästkommende Februarii månat, der till idher närwarelse wäl hadhe behöfdz, att i sampt med andre Riksens Stender hadhe kunnet komme tillstädes

och berådslå huru alle saker motte företages, besynnerligen på thenne tijdh efter man nogsampt förnimmer monge förrädhelige Stemplinger och Practijker ware förhanden, Men althenstund wij förnimme af Arfwid Erichsons breef, der utaf wij idher här med een Copie innelycht tillsende, och kommer oss samme breef något vnderligit före, och synnerligen att krigsfolket och bönderne skole ware oproriske emoot huar andre. Gud gifue att han och andre flere icke opäggie begge parterne till något obestond efter the Påwiskes practiker och tillskyndan. Derföre så är wår nådige willie och alfwarlige befalning att i begiffue idher tilbake igen till Åbo och blifwe ther uthöfuer winteren, Och att i sedhen samt medh the förordnedhe Ståttholdere der i landet hafue gran acht och noge inseende med Adhelen, krigzfolket och almogen, Så att icke något blifwer denn ene af then andre tillfogat emoot lagh och rätte. Och ther i förnimme något oproor ware förhanden, så skole i samptligen, så myckit idher menniskieligit och mögeligit är till att göre, i tijdh förekomme och afwärie. Desslikes är wår nådige willie och befalning, att i lathe oss med thet förste förnimme om wårt breef, som wij hafue schrifwit Storfursten i Ryssland till, utaf huilket wij sende idher een af Copie, är åstad seendt til Ryssland, efter som wij Stadtholderen på Wiborg derom befalning giffwit hafue. Och när nu något swar kan komme ifrå Storfursten opå samme breef, Skole i thet lathe opbryte och uthtolka, på thet i måge wette att rätte sakerne der efter och sedhen sende oss sielfue brefuet och uthtolkningen igenom natt och dag tillhanda. Der så är, att hans Sendebudh äre dijt förwentandes, då skole i blifue ther quarr, uthi Finland, och göre idher färdige till samme möthe, dijt wij och andre wåre trogne män och tienere brede widh edher afferdige wele, och sende idher fulmachten huad i skole handle med thet förste tillhanda.

Wijdhere efter wij hafue schrifwit Arfwid Erichson, Jöran Bogie, Mattz Larson, Axell Kurk, Bertill Iwarson, Bengt Söfrinson och Anders Bogie till, att the skola begifue sigh till oss, Och ther the ähnnu icke hafwe begifwit sig till wägs, Då skole i tillsegie them, att the uthan något opskof och drögsmål begifue sig till oss, Och ther så wore att the thet godwillieligen icke göre wele, då skole i lathe tage them wed hufwudet och före them sedhen wäl förwaradhe till oss dijt wij kunne stadde ware. Till thet Sidste tillsende wij idher een fulmacht för Anders Larson att han skal hafue allt krigsfolket i befalning, efter Arfwidh Erichson will blifua ther af med. Förty wij troo honom wäl, Der till med är han een tapper man, som sig lenge hafuer bruka lathit. Wij befale idher och att i tillsegie för:de Anders Larson att han uthsöker till än 200 Hester och Karer eller mere, de som äre rechtschaffene karer och wele lathe bruke sig emoot våre och Riksens fiender, Dem skole i lathe bekomme penninger utaf thenn Finske renten och gifue them på huar hest otte daler och försörie them med Prowiant, Så att the kunne holle sig ther i Lifland till öpen watnet, Med samme Ryttere skall Reinholt Engdes, med sampt the Ryttere han sielf bestellt hafuer, ryckie uthöfuer åht Narfwen och see, att the kunne förhindre tillföringen in på Wäsenberg och Wittensteen och göre fienden then meste afbräck som them mögeligit är. Men Anders Larson skall blifwe quar i Finland och hafue krigzfolket i befalning och huar något på färde komme antingen af Ryssen eller elliest, att han då i Tijdh fordrer them op och afwärier Sweriges Rijkes Skadhe, så myckit honom mest mögeligit kan ware. Hwad som widhere wår nådighe willie och befalning är, dett skall oss elscheligh wår tro tienere Jöns Nilson edher wette att berätte. Gudh idher befallandes. Datum ut supra.

1604.

301. *Fulmacht för Reffstehärrerne, som scholle hålla Räffst öfwer hele Findlandh. Aff Linkiöpingh then 9 Januarij åhr etc. 1604:*

Riksregistraturen för år 1604 fol. v. 11.

Wij Karll med Gudz nådhe etc. Giöre wetterligit; att wij hafue tillbetrodt och i Befalningh gifuidt denne os elschelige, Erlige och wälbördige Hans Johansson, Ståthollare på Stockholm, Töne Jörensson, Ståthollare på Åbo, medh sampt Jöns Nilsson och wår Cantzliförwant Måns Olufsson och Sigfred Sigfridson Cammerere, att the scholle hålla Konungz Räfst wthöfwer allt findlandh och hielppe hwar och ehn till lagh och rätte och hålla gran ransaakningh, hwadh os och Cronan med rätte tilkommer och hwad såsom der ifrån medh orätte eller suikeligen kan ware kommidt. J lijke motte scholle the ransake om alle friheter, som några kunne hafwe förwärfuedt sigh å Skatt eller Crone hemman. Ithem huru många hemman Ryttere och Knechter hafwe hafft och hwad tienst the hafue giort eller nu giöre kunne oss och Cronan.

Till thett fierde, skolle the afschafwe the odugelige hofmän, som sigh wnder Rytterne och wnder theres frijheet instungett hafwe, och leggie dem för skatt och skuldh.

Till thett fämpte, skolle the ransake, huruledes den ordningh åhr effterkommen, som wij hafwe befalett att schulle företages medh de finske Ryttere, effter som här i Swerigie schett ähr, och scholle the tildele them efter ordningh, hwad såsom wij nådigst dem effterlåtett hafwe, och der brede widh beskeede hwad folk, hester, wärior, harnesk och Rustninger the hafwe att giöre Fienderne Modtståndh medh.

Till thett Siette, skolle the granneligen ransake, hwad som rätt öde ähr och hwadh som icke ähr öde,

Och hwadh som öde ähr, thett skolle the vthstädie och gifwe deropå frijheet, effter som hemmanen ähr till att oprätte igen.

Till thett Siuende, scholla the ransake om adelens ihnkompst och huru månge freltzes hemmen som finnes öfwer allt Findland, hwad the Rentte, huru the them hafwer fååt och hwad bewiss the hafwe ther vppå. Ithem hwadh tienst the hafwe giort Cronan derföre, Och om några finnes, som kunde schyle sigh vnder adeligh frijheet och icke kunnde bewisse deres adels stånd, deres nampn skolle the vptekne medh sampt theres frältze och vpbörd och os derom låthe förnimme.

Till dett Othende, efter adelen icke holler derres Rostienst, såsom thet sigh ägner och bör. Derföre scholle the wpbäre af hwar och ehn, som will sitt godz frelst niuthe, för hwar hest honom bör effter preuelegierne hålle Tretie daler peninger, dem scholle the wthij god förwaringh beholle och oppå Åbo slott inleggie till widere bescheed ifrån os.

Till thett Nijonde, scholle the taga af alle förlänninger, hwadh nampn the helst hafwe kunde, Trettijo daler af hwart hundrade effter den werderingh, som ordningen wthuiser, och samme peninger bredewedh the andre insättie på Åbo Slott, Och skall medh denne Ransakningh sålunde tilgåå, att the scholle drage lagsagu ifrån lagsagu, ifrå häredt och till häredt, Sochen ifrån Soken, och skall i hwar lagsagu Lagmannen wara tilstädes och i hwart häredt Häredzhöfdingen, och icke länger ähn hwar wthij sitt häredt. Och scholle the wara så starcke till Mantall, Räfsthärrerne, som ähr Hans Johansson, Töne Jörensson och Jönz Nilsson hwardere Sex personer, Lagmänn Sex personer, Häredzhöfdinger fyre personer, desse sampt medh Nämbden och andre bescheedelige Män, som the på wåre wägne tilsäiiendes warde, som wthij häredt och Soken boende ähre, skolle alle saker granneligen ransake

och låthe os och hwariom och enom schee hwadh rätt åhr. Och efter som the reese till häredhen, skolle the Nämpne anan Nämbdh, dee der först scholle giöre deres Eedh, som i Lagboken wthuiser, att the willie Christeligen, åhrligen, troligen och redeligen handle, som the welle för gudh, oss och hwar Man till swars wara.

Hwad nu för:te wåre gode Mhän så lagandes, dömmandes och beslutendes warde, thett welle wij holle så fast, som wij thett sielfwe giortt hafwe, och der ifrån må ingen wädia, wthan wnder os, som all saningh effter som lagh förmå bör wthrätte. Biude fördenskuldh her medh och befalle eder andelige och wärdzlige, Edle och Oedle, Krigzmän, Borgare och bönder, att i rätte eder effter denne befalningh wij för:te wåre gode Män ombetrodt och befallett hafwe, Der medh skeer dett, som oss åhr tilbehagh och i sigh sielft rätuist och lender eder allesamman till gagn och gode. Det rätter eder effter. Datum ut supra.

302. *Tencke Zedell för Hans Johansson och Jöns Nilsson, hwad the wthij Findlandh och elliest opå reesan bestelle skulle. Actum Linkiöpingh den 9 Januarij åhr etc. 1604.*

Riksregistr. fol. 12.

Först skolle the begefwe sigh hädan åtť Ålandh wthan någon försumelsse och lefwerere grefwe Mauritz the breff, som the hafwe till honom lydandes.

Till thett andra, Skolle the tilsäie greffwe Mauritz, att effter H. F. N:de görligen förnimmer wthaff Arfwedt Erichssons breff, der af H. F. N:de sänder honom ehn af Copie, att Finnerne hafwe selsamme practiker och stämplinger för händer, så att om H. F. N:de icke förordner någon god Man tijt, som allt sådant i tijdh förekomme och förhindrade, Dhå åhr till att befructe, att adelen och

krigzfolcket blifwe oprorische emott almogen: Derföre skall Greff Mauritz nu strax begifwe sigh tilbake igen till Findlandh och blifwa oppå Åbo Slott wthöfwer winteren, Och der någott kunde wara på färde, skall han så myckett honom meniskeligett och mögeligitt ähr afwärie.

Till thett tridie, skolle the tilsäigie Renholt Engdes, att han begefwer sigh öfwer till Liffland medh tuhundrede hester, så frampt Jssen bär, och skall Töne Jörensson låthe dem bekomme thwå Månedz kost, så framt the draga wthöfwer, på hesten, dett ähr — 16 Dlr, halfparten i peningar, sompt i phetalie, doch så att the bekomme så mycken phetalie, som the kunde hielppe sigh medh till wåren.

Till thett Fierde, Skolle the tilseigie Ståthollerne på Åbo, att han skall försörie Renhult Engdes och hans Ryttere medh så mycket prouiant och phetalie, som the kunne hielppe sigh medh till wåhren.

Till thett Fämpte, Skolle the tillsäie Töne Jörensson, att han låter Renhult Engdes änu bekomme så monge gode häster till de han allerede bekomidt hafwer, Szå att han ändteligen bekommer till tuhundrade gode hester fullt, och kan han tage af the hester, som wthij detta åhr opstallade ähre.

Till thett Siette, Om så händer att Renhult Engdes icke nu kan komme wthöfwer, då skolle the tillseigie Ståthollaren på Åbo, att han wnderhålder dem af åhrlige Ränttan wthöfwer winteren och gifwer dem wthij reede peninger een månedt soldh till att ruste sigh medh och the peningar, som Jöns Nilsson hafwer, skall han strax sände wthöfwer till Lifland.

Till thett Siuende, Skolle the tilsägie Anders Larsson, att han wthsöker af alle faner der i Findland till Tuhundrade gode hästar och waractige karrar, som lust och willie hafwe till att låthe bruke sigh i marcken emoot wåre och Swerigis Rijkes fiender, och förordne der till

ehn Ryttemestere, och skall doch lijckwell Renhult Engdes wara öfwerst för samme Ryttere, Samme Ryttere skolle Ståthollarne i Findlandh och låthe bekomme Otte daler på hesten och kost till wåredagh.

Till thett Ottende, Skolle the tilsäigie Nils Kijll och Werner groll, att the blifwe qwarre wthij Findland i denne winter och Munstre allt thett Krigzfolck både Ryttere och Knecter, som der ähre, och lathe oss wette, huru monge som beholdne äre och huru månge som ähre wäll försorgde medh gode hester, harnesk, Byssor och Wärior, Såsom och om the wille blifwe wed den ordningh, som nu om Rytterne giort ähr, och skolle för:te Nils Kijll och Capitanj grull blifwe oppå Åbo och hafwe husett i befalningh, medhan Töne Jörensson ähr wthe på landett och beställe hwad honom ähr befaledt.

Till thett Nijionde, Skolle the tilsäie Ståthollerne och Befalningzmännerne der i Findland, att the ingelunde tillstädie något borgleger hwarken hoos Prester, Borgare eller Bönder, thett ware sigh ehwem thett wara kan ahntingen Ryttere, Knecter, Bösseschyttere eller andre. Ty thee hafwe allerede nogh och allt för mycket aff Cronan opburidt för all den tienst the hafwe derföre giortt.

Till thett tiende, Skolle the fordre beskeedh oppå alle Kyrckietiender der i findlandh, både förlänte och oförlänte, hwar the ähre tagne wägen och huru myckett ähr Behollidt.

Till thett Elffte, Skolle the förfråge hoos Ståthollarne på Wijborgh om thett Brefwedt, som H. F. N:de hafwer skrifwidt till Storfursten i Rydzlandh, ähr tijtt förshickett, och der något Swar ähr tilbaka kommedt, dhå skolle the sampt med Greffwe Mauritz thett opbryte och whttolcke lhåte och sädan sende med ehn wiss Karll till H. F. N:de egenom natt och dagh både sielfwe brefwedt och wthtolckningen.

Till thett Tolffte, Skolle the tilsäie Ståthollaren på Wiborgh, att der så wore Storfursten hade beuiliett förskicke sine Seningebudh till Grentzenn nästkommande påska, Såsom H. F. N:de af honom begäret hafwer, dhå skall han förtröste dhem att H. F. N:de warder och sine Seningebudh tijtt förskickandes, och skolle the desse nampgifwe Greffwe Mauritz, så frampt han icke blifwer siuk, Hans Johansson, Arfuedh Tönnesson, Jöns Nilsson och Måns Olufsson.

Till thett trettonde. Om så ähr, att denne Ryske handelen icke går för sigh, då skolle Hans Johansson, Töne Jörensson, Jöns Nilsson, Måns Olsson och Segfredh Segfredsson hålla Konungzräffst wthöfwer hele Findland, efter som theres fulmacht medgifwer.

Till thett Fiortonde, Skolle the tilsägie Biskoppen wthij Åbo, att H. F. N:de icke will bestå flere Personer wedh Domkyrckian ähn som desse Fyra, Nämpligen Biskopen, Kyrckeherden, Skolmestaren och oeconimum. The andre alle, nämbligen Dicanus, penitentiarius och hwadh nampn the helst hafwa kunne, skolle afschaffas och skall Ståthollarene der i Åbo igenkalle deres wnderhåldh och Biskopen försörie them medh giäld.

Till thett Fämptonde, Effter thett Anders Lindormson (som [1]) haffwer hafft wthij Befalningh att annamme till Krigzfolkzens behoff wthij Liflandh all den Finske opbörden, huilken intet ringe ähr, och wij förnimme doch lijckwell wthaff för:ne Anders Lindormssons breff och Register, att thett ähr ganska ringa wtöfwerkommidt till Liflandh. Derföre schole the ransake der effter, hwartt opbörden ähr tagen wägen i dette åhr, huru myckett ähr behollidt och huru mycket som ännu står inne hoos Bönderne, och sendde ehn wiss karll medh all Beskeedh till oss, som giör os therföre Reede och Räkenskap, Männ

[1]) Tyckes böra utgå ur texten.

Sigfredh Sigfredsson skall blifwe qwar medh the andre och holla reffst der i landett.

Till thett Sextonde, Skolla the tilsäie Hans Classon, så frampt the finne honom i Stockholm eller annorstädes opå denne sijden, att han oförsummeligen och wedh högste onåde tilgiörende begifwer sigh wthöfwer till Räffle och flijteligen wthrätter alle H. F. N:s Saaker effter den Instruction och Fulmacht, som honom medgifwin ähr.

Till dett sidste, Hwar nu så wore, att Greffwe Moritz kunne finne sigh besweredt att draga till Findlandh eller siukdommen hindrer honom, då skolle the andre, som nampngifne ähre, blifwe brukede wedh Gräntzen att handle medh Rytzerne. Män Anders Larsson skall bestelle om krigzfolckett och hafwe thett i befalningh, effter som honom ähr derom seerdeles tilschrifuidt.

303. Sendebodens Instruction, som på then Rydske gräntzen förordnede ähre. Aff Lijnkiöpingh then 10 Januarij åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. 16.

Instruction och wnderwisningh, som then Stormectige högborne Furste och Herre, Her Carll, Swerigis Rijkes wthkorrade Konungh och Arffurste, Hertigh till Sudermannelandh, Närike och Wärmelandh hafwer låthett gifue sine och Rijkzens trogne män, dhe Edle, Wälborne, wälbördige och manhafftige — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — [1]).
oppå the wärff och ähreender, som H. K. M:tz them hafwer befalledt och ombetrodt medh then Stormectige Högborne Furstes och Herres, Här Buritz Feoderwitz Zaar och Storfurstes öfwär alle Rydtzer, Samodertzes etc. Sen-

[1]) Sändebudens namn saknas så väl här som uti sjelfva fullmakten.

debudh oppå Grentzen, så frampt the der tilstädes komme, wedh Systerbäck att förhandle, ther effter the sigh rätte och förholle skolle och ingelunde der ifrå träde.

Först skall Ståthollarna på Wiborgh skrifwa Ståthollaren på Nöteborgh till wedh dett sätt som dem ähr giffuidt.

Till thett andra, När the nu bekomma sådann Swar tilbaka igen, att Storfurstens Sendebudh ähre förhanden, (dhå skole wåre wthskickede Commisarier skrifwa dem till och föreene sigh medh them, på huilcken dagh och huru starcke på hwar sijde the wille komma till gräntzen, När the nu dijt kompne ähre, dhå skolle de först giöre helsningen på thett sätt och medh sådanne ordh som them förestält ähr. När som thett ähr giortt), dhå skolle wåre wthskickade Commisarier gifwe thett Rydzke Sendebud tilkänne, att the ähre dijt förskickede af den Stormectigeste, Högborne Furste och Härre, Her Carll etc. - - - - till att Stadfäste medh korskysning den ewigwarande freden, som blef oppå thett åhr etc. 1595 emillan Swerigie och Rydslandh ewerdeligen för alle Konunger och Regenter wthij Swerigie och alle Zarer och Storfurster wthij Rydzlandh oprättedt, Och der the hafwe then befalningh af Storfursten i Rydzlandh, dhå hafwe the och af theres Stormectige Herre samme befalningh. Och der så wore att Storfurstens Sendebudh wille begifwe sigh in wdij Swerigie till Hans Stormectigheet, Szå wore the öfwerbödige till att drage in i Muskou till Storfursten och fulborda allt huad till den ewigwarande Freden, som emillan Sweriges Rijke och dess Konungar och Regenter och Rydzlandh med dess Zarer och Storfurster ewärdeligen oprättedt ähr, tienligit och af nöden ware kunde.

Till thett Tridie, Om Storfurstens Sendebud segie neij ther till och förwägre sigh wthij allt dett, som dem ähr proponeret och framstället, och begärer först Liflendske städer. Der opå skolle wåre wthskickede Commisarij

sware, att Storfursten wthij Rydzlandh hafwer opå sådanne sine Begären lenge sedan bekommidt ett tilbörligit swar, Der till medh så åhre och icke heller wthij thett Ewigwarende Fredzfördagett emillan Swerigie och Rydzlandh någre Liflendske Städer wthlofuedt, wthan allenest Kexholm och dess lhän, huilckett ähr och Storfursten i Rydzlandh igen lefuereredt.

Till thett Fierde, Hwar så wore, att the Rydske Sendebudh förebäre, att dem [sådant] ähr wthlofwadt antingen af Måns Olsson eller Hans Kranck, eller och Storfurstens egne Sendebudh, Watzilij Buritzouitz Suckin Hoffiunker och Namestnik till Gelaton och Posuith Demeruitz den zarske höghets Rådz Cantzlär, dhå scholle wåre Commissarier swara, att thett ähr inthet så wthlofwadt, och ähr Måns Olsson ännu tilstädes, som therom kan bäre wetnesbördh. Så hafwer och then stormectige herren ther opå sielff nogsambligen Swaredt och haffwe thee schrifteligen författedt, som wisse Copier ther om wthuise, Män Storfursten hafwer tilsagt och loffwadt den stormectige herre storre Skatter och hielp att före krigh emott Polackerne.

Till thett Fämpte, Om the Ryske Sendebuden blifwe altid wedh deres taall, som wäll förmodeligitt ähr, och fördrögie tijden och icke welle stadfeste freden, dhå scholle wåre wthskickede Commisarier fråga dem, om the wille bryte Freden, huilcke wij dogh eij förmode, att the schole sådant folck ware, som hwarcken skulle holla Breff, Seegell, ord, Lyffte eller tilsäijelser, Och skolle wåre wthskickade icke dess mindre på thett aldre flijteligeste drifwe saaken, att then Euigwarande Freden måtte tilbörligen warde stadfest och confirmeret, och om nu så hände, att the Rydzke Sendebuden ingelunde wille stadfeste Fredenn, wthan holle så oppe wdij twifwelsmåll, då scholle wåre Commisarier sägie dem ehn wissen tijd före, ahntingen oppå ett åhr eller och ett halff åhr till

att betänckie sigh, om the wille blifwa wåre wänner och stadfeste fredden eller och wara wåre owänner, Förty Hans Stormectigheet will intet länger så warda ophollen.

Till thett Siette, skolle wåre wthskickede Commisarij, om lägenheeten så begifwer sigh, wthaff egijt bewågh, män icke såsom wthaf någon befalningh, sägie till Ryssiske Sendebuden, att Storfursten i Rydzlandh söker stoor wänskap hoos Konungen i Danemarck, och andre tyske Härrer och Furster och, som wij förmeene, medh lijten nytto och Buthnat. Män der Hans Zaresche Högheet söker sådan wänskap [hos] Hans Stormectigheet wdij Swerigie, dhå wille wij förhoppes, att thett scholle lände Hans Zaresche Högheet till meere gagn och kunde blifwa större wänskap emillan Swerigie och Rydzlandh, andre omliggiande Landh till stor förskräckelsse.

304. Memorial hwadh som Sendebuden widare scholle tale och holle the Rydske Commisarier före, hwar the komme medh dem til handells. Actum Linkiöpingh den 10 Januarij åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. v. 17.

Först hwadh the Rydzke intet wille afstå att tala om Liflendske Städer då scholle Swenske Commisarier swara dem, att the intet hafwa behoff att tänckie, att the bekomme någre Liflendschee Städer. Dett blifwer intet aff.

Till thett andra, Och ther the Rydzke Seningebud wille holla them oppe och icke willie stadfeste freden, då scholle the Swenske Commisarier säie, att theres Storfurste hafwer handlatt emott thett Euigwarende Fredzfördragh och thett brutitt i mänge måtte, först så hafwer han bårtthagitt Skatten i Lapmarcken, som wthij fredzfördragett war aftaledt, att Swerigis Crono skulle Ewerdeligen beholla.

Till thett Trijdie. Szå ähre Swerigis Rijkes wndersåthare, som borde efter Fredzfördragett frijtt handle och wandle i Rydzlandh, iämmerligen blifwidt mördede och i hielslagne wordne i Rydzlandh, och när dher öfwer ähr blifuedt klagatt, ähr ingen rätt wederfaredt, effter som medh några Wiborgz Borgare skedt ähr.

Till thett Fierde, Szå hafwer Storfursten begäredt Landh och Städer ifrå Swerigis Crono, som han wthij Fredzfördragett hafwer wthlofwadt aldrigh till ewigh tidh att welle tala oppå eller begäre.

Till thett Fämpte, Szå hafwer Storfurstenn icke welledt medh korskysningen stadfeste freden och låtedt fulända Rågongen, som wthij fredzfördragett hafwer waredt wthlofwadt.

Till thett Siette, Szå hafwer han och låtedt både opå den Jwanogorische och Finske Grentzen, holla wacht, och ingen af the Swensche wndersåter welledt effterlåte att draga in i Rydzlandh, och ther the Rytzer hafwer frijtt dragett öffwer Swerigis grentzer och landh, hwartt the hafwa lyst, och ähre intet blifne förhindrade.

Till thett Siuende. Szå hafwer han förmeent några K: M:tz [till] Swerigie Poster och H. K. M:tz Ståthollares Poster att draga in i Rydzlandh medh bref och schrifwelsser, huilcke då efter Fredzfördragett borde wara frije och eliest hoos Cristne potentater icke plägar förhindrede blifwe, och en part af dem, som in i Rydzlandh kompne ähre, the ähre blefne ophåldne och illa tracterede.

Till thett Ottonde, Szå hafwer Storfursten beschylt H. K. M:t i Swerigie, att H. K. M:t icke hafwer welledt sleppa hans Sendebud fram, huilckett dogh intet scheedt ähr, ther the haffwer dragit frijt hwartt the hafwa wille, som för:tt ähr.

Nerpes länsmansgård den 7 Februari.

305. *Grefwe Moritz frihetsbref för bönderne i Nerpes uti twå års tid på hälften af deras utlagor, emedan de lidit mycket af pest och missväxt.*

Originalet bland „Acta historica" uti Senatens arkiv.

Wij Moritz etc. Giöre här medh witterligitt, att medann wij på Ressann åhtt Swerige stadde woro och kommo till Nerpes Socknn, Då komme Cronons vndersåtter vdi Lapefiäls Bye för oss och ödmiukeligenn goffwe tillkenne, huruledes att meste partenn aff deres folk vdi för:te Byor ähre Jgönom denn Farlige Siukdomen Pestilentze döde bleffne; och elliest ähre de vdi de hårde oåhrenn så vttarmadh och fattige wårdne, Så att de icke förmå eller kunne vttgiöre Crononn sine Rettighett, hwarföre haffwe de aff oss ödmiukeligen begiäradtt, att de igönom nogott medell med vttlagorne motte forskonadh bliffwe. Så opå dett att de deste bettre måge bliffwe Beholdne och Besittne, som och komme sigh nogott före igenn, Derföre haffwe wij på wåre Nådigeste öffwerhets Nådige behagh vndtt och effterlåtedh som wij och her medh dette wårt Breff vnne och effterlåthe, att de måge niuthe Tu åhrs frijhett på halffpartenn aff deris åhrlige vttskylder, Wij wele fördenskuldh på hög:te wår n: öffwerhetz wägne haffwe Cronons Fougde Anders Larssonn, som der öffwer Befalningen hafwer, Befallatt att hann låther dem därföre bliffwe okraffde, Jcke giörendes dem hervdinnan nogonn hinder. Till wisso att så i saning ähr vnder wårtt Grefflige Secrett och egen handh vnderskriffwett. Datum Nerpes Länsmans gårdh den 7 Februarij Åhr 1604.

Moritz G: F: etc.

L. S.

306. Breff till Carll Wmesson Lappefougten hwad han af Lapperne åhrligen opbäre skall. Aff Norkiöpingh Den 8 Februarij åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. v. 78.

Carll etc. Du skallt Carll Wmeson så du, som andre Lapfougter hafue giortt för tigh, opbäre wthij ångermanne och Wme Lappemark af alle Lapper, först öfuer hufudett Räntten, hwar tiende aff the gamble Reener, Såsom hwar tiende Renkalf af the wnge Reener, som om åhredt faller, och der hoos hwartt tiende L*ℓℓ*. Torfisk öfwer för:ne ångermanlandh och wme löper. Seden skolle de wthgiöre hwar hel Lap Mårder thuå stycker, eller och hwad de willie gifue der före andre skinwarer, då skolle de gifue af en heel Lap authen

Eller och	Gråskinn . . .	2	timber.	då skulle thu flux stå på Mårder eller de skin, som Cronon best ähr tient medh.
	Refskinn . . .	2	st:r.	
	Befrar	2	st:r.	
	Wthrar . . .	2	st:r.	
	Järfuer . . .	2	st:r.	
	Huite Räfuer . .	8	st:r.	
	Torr fisk . . .	8	L*ℓℓ*.	

En half Lap gifue helften mindre, wij hafue och förordnet der heden aff tiende Spanmålen wthij Westerbothen till Skin kiöp till en 70 T:nor, efter[som] Tiende Fougten Anders Hindrichson sielf wett beskeed om. Du skallt fördenskuldh samme Spanmåll aff honom fordre och sökie der medh som i welle wette wår gagnn, retter eder her effter. Datum ut supra.

307. Fulmacht för — — — — — — att opbäre Gulskatten i alle Städer. Aff Linköping [den 15 Februari 1604].

Riksregistr. fol. v. 76.

Wij Carll etc. Göre witterligit, att effter Städerne her i Rijkett hafwe waritt wahne vthi wår Salige herbroders

Konnungh Johans tidh (christeligh och högloflig i åminnelse) att vthgöre en Gullskatt, som då kallades, af huar Stadh så myckitt som lengden vthwiser, med huilken the doch nu i några åhr hafwe stådt tilbake med, så myckitt osz ähr witterligit, med mindre ähn befallningzmennerne kunne hafwe then opburitt, och therföre ingen Räkenskap giordtt. Så aldenstund Rickzens lägenheett icke mindre opå denne tijdh vndersåthernes hielp behöffue, än som då. Derföre så haffue wij vthij Fullmachtt och befallningh gifwitt — — — — — — att han skall drage omkringh till alle Städer och effter then lengd, honom medgifwen ähr, samme skatt opbäre, antingen i guldh eller och myntt, efter then werderingh som ordningen vttwiser. Och skal han med samme Penninger begiffue sigh sedan till Stocholm, och them beholle ther i godh förwaringh, till des han af osz bekommer beskeed, huar wij wele them förordne. Begäre fördenskuld af Borgerskapett i Städerne, att the wele ahnsee Rickzens lägenheet och att the, som några åhr för samme skatt hafwe warit frij, then nu godwilligen vttgöre. Der huar i sin stad weett sigh effter rette. Datum vt supra.

308. *Öppedt bref för gemene man i Närpis Sochen boendes, att the skolle ware frij för alle återstående Restantier, allt in till 1603 åhr, Ithem försuarelsse breff för all öfueruåld och orätt. [Af Norrköping] Den 15 Februarij åhr etc. 1604.*

Riksregistr. fol. 85.

Wij Carll etc. Giöre witherligit, att wåre Wndersåter i Närpis Soknn wthij österbothen hafue hafft sitt budh her hoos os och i wnderdånigheet ödmiukeligen begäret niute tilgifft för all den åtherstående Rest, the her till kunne stå tilbake medh, Så aldennstund wij altid såsom och esomofftest hafue wåre öpne wnderschrifne prentade

Mandater låtidt wthgå, att Fougterne skolle icke wndersåterne någre Restantier wthkräfuie, förnimme doch likwell att sådant hielper föga till saken, wthan Fougterne giöre såsom them synes och the sielfue welle. Hwarföre wille wij her medh och wthij dette wårt öpne breff hafue förbudijtt Fougten der sammestedes, att till dett ringeste af dem whtkräfuie eller opmane någon Rest, som the stå tilbake medh allt in till 1603 åhr. Wij befalle och Fougten att han dem sampt deres hustror och barnn, legofolck och allt dett de äge tager oppå wåre wegne i hägnn, fredh och förswar för all öfuerwold och orätt, och synnerligen och serdeles för the landstrykere, som drage af och ahn i landett både ende och twerlångz och giöre hwarcken os eller Cronon någon tienst, wthan der med föde sigh, att the kunne få liuge och bedrage denn fatige almoge och geste hoos dem een, thuå eller trij nätter, och hoos den andre 8:te eller Nijie nätter och så allt bortt åcht, huilke Fougten skall wthan all nåder i näste trä hängie låthe. Der alle som för wåre skuldh welle och skolle giöre och lhåte måge wette sigh att effter rette. Aff Norkiöpingh. Datum ut supra.

Woiby den 4 Mars.

309. *Tönne Jöransson och Jöns Nilsson underrätta Arwid Eriksson och Arwid Tönnesson, att inga ryttare kunna öfversändas, emedan Ryssarne spärra gränsen; påminna äfven Arvid Eriksson att med första skynda öfver till konungen.*

Originalet i Gottlundska samlingen på Kejserl. Senatens för Finland arkiv.

Wår wällwillig wenlig helssen med Gudh thenn allzmechtig:te nu och alltidh tillförenne. Käre Arfwedh Erichson och Arfwed Tönneson bröder och synnerligh gode wenner, Näst all wällmoges önsken och wenlig tacksäiellse för altt gått. Kune wii eder wenligen icke för-

holle, att efter den beskedh, Fullmacht och befallningh, såm iag Jöns Nillson är kommen med ifro alles wår nodig:te herre och vthkorade konung, hafwe wii samptligen begifuit åss till wegz, att wii efter högz:te H. K. N:dz alfwarlige wilie och befallning skulle nu stragz hafue öffuerskyndet Renholtt Engdes med sine Ryttare och nogre andre, med nogre hundrade hestar, till liflandh dher wid wiiburg, Kymmengårdz lhän, eller hwar Jsen hade kunnat ware starckast ther the bädzst kunne komme öffuer, Men sidan wii hafue bekommet eder skrifueelse och ther af förnummet, att Rydzsen holler starck wacht wid Pärnispä vdd och will ingenstädes fram, vthan vptager alle påster, Derföre hafwe wii tagedh i betenckende med sådan beskedh skynde nogot folck diit öffuer, förre åm wii frå eder nogre andre och tryggere kundskaper bekome, och slaged wår rese aff, och draget tillbake igen, Begärendes på dhet wenligeste, att J wele göre wäll och eder rådh här vdinnen åss meddele, och oss med dhet förste tillskrifue, efter man på sådane kundskaper (som för:t är) icke så hastigt fördrister sende nogot folck åstadh, På dhet att Rydzsens starcke wacht icke motte komme i mangell med same wårt fålk, som öffwerskickes skulle, att ther med bleffue sidan nogen wiidtlyftighet begge Rikern emillan förursakat.

Så är och högz:te H. K. N:dz ändelige wilie och begäre, att wii samptligen skulle påminne eder Käre Arffwed Erichson, att i skole skynde eder igenom natt och dagh thet snaraste, som i nogon tiidh kunne, öffwer till högz:te H. K. N. ehwar J helst H. K. N. finne kunne, efter som i af h:te H. K. N:dz bref wäll hafue kunnat förnimme, som iag Jöns Nillson eder tillsende.

Wij begäre och wenligen, att J wele hafue wällgiort och lathet oss skrifteligen förnimme, huru thet ähr bestelt med the håfmän, som af Eskert Linnersons och Mortten Claesons Fhaner skulle efter h:te H. K. N:dz

befalning hafue begifuet sigh öffuer till Narfwen, Eii mhere vthan wentte här opå. med dhet förste skrifteligit wenligit Swar, Och wele eder här med Gudh then allzmechtigste hafue wenligen befalet, Datum Weiby den 4 Martij 1604.

Tönne Jörenson. Jöns Nielsson m. p.

Utanskriften à tergo:

Denn Stormechtige Högborne Furstes och Herris, Her Carlls Sweriges Rikes uthkorade Konungz, Herttigz till Sudermanland, Näricke och wärmeland trogne Män dhe Eddle och wällbördige Arfwed Erichson till Lindöö, tillförordnet krigzöffwerste och Arfwed Tönneson till Tiusterby, tillförordnet Stodthollare på wiiburg, wåre bröder och gode wenner ganske wenligen.

Wiborg den 9 Mars.

310. Krigsöfwersten Arwid Erikssons och ståthållarne Arwid Tönnessons och Erik Klassons bref för Mester Nils Månsson i Wiborg på 10 T:r spannmål.

Originalet bland „acta historica" uti Senatens arkiv; alla tre sigill wäl bibehållna.

Then Stormächtige Högborne Förstes och Herres, Her Carls etc. - - - Wår Nådigeste Herres trowillige Vndersåther, Jagh Arfued Erichson till Lindöö och Peitz, Krigzöffuerste vdj Finland, Arfued Tönnesson till Tiusterby sampt Erich Claesson till Årstadh, Stodhollere på Wijborgh, Göre wetterligid, att efter Hederlig och Wällärd Mester Niels Månsson hafuer warid hoos osz och förmält, huru som han för halftt annedt Åhr sedan ifrå sine Studia i Tyskland vdi Fäderneslandet igen kommen är, Och i så motte vtaf sitt egit alt bekosted och ingen hielp

nutidt aff Cronan, såsom dogh androm hafuer wederfarid, Huarföre han och ther mykit är skyldigh worden, och nu inthet hafuer ther medh han sådane sine geldh kan afleggie. Därföre, meden oss och wäl weterligit är, att han i medler tijdh, han här hemme hafuer warid stadd, sigh troligen och fliteligen (såsom en Andelig och wällärd man ägnar och wäl anstäår) hafwer latidt worde om Gudz helige Ordz tienst vdj Församblingen: Såsom och lärdt vngdomen i Wijborgz Schole: Så att för den gåfue, Gud honom i så motte giffwid, är Hans Helige Nampn högeligen prisendes, och hans tienst i så motte ytermere wil wara af nöden, hälst efter dhen Wällärde Man Mester Christian Scholmestere är suagh och siuckligh. Så haffue wij fördenskul på Hög:te H. K. N. Wår Nådigeste Herres nådige behagh, och till dhes för:de Mester Nils kan få legenheet H. K. N. vdj egen person om befordring ödmiuckeligen att besökie, vndt och effterlatedt honom till en lithen hielp aff Cronones Räntte vtaff fyre Fougter i Wiborgz Lähn till än Otto T:nor Spannemål, thett är aff huar Fougte twå T:nor. Jtem aff Fougten i Storsafflax twå T:nor. Huilcken hielp dhe owägerligen på H. K. N. wegne honom skole bekomme lathe, enär han ther på fordrendes warder. Till wisse vnder wåre Signeter. Datum Wiborgh den 9 Martij Åhr 1604.

L. S. L. S. L. S.

Norrköping den 20 Mars.

311. Konung Karl IX:s frihetsbref för Ekenäs stad. [1]

Efter originalet bland „Städers acta" på K. Riksarkivet.

Wij Karl medh Gudz nåde Swerigis Rikis Vttkorede Konnung och Arffurste, Hertigh till Sudermanneland, Nerichie och Wermeland. Göre wetterligit att efter Ekenäs

[1]) Alldeles likalydande bref fingo Helsingfors och Borgå städer samma dag.

Stadz Fulmechtige, som opå denne Rijckzdag hafue warit tilstädes, hafwe godwilleligen opå sine och theras medbrödhers wägne bewilliget och samptychtt att wele månadt ifrå månadt vttgöre then hiälp, som them haffuer warit proponeret och föreställt. Och vthj Bijaffskeden ähr vttryckeligen infört och förmält worden, deruthöffuer wij wele tillsagt haffue, wid wår Furstelige ähre och saningh, att icke till een Pening eller skerf skall någon opålagdt eller anmodet warde. Derföre så hafue wij der emott lofuet och tilsagdt dem, att the i medler tidh skole ware frij för Jntollen af allt det godz, som the siälffwe införe och dem tilkommer. Men med Vttollen på Kopper och Jern skal holles såsom then ordning vttwiser, som her der opå af oss giordt och Borgerskapet öfwerandttwardet ähr. Desslikes så skole the och ware frij för all gestning och borgeläger af inlenske och Vttlenske strax Månatz Peningerne begynne ahngå, och hwilken som till Staden kommer och will någon fordenskap maat eller öel haffue, skall betale för sigh. Till dett Tridie, Så skole the och niuthe theres Skip och Skutor frij för Cronones Förseli. Till thet Fierde så skall inthet aff dett godz the före in eller vthaf landet tages ifrå dem till Cronones behof, vthan the derföre strax skole deres Reede betalning bekomme. Till dett Fempte, så haffue wij och efflerlathet them een frij Seglation till alle Fremmande Städer, så wäl hos Fiender som wenner. Till dett Siette, så skall dem och ware frijt efterlathet att före af Rijket allehande warur så när som Spannemål. Och till dett Sidste så skole inge Fremmande köpmän blifwe tilstadt och efterlathet lenger i Staden att ligge än Sex weckors dag, och the som der öfwer ligge, skole drage Stadzens tunge lijke med Borgerskapet efter theres Råd och embne och som the haffue handelen till, Huarföre befale wij alffuarligen och strengeligen wåre Stothollere, befalningzmän och Tollenärer vthi Ekenäs, att the her emot icke

göre för:te Ekenäs Stadz Jnbyggere något hinder eller förfång, vthan deruthöfwer holle att the allt dette obehindret niuthe måge. Der huar i sin stad weet sigh effter rette. Till yttermere wisso, att så aldeles skall hollit bliffue, haffue wij dett med eigen hand vnderschriffuit och Secret förseglet lathet. Datum Norköping den 20 Martj Åhr etc. 1604.

Carolus mp.

L. S.

312. *Breff till Arffwed Erichsonn, anlangendes att han tager Wäsenbärg igen. Jtem, att han skall holla Mönstringh medh them. Aff Stockholm then 22 Aprilis, åhr 1604.*

Riksregistr. fol. 140.

Carl etc.

Wår gunst och nådige willie medh Gudh tillförenne. Effter thett Arffwed Erichson, wij wisze kundskaper och tidender vtaff Liffland haffue, att Fienden är vthur marcken och att Dorpt och Wittensteen nu skulle lätteligen wara till att fåå vnder Swerigis Crono igen, huar wij någhot Folck ther i landet hadhe. Hwarföre och medhan i wore en stor orsach till att Dorptt kom vndan Swerigis Crono, i thet att i vthj rätten tijdh icke wore vdj Marcken medh Folckett ill att vndsettie the ärlige karar der inne woro, der i wäl hadhe göra kunnedt. Szå är wår befalningh, att i beflithe edher om, att man kunne fåå henne igen. Ty der [i] nu medh första öpet watn med Ottehundrede eller Tusen Man wore i Landett, kunne [i] mykitt vträtte, för än Fiende kunne sigh stärckie och komma i landett igen. Och huar i icke meer kunne vträtte, då måtte man iu fåå Wäsenbergh igen, att Paszen wore frij emillan Reffle och Narffuen. Hwarföre befale

wij, att i nu samble een hoop krigzfolch der aff Finland och begiffue edher med förste öpet watne vtöfuer till att see huad i vthrätte kunne. Wij wele så laga, för än Fienden blifuer sterckt och kommer vthj Marcken, att wij wäl sielfue wele medh itt ahntaal folck komme idher här ifrån Swerige til vndsätningh. Och på thett i måge hafua thet Folck, som i kunne lijta på, som holler hosz idher vdj Marcken och icke wände ryggen till. Befale wij att holle Munstringh, och dem i see friske och modighe karar äre och nàghon krigzmans Affechter kunne dragha eller wele, och hafwe lust till att tiene, dem tagher till edher och försäkrer dem om löhn och besoldningh, dem wij skole låthe bekomme, att the skole haffua orsach tacka osz före, och förmane dem, att the en gongh taghe modh til sigh och icke låthe skräme sigh, som skee plä-ghar. Dhe andre som anthen till att tiene ingen lust eller wilia haffwa eller och till krigzmän icke dughe, dem befale wij att i munstre vth och effter Norköpingz Beslut tilseije dem, att the göre skatt och skuldh som bonde, Dy medh odugse folck äre huarcken wij eller i, som dem föra skole, belåtne. Wij försee osz till idher, att i nu som en Ehrligh karll ansee, huad godh legen-heet för handen är, att göre den ringe Fienden, som sigh ännu der i landett på hwsen förholler, afbreck. Wij wele sådant medh nådhe och altt gott wethe till att be-löne, Och låther osz medh förste wethe, huilke fahner the bliffwe som i taghe medh idher öffwer, huru starck huar bliffuer, och huru the äre stofferadhe, Så wele wij wäl låthe dem tildele, huadh the behöfua, Her i wete edher effter rätte. Datum ut supra.

313. *Breff till Arffued Tönneszon och Måns Oluffszonn, förmälendes om Breffuen som H. F. N:de haffuer schriffuitt Storfursten till, att the holle dem inne*

till widare beskeed. Aff Stockholm den 22 Aprilis åhr 1604.

Riksregistr. fol v. 144.

Karl etc.

Wår gunsth och nådige benägenheett med Gudh etc. Effter thet Arffuidh Tönneszonn och Måns Oluffszonn, Wij förnimme att vthi Rydzlandh ähr så stortt vproor, att man icke fulkomligen weett, huem Regementhett fhår beholla, anthen Buritz feoderwitz eller och den, som emott honom Rebellerer. Derföre ähr wår willie och befalningh, att i inthet leffuererer wår bref ifrån eder der in i landett, vthan holler dem inne, så lenge wij fhå wette huem som Storfurste ähr, Och befale wij att i Arffued Tönneszonn schriffue behollerne opå Nötheborgh till vthi edertt nampn på dette sättet, som wij eder Concept aff tilsände, och iempte haffue eder kundskaper vthe, att i kunne wisth skaffe osz till att wette, huem som ähr Storfurste, Såsom och huilken behollerеn på Nötheborgh holler med, anthen Buritz feoderwitz eller the andre, her uthinnen skole i ingen flijtt spare, och lathe osz med förste derom fhå wette. J skole och lathe falla eder ordh, att wij äre tillsinnes med förste öpne wattn med en stoer hoop krigzfolck, till att lathe hielpa och vndsättia denn, som wij förnimme nermesth och beste retten kan haffua till Regeringen.

Widare effter wij förnimme, dett en Prästh i Jeskis Her Matthias Petri benemd, som nu dödh ähr, skal haffua effter sigh leefft twenne Sönner som kunne Rydzske, och en aff dem skal ware hosz Arffued Hendrichszonn Horn, huar den andre ähr, kunne wij icke wette, vthan mhene att den Christoffer Tålck der ähr, han skall wetta aff dem. Huarföre ähr wår nådige befallningh, att i lathe opspane dem både twå, och sende dem hijt till osz, Szå wele wij sedan lathe lhäre dem thet Rydzske språket tillfyllesth, att wij eller Cronon sedan kunne haffue gagn aff dem.

Wij wele och att i med förste öpne watn skynde Reinhult Engdes med sine Ryttere vthöffuer, som han beskedder war, då han der ifrån förreste. Retter eder her effter. vt supra.

314. Swar på Tönne Jörenszonns schrifwelse. Dateret Stockholm denn 23 Aprilis 1604.

Riksregistr. fol. 141.

Karl etc.

Wår gunst och nådige benägenhet etc. Wij hafue bekommitt eder schrifwelse trogne tienere och deraf förnummit, att i hafue skickat vthöfuer Eskill Morthenszons, Morthen Claszons och Reenhult Engdes med deres Ryttere, Såsom och Peder Morthenszonn med sine Knichter, och lathe osz thet så behage, Och befale att i med förste lathe osz wette, om de äre wäll öfuerkompne och huad tijdender sedan ifrån dem hafuer hördtz. Wåre poster, som med wåre bref till Storfursten vthsände äre och i förfråge eder, om de skole drage med samme bref fortt? Sware wij så till, att i skole holla brefwen inne hosz eder och inthet lathe dem gåå föråth, för än i fhå wette, huilken som ähr Storfurste eller eij, efter wij förnimme, att der stoer twisth ähr om, huilken Regeringen beholler, dett samme hafue wij och schrifuitt Arfwed Tönneszon och Måns Olufszonn till opå Wijborgh, att the icke heller skole städia wåre Poster eller bref fortt, för än wij dett fhå wette. Dett i schrifuen att i hafuen lathet göra Lybesche Hanen, Åbo Galleijian och Posthrytteren färdige till att löpe på redden för Narfwen till att förhindre, huar de Ryske Sendebudh med Fursten af Holsten komme dijt, att landstige på Ryske sidan, dett lathe wij osz och behage, Och wele wij att i tage der till Helsinge Leijionet och fortuna, som blifue dem hedan föllgachtige, och lathe dem wäl bestyckie och der öfwer sättie både

Benchtt Söfringszonn och Benchtt Larszonn att föllie dem till Narffuen, och icke tillstädie någen att landstige på Ryske sidan, anthen fremmande eller Jnwonere, för än wij fhå wette, huem som Storfurste ähr eller eij, efter som denne Instruction lyder, den wij eder her med tillsände. Till att reede vth skepen med skole i tage af den Spanmåll, som Matz Larszonn och Hans Steen der liggiandes haffuer, dett wele wij dem lathe betale, när wij fhå wette huru myckit hon ähr. Dett Malthett, som den Danske Köpmannen hafuer, dett wele wij att i och behollen och wijsze honom om betallningen hijt till Swerige, så wele wij honom her lathe betale. Dett i förfrågen eder, om de aff Adell som haffue Lagmansdömme, Heredtsretter, Panthegodz eller andre förlhäninger, skole och der aff vttgöre den Tax som opå Rickzdagen bewilligett bleff, Nembligen Trättijio Dal:r af huartt hundrade. Der opå sware wij, att de skole aff dem, så wäll som alle andre fhörläninger, inge vndantagendes, görendes Tax effter som på Rickzdagen besluthett bleff, dett eder aff tryckett skall bliffue tillsändt. Huad Jordereffningen ahnlangar, som i förfråge eder om, äre wij nådigesth tilfridz, hon må bestå till Hösthen, medan man aff eder schriffwelse förnimmer, att landett för oförmögenheett skuld ähr odrägeligit henne förholla. I medler tidh skal tu Jönz Nilszon, effter som ditt Breff lyder, begiffua tigh till Narffuen. De twå Personer som i schriffue om, som haffue giordt sigh fullmechtige vnder wår Tittell, nampn och Segell, dem wele wij, att i haffue för rette, lathe gå dom öffuer och sedan sende osz ransackningen tilhanda, att wij motte fhå wette, huru the der till kompne äre, så wele wij oss opå straffet förklare. Dette wij eder till swar opå eder schriffuelse denne gången wele haffue giffuitt. Och befale eder Gudh etc. Actum ut supra.

315. Öpett breff för Claus Slangh opå någre Godtz, ewerdeligen. Aff Stockholm denn 27 Aprilis Åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 145.

Wij Karll etc. Göre witterligit, att effter wij vthi wår bestälningh och tienst haffue antagit för en Ryttmästere osz elscheligh, Edle och Wälbördigh Claus Slangh och han hafwer osz med Eedh och löffte tilsagdtt, att ware osz, wår elschelige käre Gemhåll och lifzerfwinger huldh, trogen och rättrådigh. Så hafue wij och nådigesth vndtt och effterlåthit honom Laxepoije med alle the godtz der vnder liggie, som wij Jochim Scheell tilförenne bebreffuett haffue, effter thet ähr hans hustrus rätte Faderlige arff, och i den staden igen åther wele wederläggie för:te Jochim Scheell någre godz igen annorstädes. Wij hafwe och nu så wäll som tilförenne vthi Elfznebbenn 1603, på thet han deste bettre sin reese skal kunne vthstå och sin troheett, som han osz och wåre lifzerfwinger tilsagdtt haffuer, deste bettre skall kunne holle, nådigesth bebreffuett honom Caruna gårdh och huad godtz der vnder äre till att niuthe, bruke, beholle och besittie för ewärdeligh egendom. Doch med the Conditioner och wilckor, som vthi andre wåre ställte och giffne Bref warde förmälte, att han både skal göre der Rosztienst och aldeles rättigheett aff, Såsom och så offte förändringh skeer i Regementhet, söckie the efftterkommande Herrer om Confirmation på sitt gifne Breff. De Panthe godtz, som Lindwed Claszonn inne haffuer och för:te Claus Slangz föräldrer hafwe ländtt vthi wår elschelige käre Herbroders S. Konungh Johans tidh Penninger på, Haffue wij och nådigesth vndt och efterlathitt honom, Sammeledes och the godtz, som hans Hustrus föräldrar hafwe vttläntt Penninger på, att beholle så lenge anthen de fhå sine Penninger igen eller och de aff samme renthan blifue betalte. Doch att han aff alle desze för:ne godz Laxepoijie,

så wäl som Carnua gård, gör den rättigheett som andre adelsmän bör göre. Wij wele och för all öfwerwåld och orätt hafue tagitt och annammet för:te Claus Slangh med allt thet han äger, rörligit och orörligit, inthet vndantagendes vthi wår Furstelige hägn, wärn, fridh och förswar, Så att der någen haffuer honom någett att tilltala, då skal thet skee med lagh och icke elliesth. Der huar och en weett sigh effter rette. Datum ut supra.

316. Öpet Breff för Hans Hanszon till Monickala att wederkennes sine godz och Lösörer igen. Aff Stockholm den 27 Aprilis åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. 146.

Wij Carl etc. Giöre witterligit, att osz elskeligh wår troo Tienere Edle och Wälbördigh Hans Hanszon till Monickala hafuer för osz beklagedt, att sedhan han kom till fängelsset skall en hoop hafua tilwälledt sigh bådhe hans godz och lösörer, Så wäl som en partt och tagit hans tienäre honom ifrån och tagit sigh annan tienest, att the för thett the hafua hafft hender emillan slätt ingen Reckenskap honom giordt hafuer. Hwarföre och effter wij hafue skencht honom wår furstelige gunst och nådhe igen, doch med den beskeed, att han skal her effter tiäne osz, wår elschelige käre Gemhåll och Liffzerfwinger huldh, trogen och rätträdigh, effter som han nu på nytt sin Eedh giordt haffuer, Så haffue wij och som wij her med dette wårtt öpne Breffz krafft wele haffue igengiffuit honom alle hans godz, löszörer, vthestånd ande geldh och alltt thet han kan bewise honom med rätte haffuer tillhörtt och honom ifråtaget åhr, Såsom och att hans tienere, som i hans tienesth haffue warit, att the motte sware honom till rätte för thet the händer emillan hafft haffue, Och sedan haffue honom her effter tagit och annammet med samme godz och löszörer, Hwsz och Heem, Boo och

bohagh, och alltt dett han erfft och förwerffuatt haffuer, vthi wårtt Furstelige hägn, wern, fridh och förswar för all öffuerwåld och orätt, till lagh och rätte, så att huar någen haffuer med honom något vthestående, då skal thet skee lagligen medh honom vtheföra saken och icke elliesth. Der alle som för wåre skuld, wele och skole göre och lathe, haffue sigh effter rätte. Actum ut supra.

317. *Till Arffuid Tönneszonn lydandes om the Fougdter, han haffuer satt aff med befalningen. Aff Nyköpingh den 1 Maij åhr etc. 1604.*

Riksregistr. fol. 152.

Karl etc. Wår gunsth etc. Wij förnimme Arffuid Tönneszonn att i haffue satt vtaf Fougdterij alle the Fougdter, som wij förordnat hafue, och satt en hoop Tiuffuar i staden igen, som hafue warit tilförenne, för än wij toge wid Regementhet, huilket osz fögho behager, att i så osz oåttspordtt göre, huad som eder sielf synes. Befale fördenskuld att i alle the Fougdter, som ther i landzorten äre, både the som nu befalningen haffue, så och them som tilförenne warit hafue, sampt deres Skriffuere, skynde med Räkenskaperne egenom Dagh och Natt hijt till Swerige till osz. Wij befale och att i inryme Måns Affwina N. Fougdterij, effter som hans förre Fulmacht lyder, och förundrer osz icke lithet, att i skulle tage then dristigheeten för eder, att i göre thet om inthet, som wij wele hafue giordt och bestält. Här i wele eder effterrette.

318. *Till Jören Holsth på Åland om hielpen, som bevilgedes i Norköpingh. Aff Nyköpingh den 12 Maij etc. 1604.*

Riksregistr. fol. 164.

Carll etc. Wår gunst tilförendhe. Dig ähr uthan tuiffuell wäll witterligitt Jören Holsth, huad hielp som

Ricksens Ständer huar effter sitt ståndh uthi Norkiöpingh beuillgede till att vttföre krigett med. Och effter nu tidhen förfluthen åhr, opå huilken samme hielp borde för then förste Månaden wttgå. Derföre så ähr uår befalningh, att tu der aff ålandh lathe upbäre aff alle ståndh, så myckitt huar uthi sin stadh för then förste Månaden bör vttgöre, sampt med Skiutzfärdz Pänningerne, som Bönderne beuillgiett haffue, effter then ordningh wij digh tillsände, nämbligen tuå ℳ. huar bondhe om åhrett för skiutzfärder och Giästningh, och sädan en ℳ. huar månadtt för hielpen och gärder, och sädan annamme aff them samme Pänningar och holla i godh förwaringh till widere beskedh ifrån oss. Wij befale och att du för allmogen förkunnar och låther allestädes ahnslå the Mandater, som wij digh her med tilskicke, och sädan skall thu holla hand vttöffuer, att samme Mandater bliffue widh machtt holdne, och sättie gästgiffuere till der på landett, som för betalningh wederredhe holler för den wäghfarandhe både Maatt, Oell och Skiutzbåthar, att den weghfarandhe för pänningar må forthkomma, huar och någre finnes som emott Mandaterne handle, då skall thu med dem effter som besluthett inneholler lathe straffa. Rätte digh her effter. Datum ut supra.

Samma meningh till Tönne Jörensson om hielpen.

319. Till Tönne Jörenssonn att han haffuer sine saker ther widh husett i godh achtt. Aff Nyköpingh den 23 Maij åhr 1604.

Riksregistr. fol. 180.

Carl etc. Wår gunst och nådige willie med Gudh tillförende. Effter thett Tönne Jörenssonn wij förnimme, att wåre Fiender inthett tuiffle, uthan haffue theres Prachtiker dageligen förhanden, ehuar som the see lägenheett och tillfälle, att the kunne göra oss och Rikett någen

skade. Huarföre skole i haffua edre saker der widh husett i godh achtt och lathe byggia fram för Porten, såsom och tage ther gått Folch in opå, så att i kunne wäria eder när omtränger. Och der i icke haffue stycker, kruth och lodh, Så wele wij sådantt sände eder. Och effter wij icke fullkomligen wette huad tro eller loffuen som wij skole ställe till en part der i ladzänden, effter wij haffue någre gångor sändtt them budh, att the skulle begiffua sigh hijtt till oss, och äre doch liquäll inthet kompne. Derföre så skole i see them flitigdtt på händerne, huad the göre, och tillsäijie them att the begiffue sigh hijtt till oss, Såsom ähre, Axell Kurck, Bertill Iffuarssonn, Anders Boijie och flere, som Hans Claesson hade i befallningh att skynde hijtt och i kunne haffua någon mistancka till. Der i wele ider effter rätte. Gudh befallandes. Actum ut supra.

320. *Till Töne Jörenssonn, att han hielper Tomas Simonsson i Borgo Sochn i Hemptala by sitt hemman igen, som Johan Berens Fru, Fru Anna, will gå honom wndan. Aff Nyköping den 31 Maij. Åhr 1604.*

Riksregistr. fol. 190.

Carl: Wår synnerlige gunst och nådige willie med Gudh tillförende. Wij lathe ider Töne Jörenssonn förnimme, att thenne breffuisare Tomas Simonsson i Borgo Sochn i Hemptalaby haffuer här hoss oss waritt och uthi vnderdånigheett sigh beklagett, att Johan Berens Fru, Fru Anna, haffuer driffuitt honom med hustru och Barn utaff sitt hemman, och derutöffuer tagett honom Span:ll, Boskap och huad annatt som han haffuer ådtt, ifrå. Såsom och att hon haffuer lathitt opsättie sin Säthegård opå hans grannars åcker och lägger them odrägelige opålagor opå, der med hon will wndandriffue them och komme

them med ifrå sine hemman och sädan tillägne wår och Cronones äghor sigh till nytto, Derigenom Cronones rätte skatt och egendom bliffuer förminskatt. Oansedtt att både han och hans granner tillförende tuenne wåre försuarelse breff opå samme ägor bekommitt haffue, att hon sigh med the Bönder inthet befatte skulle. Derföre befale wij eder att i holle hand uthöffuer wåre Vndersåther och icke lathe them uthi någon motto skee förnär, Såsom och tillsäijie Fougdten dersammestädes att han widh wår onåde lather honom och hans grannar sine hemman niuthe och göre oss der utaff skatt och skuld, som the Plichtige äre, och lathe honom och hans grannar igen bekomma, huad som hon them medh orätt haffuer afhendtt, Her i eder effter rätta wele. Datum ut supra.

321. Öpet Breff för Arffuidh Erichszon opå någre Skattar i Finlandh ewärdeligen att bruke och beholle. Aff Nyköpingh den 1 Junij åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. 196.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att effter wij haffue förordnatt oss Elscheligh, Edle och Welbördigh och Manhafftigh Arffuidh Erichszon till Lindö till öffuerste opå någon tidh vttöffuer wårtt krigzfolck i Findlandh, och han haffuer sigh förplichtatt, att han will så samma kall och embethe förestå, som han för Gudh och osz will och kan tryggeligenn wara till swars, Såsom och loffuatt och tilsagdtt, att han will lathe sigh emott osz, wår elschelighe käre husfru och liffzarffuingar och Swerigis Crono hull, trogen och rättrådigh befinne. Derföre så haffue wij skänchtt och giffuitt, Såsom wij och nu medh wårtt öpne Breff skänckie och giffue honom och hans echte manlige Brysterffuinger till ewärdeligh egendom desze effter:ne skattar vthi Findlandh i Tenela Sochn, Såsom äre Qwinäs Tre skattar, Långestrandh tuå skattar, Köpeiordh i Sigge-

by Fem stenger, Vthi Kimmita sochn i Siölaxby Sex stenger, J Poio Sochn Hermansöö och Dansköö med alle the tilläger i skogh och marck, Fiske och Fiske watn, inthet vndantagendes, aff alltt thett som till för:de Skattar och stenger nu liggie och aff ålder med rätte tillydtt och legatt haffuer, qwitt och frij för alle åhrlighe vttlaghor, att niuthe, bruke och beholle vnder adelige frijheett och med samme wilckor, som nu sidst opå Rickzdagen i Norköpingh besluthitt bleff om Donationer och wårtt stadfästelsze breff, huilkett han framdeles opå samme godtz bekomma skall, widare uthuisandes warder. Män ther så ähr, att han sigh vthi samma sitt opålagde kall och embethe försumligh befinna lather och icke gör wåre och Richsens fiender then affbräck, som honom bör, när han ther till tilfälle haffuer och thet kann, då skole strax för:te Godz ware osz och Cronon igen tillfallne och blifue vnder the wilkor, som the tillförenne waritt haffue. Der wåre Stotthollere, Befalningzmän och Fougdter vthi för:te Findlandh, så och andre som för wåre skuldh wele och skole göre och lathe, måge wetta sigh effterrätta. Actum ut supra.

322. *Öpett breff för Arffuedh Erichszonn opå några Gödtz att niuthe. Af Nyköpingh den 2 Junij Åhr etc. 1604.*

Riksregistr. fol. v. 196.

Wij Carl etc. - (Inledningen densamma som i näst-föregående bref) - - - Derföre så haffue wij undt och effterlathitt som wij och nu med dette wårtt öpne breff vnne och effterlathe honom uthi sin Liffztidh desse eff-ter:ne godz vthi Findlandh i Poio Sochn, Elgöönn en - - - - Mörby - - - - Item vthi Store Saulax i S: Michills Kyrck Sochn, Ålkåla Fyre skattar, med alle dess åhrlighe Ränthe och Vttlagor, att niuthe, bruke och beholle - - (Här följer

samma förbehåll, som i nästföregående bref.) -- Och effter han haffuer loffuatt och tillsagdtt, att han will wara thet Krigzfolck som nu öffuersendes till Lifflandh ifrå Findlandh följgachtigh och them i marcken före, Såsom och hålla oss och Swerigis Crono nu emott dess fiendher Tolff warachtiga Karar till häst medh harnisk och wärior så försörgde som thet sigh bör, Så haffue wij fördenskuldh bewillgett honom uthi besoldningh alltt thet, som uthi Poio Sochn oförläntt ähr, bådhe behollitt och ödhe, på huar häst räcknett — 24 Dalr och huadh thet icke kan tillräckia och förslå, då skall thett honom aff Cronons opfylltt warda. Deszlikesz så wele wij och bestå honom Otto opwarter, huilke skole haffua huar Tuå hästar och ther opå bekomma om Månaden, när the lathe sigh i marcken bruke, såsom andre wåre beställte Ryttere. Der wåre Krigz Commissarier, Stotthollere, Befallningzmän och Fougder vthi för:de Finlandh måge wetta sigh effter rätta. Actum ut supra.

323. Arffuidh Erichszons Fullmachtt, att wara öffuerste vthöffuer Krigzfolchett i Lifflandh. Aff Nyköping den 2 Junij åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. v. 196.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att wij haffue uthi Fulmachtt och befallningh giffuitt, Såsom wij och her medh tilbetro och fullmechtige göre osz elscheligh wår tro man, Edle och Welbördigh, Manhafftigh Arffuidh Erichszonn till Lindöö till öffuerste opå någhon tidh uthöffuer wårtt Krigzfolch i Lifflandh in till desz, att wij antingen sielffue eller wår tro man Anders Linderszonn kommer uthöffuer, Och skall han samptt med the andre wåre trogne tienare, som uthi Lifflandh äre, med enhelleligitt rådh göre Fiendhen then mäste afbräck som them mögeligitt ähr, och hielpe till att försuare landett och be-

fästningerne. Huarföre befale wij wårtt krigzfolck, bådhe som uthi Liffland nu äre eller och the her effter tijtt förordnatt wardhe, så wäll Tyske, Swenske och Finske, att the äro för:te wår tro Mann Arffuidh Erichszonn hörighe och lydighe, och lathe sigh godhwilleligheu befinne, ehuar han them will bruke osz och Rijkett till förswar och fienderne till afbräck. Der hwar i sin stadh weet sigh effter rätte. Datum ut supra.

324. Swar opå Tönne Jörenssons Schriffuelsse belangende huru han sigh med Greffueskapsens och några Adelens Bönder förholla skall. Af Nyköpingh den 5 Junij åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 203.

Carl etc. Wår gunst och nådighe willie med Gudh tilförenne. Wij haffue bekommit eder schriffuelsse Tönne Jörenssonn, ther med i förfråghe ider, huru såsom i eder förholle skolen med Greffueskapett och några Adelens Bönder, som then bewillgede hielp förwägre sigh att uthgöre och ursechte sigh med Cronenes tiänst, ther uthi the stadde äre, Så wele wij ider ther opå till swar icke förholla, att huad Greffueskapet tillkommer, Så skole i effuen så wäll ther aff opbäre huar månadt för huar häst, som ther aff holldes bör, effter Priuilegierne som aff Adelens arffuegodz Tre daler. Men the utaff Adelen, som äre uthe för Rikzens fiender och lathe sigh bruke, the skole wara frij för samma hielp så myckit theres arffuegodz tillkommer, Män utaff förläningerne skole alle giffua lijka med Cronenes bönder och therföre skall ingen wara frij, han ware sigh högh eller lågh, borto eller hemma stadder. Och ther så ähr att någhen vnderstår sigh genwördeligen sine bönder emott bewillgede affskedh för samma hielp att förswara, dem samme skole miste sinn förläningh, effter som sielffue besluten uthuisar och thett

öpne breff, wij ider her med tillsände, inneholder. Ty thet haffuer aldrigh warit sedh, att vnder förläningerne skulle mhere förstås än åhrlighe Ränthan. Thet andre såsom ähr Tijendhe, Häredtz och Laghmans Ränthe, skiutzferden och hielpen skall ther ibland inthet räknas, eller någhon haffue machtt sine bönder therföre att förswara, effter som the Mandater, som wij uthi Linköpingh åhr etc. 1600 ther om lathe uthgå, inneholder. Hwem som fördrister sigh ther emott att handle, då giffue wij ider tillståndh, att i må tagha förläningen ifrå honom och then vnder Cronon beholla. The Panthegodzen som i schriffue om, skole i wederkennes, effter Ränthan haffuer uthi the åhr, som the haffue warit ifrå Cronon, löst huffudstolen icke en gångh, vthan tuå dubbelt. The godz som Hindrich Tönnessonn innehaffuer och skelmen Lasse Oluffssonn tillförenne haffuer tilhörtt, effter the icke kunna mistas ifrå Slottet och ladugården, måge i beholla ther vnder. Men effter han ther opå haffuer wårtt breff, skole i inryma honom någhon läghenheett i staden igen opå en annan ortt. Huad thet booll belangende ähr, som Fru Agnita framliden Carl Hindrichssons i förläningh haffuer. Så effter thet ingalunda kan vmbäras ifrå Slottet, Derföre så skole i lathe henne bekomma ett annatt ighen, så godtt som thett ähr, och så med henne handle, att hon icke haffwer orsack sigh ther öffuer att beklaghe. Om tijenden ähr wår willie, att han skall uthgöres, som wij tillförenne förordnade med ider och beskedh giffuit haffue, och kunne wij wäll tänckie, att thett nu ähr inthet annat än Prästernes påfundh, som gerne wele haffuat på thet gamble sättet ighen, på thett the måghe beholla bådhe pungh och pänningar allena. Widare effter wij förnimme, att någre vtaf Adelen och andre haffue en hop Span:ll liggiandes ther i Åbo. Så skole i handla med them, att the wele osz samma Span:ll oplathe, och betale them i höst aff åhrlighe Ränthan ighen. Och skole i

samme Span:ll till krigzsakerne beholla. Huilcket wij ider till swar haffue giffue lathitt. Gudh befallandes. Datum ut supra.

325. Öpet breff för Matz Larssonn opå laghmans Pänningerne i Österbottnen [1]). Aff Nyköpingh den 5 Junij åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 204.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att effter wij haffue förnummit aff osz elscheligh, Edle och Wellbördigh, wår troo Man Mattz Larssonn till Harwilla, hwilken wij Laghmansdömmett uthi Österbottnen effterlathit haffue, att vndersåtherne dersammestädes förwägre sigh att vthgöre Fyre öre i laghmans Ränthe, oansedtt att thet doch uthöffuer heele Rijkett haffuer aff ålder sedwanligitt waritt och kommer öffuerens med Swerigis lagh och laghestadgar, huilket och åhr uthi sidst holdne härredagh i Suderköpingh såsom och iämväll sedan samptychtt och bewillgett. Huarföre förmane wij ider troghne vndersåther alle, som uthi för:te laghsagu byggie och boo, Såsom och nådeligen befale, att i wällwilleligen, vthan någhen tredsko uthgöre i rättan tijdh then deell som förb:lt åhr, Nembligen Fyre öre huar man, som i effter laghen och Rickzens Recesser och andre wåre ordninger för sinn tienist honom skyldighe och plichtighe åhre. Der i Dannemän alle wele eder effter rätte. Datum ut supra.

326. Öpet breff för Claus slangh opå Laxepoije och Caruna gårdh. Aff Nyköpingh den 5 Junij åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. 205.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att oss elscheligh, Edle och Welbördigh Claus Slangh haffuer osz i vnder-

---

[1]) I registr. står visserl. „Vplandh“, som dock tydligen är en misskrifning.

dånigheett berättat, att hans hustrus Syster Måns Iffuarssons hustru ähr dödh bleffwen, Och thett Godz Laxepoije med the Bönder der vnder ähre, haffuer warit hennes rätte arff, Så effter han haffuer Systren, der till och han ähr näste arffuinge, haffuer han begärett, att wij nådigst wille bebreffue honom och hans hustru samme Godz ighen, huilket wij och her med aff gunst och nådhe dem effterlathit haffue att niuthe, bruke och beholle för deres rätte arff, vnder rätt frijheet och frelsse som annat deres arff. Wij haffue och nådigst vndt och efflerlathitt honom så här effter som her till den Caruna gårdh medh de godz der vnder ähre, som aff dem hans hustrus Syster föruerkede osz och Cronann tillfallne äre, till att niuthe, bruke och beholle alldeles effter wårtt förre breffz lydelsse. Der wåre Stotthollere i Findlandh, Cammererer, Fougdter och alle andre haffue sigh effter rätte. Datum in loco et tempore ut supra demonstratum est.

327. M. Daniels och Isach Behms fulmacht ått Norrebotn. Aff Nyköpingh denn 16 Junij 1604.

Riksregistr. fol. 219.

Wij Karl medh etc. Göre witterligit, att effter wij förnimme wid Iluiwoma, Mononiska, Tenetäkij och andre flere Träsk och orter op i Fiellen skall wara godh lägenheet till att byggie och boo, Och uidre wid Siösijden då sittie på ett hemman Fyre, Fem och wäll flere par Folck, huar annan till skade och hinders, och wele ingen there parten låthe lösse sigh, derigenom landet ligger största deelen obruket och ödhe, Cronon till ingen ringe skade. Så aldenstund Recesserne och serdeles then, som i Calmerne giord bleff, huilke icke mindre bör achtes än lagen, inneholler att then som mäst i hemmanet haffuer han skall lösse then andre vth. Derföre så hafue wij vthi fulmacht och Befalningh giffuit thenne wåre trogne tienere

Mester Daniel Theodorj och Isach Bhem, att the skole drage till Norrebotn och ransake opå huilke gårder flere Åboer ähre än een, med mindre än så kann ware, att gården ähr så stoor, att tuå kunne ware fulsetne ther opå, då skole icke flere än tuå tilstädies att boo på en gårdh, vthan then som mästh i gården hafuer, skal lösse then andre vth, Och aff then som således vtlösth warder, skal then taghe och besittieför:te Träsk och Orter med, Och tilsäijie dem Sex åhrs frijheet så lenge the komme sigh före. Der huar i sinn stadh weet sigh effter rätte. ut supra.

328. Anders Erichsons Fulmacht ått Lappemarckenn. Aff Nyköpingh den 16 Junij Åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. v. 219.

Wij Karl medh etc. Göre witterligitt, att wij hafue vthi Fulmacht och befalningh giffuitt, Såsom wij och her med befale och fullmechtige göre wår troo tienere Anders Erichszonn, att han skall drage Torne Elffuen op ått och ått Torneträsk, och sedan thervttöffuer och till Titisfiorden, och föllia så all Siösiden bort egenom in till Waranger och settia i huar fiordh Lendzmänn. Och skall han, doch icke nu, vthan fram i winter när tidh ähr, opbäre skatten aff samme Siöfinner, och ifrå Titisfiorden in till Malanger tage halffparten vthi all rättigheet, så wäll åhrligh skatt, som Skencker och sakfall, emott the Dansche. Men ifrå Malanger och in till Waranger skall han taghe Tredingen. Och effter Rydzen vthi thet ewigwarede fridzfördrag, som emillan Swerige och Rydzlandh Åhr etc. 95 oprettat bleff, hafuer afstått Swerigis Crono then skatt, som han tilförenne widh Siösiden plägedt bekomme. Så skall han icke tilstädie honom eller the Dansche samme skatt att opbäre, vthan han skall then på wårt och Cronones wegne beholle och therföre så wäll

såsom thet andre göre reede och Rekenskap före. Deslikes så skall han och icke tilstädie the Danske någen rättigheet in på Fiällen, vthan then allene för Sweriges Crono beholle. När han thette widh Siösidenn beställt haffuer, skall han begiffwe sigh ifrå Waranger nidh till Tenetekij then wägen ått Vsiskij och Awiowara, och besee huad lägenheeter som ther äre, både med Elffuer och elliesth, och der om lathe osz wisz beskeed bekomme. Befale fördenskuldh Lapperne, att the äre honom medh fordenskap och alle nödtorffter behielpelige, Såsom och förbiude alle och huar i sin stadh, att the icke göre honom vthi denne sin reese något hinder eller förfångh. Der huar i sin stadh weett sigh effter rätte.

329. Öpet Breff för Mester Daniel Theodorij opå en gård i Walby Sochn i Trögdh häredt, Husseby benempdt, sampt med ett Torp Hernö be:dt att niuthe, bruke och beholle. Aff Nyköpingh denn 18 Junij Åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 223.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att wij af gunst och nåde, Så och för trogen och wälwilligh tiänst, som thenne wår tro tienere Mester Daniel Theodori osz her till giordt och bewisth hafuer, thet samme han ytterligere skal ware förplichtat osz, wår elschelige huszfru och lifzerfwingar att göre och bewise så länge han leffwer. Hafue vndt och effterlathit som wij och nu med dette wårt öpne breff vnne och effterlathe honom en gårdh uthi Walbo Sochn i Trögd häredt Husseby benempdt, sampt med ett Torp ther vnder Hernö benempdt, huilken Saligh och Höghloffligh i åminnelsse Konnungh Johan hafuer Philip Kern förläntt, med all dess ränthe och rättigheet, vthi skogh, Marck, Fiske och Fiske watn, öijer och Strömer, som der tillyder och aff ålder tillydt och leghat hafuer, att niuthe,

bruke och beholle qwitt och frij för alle vttlagor inthet vndantagendes. Der wåre Stotthollerē, Cammererere, Fougdter och alle andre, som för wåre skuld wele och skole göre och lathe, måge wette sigh effter rätte. Actum vt supra.

330. Fulmacht för M. Daniel Theodorj och Isaak Behm att holla Jordereffningh i Norlanden. Aff Nyköpingh denn 26 Junij Åhr 1604.

Riksregistr. fol. 229.

Wij Karl etc. Göre witterligitt att effter vdj månge åhr icke haffuer waritt vdj Norlanden någott Jordereffningh, Och wij förnimme der går fasth olijkt till, Så att en partt, som för månge åhre, slå en hop Jord vnder sigh och den, såsom ringere Jord haffuer, docklikuäll moste giffua in så myckitt i skatt och vttlagor, som den der dubbelltt, Ja en tre gångor så myckitt Jord haffuer. Huarföre och på dett att der medh een Jenckningh må skee, att den som mher Jord haffuer, motte mhere skatt göre, eller och tagas ifrån den mher haffuer och leggie till den mindre, att en lijckheett måtte skee på alle Sijder och Cronon kunne haffua sin tilbörlige rättigheett der aff medh, haffue wij vthskickett desze wåre gode Männ och tienere osz elskeligh Mester Daniel Theodorj, Isaak Behm och N. N. att the der om ransake skole. Och skole the försth begynne med samme Jordereffningh vdj Tornä och sedan alltt hijtt ådt igenom Ångermanne, Hälsinge och Gestrickelandh henne fulföllia, Och så lage att huar och en lijke rätt och rättigheett skeer, att den ene den andre icke försniller. Der huar och en haffuer sigh éffterrätte. Datum ut supra.

331. Till Tönne Jörenszonn, anlangende om några Liffländer, som intrångh och orett skedt ähr på

deres förläninger. Aff Nyköpingh denn 26 Junij 1604.

Riksregistr. fol. 230.

Carl etc. Wår gunsth och nådige benägenheett med Gudh tilförende. Wij lathe eder wette Tönne Jörenszonn, att osz elskelige Edle och Welbördige wåre trogne vndersåther de Lifflendske samptligen, som på innelagde Zedell antecknade ähre, Så och [de, som] wij haffue lathitt giffue någre godtz eller gårder der i Findland, haffue lathitt hosz osz anholle och klagett, att dem skeer aff Fougdterne Stortt intrångh och orett på deres förläninger, Och begärett fördenskuld att [under] dett the sielffue lathe bruke sigh i marcken, som kunne rijde eller och the som sielffue icke kunne anthen för ålder eller Siuckdom skuldh rijde, Dhe giffue vth för Russtiänisth huad som på Rickzdagen i Norköpingh bewilliett bleff, dett deres förlänthe Bönder då sedan motte bliffua oplastzede och omolesterede aff wåre Fougdter. Huarföre befale wij, att i haffue och holle der hand vthöffuer och icke tilstädie, att deres Bönder någott bliffuer afftagitt eller någen orett tilfogett i deres frånwaru, vthan att huar må dem niuthe, effter som han haffuer der breff och frijheett opå. J skole och haffua der inseende med, att the som orcka rijde, att the sielffue Personligen föllie i felltt och icke sende deres tienere vth som skee pläger. Wij befale och effter wij höre der een hoop moothwillige Bönder skole haffua tilfogett Gerdt Dwinhoff öffuerwåldh och orett, dett i och der om ransake och lathe dem aff dem skee rätt, som rett haffue. J lijke motte skall och en Fougdte och en skriffuare haffue tilfogett Fromholltt Pattkill orett, Sådantt wele wij i lathe ransake effter, och icke bemöde osz der om. Här i wele eder effter rätte. Actum ut supra.

332. *Öpet breff för vndersåtherne i Tawesth Kyro sochn i öffre Sategundann att niutha Trij åhrs frijheett. Aff Nyköpingh denn 28 Junij åhr 1604.*

Riksregistr. fol. v. 233.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att effter gemene Mann i Tauesth Kyro Sochn i öffre Sategunden haffue hafft sitt Budh här hoosz osz och i vnderdånigheett ödmiukeligen bergärett någen hielp att bygge deres Kyrckio medh, aldenstundh the nu i förlidne åhr aff Liungh Eldh henne med Sacerstige och Mesze kläder, Klockor och alltt annatt misth haffue. Så hafue wij deres ödmiuke böönn i så motto nådigesth ansedt och gunsteligen effterlathitt, att the vdj Trij. åhrs tidh aff åhrlige ränthan der i Sochnen faller Tijio tunnor Spanmåll tillhielp att byggie deres kyrckio medh bekomme måge. Befale fördenskuldh Fougten der sammestädes nu åhr eller här effter förordnatt warder, att the dem samme Spanmåll bekomme lathe. Der wåre befalningzmän, Cammererere, Fougdter nu ähr som för:lt åhr eller framdeles kommer haffue sigh effter rette. ut supra.

333. *Till Tönne Jörenszonn belangende om twå Hengistridere, som haffue lathitt förkomma Cronones häster. Aff Nyköpingh denn 28 Junij Åhr 1604.*

Riksregistr. fol. 234.

Karl etc. Wår gunsth etc. Effter dedh Tönne Jörenssonn wij förnimme, att the tuå Hengistridere, som wij för Tu åhr sedan förordnade medh een hoop wåre hester der vdj landzenden att fhöre vthöffuer till Lifflandh, haffue legatt, Panckiterett och druckitt op samme hester, så att huarcken ähre the kompne dem i Lifflandh eller osz till gagns. Derföre wele wij haffua eder, som skulle heetes ware den Mann, som både om wårtt och Rikzens gagn och beste achte skole, förfrågatt om sådantt ähr wäll

giordt, att i så haffue tilstatt dem lathe och göre, som de haffue welett och icke skolett, Dy nogh kunne i dett sielff betänckie, om i elliesth wele, att i haffue iu waritt så när, dett i haffue hördt och förnummitt der aff mehre än wij som så longdt der ifrån haffue waritt stadde, och icke skulle haffua sådantt straffett och lathit hengie [dem] op, Om nu i hade een tienere, som stole, och den andre wiste och fördolde sådantt, skulle i icke holla dem lijka skyllige, fördy den som Stiäll och den som döllier, achtes lijke, Förmane fördenskuldh eder, att i haffue bettre achtt och inseende medh alle saaker der i Landzendenn, än som wij förnimme här till skedt ähr. Wij förnimme och att en hoop medh Fougdter slå vnder sigh Tre, fyre, somblige mhere somblige mindre Skatte och Crone gårder, huars tilståndh de der till haffue, kunne wij icke wette, och i så motto haffue Cronon sin skatt och åhrlige ingeldh vdj deres Pungh, huilkett osz föge behager, och wele wij att i der om granneligen ransake, och der någen Fougdte, Presth eller Borgare eller någen annan, Adell eller oadell, haffuer någen Jordh vnder sigh snillett, som hann icke ähr berättiget till och haffuer Breff eller bewijs aff osz eller andre framfarne Konnungar och Regenter för sine Manlige gärninger eller elliesth bekommitt, vthan sielff sigh tillegnedt, Dem skole i tage gårderne ifrån och lathe dem göre skatt och skuldh för så monge åhr the dem haffue hafft inne medh sigh eller och her effter beholle wele. De Ryttere der i landzenden ähre och nu kunne ware vthmunstrade, skole alle göre skatt och skuld här effter, och huad som the tilförenne aff Bönderne olagligen tagitt och affhändt haffue, både i Booskap och alltt annatt, måge the giffue Bönderne huar sitt igen. Här rette eder effter. Datum ut supra.

334. *Öpett Breff till Vndersåtherne i Österbottnen medh Axell Kurck, anlangende om hielpen. Aff Nyköpingh denn 28 Junij åhr 1604.*

Riksregistr. fol. v. 235.

Wij Karl medh etc. Tilbiude eder Dannemän alle, som byggie och boo vdj Österbottnen, wår gunsth och nådige willie med Gudh tilförende. Och twiffle inthet, att ider in ähr witterligitt, huad opå sidsth hollne Rikzdagh i Norköpingh haffuer waritt afhandlatt och beslutitt, Så ähr ibland andre ährender och Punchter thenne icke then ringeste, hurnledes att Gudz ordz, wåre och Swerigis•Rijkis fiender kunne skee moottstånd och theres onde förehaffuende affwerdtt och förhindrett, der till och menige Rikzens Stender först börie med i Trij samfellte åhr haffue en hielp bewilgett, Nembligen huar fullsetten skatte och Crone bonde, förläntt eller oförläntt, Såsom och huarie twå fulsettne frelsis Bönder, skole giffue een Marck huár Månadt. Huarföre begäre wij, att i wele och ther aff Landzenden vthgöre för:de Penningar, recknandes ifrån then förste Maij, effter som besluthett och affskeden lyder, dette åhr 1604 Och in till desz för:te Trij åhr om ähro, och lathe denne osz elskeligh Edle och Welbördigh Axill Kurck till Annula samme Penningar bekomme, huilken derföre reede och rekenskap göre skall och för:de Penningar vthi wår Renthe Cammar leffuere, vdj lijke motto effter thet att Rikzens befästningar motte warde bespisede wintheren öffuer, så att folkett om wintheren icke lijder någen nödh. Derföre begäre wij att i wele för desse Månader som ähr försth Majo, Junio, Julio vthgöre Månatz Penningar, Men för August: Septemb: och Octobr: der skole i göre desze effterschrifne Fetalie Partzeler före, Som ähr Smör, Kött, Lax, Strömmingh och Krampsill. Och skole samme Partzeler opbäres effter denne werderingh, för ett Lispundh Smör tiugu öre, een tynne Strömmingh tuå dal:r, en tynna Lax Sex dal:r, ett Lispund

torre gäddor tolff öre, Ett Lispundh Krampsill een ℳ, ett Liszpundh Kött twå ℳ. Huilke Fetalie Partzeler måtte ware tillstädes i Korpeström allersenesth Michelsmeszo dagh eller den 1 Octobris. Och försee wij osz, att i eder här till lathe finne wällwillige och sedan Månadh ifrå Månadh haffue edre Penninger tillredz, effter som på herredagen haffuer waritt bewillgett. Effter thet och trogne vndersåther att på för:de Herredag haffuer waritt giord en ordhningh, huruledes att Rickzens vndersåther motte bliffue lijsede för then store gestningh och Skiutzfärder, som the her till hafft haffue. Derföre haffuer waritt bewilgett, att alle som reese och färdes i landett, the skole betale för sigh, så wäll wåre eigne tienere som andre, Och ther till skole förordnes Gästgiffuere och härbergerere, som then wäghfarende för skäll, lijke och reede betallningh framhielpe skole, effter som i Swerigis beskreffne lagh thett vthtryckeligen inneholles och förmäles. Så effter nu vndersåtherne för sådan gesthningh och Skiutzfärder skole bliffue förskonede, Derföre ähr på holdne Rickzdagh bewillgett och besluthitt, att alle både heell besettne, halffue och Torpere skole vthgöre twå ℳ i Skiutzferdz Penninger om åhrett. Huarföre begäre wij, Såsom och nådeligen befale, att samme Skiutzferdz Penninger och med thet förste motte bliffua vthgiorde, på thet i för sådane Skiutzferder och gestninger motte warde lijsede. Och när i dem vthgöre, skole i och ware frij för den hielp, som i pläge göre Lendzmennerne, och Lendzmennerne sedan för Penningar tage widh gästningen, Och skall på huarie Sex Miler förordnes gästgiffwere i store Byier, ther den wägfarende kan bliffue för reede betalningh framfordrett. Och om Lendzmannen och gästgiffwaren icke kunne med Öell, Maatt och Skiutzhester befordre så monge gester, som till gårdz komme, då skole hans nesth omliggiande granner ware förplichtede och tage med Lendzmannen och gestgiffwaren wedh

gesthningen, Doch icke vthan för reede betallningh. Doch effter den ordningh huadh som tagas skall för Målltiden och för Milen, som wij eder här brede widh tilsendt. Befale fördenskuldh wåre Befallningzmen, Fougdter och andre, att the öffuer denne ordningh holle och så lage att Lendzmen och gestgiffuere opå huarie Sex Mill måge satte och förordnade warde, på thett att thenne wår ordningh och Rickzens besluth och affskeed icke må bliffue öffuerträden, så att wåre tienere och andre wägfarende måge för reede betallningh bekomme theres nödtorfftige fordenskap, Och när i thette för:ne således vtgiordt haffue, så wele wij eder för alle andre pålagor huadh nampn the hälsth haffue kunne, som ähr Borgläger, Gästningh, Skiutzferder, Hielper, små eller store, förskonedt och frijdkalledt haffue, Såsom wij eder alle samptligen och synnerligen i dette wårt öpne breff frij göre, fridhkalle och försware, att wåre Befalningzmän inthet ytteirmere skole haffue aff ider att kräffijie, vndantagendes eder åhrlige skatt. Der i Dannemän alle, Så wäll som wåre Befalningzmän, Fougdter och huar och en, som för wåre skuld wele och skole göre och lathe, wette sigh fulkombligen effter rette, widh wår hempnd, onåde och Straff tilgörendes. Datum vt supra etc.

335. *Memorial och Tenke Zedell hwadh som then Högborne Furste och Herre her Karl etc. hafwer opålagdt och befalet Edle och Welbördigh Axill Kurk i Findlandh att bestella, Actum Stockholm then 7 Julij 1604.*

Riksregistr. fol. 252.

Först skall han tillsäije Jören Boije, Matz Larsson och Töne Jörensson, att han medh all flijt skall driffue opå att bäre vp Månadz Penningerne för thesse Tre Månader, som nu förlupne ähro, Såsom äre Maius, Julius

och Junius, Såsom och skynde the Ryttere och Knechter vtöfwer till Liflandh, som them hafwer warit befallt. Såsom äre: Anders Larssons, Jesper Matssons, Lindwe Claessons, Swen Stråles och Mårthen Claessons Ryttere, Thesslikes Jören Satt, Peder Torstenssons, Knut Anderssons och Erich Nilssons Knichter, Och skole the lathe H. F. N:de wette, om Arfwidh Erichsson ähr öfwerdragen och huru mycket folk som han hafwer medh sigh, Såsom och huadh Folk, Penninger och Prowiandt som the hafwe öfwersendt till Liflandh, Och ther Folcket icke ähre ännu ther ifrån Findland öfwerdraget, då skall Axill Kurck med the andre hielpe att skynde them fort medh huadh Fetalie, som ther i Findland kan ware i förrådh, och tilsäije them att Hendrich Brandt skall komma efter bådhe medh Fetalie och Penninger.

Till thett Andre. Alle the andre Knichte Fäniker, förvthan the som nu nämnde äre, skole bliffue vthi Findland till widhere beskedh qware, och them skall Capiten Grull munstre och lathe H. F. N:de få wiss beskedh, huru stark huar Fenike ähr och huadh them feeler till Byssor och Werior.

Till thett Tridhie skall han rette sigh effter sin Fulmachtt och opbäre then Fetalie och the Peninger vthi Österbotn, som honom ähr befalet, och skall han sende Peningerne medh någon wiss karl vthöfwer till Refle, Men Fetalien skall han siälff föllie i Korpe Ström.

Till thett Fierde, Skall han fråge Töne Jörensson, hwarföre hann icke hafwer sendt Skepen hijt, som der i Findland ligge, effter som honom icke eene reese vthan någre gångor ähr befalet och han Axill Ryning allerrede in Martio hafwer swaret, att han will medh förste öpet watnet göre, huilket docklickwäl än icke skedt ähr. Och skall Axill Kurck säije honom, att der han icke låter Skipen komma hijt, Vtan som i fiord skedde lather der ligge i Wraak, och H. F. N:de måste her opå stoor be-

kostniagh Fremmande frachte, då skall han ingen tack förtiäne.

336. Till Tönne Jörenszonn, Swar opå hans schrifuelsze. [Af Stockholm den 12 Juli 1604].

Riksregistr. fol. 257.

Karl etc. Wår gunst och nådige willie med Gud tilförenne. Wij hafue bekommitt eder schriffuelsze Tönne Jörenszonn, ther med i gifue tilkenne, att i hafue förstått, thet wij skulle hafua någott miszhagh till eder, Och förthenskuld göre eder vrsechtan och begäre, att wij icke någen oförskiltt onåde till eder fhå wele. Så wele wij eder ther opå till swar giffuitt hafue, att wij inthet miszhagh eller onåde till eder hafue. Men när wij förnimme att olijckt tilgår och lagh och rätt icke warder skipat, Så kunne i icke förundre, att wij ther om schriffue wår tienare något skarptt till, Ty thet kräffuer wårt daglige kall och embethe, att wij skole höre vndersåthernes klagemåll och förskaffe huar och en lagh och rett. Och therföre må i rette eder effter wår schrifuelsze och försuare wåre vndersåter och förskaffe huar och en rett, så hafue wij ingen onåde till eder. Och hade thet warit bettre, att i hade lathet osz wette, huad kunskaper som i hafue om Ryssen, huru der tilstår, och om Arfuedh Erichszon ähr sin koosz, och huad folck som han hafuer med sigh, Såsom och huru monge Ryttere och Knechter alleredo vthöfuer äre, och huad penningar och profuiant som vthöfuer ther ifrå Findland förskickett ähr. Men ther om schriffue i icke ett ordh. Huarföre lather osz ther om bekomme beskeed och retter eder efter wår schrifuelsze och skynder opå, att folket som vthöfwer skole må i tidh, medan Sommaren ähr och the något kunne vttrette, komme sin koosz. Gudh befallendes. supra.

337. *Memorial, huad som then Höghburne Furstes och Herres Her Carlz etc. willie och befalningh ähr, att H. F. N:des tro tiennare M. Daniel Theodorj ytterligere skal vdj Norlanden beställe. Actum Stockholm denn 12 Julij åhr 1604.*

Riksregistr. fol. v. 257.

Först. Effter att hampnerne vthi Törne, ther som handelen här till haffuer warit och man pläger läggie till med skip och skuthor, ähre igen wuxne och wordne förgrundh. Derföre skal handelsplatzen här effter blifue wid Torne kyrckie och ther skal M. Daniel lathe läggie en köpstad och tilseijie alle them, som ther wele Boo, stadz Privilegier och frijheeter, och skole alle, som dijtt komme, handle med dem, som i staden Bhoo, och icke med Prester eller andre, Vthan huad som Prester, Bönder, Birkarler och Lapperne haffue att aflathe, thet skole the fhöre dijtt till staden och ther sellie thet byemannen. Ther emott skole the, som ther boo och handell driffue, ingestädes widare segle med deres wahrur än hijtt till Stocholm och här med Stadzens inbyggiare köpslage och handle.

Till thet andre. Effter thet att vtaff Konungh Göstaffz Registratur befinnes, att vdj fordomdagz då hafuer Swerigis Crono hafft vdj Porsanger en Prestegård. Derföre så skall M. Daniel tilseijie Anders Erichszonn, att han ransaker huar som Prestergården hafuer legatt och huad lägenheett som der till ähr, och ther om så wäl som alltt annat wette osz beskeedh.

338. *Öpet Breff om Skiutzfärderne emillan Åland och Wäddönn. Dateret Stockholm den 13 Julij 1604.*

Riksregistr. fol. 258.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att effter opå Rickzdagen i Norköpingh bewilgett blef, att alle the som i

landett drage, skulle leijie sigh fordenskap och betale deres kosth och ingen vthan betalningh geste någen Presth eller bonde. Och på thet att the, som vdj Cronones ährender blifue förskickede, motte bekomme Penningar när the någorstädes warde sende; Så skulle huar bonde vthgöre åhrligen tuå marck. Huarföre [emedan] emillan Åland och Wedönn dageligen myckin öfuerföringh och Skiutzfärd faller, Så hafue wij en sådan ordningh giordtt, Såsom wij och här med stadge och förordne, att när så myckit folck kommer som öffuer will, antingen ifrå Åland till Wedönn eller ifrå Weddönn till Åland, att färgerne behöffues, Då skall huar Personn, som med färgen öfuerförd warder, giffue en ℳ. Men ähr thet så, att icke så myckit folck kommer, att man behöfuer der till bruke färgor, vthan en, tuå eller 3 som kunne med båther öffuersetties, då skall then eller the gifue huar om Sommaren — 16 öre och om wintheren och hösten en daler. Huarföre befale wij wåre Fougdter och befalningzmän, att the hafue ett flitigdtt inseende, thet icke någen må med wåldh truge sigh till båter och färgor, med mindre han betaler för sigh effter then ordningh, som nu bemält ähr, så framptt the icke derföre wele tilbörligen bliffue straffede, huar annorlunda skeer och ther öfuer blifuer klagett. Der huar i sin stadh weett sigh effter rette. Datum ut supra.

339. *Fulmachtt för N. N. att liggie i Ålandh vdj Småsattningerne och see theres beskeed, som aff och ahn förrese. Dateret Stockhollm den 15 Julij Åhr 1604.*

Riksregistr. fol. v. 260.

Wij Carl medh etc. Göre witterligitt, att effter thet på holdne Rickzdagh i Norköpingh ähr ibland andre ährender afhandlett, bewilget och beslutheet, att menige Rick-

zens Stender skulle huar Månadt vthgöre en hielp till Rickzens förswar och beste, medh samptt Skiutzfärdzpenningar, och sedan ware frij för alle gärder och hielper sampt gestninger, Skiutzfärder och all annan tunge, ehuad nampn the hälsth hafue kunne, och inthet mhere vthgöre än theres åhrlige skatt, Såsom och niuthe tilgifft för thet the vdj några framledne åhr äre osz och Cronan skyldige blifne, Sammeledz och ware frij för gestninger, Skiutzfärder, utaf huem thet hälsth kunne tilbiudes, och ingen herbergere, vthan för reede betalningh, och derföre skole ordineres Gästgiffuere både till land och watn, Så att then wägfarende för skääl och lijke och redeligh betalningh kunne blifue framhulpen i sine rette wärff och ärender, Men effter det wåre vndersåther på Åland en stoer part och drygeste deelen aff landett ligger vdj stoer fharwägh, Så att alle the som wele här ifrå Swerigie och till Findland, Så wäl som ifrån Finland och hijtt, de moste der alle fram, och synnerligen krigzfolcket som af och ahn drager. Huilke mesth göre vndersåterne stoer öffuerwåld och beswär, Så att den godhe ordningh, som med wårt och Rickzens Stenders berådde modh och samtyckie Rickzens Ständer till lijse giord åhr, myckit warder öffuerträdd aff dem som färdes egenom för:de åland, att wåre vndersåter der sammestädz offte icke niuthe huus och hemfredh, Derföre äre wij förorsakede att hafua tilbörligit inseende med sådane wåldzwerckere, på dett at wår och Rickzens giorde ordningh huarcken der eller annorstädz skal warda öfuerträdd. Och hafue fördenskuld vthi befalningh gifuitt denne wår trotienere Ehrligh och Manhafftigh N. N. att han skal haffua vthi befalningh, Såsom wij och här med alfuarligen och fulkombligen vdj befalningh giffue, att liggie vdj Åland i Små Sattningerne, så lenge som öpne watnett åhr, och hafue ett noge inseende med allom them, som der framdrage, Så att denne wår befalningh. såsom här effter

förmåles, troligen warder efterkommen wid wår onåde och högste straff tilgörendes. Som ähr till dett förste, att alle ehoo the hälsth wore kunne, ingen vndantagendes, skole ware förplichtede att wijsze honom deres beskeedh och Paszebord, Hafue de sådane beskeed och Paszbord, antingen ifrå wåre Gubernatores, Krigzöfuerster, Fougdter, Ridtmestere eller Höffuitzmän, så att the kunne med ähren bestå och försware sigh med, Då skal han lathe fordre dem till Castelholm, Der skole the fhå widare beskeed och bönderne, som them fhöre skole, der fhå deres betalningh vtaff Stottholleren, den wij der till förordnatt hafue. Och de andre, som wägfarende äre och i wåre ährender warde förskickede, skole der med Penningar widare warde försörgde, Så att the theres reese fulföllie kunne hijtt till Stocholm, här skole the sedan fhå widare beskeed. Komme och någre hädan ifrå Swerigie, då skole the hafue beskeed här ifrå Stockholm, och försth begiffue sigh till Castelholm och der tage Stotthollerens bewijs till Sattingerne till denne wår tilförordnede. Huar the sådane bewijs icke hafue och komme antingen ifrå Swerigie, och wele till Finland eller wele ifrå Finland och hijtt. Då skal han them fengzligen ahntage och med Stotthollaren opå Castelholm, effter Norköpingz besluth, lathe doom ther öffuer gåå och straffett efterföllie, vthan alle nåder, och ingen Appellation eller vpskoff hafue till osz eller någen annen, huem thet hälsth wara kann, widh wår högste onåde. Der huar och en weett sigh effter rette. Datum supra.

340. Öpet Breff till almogen opå Åland, lydandes att the förwägre sigh vthgöre Skiutzfärdz Penningerne. Dateret Stockholm den 15 Julij 1604.

Riksregistr. fol. 262.

Wij Carl. Göre witterligitt, att effter på Rickzdagen i Norköpingh menige Rickzens inbyggiare till lijse, gagn

och godho Då bleff öffuerwägett, betäncht och beslutett, att på thet almogen motte med the monge gestninger, skiutzfärder och fordzler, som the här till dagz hafue warit med betungede, särdeles aff them som ingen beskeed haffue hafft, blifue förskonede, Då skulle huar bonde, thet ware sigh fulsettin eller Torpare, vthgöre tuå ℳ om åhrett och aff samme penninger skulle giffues them, som i wåre och Cronones ärender blifue förskickede, Huilke therföre sedan skole leijie sigh båther och hester och betale theres maatt och oell och ingen skulle sedan med någen gestningh eller Skiutzfärder blifue betungede. Så förnimme wij dochlikuäl, att wåre vndersåther på Ålandh tuertt emott samme beslutt förwägre sigh samme Skiutzfärdz penninger att vthgöre och lathe sigh höre, att the wele blifue wed thet som gammeltt och fornt hafuer warit, föregiffuendes, att medan then landzenden ligger såsom en broo emillan Swerige och Finland, att krigzfolckett, som aff och till förrese, iu moste lände dijtt och them om fordenskap vthan betalningh beslöckie. Men aldenstund wij för en landzendes skuld icke kunne göre Rickzens almennige beslutt till inthet och samme ordningh kunne så wäll der holles som annorstädes i Rijkett, ther allene någon godh karl tilsatt blifue, som med them som af och ahn drage inseende hafue. Derföre så hafue wij vthi fulmachtt och befalningh giffuitt denne wår tro tienare N. N., att han opå för:de Åland ett flitigtt och noge opseende hafue skal, att allt thet krigzfolck eller andre, som ifrå Swerigie, Findland eller Lifland therhädan komme, skole försth gifue sigh ahn wed Castelholm och ther lathe besee theres pasz och bewijs, och the som äre stadde på theres rette reese, them skal han vthan oppeholdningh paszere lathe, Men andre som ingen beskeed hafue, skole ahnholles till widare beskeedh ifrån osz. Och opå thet att allmogen ther opå landett icke skal hafue orsaack till att beklage sigh

vthöfuer krigzfolckett; som tijtt komme, Så hafue wij then förordningh göre lathet, att alle the som haffue pasz och bewijs ifrå theres öffuerste eller Ryttmestere, the skole bekomme theres penninger wed Castelholm effter then ordningh wij ther om hafue göre lathett. The andre skole ther ahnholles som för:lt ähr. Der huar i sin stadh weett sigh effter rette. Datum ut supra.

Salo den 23 Juli.

341. *Bönderne i Salo socken bönfalla hos hertigen om skonsmål på de rester, som de för sin fattigdoms skull stå tillbaka med* [1]*.*

Originalet uti Kejserl. Senatens för Finland arkiv N:o 4828 fol. 95.

Thenn menighe mann och skattskyllige bönder i Salu Sochnn Bekenne och här medh wetherlig göre, att thenn Erlig och actad mann Gabriel Thomassonn Befalningzmann haffuer aff oss fordrad, såsom och wij åhrligen Cronone plichtige äre wår åhrlighe räntte partzeler vtgöre, Så för thenn store fatigdom skuld, som wij fatige vndersåther drages medh, haffue wij tilfyllest icke förmåth vtgöre vthann bliffuidt när oss tilbaka hållidh, som ähr först Clockar räntte spanmål — 15 T:or 4 f:gr, Aff Salo fierdingh Biscops geddor — 2½ L℔, aff Karlo geddor — 3 L℔, aff sijkaioki geddor — 1½ L℔, aff sijkaioki saw geddor — 3 L℔, Item sedhann wij aff ryssen bleffue föröffrade, äre wij icke heller kompne oss före igen med noth och annann fiske bragd, therföre och ingenn opbörd är bleffuen aff sijkaioki åå, Eij heller haffue wij hafft rådh att vtgöre notfisk såsom tilförenne want war. Sama åred hade wij icke heller någenn förmögenhet att göre åstadh till siele fisk för thet store Oåred, som sama förbe:te 1602 åhr war, therföre på thet åredh ingenn op-

[1]) Bref af ungefär enahanda innehåll ifrån alla socknar i norra prosteriet finnas uti samma volym på Senatens arkiv.

bördh bleff på trån, så wäl i thenne Sochnn såsom andre städz, Sådant åhr altt för wår oförmögenhet och fatigdoms skuld och gilders nöd tilbaka bliffuit. Och bedie här med alles wår nådige herre och vtkoradhe Konung vthi all vnderdånlighet, thet wij fatige vndersåther måtte förskonedhe bliffue för förbe:de åtherståder, löntagandes aff Gud thenn allerhögste. Thes til ytermere wisso att så vti sanningh är, Bidie wij thenn Erligh mann Hans Jakobssonn, sittandes i häredzhöfdinge stad på wälbördig Axel Korks wegna, Sampt wår kyrckeherde her Matz att the til wijdere stadfestelse trycke sijne Signether, Jempte medh wårtth Sochns signete här under, Datum Salu then 23 Julij anno etc. 1604.

(Sigill, föreställande en hand.) (Sigill.)

342. Fulmacht för Nills Kijll att wara Stotthollere opå Nyslott och vthöfuer desz lhänn. Dateret Stocholm den 25 Julij åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 269.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att wij hafue förordnatt och tilskickett, såsom wij och här med förordne och tilskicke osz elskeligh Edle, Welbördigh och Manhafftigh Nills Kijll, att han skal ware Stotthollere på Nyslott och vthöfuer desz lhän. Och skal han ware förplichtett samme befästningh att holle och försuare osz och Sweriges Crono till trogen hand och der widh opsettie liff och blodh, Såsom och handhafue och beskydde Rickzens vndersåther, så wäll fattige som Rijke, höge och låge, wid Sweriges lagh, alle wälfongne Priuilegier, så och theres åhrlige skatt och vttlagor, och icke tilstädie att almogen medh någen olaglig tungo må warde beswäratt. Men huad som Cronones skattskyllige vndersåther plichtige äre Konungen och Cronon att vthgöre, der på skal

han driffue, att thet i tidh blifuer opburitt och komme osz till nytto, och icke af Fougdterne vthan wår wettskap till theres eigen nytto och andre fåfänge vthgiffter, wårt wettskap föruthan, warder förrychtt. Och effter på Rickzdagen i Norköpingh wart besluthet, att huar fulsutten bonde, så wäll förläntt som oförlänt, skole vthgöre om Månaden en mark, Såsom och huar frelsis bonde Sex öre penningar. Deslikest huar adelsman för huar hästh, som honom bör effter Priuilegierne holle, om månaden — 3 daler och för huarie hundrade daler, som han hafuer i förläningh, Fyre dalr. Derföre så skal han drifue opå, att samme hielp blifuer månadtt ifrå månadtt vthgiordtt och opburin och försuare vndersåtherne för all ander tungo, såsom äre Borgläger, Skiutzfärder och gästninger med, vndantagendes deres åhrlige skatt. Och ther han öffuerkommer några, som vnderstå sigh antingen med Borgläger, gesthningh och Skiutzfärder vthan reede betalningh att wele betunge, då skall han hafue macht att lathe ahntaste och effter förgången lagligh ransackningh och dom, vthan någen widare appellation, att straffe lathe. Befale fördenskuld folckett, som opå befästningen äre, sampt vndersåtherne vthi lhänett, att the annamme och bekenne för:te Nills Kijll för theres Stotthollere och bewise honom opå wåre wegne hörsamheett och lydno vthi alltt thet, han them osz och Riket till gagn och godho tilseijendes warder. Der huar i sin stadh weett sigh effter rette.

343. *Öpett breff för vndersåtherne på Åland i Ekerö Sochn, anlangendes om en Kalck, som skal wara bortstullin ifrå deres kyrckio och ähr funnitt igen hoss Mester Greels i Åbo, den till att igen annamme. Aff Stockolm den 28 Julij 1604.*

Riksregistr. fol. 272; endast denna ofvanskrift.

Stockholm den 1 Augusti.

344. *Konung Karl IX:s konfirmation på Björneborgs stads privilegier.*

Originalet på pergament är inhäftadt i stadens privilegie-bok och har à tergo följande anteckning: „Inlagd i rätten aff Borgmästaren Mälkior Larsson i Biörnbårgh den 12 Septembris etc. 1605“.

Wij Carl med Gudz nåde, Swerigis Rikis Vtkorede Konung och Arffurste, Hertig till Sudermanneland, Neriche och Wermeland: Giöre witterligit, att wåre trogne Vndersåtere, Borgmästere och Rådh samptt menige Borgerskapett i Biörneborg, hafue hafft theres Vttskickede her hoos oss och vthi vnderdånigheet tilkenne gifwidt, att the af wådh eldh hafue icke allenesth misth theres huss och hem samptt hwad som the till ägodeler hafwe hafft. Vthen theres Stadz Priuilegier ähre och egenom samme eldh förbrende och bortte blefne. Och fördenskuld af oss ödmiukelighen begärett, att wij dem opå nytt samme Priuilegier Confirmere och stadfäste wille. Så efther wårt dragande embete kräfwer, att wij icke allenesth hwar och een af wåre Vndersåtere widh theres wälfångne Priuilegier beskydde och försware skole, vthen och dem när så behof görs af konunglig nåde och kärleek förbättre. Derföre så hafue wij för:te Biörneborgz Jnwonere theres ödmiuke begären icke kunnett förwägre, Vthen them theres Priuilegier Confirmeret och stadfästh så och förbättrett, som her effter föllier.

Först. Skall för:te Biörneborg så her efther som tilförende ware och bliffwe een rar [? rätt] och laglig köpstadh och hafue, bruke och rätte sigh efther kiöpstadz lag samptt ordninger och stadger, som andhre wåre köpstäder i wårt Rijke Swerige nu hafue eller her effter bekomme kunne, och huad saker som tildrage kunne antingen med slagzmål eller andre misgerninger innen Stadzens råå och röö, dhe skole och i stadhen ransakes och dömmes.

Till thett andra. Så måge och skole för:te Biörneborgz Jnwonere bruke een tilbörlig handell och wandell med köpande och seltiendhe vdj samme wår köpstadh. Deslikes bruke Seglatz Jnrijkes och Vttrijkes, lijke som andre wåre Vndersåtere vthi Siöstäderne i wårt Rijke Swerige boendes göre.

Till thett Tridie. Måge Biörneborgz Jnwonere hafue och bruke till Mulebeet den deel af Bärnäs ägor, liggiendes harth widh Staden, som icke ähre tilförendhe lagdhe vnder Koiwisto ladugårdh. Deslikes Refzöen, som tilförende vndher Vlfzby legett haffwer. Sammalunde een Femptedeel vdj Vlasouröö, hwilken vnder för:te Bärnäss lydtt och waritt haffwer tilförende.

Till thett Fiärde. Skole inge Herrer, Adelsmän antingen af högdt eller nidrigdt ståndh, Clerker, Hofmän eller andre, hwem thett helst ware kundhe, någen olaglig köpenskap [drifwe] vthij Biörneborg eller annorstädes vthij wårt Rijke, som ähr opköpe något godz eller wahrur aff fremmende eller Jnlendske, Och thett sedhen lijke som een köpman till prångz vttsellie lathe, widh straff som ther om i thett 12 Cap. i lagen förmälles. Doch skall ingen her medh förbuditt ware att föryttre och förwändhe, hwadh han vtaf sin egen afuell kan tilhope drage, och therföre igen köpe Krigzrustninger, Kläde, Lärefft, Salltt, Humble och annett mere, som han kan behöffwe till sine egne nödtorfther och förtäring. Och efther wij förnimme att vthj Närpis, Kumo och Vlfzby boo een hoop landzköpmän, som egenom theres landzköp förtage Biörneborgz Jnwonerne myckett theres näring. Derföre så wele wi hafue wåre Befalningzmän alfwarligen tilsagdt, att the sådane landzköpmän ändeligen affskaffe och holle them ther till, att the flyttie in i Staden och ther boo och handle och wandle som tilbörligitt ähr.

Till thet Fempte. Skall ingen fördriste sigh till att woldgeste någen Borgere vthj Stadhenn widh högste straf,

Såsom och icke heller wåre Befalningzmän och Fougdter till att tage aff them någre Skep eller Skutor till Cronones förslер, med mindre än som the betale them strax theres frachtt. Doch skole Borgmestere och Rådh ware förplichtede att tilskicke tu almennelige Herbergen vthj Staden, som wägfarende folck theres nödtorftt bådhe medh maat, Öel och fordenskap till landh och wattn för lijke och skäl efther then ordning, som wij ther opå hafue göre lathet, skole lathe bekomme, widh thet straf som i Stadzlagen vthj thet 14 Cap. i Konungz Balken vttryckeligen förmälles.

Till thet Siätte. Skall hafues flitigdt opseende aff wåre Befalningzmän sampt Borgmestere och Rådh om förköp, att dher medh icke skall sees egenom fingerne, Vthen then som gör förköp vthj för:te Biörneborg, skall ändeligen therföre warde straffett effter Stadzlagen.

Till thet Siuende. Skall ingen borgere, hwad heller han boor i Biörneborg eller annorstädes i Findland, hafue Borgerskap vthi Tyske eller andre fremmende Städer, wedh sådane straf att godzett, som han handler medh, skall ware vnder Sweriges Crono förwärkatt. Hwar och någre wele ware Borgere i flere Städher än een tillijke Jnrijkes, Så skole the och drage alle vtgärder och tunge, så wäl i then eene stadhen som then andre, wid tilbörligit straff.

Till thett Ottonde. Skall inthett godz, som förbrutitt warder vdj Biörneborg, ryckies och rappes af Fougdten eller någre andhre, för än thett för sittiendhe rätt lagwunnett ähr. Skole och Kemmenererne all saköre opbäre effter lagen och ingen sak skall hemligen fördrages och optages widh högste straff.

Till thet Nijionde. Skole alle olaglige hampner och alt landzköp, som Biörneborg stadh så wäl som flere köpstädher vthj heele Swerigis Rijke till stoor skadhe och hindher ähr, aldeles afleggies. Och hwar någre

warde beslagne, som sådane hampner medh köpenskap besökie eller och landzköp drifue, då skole the haffue förwärkatt alltt godzett, som the haffue med fahre, och ther till 40 mark. Köpmåla Balk 23 Cap.

Till thet Tigonde. Skole inge fremmende settie sigh nedh till Borgere vthj Biörneborg, med mindre the försth göre oss sådane Eedh och förskrifning medh huldskap och troheett, såsom andhre Rikzens Jnbyggiere giordtt haffwe.

Till thet Elloffte. Skole inge Borgere icke heller wåre eller andre godhe Mäns tienere fördriste sigh öfwerfalle Borgmästere eller Rådett i Biörneborg medh hugg och slag inne widh Staden, widh lifzstraf. Icke skall heller några obeskedeligen och förachteligen vthj någen måtho medh försmädelige ordh, som theres ähre och redeligheet geller på, them antaste, Hwilken thet gör och icke kan bewise, bliffue sielff ährelös och straffes effter som i Stadzlagen vthj thet 12 Cap. i Konunge Balken her om förmelles. Och om någor theres wederlijke elliest bruker onyttig mun på them vthen skälig orsak, så skall han och derföre warde straffett medh fengelse, effter som saken krefwer. Doch om wåre Befalningzmän, som på wåre wägne öfuer them rådhe och regere skole, warde them något tiltalendes för olydno eller andre saker skuldh, skole the då icke derföre haffwe eller lijdhe någett straff.

Till thett Tolffte. Så hafue wij bewilgedtt för:te Biörneborgz Jnwonerne Tre Frij Marknader, såsom ähre: om Bartholomei tidh i Biörneborg, om Kyndersmesse i Birkala och om Laurentij i Lammasby i Vlfzby sochn.

Till thet Trettonde. Så haffwe wij och nådigesth bewilgedtt, att the till Stadzens bäste måge beholle alle Tompttörer, som gå af Cronones Tompter, som i Staden ähre.

Till thet Fiorttonde. Och opå thett att vngdommen må ther så wäl som annorstädes vthj gudz fruchttan och

gode konster opfödd och optuchtett bliffue. Så hafue wij och bewilgett, att the måghe vthj theres Stadh oprätte een Schola, och ther vnder lagdt desse effterschrefne Sochner, Såsom ähre: Vlfzby, Kiula, Tyrwis, Kumo och Närpis, ther the fattige diekner kunne gå och sökie gått folck om theres födho, när then tidhen om åhrett ähr, att Skolestuffwun opgiffwes.

Wij wele och med thette wårt Furstelige öpne breff tage och annamme för:te Biörneborg Stadz Jnbyggiere alle medh hustro, Barn, godz och ägodeler, innen stadz och vthen, vtj wårt Furstelige och Rikzens hegn, beskerm och förswar, serdeles att frede och försware dem för allt öfuerwoldh och orätt till lag och rätte. Förbiudendes fördenskuldh alle, vthj huad ståndh the helsth ware kunne, Serdeles the som för wåre skuldh wele och skole göre och lathe, att tilföge för:te Biörneborg Stadz Jnbyggiere her emott hindher eller qwal i någre måtho wid wår onåde och tilbörligitt straff. Datum Stockholm then 1 Augustj, åhr etc. Eettusend Sexhundradhe Fyra.

Carolus mp.

345. Biörneborgz Stadz frijheetz breff. Dateret Stocholm denn 3 Augustij 1604.

Riksregistr. fol. v. 282.

Wij Carl etc. Göre wetterligit, att effter Biörneborgz Stadh ähr egenom wådeld affbränd och wåre vndersåter, som ther boo, hafue misth altt thett the äge, Så på thet att the måge åter komme sig före igen och staden [icke] aldeles blifuer om inthet. Så hafue wij nådigesth bewilgett och effterlathett, att the vdj Sex åhr måge ware frij för alle vttlagor och tungo, ehuad nampn the hälsth haffue kunne. Der wåre Stotthollere, Fougdter och alle andre wette sigh effterrette. Datum ut supra.

346. Till Tönne Jörenszonn förmälandes om Wexelen opå Tollen. Dateret Stocholm denn 9 augustj Åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 288.

Wår gunsth etc. Effter thet Tönne Jörenszonn att opå Rikzdagen i Norköpingh blef samptychtt och bewilgett, att brede widh huarie hundrade dalers wärde, som aff Rikett fördes, skulle leffuereres in opå Tullen Tijio slagne daler eller 22 och ett ½ lodh Sölffwer, Och derföre annammes så monge Swensche Penninger igen, effter såsom samme stadge och tilförenne här i Rikett waritt haffuer, Så aldenstund wij icke wette, om besluthett aff Tollenärerne ther vthi Findland ähr således effterkommett, aldenstund wij inge slagne daler eller Sölffuer ther ifrå hijtt till mynthett haffue bekommit. Derföre så ähr wår willie, att i holle Tollenärerne före, att the ändeligen thett så beställe, att samme Rickzdaler eller Sölffuer motte leffuererett blifue. Och ther så ähr att the samme Slagne daler och Sölffwer här till icke haffue opburitt, Då skole the ännu kräffijie thet vth, effter the aff Tolboken wäll kunne see, huad huar i sin stadh haffue vthskepatt och huad honom ther effter bör leffwerere, och sende samme daler och Sölffwer hijtt till mynthett, ther Tollenärerne sedan Penninger till att inwexle Sijlfrett och dalerne med bekomme skole. Och ther Tollen till samme Wexell nu i förstonne icke så myckitt förslår för andre Jnwisninger skuld, då skole i lathe tage så monge Penninger aff åhrlige renthan eller hielpen, som der till behöffwes, så att samme wexell ingelunda bliffuer tilbake, effter hon ähr Rikett till stoer fordeell. J skole och tilseijie Tollenärerne, att the giffue beskeed, huru myckitt godz som i åhr är in och vth vttsendtt och huar the haffue waritt hemme. Dett i så beställe skole. Gudh befallandes. Datum ut supra.

347. Till Arffwed Erichszonn swar opå hans schriffuelsze. Dateret Stocholm den 13 augusti 1604.

Riksregistr. fol. v. 292.

Karl etc. Wår gunst och nådige wilie med Gudh tilförenne. Wij haffue bekommitt eder schrifwelsze Arffwed Erichszonn, ther med i begäre Folck, Penninger och Proffwiant, Så kunne wij icke anners tro, än att i iu nu äre så starcke till folk, att i kunne ware then hopen, som nu i landett åhr, swares godhe nogh. Ty wij haffue allerredo för några weckur sedan affärdett en temmeligh hoop Krigzfolck, både Ryttere och Knichter, och dem med Maatt, Penninger, Byszor och wärior wäll försörgdt. Och äre wij nu til wercke att sende vthöffuer både Penninger och Proffuiant, Såsom och affärde Anders Linnerszonn till eder. Men osz synes vtaf eder schrifuelse, att thett blifuer effuen så myckitt i åhr vtträttat som i fiordh skedde, så att wij för den store omkostnatt, som wij åter nu giordt haffue, lithen frucht hafue till att förmode. Ty i stelle så edre saker ahn, lijke som i inthet längre wele beholle Folckett der i Liffland, Vthan när the haffue ätitt up Maten och förtärdt penningerne, sleppe dem heem igen, såsom i fiord skedde, Men i skole wette, att wij wele haffue Folckett, som nu öffuersendt åhr, öffuer winthernn ther quartt, effter som i med Anders Linnerszonn widare beskeed bekomme skole. Och fördenskuld så wele wij, att i lathe samble thet meste Höö som mögeligit kann ware till att bekomme, in i befästningerne, så att Rytterne kunne med deres häster öffuer winteren holle sigh der inne. Spann:ll och penninger sampt andre nödhtorffter wele wij fuller förskaffe här ifrå, och mhere kunne wij inthet göre till saken. Hade wij sielffue på denne tidh tillfälle för andre Richzens högnödige bestelninger skuld att drage i marcken, då hoppades wij med Gudz hielp någett kunne vthrette. Men wij försee osz till eder,

att i tage ingen försummelse före att göre till saken huad eder mögeligit kan ware. Wij wele sådant emott eder sampt the, som hosz eder äre, med alltt godt belöne, Och befale wij att i som offtesth schriffue osz till huad lägenheeter som der förefalle. Gudh befallendes. Datum vt Supra.

Noch enn zedel vthi Arfuidh Erichszons breff.

Widare, Sedan wårtt förre breff war Dateret, åhr osz eder schriffuelse Dateret den 28 Julij tilhanda kommen, och förnimmer der aff, att i haffue altid någen enskyllen att förebäre, så att iu feeler något. Ty vthi eder förre bref schriffue i osz till, att i wentte effter Alphonsus, der i doch honom föruthan, effter som i sielff bekenne, hafuer warit 1000 Man starck, så att i hade wäll mott honom föruthan lathett see eder i marcken och göre nägett til saken, Nu sedan han är kommen, wele i haffue någett annatt. I medler tidh bliffuer inthet företagit emott Fienderne. Penningerne blifue förspilte, Maten opäten, Folckett siucknar och drage så heem igen med samme sägerne, som i giorde i fiord. I medler tidh hafue i eder förläningh borto. Med sådantt Krigzwäsende och sådantt företagende, dett åhr huarcken wij eller Swerigis Crono med tiente. Och thett i schriffue att i hafue lägratt eder widh Öffuerste Mölen, och der wäll förwahrat eder med skantzer och spetzkerror, dett omakett haffue i inthet hafft behoff. Ty i haffue hafft fastare läger på domen och Slottett i Reffle. Och kunne wij icke tro, att Fhanen i Helwethett skulle fått så porterne ther op vthan steger. Och thet gagn som i göre widh öfuerste Mölen, thett hade i kunnett göre der på Slottett och domen, om i icke mhere hafue welett tage eder före. Och när i schriffue, att i haffue beskantzett eder wid Öffuerste Mölen, så skulle i och haffue schriffuitt der brede widh, huar Fienderne hade waritt, huru starck han hade waritt, och huarföre i icke haffue tordtt drage länger i marcken och

förhindratt att thett, som the sådt haffue på åckeren, icke hade mott komma in på Wittensteen och Wäsenbergh, så att samme befästninger hade mott komma i wårt och Swerigis Cronos wåld igen, om i icke mhere haffue welett göre till saken. Och ther i kunne förebäre, att hungre dem vth wille ware förlångdt, så att i sielfue inthet hade thett i kunne holle eder i marcken med, så åhr der så månge skytt, både i Reffle, Pernou och Narffuen, sampt Kruuth och lodh, så att huad i icke hade kunnatt göre med vthungrende, thet kunne i haffue giordt med Krigzmachtt. Och om i icke haffue tordz [i] ferd med Wittensten, såsom wij wäll wette att i holle för en mechte stoer befästningh, thett doch inthet är werdt ibland förståndige Krigzmän, som haffue seedt andre befästninger, så måge i töre wåge eder för Wäsenbergh, Och tijtt kunne i före skytt och all munition in på tuå, tre eller fyre mijll till ----- Och kunne i inthet tage Slottett in, så hadhe i mått beskantze eder der och icke belägre Reffle, Förty thett haffuer både i och Polackerne nogsamptt i fiord förderffuatt. Och thet i giffue tillkenne then store Summe wij skulle ware Gottske von Ahnefältt och hans Knichter skyllige, så åhr thett inthett werdt och hafue i inthett läsitt theres Reste zedler rätt vthöfuer, alt thet wij äre dem skyldige, der wele wij wäll förlijke osz med dem om, och kommer eder inthet widh. Wij wele och icke heller att Gottske von Ahnefält skal drage ifrå Pernou, vthan blifue der inne med sampt folkett wij honom till hielp förordnadt haffue. Honom och hans Knichter wele wij wäll ställe tillfridz, in till desz Anders Linnerszonn dijtt kommer tilstädes, han skal sedan widare förordne, effter som wij haffue befalett honom. Alphonso hafue wij befalett bliffue i marcken med the Ryttere och Knichter wij honom förornat haffue, Och effter wij wäl see, att i huarken wele eller kunne ther nägett, som osz och Swerigis Crono till

gagn och gode länder, vthrette. Derföre måge i öfuerantuarde Alphonso Krigzsakerne i händer, både Ryttere och Knichter, effter som wij honom Fulmachten der om tilskickett hafue, och begiffuer eder dädan tillbake igen, wele i och bliffue quar till Anders Linnerszonn kommer, thett settie wij uthi edert eigitt sköönn, och måge i då bruke Alphonso i Rådh sampt Christier Some, Hindrich Lijff och andra ährlige män, huad i äre till att göre, så att tijden förgeffues icke bortlupe, in till des Anders Linnerszonn kommer. vt in literis.

348. Stotthollere Fulmachtt för Hans Johanszon att wara opå Åland. Dateret Stocholm den 13 Augustj åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 293.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att effter almogen på Åland lijder myckin oförrät och öffueruåld af en hoop skalcker, som aff och an drage, huilkett sig der aff förorsaker, att ther ingen är som holler hand vthöffuer dem och dem försware. Derföre så haffue wij vdj Fulmacht och befalningh giffuitt osz elschelig wår tro vndersåte och tienere Edle och Welbördigh Hans Johanszon till Ålequarn, att han der opå landett skal hafua befalningen. Och skall han så wäl fattige som Rijke, höghe som låge, handhaffue och beskydde wid Swerigis beskriffne Lagh och alle wälfongne Privilegier. Och serdeles skal han försware wåre vndersåter ther opå landett för alt öffueruåld och olagligh tunge, Effter och opå sidsth holdne Rickzdagh i Norköpingh bleff besluthet, att alle som i landet färdes, så wäl the som blifue vdj wåre och Cronones ärender förskickede såsom andre, skole betale för sigh och inge fördriste sigh till att gäste någen Presth eller bonde, vthan reede betalningh. Der emott skulle huar Bonde vthgöre till Skiutzfärdzpenninger tuå ℳ om

åhrett. Derföre skal för:de Hans Johanszon deruthöfuer holle, att besluthett så wäl i denn Punchten, som vdj alle andre, motte warde effterkommet. Och skal han med them, som aff och ahn drage, så holle, att huar någen kommer som hafuer sådane beskeed och Paszebord antingen ifrå osz, wåre Stotthollere, Krigzöffuerster och Ryttemestere, att the ther med kunne bestå och försuare sigh, då skal han lathe dem paszere och holle dem der till, att de betale för sigh. Åhr thet och så, att the haffue sådane beskeed, som nu bemält är, och the äre aff Krigzfolkett och en hoop siuke och inthet haffue till att hielpe sigh med, då skal han betale Bönderne som them fördt haffuer, och giffue dem sedan så monge Penningar the kunne hielpe sigh fortt medh hijtt till Stocholm. Men ther någre komme, som icke haffue sådane beskeed som nu bemält är, då skal han lathe tage fatt opå dem och effter Norköpingz beslut lathe gåå doom öffuer dem, och sedan med straffett effterfölie vthan alle nåder och någen widare Appellation. Huarföre skal han förordne wisze karler, som opå sådane säller, som aff och ahn drage, haffue achtt, och lathe den ene liggie medan öpen watnet är i Småsattningerne och the andre på äkerön, effter the Fulmachters lydelsze som wij der opå giffuit haffue. Widare effter egenom then myckne gestningh och Skiutzfärder, som Bönderne der opå landett aff krigzfolket haffue hafft, såsom och för de hårde åhr, som Gudh dem så wäll som andre landzender haffuer hemsöchtt der med, äre monge hemman öde blifne. Hwarföre skal han få samme hemman vtt och lathe besettie dem igen och gifue ther opå frijheett, effter som hemmanen kunne ware ille farne till. Och ther som Skatte hemman äre, då skal han tilseijie neste erffuinger, att the sielffue besittie dem, och den wele wij och giffue frijheett opå ett åhr, till desz wij see huru han pynther om hemmanett, huar the thet icke göre wele, då skal han, sedan han them opå häretz-

tingh haffuer Tree reesor tilsagdt och påbudett, lathe kennes vnder Cronon och settie der åboer på. Befale fördenskuld vndersåterne opå för:te Åland, att the annamme och bekenne för:te Hans Johanszon för theres Stotthollere och Befalningzman och bewise honom på våre wegne hörsamheett och lydno. Der huar i sinn stadh weett sigh effter rette. Datum ut supra.

Stockholm den 13 Augusti.

349. *Hans Furstlige Nådes Hertigh Carls mheningh ohm Benchtt Sörensonn vthi Finlandh, inlagd Denn 13 Augusti åhr 1604.*

Ifrån en samtida afskrift i Gottlundska samlingen uti Kejserl. Senatens arkiv.

Till Bönndernes klagemåll Swarar H. F. N:de Såledhes, thett ähr iu klartt att Benchtt Sörensonn han hafwer opburidt the Partzeler, som Bönnderne klaghe ohm, och att hann dett hafwer lagdt till Siöfolckedt, där om hafwer han ingen befalningh hafft; Dett ähr icke heller bewissligidt att Siöfolckedt hafwa fått thett, Dertill medh Så ähre ther och sådanne Partzeler Bönnderne ifrå röfwadhe, bådhe Ketzlar och annadt, som Siöfolckedt ----- intett hafwer tientt, Så ähr och klartt och oppenbartt, att Benchtt Sörensonn hafwer handlatt emoott H. F. N:des förbudh och kraft åtterstäder, thett H. F. N:de på åttskillige tiidher medh Prentadhe Mandater hafwer förbudidt; och till thett Sidste, Så hafwer Benchtt Sörensonn ähn nu icke bewiist, hwem han hafwer bettalt vthaf the Tyske Ryttere och effter hwars tillståndh. Jcke hafwer heller hans Brodher giordt Redhe och Reckenskapp för thett han hafwer hafft händer emellan, och derföre så bör Benchtt Sörensonn bettala Bönnderne altt, hwadh han hafwer röfwadt dem ifrå, och ligger ändå till H. F N:des Nådher, hwadh straf honnom bör hafwa, ij thett han hafwer öfwerträdt H. F. N:des öpne Mandater, och der the,

som i Rätten sittie, rättwiissligenn wele Ransacke, så bör dem hålle thett eene emoott thett andra: Som ähr först, att alle Saacker skole på lagmans och häredtz tingh för Ransackes, dett ähr effter H. F. N:des ägne vttgångne bref och Ricksens bewilningh, doch the sacker H. F. N:de siälf ennskijltt wiidhkommer, Dem bör icke skiutes till heredtz och laghmans tingh, och synnerligenn the som H. F. N:de medh sine öpne trychtte Mandater och öpne bref [befallt], thett som Bönderne hafwe waridt skyllige, thet hafwer H. F. N:de af Nådhe och warkunsamheett tillgifwidt, och hwar Benchtt Söfringhson något vttlagdt hadhe, thet som Swärigis Chrone hadhe kunne komme till gangn, Då skulle han thett först hafwe söchtt hooss H. F. N:de, den som hafwer Rijckedt och Regementett ij woldh, och icke rappe och Riifwe thett hann hadhe att kräfie ifrå H. F. N:des Skattskyllige Bönder och läggie hemman ödhe, för ähn H. F. N:de wore först där ohm tillkenne gifwidt och skäligen wore ransackadt, om samma skuldh medh Rätte bör kräfies heller icke, och derföre bör Benchtt Söfringhsonn som för ähr sagchtt vthan oppehåldningh få Bönderne theres igenn, oprette H. F. N:des hemman igen och bettale H. F. N:de siin Skatt och vttlagor, som H. F. N:de mist hafwer, kann hann thett icke bettala, Så bettale medh kropp, effter hann icke hafwer Råndt Bönnderne allenne, vthann H. F. N:de ifrå siin Rätte tilbörlige Skatt och skuldh.

Skall bewiises hwadh arbette ähr giordt wiidh Banstadh, och huru mânge Personner som hafwe waridt wiidh hwar Bankstadh.

Strålen som sågz ware så gammallt att thett icke kan bättras, thett ähr nu pyntadt och Segell reedhe och på twå Dagar giordt färdigcht, och icke mheer ähn Sex Timbermänn waridt där wiidh bruckadhe.

H. F. N:des frågenn ähr, hwar Enngelenn ähr, hwilken ähr thett bäste Skeppett och ähr ähn nu icke hiitt kommidt.

Ohm Spiick och Jern, som Benchtt Söfringhsonn beswärer sigh ohm, Så befinnes att hann hafwer bekommidt 80 Skeppundh, will förthenskuldh H. F. N:de wette, hwar till samme Jern ähr ahnwendt och ohm han där af hafwer låtidt slå een Spiick ij Skeppett heller mhere.

H. F. N:des Beswärningh emott Benchtt Sörensonn, att han icke hafwer förordhnadt Skuttor och Skepp till att öfwerfordra Spannmålen till Narfwen, effter Prowiantmestaren Erick Mickelson hafwer föregifwidt sigh wele bewiise, att han hafwer hafft otte budh till Benchtt Sörenson ohm faarkoster, som skulle öfwerföre den Spannmåll till Narfwen som lågh ij Swartbäck.

Stockholm den 14 Augusti.

350. Till Tönne Jörenszonn förmälandes om Proffuiantt till Narffuen och Refle. Item om Oloff Jonszonn, som han haffuer lathit taghe aff dagom.

Riksregistr. fol. 296.

Karl etc. Wår gunsth etc. Thett ähr wår willie och befalningh Tönne Jörenszonn nu såsom tilförenne, att i lathe komme vthöffuer till Reffle och Narfuen then meste Spannmåll sampt Fisk och annen Fetalie, som i kunne åstadh komme ther ifrå Findland, så att befästningerne må i tidh medan öpen watnett är blifue försörgdte, Och efter Fougdterne ther i Findland hafue åter nu en långh tidh ingen Rekenskap giordtt. Derföre så skole i sende både Fougdter och Schriffuere, så många som der i Findland äre, med deres Rekenskaper hijtt. Wij wele förordne her ifrå andre i theres stadh igen. Widare wele wij eder icke förholle Tönne Jörenszonn, att osz kommer något sälsyntt före, thett i haffue lathett rätte Oluff Jonszonn och icke ens sendt osz domen hijtt, att wij motte wette, huad han hade giordt och huru han haffuer warit Lagfolgder, för än han således hade blifuitt af dagom tagen.

Och skole i wette, att sådantt behager osz platt inthet. Ty fasth än han hade så gruffueligen förseedt sigh, så hade eder doch likuäll icke bordt straffe honom till liffwedt, med mindre i först hade lathett osz der om wette, som högste doom hafuer vdj Rijkett. Datum ut supra.

351. Till Isaach Bhem och M. Daniel förmälandes att de skole skattläggie the Nybyggere i Vlaträsk. [Af Stockholm] den 20 augustj 1604.

Riksregistr. fol. v. 301.

Karl etc. Wår gunsth etc. Dett är wår willie och befalningh trogne tienere, att i skole skattläggie the Nybyggiere i Vlaträsk. Och ther som ännu icke är besatt, skole i lathe besättie, effter som eder tilförenne är befaledt. Deslikesth skole i handle med vndersåterne vdj Österbottnen, att de vtaff huar Tiugunde Fisk the bekomme, skole vthgöre tuå fisker, en till wårtt och Cronones beste, den andre skole de lathe deres kyrckieherde bekomme. Och effter wij ännu inge tidender få ifrån denn Lappen Mem N. benempt, som skulle före the Stener till osz som honom befaltt war. Derföre skole i tilseijie honom, att hann begiffuer sigh med samme Steener hijtt till osz, J skole och tilseijie Anders Erichszon Fougdten, att han beställer på thet flijtegeste om thet honom är befalett. Dette i så effterkomme skole. Datum ut supra.

352. Fulmacht för Arffuid Hindrichszonn Horn ådt Findland. Aff Stocholm den 22 augusti åhr 1604.

Riksregistr. fol. 304.

Wij Karl etc. Göre wetterligitt, att effter en hop Liffiendere haffue här hosz osz waritt och begärett godz i Findland, ther the kunne leffue theres hustror och

Barn, medan the sigh för Rickzens Fiender lather bruke. Och the sielffue icke wette, huad godtzen heete, som the wele haffue, eij heller wette wij huad godz som ifrå befästningerne bästh mistes kunne. Derföre så haffue wij her ifrå affärdett osz elscheligh wår och Swerigis Rijkis tro Man och Rådh Edle och Welbördigh Arffuid Hindrichszonn Horn, at han samptt med wår Stotthollere på Åbo Tönne Jörenszonn skal tildele så monge lifflendere, som opå thett Register wij för:te Arffuid Horn medgiffuitt hafue, förtecknede stå, huar Etthundrade Femptijio dalers Ränthe opå the orther, som bästh ifrå husen mistes kunne, Såsom är vdj Tawesteland, För huilken Renthe the skole ware förplichtade att holle osz en warachtigh Karl och hästh emott Richzens fiender och sielfue lathe sigh bruke med. Deszlikest så skole the och aff opbörden der i Findland lathe dem, som wij Spannemåll, boskap och Proffuiantt haffue beuilgett och vdj samme Register förtechnade stå, thett bekomme. Sammelunde skole the och holle med the andre Lifflenderne, som tilförenne der i Findland godz bekommitt haffue, enn Revission och see till, huad godz the haffue och huad Rosthtiensth som dem derföre holle bör, och om the den giordt hafue. Och ther så är, att the icke wele holle theres tilbörlige Rostztienisth och sielffue wele lathe sigh bruke och hielpe till att försuare deres Fädernesland, så monge som thet göre kunne, då wele wij them inge godz bestå, huilkett the skole dem samptligen förnimme lathe. Der wåre Stotthollere, Fougdter, vndersåtere, så och för:te Lifflendere wette sigh effter rette. Datum ut supra.

353. Till Anders Linnreszonn lydandes om Arffuid Erichszonn. Dateret Stocholm denn 13 Septembris Åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 328.

Karl. Wår synnerlige gunsth och nådige benägenheett med Gudh tilförenne. Wij wele eder icke förholle

Anders Linnerszonn, att wij nu åter hafue bekommit bref ifrån Arffuid Erichszonn, och kunne inthet annat ther af förnimme, än såsom vtaf the andre hans förre schrifuelser, att han hafuer ett skalckestycket i sinnet, och meener sakerne inthet troligen. Ty sedan som han nu hafuer vndsettningh med Proffuiant och Troszhester bekommet, ther öffuer han tilförenne hafuer klaget, så feeles honom nu wagner, sampt pickor, hackor och stöfflor, och Kruutt, oansedt han doch med för:te partzeler nogsampt är försorgdh. Ty ther han ingen annen rådh wiste till at komma Profuiantet fram med, så är ther så monge spetzkerror som han ther till wäll bruke kunne. Deslikest så kan man och see vtaf inventario, både thet som Jacop Berfält Tygemesteren hafuer, såsom och thet i haffue förmält, att vdj Reffle äre några hundrade stycken pickor och hackor. Så finge i och en hop med eder, såsom och Kiörne Kruth som han schrifuer om, så att wij wette inthet annat feell, än ett oprichtigt och trogett hierta emott osz och Rijket. Och effter wij see, på honom är inthet till att lithe. Derföre så befale wij eder, att i sende honom hijtt till osz, på thet han icke må komma någett obestånd ther tillwäge. Och begäre wij, att i wele göre eder flijtt, att fienderne motte skee afbräck och Wittensten, som wij nu förnimme huarcken med folk eller Proffwiant ware försörgdh, motte komme vnder Swerigis Crono igen, Och synes osz, att huar man skulle tage thet in, tå motte thet icke skee på thet sätt som Arfuidh Erichszon hafuer begynt, huilken hafuer lägret sigh emillen Wittensten och öfuer Polend, vthan motte ryckie therföre och så belägratt, att ther kommer ingen huarcken vth eller inn. Huilket wij eder icke hafue welett förholle. Gudh befallendes. ut supra.

Noch enn zedell.

Widare så skole i wisth förlijte eder, att i inthet skole blifue förgätne, vthan bekomme then deel som i

skole opå holle, allene göre i eder flijtt till saken, huad som i kunne, Och effter wij förnimme att Alphonsus och Delamot inthet kunne wäll förlijkes, så moste i skilie dem ått och bruke Delamot på någen annen ortt, vt in literis.

354. Till Arffuid Erichszonn att han söker sitt beste emott Fienderne, att något godt kunne bliffue vthrettet. Dateret Stocholm denn 21 Septembris åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 336.

Karl. Wår gunst och nådige benägenheett med Gudh tilförenne. Wij kunne eder Arffuidh Erichszonn icke förholle, att wij haffue förnummet, dett i för en run tidh sedan äre kompne till Liffland, och förundrer oss icke lithet, att i ingen tijdende hafue tilschriffuit, huad der är förhanden, eller hvad Fienderne tage sigh före, eller huad i achte tage eder före emott Fienden, effter en godh deell aff krigzfolcket är både med maatt, Penninger och Kläde, Byszor och werior temmeligh wäll försörgde, och wij wette, att i för dette brefz Datum, en part för tre weckur sedan, en part för 14 dager sedan, äre der ankompne, Så äre wij nu i wercket att wele sende eder en Ståteligh Summe Penninger, med sampt proffwiant, thet Folcket kan vnderholle sigh med denne winther öffuer, Och wele wij att i skole tillseijie Krigzfolkett, både Ryttere och Knichter, att the skole förholle sigh der i winther, och icke begiffue sigh dädan, efter som the widare beskeed skole bekomme med wår tilförordnade Öffuerste Welbördigh Anders Linnerszonn till Restadh, J medler tidh kunne wij icke tenckie, att i nu såsom i fiord icke något skole företage emott wåre och Swerigis Rijkis fiender, effter nu godh lägenheett är på färde till att göre dem affbräck, och försee osz fördenskuld till eder, att i

med andre flere göre till saken, huad eder mögeligit kan ware, effter som wij thet samme med wår schriffuelse hafue förmanet alle the som hosz eder äre, Ryttere och Knichter, högre och lägre, ingen vndantagendes, huilkett wij wele lothe dem föreläse, och troligen förmane, att denne store omkosthnatt, som på någre åhr haffuer warit anwendt, icke så aldeles motte ware förspildh, effter wij sielffue icke haffue warit i marcken, fördy huar wij sielffue hade warit i marcken, eller nu på denne tidh der stadde wore, och kunne på denne tidh så lenge haffua tidh och tilfelle att öffuergiffue andre Richzens högnödige bestälninger, då hoppades wij med Gudz hielp något kunne vttrette. Men wij försee osz till eder, att i tage ingen försummelse före, och göre till saken hvad eder mögeligit kan ware, Wij wele sådantt med gunsth och nåde emott eder och alle the, som hosz eder äre, betenckie och med allt godt belöne. Och befale wij att i som offtasth schriffue osz till, huad lägenheett der förefalle. Gudh befallendes. Datum vt supra.

355. Obligation för Romanovitz. Dateret Stocholm denn 29 Septembris [1604].

Riksregistr. fol. 340.

Jagh Petrus Ericj Romanovitz lofuer och Swär, att efter then Stormechtige Furste och Herre Her Carl etc. min Nådigeste Furste och Herre will bruke migh vdj sins Furstelige N:des tiensth, och nu achter att förskicke migh ått Tysklandh vdj någre H. F. N:des werff och ärender, Så will och skall iagh icke allenesth vdj denne reese, migh nu således pålagd är, vthan iemwäll altid lathe migh emott H. F. N:de, H. F. N:ds elskelige käre huszfru och Lifferfuinger, Så och Swerigis Crono huld, trogen och rätträdigh befinne, deres F. N:des gagn och beste altid sökie, fordre och fremie, skade och förderff

warne och altid afwerie och huad som migh aff H. F. N:de opålagdt warder, med sådan flijtt vttrette, som en Ehrligh tienere ägner och bör och är sin rette Herre och öffuerheett på Eedh och ärones wegne skyldigh och plichtigh. Jagh will och aldeles och af hiertat hafua migh afskildt ifrån Påfwen och then Papistiske hopen, och migh aldrigh in till them holle eller něget gemeenskap med them haffue, Vthan efter min ytterste förmögenheet --- [dem] såsom Gudz och min Nådige öfuerheetes argeste fiender hielpe till att emottstå och förfölie både till Lijff och Siäll. Och ther iagh warder befunnen emott denne min Eedh i någen motto att handle, då will iagh hafue både Lijff och Siäll förwerckat. Till yttermero wiszo hafuer iagh denne min giorde Eedh schriffteligenn till mhere försäkringh ifrå migh frijwilligenn giffuit. Datum ut supra.

356. *Stormechtige Högborne Furstes och Herres Her Carls etc. Swar opå the Punchter, som Gemene Mann i Österbotnen haffue öffuerantwardet hög:te H. F. N:de. Actum Stocholm den 12 Octob. 1604.*

Riksregistr. fol. 349.

Til thet förste. Dett the haffue vttgiordt Fetalie Partzeler för Tre Månader vdj den staden, the skulle hafue vttgiordt Penningar effter thet Beslutt, som opå sidst holdne Rickzdagh vdj Norköpingh aff samptlige menige Rickzens Stender huar Månadt för sigh bewilget bleff aff huar Stånd att vttgöres. Dett är hög:te H. F. N:de wäll tilfridz med, Men thet the begäre, att dem ännu her effter ytterligere för the andre efterföliande Månader thet samme skulle effterlathett bliffue, dett kan H. F. N:de icke effterlathe för Rickzens (opå denne tidh) höge tarff.

Till thet andre. Dett the begäre, att den halfue Månatz Fetalien, som är leffuereret knichterne som Hans Richtenberger aff den landzenden opfordrede, motte och affquittes i the Månatz Penningar, som dem bör vttgöre, ähr H. F. N:de och wäl tilfridz medh med the Månader her effterfölier, så myckitt thet sigh kan belöpe, att thet så skee må.

Till thet Tridie. Dett the begäre blifue förskonede med Skiutzfärdz Penningarne och blifue wid thet, som tilförenne warit hafuer, och att Lendzmän motte fhå beholle deres vnderhold, Så är H. F. N:ds nådige Swar, att effter the i den landzenden äre iu så wäl en ledemott aff Swerigis Rijkis Stender och hafue så wäl samptycht, huad opå sidsth holdne Rickzdagh beuilget bleff, som andre, och är ja wäll dem skeedtt till gode, som andre Rikzens Stender. Derföre så kan H. F. N:de för den ene landzorten skuld icke göre heele Rickzens Stenders Beslutt om inthet, Vthan der moste ware iu så wäl Gestgiffuere som i andre landzender, huilke the wägfarende för Penningar och skäligh betalningh förfordre skole, Men Ländzmans renthan skole the ware frij före, efter the hafue ingen tienesth.

Till thett Fierde. Dett de begäre wette, huru månge Spanneland Jord som skole ware till ett heelt besittit eller Fulgerdz hemman. Så är H. F. N:ds wilie, att thet må rechnes för ett Fulgerdz hemman, som finnes Tijio Spanneland Jord till, bådhe till åcker och Engh.

Till dett Fempte. Dett the begäre, att Pedersöre Sochn skal läggias till Norre Fögderijdt. Dett är H. F. N:ds Swar opå, att den kan icke mistes ifrån Kårsholms gårdh för dagzwerker, husbygningh och alle andre lägenheeters skuldh.

Till dett Siette och ytterste. Dett the begäre, att klockarne motte fhå beholle den renthen och vnderhold, som the aff ålder hafft haffue. [Så är H. F. N. till-

frids,] att klockare renthen så myckit som är tilförenne legatt i Konungh Göstaffz tidh till Cronones opbördh, den skal Fougdten opbäre, Men huad klockaren haffuer hafft i Konungh Göstaffz tidh, thett må the beholle och thett skall Fougdten ransake om. ut supra.

357. Till Anders Linnerszonn, swar opå hans schriff-uelse. Aff Stocholm den 12 Octobris åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. 350.

Karl etc. Wår gunst och nådige willie medh Gudh tilförenne. Wij kunne eder Anders Linnerszonn icke förholle, att sedan wår förre schriffuelse war Dateret, haffue wij fått edertt breff och förnummit, huruledes Arffwed Erichszonn haffuer offratt wårt Folck på Fleischbänckenn, Såsom wij förnimme och kunne see aff alle handlinger, så kann thet icke ware vthan stortt förräderij skeedtt, när thet bliffuer oppenbartt, Så haffuer thett doch i medler tidh mången ährligh man satt liffuett till. Och såsom i schriffue, i wele besee Folckett, och göre huad eder är mögeligit till saakenn, så tacke wij eder derföre, allenesth thet meste som ähr för nöden synes osz att man skillier sigh widh the förrädere, som man kan tage opå inthet mhene sakerne troligen, och för them hemligen haffue alle saker i godh achtt, så att the icke yttermere kunne bruke theres skelmestycke, osz och Swerigis Rijke till skade. Och thett i schriffue att i wele sende hijtt then Vplandz Fendriken, dett haffue i fuller mått göre, med dette Budh, såsom wij befale ännu, att i thet samme gören, att i sende honom hijtt vthöffuer, vthan någen försummelse. Wij begäre och att wette, huru myckitt Folck i wele beholle ther i Winther hosz eder, på thett att wij måge wette med Penningerne till att lage der effter. Och effter thet att wij wäll see, att inthet warder vtrettat der vdj Liffland i dette åhr, Derföre skole i försörie Pernou,

Narffuen, Hapsall, Lodhe och Leall, som ännu äre i Swerigis Cronos wåldh, att the kunne bliffue Swerigis Crono till bäste försuarede till Wårdagh. Och effter the Tyske Soldaterne i Pernou schriffue, att the icke wele bliffue ther inne, Så wele wij och icke heller att the skole bliffue ther, Vthan i skole tage dem der vtt, och giffue dem huad som dem tilkommer, aff the Penninger wij eder her med tilsende, och innan en dagh eller tuå her efter mhere sende wele, Gudh lathe dem komma wäl fram, och skole i holle med dem een skarp munstringh för än i giffue dem Penningerne. Och lage ther sedan annett Folck vdj befästningen i deres stadh igen, antingen Swenske eller Tyske in igen, them i kunne förlathe eder opå. Och befale wij att i sende Arffwed Erichszonn och Claus Flemmingh effter den befalningh wij haffue giffuitt Johan Derfält med thett förste hijtt vthöffuer. Såsom och lathe osz förnimme, huad Ryttmestere och Höffuitzmän som slagne och fångne äre, Item huru starck huar Fhane är, huru monge huar haffue misth. Och effter breffuen äre gamble, så wette wij inthet att schriffue mere, vthan ställe thet eder i händer. Och försee osz att i handle som en Ehrligh Mann emott osz och Swerigis Crono. Gudh befallendes. Datum vt supra.

358. *Fulmacht för Cammerereren Sigfredh Sigfredszonn och Peder Swenszonn att opbäre Renthan vtaff Findlandh. Aff Stocholm denn 4 Novembris åhr 1604.*

Riksregistr. fol. 362.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att effter med then Finske Renthe och opbörd gåår åhrligen fasth orichtigit till, så att ehuad ordningh wij ther opå göre och ehuru wäll wij förbiude, att inthett der vtaff skall förrychtt och vttgiffuitt warde vthan wår befalningh och tilståndh, så

tager doch then ene hijt och then andre tijtt huad honom synes, vttdeeler, giffuer och förlhäner effter sin egen godhtyckie, och som han haffuer Wennerne till och honom sielff lyster, så att den deell, som wij och Cronon bekomme, altidh bliffuer minsth. Så på thet att sådan otilbörligh handell, ther med wij och Cronon vthen ändhe warde försnillede på wår Renthe och opbördh och wår befalningh aldeles förachtett och tilbake satt, må warde affskaffett. Derföre så hafue wij med Rickzens Rådz Rådh för godt anseedtt, att all den finske Penninge opbörden, som både effter åhrlige Renthen eller hielpen falle kann, skal åhrligen sendes hijtt till Renthe Cammeren, Och thett andre som är Spannmåll, Smör, Fisk och annet ehuad nampn thett hälsth hafua kan, skal leffuereres in opå Wiborgh och Åbo slott och befästninger, och ther läggias i godh förwaringh oförrychtt in till desz, att wij sielffue ther opå Jnwisninger och förordninger göre, huart thet skal tage wägen. Och fördenskuld så haffue wij vdj Fulmacht och befalningh giffuitt, Såsom wij och her med befale och fulmechtige göre wåre trogne tienere och Cammererere Sigfredh Sigfredszonn och Peder Swenszonn, att the skole drage till Findland och nu strax samme Renthe lathe opbäre, både huad som för dette framledne åhr står tilbake, såsom och huad som för thette närwarendes åhr bör vttgå. Och skole the förstb och främpsth skynde the Penninger vthöfuer, som till Narfwen äre förordnede, Såsom och strax sampt med Hendrich Brandtt opbäre aff huar fulsettin Crone och Skatte Bonde Tiugu öre, aff huar Frelsis bonde Tijio öre, aff Stifftet Fyre Månaders hielp, så att thett bliffuer tilsammens Tolfftusend daler, och them sende vttöfuer till Reffle. Och thett andre som öffuer är, både aff hielpen och årlige Renthe Penningerne, sende hijtt till wår Renthe Cammer. Och huar wintheren så hastigtt infaller, att the icke kunne komme them Siöwägen hijtt. Så skole the förskicke dem

öffuer land hijt egenom Norrebotnen. Men then andre Rentan, som är Spannmåll, Smör och annet skole the altsammens lathe komme in opå Wiborgh och Åbo Slott och ther läggie henne i godh förwaringh, och icke lathe thett ringeste ther aff förryckies, vthan the bekomme ther om wåre vnderskrefne breff, och wij befale att något ther aff skal vttgiffues. Ther och så är, att Bönderne icke haffue rådh att vttgöre allt Penninger för hielpen, då skole the opbäre för Penningerne andre Partzeler, effter then Werderingh the med sigh haffue. Och skole the mesth beflijte sig, att the kunne bekomme Penninger eller Sölffwer, och serdeles skole the opbäre tolftusend daler, som till Reffle skole, och Femtusendh, som skole till Narffwen, vdj reede Penninger. Wij förnimme, att Adelen ther i Findland icke allenest sielffue inthet wele vttgöre, huad som både för theres Rostztiensth så och förlhäninger giffue bör, vthan ther offwan opå fridkalle deres bönder med, så wäl förlänte som arffue, huilket är både emott Norköpingz affskeed, så och theres Privilegier. Derföre så skal för:te wår Cammererere tale dem der om till, huarföre the allene söndre sigh ifrå Rickzens almennelige beslutt och icke så wäll som andre Rickzens Stender på denne sijde vttgöre den deel, som opå en almenneligh Rickzdagh bewilgett ähr, Och them så wäl som andre till gagn och godo kommer. Och ther så är, att the samme hielp [icke] vttgöre wele, vthan såsom her till skeedtt är, icke allenesth sielffue holle ther med tilbake, vthan och fridkalle theres bönder, Då skole the sampt med Stottholleme kennes widh theres förlhäninger, Och ther skole the offwan opå effter wårt öpne Mandattz lydelse miste deres privilegier. Men ther några ibland them äre, som äre vdj Liffland emott fienden stadde, the skole ware frij för thet som them för theres Rosztiensth bör göre, Men theres arffue och förläningz bönder skole effter ordningen samme hielp vttgöre. Medh Rytterne ther i landzenden

skole the så holle, att the skole tildeele dem hemman, som inge hemman haffue, effter then ordningh som med Rytterne opå denne sijde holles, och sedan giffue dem opå hesten Sex tunnor foderkorn eller haffre och Tolff Lasz höö, och ther med skole the lathe sigh nöijie, medan the äre hemme, och holle osz och Cronon derföre en godh Hesth med Harnisk, Sadell, Byszor och Werior och sielfue sittie å orse there, när något optogh emott Fienden skee skal, Doch skole the icke lathe Rytterne samme Höö och Foderkorn bekomme, förän Munsterherrer bliffue förordnede, som besee hwad Folck ther är och huru the äre stofferede, och då skole the giffue them then deell som dem haffue bör. Men i medler tidh skole the allene lathe opbäre höet och Spanmålen och haffue thet tilstädes så wäl som then andre Renthen. Befale fördenskuld wåre Stotthollere, Befalningzmän och Fougdter vdj för:te landzende,. att the äre wåre Cammererere bijståndige, att denne wår Fulmachtt må blifue effterkommen. Der huar i sin stad weett sigh efterrette. Datum ut supra.

359. *Till Storfurstenn i Rydzlandh, Swar opå hans schriffwelse. Aff Stocholm den 10 Novembris åhr 1604.*

Riksregistr. fol. y. 365.

Den Stormechtige Högborne Furste och Herre Her Carl, Swerigis, Göthis och Wendis vttkorede konungh och arffurste, Hertigh till Sudermanneland, Nerichie och Wermeland, Lather den Stormechtige Högborne Furste och Herre Her Buritz Feoderwitz, Zaar och Storfurste öffuer alle Rydzer Zamodertzetz etc. wette, att tin schriffuelse är osz tilhanda kommen med wår breffdragere Anders Raszmuszonn, Dateret Muskou i Augustj Månadht. Och endoch tu schrifuer osz till widlöfftigtt, och med monge obequemlige ordh, lijke såsom wij skulle icke haffue hafft

wåre Sendebudh i Findlandh, såsom haffue biitt der efter, att the skulle komme till handels med dine store Sendebudh, och att wår Posth inthett haffuer waritt oppehollen, Vthan thett är skeedtt för then Gudz plågen pestilenzien skuldh. Du skriffuer och osz till om Konnungh Erichs oechte sonn, J lijke motte om tin Munck Griska, Såsom och om Jwan Watzilowitz Son, Knäs Demetrije Vlettskin, som skall ware blifwen dödh vdj Vglijts åhr 91. Och till dett sidste. Om tine Fiskar och Saltt du wiltt sände osz, och huruledes wij skole haffue stortt oproor och Krigh vdj wårtt landh. Ther opå wele wij store Herre och Konnungh öffuer Swerige sware tigh, att dett pläger inthet ware hosz store Herrer sätt, att så schriffue huar annen till, och serdeles töre seijie thett inthet santt ware, som santt är. Och må du wettte, att wår Posth ähr oppehollen bleffuen Otto månader, Och wåre Sendebudh haffue waritt i Findlandh och legatt och wentett på then beskeed, wår Posth skulle haffue tilbake igen. Och haffuer der waritt till-förordnatt the Edle och Wälbördige wår Krigz öffuerste Jören Boijie till Gennäs, Hans Johanszon till åle, Stotthollere på Castelholm, och vttöffuer Åland, Jöns Nilsszon till Jdingstadh Stotthollere på Stegeborgh. Dett andre thett tu schriffuer om, thett achte wij ware onödigtt att sware till, Om Jwan Watzilowitz Sonn är dödh eller icke, thet sköte wij föge om. Om Konnungh Erichz oechte Sonn will tale med osz eller icke, der ligger föghe machtt opå, endoch huar han wore vdj wåre store Land och Konnunge Rijke, så wille wij giffue honom ett ährligitt vnderhold för Gudz skuld. Och Om tin Munck Griska är Knäs Demetrj Jwan Wasilowitz Sonn eller icke, eller och fallen ifrå then Christne tro, thett bekymbre wij osz inthet om. Om dine Fisker och Saltt du schriffuer om, dem behöffue wij inthet. Wij store Herre haffue Gudh desz loff Fisk, Kött, Hwete, Rogh, Gulld, Sölffuer, Koppar och Jern, Pärlor och

Edlesteener, vdj wåre store landh öfuerflödigtt nogh (Des Gudi wari tack och loff) och behöffue inthett röffue på Siöen och tage ifrå andra, Såsom tu beskyller osz vdj titt breff, wij hielpe heller och giffue andre, såsom osz ther om bedie, än tage dem någett ifrån. Men the som wåre Fiender wele göre hielp och bijståndh, dem tage wij ifrå, och der äre wij Gudh desz loff mechtige nogh till. Wij haffue inthett lathett stemple, practicere och trachte effter tine land och befästninger, Men thu haffuer thett giordtt, huilkett står store Herrer inthett wäll, och pläge icke haffue sådantt i bruck, emott ewighwarende fridzfördragh att handle. Wij haffue inge vtaff thine vndersåter lathett slå ihiäll, Men dine vndersåtere haffue slagitt wåre ihiäl, vthan all barmhertigheett. Wij hafue inthett opbruthit thine breff, vthan lathett thine Poster drage fritt egenom wåre Landh, så wäl såsom och Romerske keijserens wår Swåger och gode wens store Sendebudh, paszere frijtt till thin Zaarsche högheett, och åter att komme frij och säker hijtt till osz, hedan han och till sin Stormechtige Herre igen med godh beskeed är affärdigett. Wij haffue waritt benägne att stadfäste och holle then ewighwarende freden, som emillan denne store land Swerige och Rydzlandh ewärdeligen för alle Konnunger i Swerige och alle Zaarer i Rydzlandh haffuer waritt oprettett på thett åhrett 95. Haffue och hafft wåre Sendebudh i Findland liggende nu ett heelt åhr, som samme fredh med korskyszningh skulle stadfäste, Men tu haffuer inge Sendebudh welett sändtt, vthan oppehollett wår Posth Otto Månader. Åhr tigh nu om freden och Christett Blodz förskoningh tilgörende, att tu elsker freden som wij Stormechtige Herre göre, så sändt tine Sendebudh till Systerbeck till then 15 Maij vdj dette tilkommende åhr, till att stadfäste then ewighwarende freden. Då wele wij Stormechtige Herre sende wåre store Sendebudh till för:te tidh. Och äre deres nampn, såsom wij

wele sende titt, the Edle och Welbördige wår Stotthollere vdj Småland och Öffuerste Cantzler Swante Bielke till Kråkerum, wår Krigzöffuerste Jören Boijie till Gennäs, wår Stotthollere på Tawastehws Mattz Larszon, och Stotthollere på Wiborgh, Arffwed Tönneszonn. Och ther några vtaff dem för siukdom eller dödzfall icke komme kunne, då skole andre aff stamme och bördh lijke gode i deres stadh bliffue förordnede. Och såsom tu berömmer tigh för enn Christen Herre, och then ther freden will elske, Så lätt påskine med sielffue wercket att tu lather straffe dem, som haffue welett förraske wåre befästninger. Sammaledes them som haffue opbrutit wåre breff, och the Mördare som haffue slagitt wåre borgare ihiäll. Huar thu thet gör och sender tine store Sendebudh till Grentzen och stadhfäster then ewiguarende freden, då handler tu rett och såsom en Christen Herre bör att göre, och hosz osz store Herrer pläger ware till sätt och bruuck, och thett är then euigwarende freden lijkmätigtt, och wij store Herre med Gudz nåde Karl, Swerigis Göthis och Wendis Konnungh, wele holle then ewigwarende freden, och haffue inthett lusth till Blodzvthgiutelse. Och wij elske freden, Och thett kan tu see aff thet breff som wij haffue swarett then Högborne Furste Philip Iulio, Hertigh till Stetin, Pomeren, Kasuben och Wenden, Furste till Rüghen, Greffue till Guitzskow och Herre till Lounborgh och Bittou, wår swåger, gode wen och Nabo, Såsom och H. K:tz käre Frumoder, den Högborne Furstinne och Frw Sophie Hedweich, Boren till Brundzwijck, och Luneborgh, Hertiginne till Stetin, Pomeren, Kasuben och Wenden, Furstinne till Ruge, Greffwinne till Gutzskou och Fru till Lounborgh och Bittou, wår käre Syster, att wij wele göre fredh med wår Broderszonn Konungen i Pålandh, effter att Stormechtige Herrer, Chur och Furster haffue beditt osz der om, och wele förlijke sakerne emillan wår Broderszonn Konungen i Polend och osz. Ty

wij haffue inthet lust till nägett Blodzvttgiutelse, Vthan wij wele holle wenskap med alle som wår wenskap begäre. Och haffue tigh dette till swar opå tin schriffuelse igen giffue welett, Skriff osz swar med denne wår Posth tilbaker igen, om tu willtt sende thine Sendebudh till för:te tidh och stadh, på thett wåre Sendebudh icke åter igen skole liggie och wente fåfängtt. Wij sende tigh Timophei tin Köpman tilbaka igen, effter wij haffue fått wår brefdragere igen, Och wij haffue wäll betallt tin köpman, och alle köpmänner som med osz handle, the tacke osz för godh betalningh. Datum på wårt Konnungzlige Slott Stocholm den 10 Novembris åhr 1604.

360. Till Ridderskapett och Adelen i Findlandh, förmälendes att the skole ware wederrede, enär dem tilsagdtt blifwer. Aff Stocholm denn 8 Decembris åhr etc. 1604.

Riksregistr. fol. v. 377.

Wij Carl etc. Tilbiude eder osz elschelige wåre trogne Vndersåtere, Ridderskap och Adelenn i Findland, wår nådige hälsann, gunst och benägenhett medh Gudh alz:tig tilförenne. Och lathe eder wette, att wij behöffue eder tiänisth vdj denne winther, så att i skole ware reede så snartt i fhå budh aff osz elschelige Edle och Welbördige wåre trogne tienere och vndersåter Axell Kurck till Annula och Hindrich Brandtt, huilke i skole ware följgachtige tijtt som wij them beskeedtt haffue. Huarföre befale wij eder samptligen och synnerligen widh Liffzstraff, att i holle eder färdige med eder fulle Rustiensth, och så starcke som i någensin kunne komme tilwäge, Och så snartt i fhå aff dem beskeedh, begiffue eder på thenn ortt, dijtt the eder beskedendes warde. Och måge i wette, att huilken aff eder som icke lather finne sigh sielff tilstädes, när honom tilsagdtt bliffuer, med sin fulle

Rusttiänsth, med mindre än laglige förfall, som i Lagbokenn förmäles, the förhindre, Då skal han straffes som en förrädere. Der i wele eder effter rette. Gudh befallendes. vt supra.

361. Fulmacht för Axell Kurck, att ware General krigzöffuerste öfwer thett Finsche krigzfolkett. Aff Stockholm denn 9 Decembris åhr 1604.

Riksregistr. fol. v. 378.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att effter thett wij wele att wårt krigzfolck vdj Findlandh, både Ryttere och Knichter, skole göre sig färdige och holle sig med theres fulle wapn och werior wederrede, om något fiendtligit kunne tilbiudes, Så på thet the måge wette, effter huem the sigh rette skole. Så hafwe wij vthöfwer samme wårtt Finsche Krigzfolck till General Öffwerste satt och tilskickett, Såsom wij och her med förordne och tilskicke osz elschelig Edle och Welbördigh wår tro vndersåte Axell Kurck till Annula, och honom till hielp förordnatt osz elschelig wår tro tienere och Hofiuncker Edle och Welbördigh Hindrich Brandtt, Och skole the, huar så behoff göres kan, icke allenesth opfordre krigzfolckett, vthen och Borgare och Bönder effter den ordning dem medgifwen är, och sigh på thett fliteligeste winläggie till att affwerie wår och Rickzens skade, hwar nägett fiendttligitt kunne tilbiudes. Befale fördenskuld både Adell, Ryttere och Knechter, Borgere och Bönder, att the, så snart the bekomme för:te wåre gode Mäns budh, lathe finne sigh hosz dem med deres fulle werior tilstädes och blifue dem fölgachtige till then ordtt, the dem tilseijiendes warde, och sig som åhrlige krigzmän och trogne vndersåter bruke lathe. Der hwar i sin stadh weett sigh effter rette. Datum ut supra.

362. *Tencke Zedel, Hwad som then Stormechtige Högborne Furste och Herre Her Carl etc. hafuer befalett Edle och Welbördigh Hendrich Brandtt, när han till Findland kommer, att beställe. Actum Stockholm denn 12 Decembris åhr 1604.*

Riksregistr. fol. 380.

Förſt. När han kommer till Åbo, ſkal han ſende budh till Jören Boije, Mattz Larszon och Arffued Horn ſampt Axell Kurck och begäre, att the wele komma tijt till honom.

Till thet Andre. Skal han lathe Jören Boije, Matz Larszonn och Arffued Horn förnimme, att thet ähr H. F. N:ds willie, att the med ſå monge Ryttere och Knichter, ſom opå thett Regiſter honom medgifuitt ähr förtecknede äre, ſkole begiffue ſigh ſtrax ått Wiborgh, ſå att the äre der för helige Tre Konunge tidh, och ther vthi befäſtningen förtöfwe till des man fhår ſee, huad Ryszen will tage ſigh före. Och ſkole the lathe kalle vnge Lindwedh Claeszonn med ſine Ryttere till ſigh tijtt till Wiborgh, ſåſom och the Knichter ſom ther näſth om Wiborgh äre.

Till thett Tridie. Skal han tilſeijie them, att när the komme till Wiborgh, ſkole the ſchriffue Woiwodenn på Nötheborgh till, effter thet ſätt ſom H. F. N:de them tilſendt hafuer.

Till thett Fierde. Skal han med Axell Kurck munſtre Folckett ther i Findland både Adell, Ryttere och Knichter, Såſom och Borgere och Bönder, effter then ordningh ſom Hendrich Brantt medgifuin ähr, och tilſeije them alle ſamptligenn, att the ſkole holle ſigh wederrede med theres fulle wärior på huilken timme the bekomme budh af them, Och ſkole the lathe läſe för Adelen och Krigzfolckett the breff, ſom H. F. N:de hafwer lathett ſchriffue them till.

Till thett Fempte. Huar Ryszenn någett fiendtligitt will begynne och the bekomme af Jören Boijie, Matz Larszon och Arfued Horn budh, då skole the opmane alt thet folck ther i Findland är, både Ryttere och Knichter, Borgere och bönder, och strax ryckie med them till Wiborgh, Och skole the lathe gifue Rytterne och Knichterne som nu strax med Jören Boijie, Matz Larszonn och Arfued Horn drage fortt, af hielpe Penningerne ther i Findland tuå Månaders soldh för än the drage fortt, N. Otto Dalr på huar Ryttere och tre dalr på huar Knichtt, och sedan skole the holle sigh kosth sielfue, Men Borgerne och Bönderne skole tage en Månad eller tuå Profuiant med sigh, Men the andre Ryttere och Knichter, som icke nu drage strax fortt, them skole the inge Peninger gifue, för än thet omtränger att the skole ryckie fortt.

Till thet Siette. Skole the see till, att the kunne bekomme så myckit Kläde, att the kunne kläde tuå Fennikor Knichter, som Jören Boijie, Matz Larszon och Arffued Horn blifue före ått fölgachtige, så att the blifue wäll med Kläder och werior stofferede.

Till thet Siuende. Huar så åhr, att the förnimme, att ryszen will tage något före emott Narfwen, då skole the göre deres flijt, att the kunne komma Samuell Nilszonn till vndsättningh. ut supra.

363. Till Jören Boijie, Matz Larszonn och Arffuid Horn förmälendes om Kundskaper ifrån Ryszenn. Aff Stockholm denn 12 Decembris åhr 1604.

Riksregistr. fol. 381.

Karl med Gudz nåde etc. Wår gunst och nådige willie medh Gudh tilförende. Wij wele eder icke förholle trogne Männ, att wij haffue fått tidender ifrå Arffwed Tönneszonn, att Grentze bönderne sprenge vtt kundskaper, lijke såsom Ryszen skulle hafue något i sinnett

emott osz. Och endoch wij lathe thet bliffue i sitt werde, santt eller osantt. Så åhr han dochlikuäl icke till troende, Och serdeles effter Arfuedh Erichszonn så hafuer försummett tidhen och lyckan och fört wårt folck på Fleiskbencken, att han derföre deste mhere skal ware benägenn att söckie sin fårdeell, när han seer tilfällett. Så ändoch wij wäll kunne tenckie, at huar Ryszen någett fiendtligit emott osz wele företage emott then ewige oprättade freden, så skal thet snarere gälle på Narffwen än Wiborgh, Men ther ware nu om huru thett kann, Så hafue wij dochlikuäll med wårtt elschelige Rikes Rådh som her tilstädes äre för gått anseedt, att man på thenne sidhen någett motte röre sigh. Huarföre åhr wår willie och befalningh, att i med Trijhundrade hester aff the beste Ryttere ther i Findland äre, ther ibland och skole ware Adelen och theres Rostztiensth, sampt med twå Fenniker Knichter skole begiffue eder till Wiborgh och ther förtöffue, till desz man fhår see, huad Ryszen will tage sigh före, Och skole i sende budh till vnge Lindwed Claeszonn, att han och med knape rytterne kommer tijtt till eder, Såsom och lathe tilseijie the Knichter, som ther nästh omkring Wiborgh äre, att the med theres fulle werior drage tijtt in i Wiborgh. Doch skole i giffue före, att samme krigzfolck icke är för annen orsaack skuld tijtt kallett, än till att achte på eder som Sendebuden äre, Och skole i så lage eder saker, att i ändeligen äre vdj Wiborgh allersidsth till Helge Tre Konunge tidh, J medler tidh skole Axell Kurck och Hendrich Brandtt munstre thett andre folcket både Ryttere och Knichter, Såsom och effter then ordning, som Hendrich Brandt med sigh hafuer, schriffue Borgere och Bönder i Fennicketaall och tilseijie them alle samptligen, att the med theres fulle wapn och werior skole holle sigh wederrede, opå huad stund them tilsagdt warder, effter som wij och sielfue både Adel, Ryttere och Knichter ther om

tilschriffuit haffue. Och skole i, ther i förnimme att Ryszen will tage sigh någett före, strax skriffue Axell Kurck och Hendrich Brantt till, att the komme eder med folckett till vndsettningh. Ther och så är, att opå thenne sidhe ingen fhare hafuer, Vthan Ryszerne tage något före emott Narffuen som troligere är, så frampt han hafuer någett fiendtligit i sinnet, Då moste i see till, att i kunne komme dem som opå Narfwen äre till vndsättningh, Huarföre i och altidh skole hafue edert budh vthöffuer till Narfuen och förnimme, huru ther tilstår, Och effter Storfursten vthi sin sidste schriffuelse till osz begärer deres nampn till att wette, som wij till Sendebudh bruke wele, och wij nu hafue schriffuitt honom swar, att wij wele bruke eder ther till, sampt med Arfwed Tönneszonn, och strax sende eder till Wiborgh, efter som i af medfölliande Copia hafuer till att see, huad som wij hafue schrifuit honom till, Derföre så skole i så snart i komme till Wiborgh schrifue Stotthollaren på Nötheborgh till, widh thett sätt wij eder her med tilsende, och lathe honom wette att i äre förhanden, Och begäre att han will lathe eder wette huadh med hans Storfurstes Sendebud lider och när the äre förwentendes, och ther hosz gifue honom tilkenne, att i hafue i befalningh att i förbide dem ther i Wiborgh in till Påska, Och huad swar som i ther opå bekomme, såsom och huad kundskaper ifrån Ryszen höres, ther om skole i altid schrifue osz till, Her om måge i beställe som trogne Swenske Männ ägner och bör och i kunne stå för Gudh, osz och menige Swerigis Rikis Stender till swars. Gudh eder befallandes. Datum ut supra.

Noch en Zedel i samma Breff.

Widare ähr wår willie, att i nu i förstonne tage med eder, när i drage in i Wiborgh, the Ryttere och Knichter som thette medfölliande Register vttwiser, Och skole i strax lathe gifwe dem som eder fölgachtige blifue huar tuå Månaders Soldh, Nemligen Otto daler på hesten och

Tre daler huar Knichtt, Doch vndantagendes adelen, huilke elliesth äre plichtige vthi sådan lägenheett att lathe sigh bruke och förswаre Rikett och sigh sielfue, Men thet andre krigzfolket skole i inge Penninger giffue, för än så behoff göres kann, att the skole ryckie op, och då skole the bekomme som the andre. The knichter som vdj Nyslotz lhän äre, the skole en part drage in opå Nyslott och en part liggie i landwern, och när man behöffuer them, kan man och kalle dem tijtt ihn. Datum ut in literis.

Desse effter:ne Ryttere och Knichter skole Jören Boijie, Matz Larszonn och Arffwedh Horn hafue med sigh, när the drage in opå Wiborgh.

Wiborgz lähn.

Vnge Lindwed Claeszon 150.

Borgo lähn.

Morthen Claeszonn 120. Peder Mattszonn 435.

Tawastehus lähn.

Jesper Matszonn 120. Tawaste Knichtar 462.

Item Adelen med theres Rosztienesth.

1605.

364. Fulmacht för Tönie Jörenson, Jöns Nilson, Hindrik Hindersson och Sigfred Sigfredson att ransake vthi Finland, huru månge Ödes hemmen der finnes. Af Stockholm den 3 Januarij 1605.[1]

Riksregistraturen för år 1605 Pars I fol. v. 1.

Wij Karl etc. Giöre wetterligit, at efter Fougterne vthi Finland före in vthi deres Räkenskaper monge Ödes-

[1]) Samma dag utfärdades en alldeles likalydande „Fulmacht för Mester Daniel och Jöns Pedersson at ransake, huru monge Ödes hemmen som finnes rett

hemman, så att oss fast omöijeligit synes, att så monge Hemen skole finnes ödhe, som de schrifue, ehuad förseglede Lengder som af Presterskapet therupå kunne ware gifne, ty wij hafue och på denne sidhe förnummit, att Presterne hafue gifuit deres beuis opå een hoop Ödeshemmen, som doch lickuäl hafue warit beholdne, när therom är ransaket wordet. Huarföre hafue wij vthi Fulmacht och befalning gifuidt denne wår tro tienere oss elskelige Edle och Wälbördige Tönie Jörenson till Högzgårdh, Jöns Nilson till Jdingstadh och Sigfred Sigfredson, att the skole drage till Finlandh och ransake by ifrå By, huru monghe som ther finnes ret ödhe, och huru monge som äre beholdne och om the hemmen, som schrifues för Ödhe, icke warde af andre brukedhe och huem dem bruke, eller och om icke andre hafue sueckligen draghit them vnder sigh.

Deslikest så skole the och ransake, huru monge Ryttere och Knichter som där i Finland äre, som Hemmen hafue. Såsom och huru monge förlänte Gårder, som ther finnes, och huem them hafue och huad bref och beuis, som the derupå hafue, och huad såsom är rett Öödhe och gifwe frijheet der opå, efter som Hemmenen äre till, att oprette igen, och det allesammens granneligen opteckne och sedhen wete oss beskedh derom tilbake igen. Befale fördenskul Vndersåterne vthi för:te Finlandh, at the giöre för:te wåre Tienere här om sanferdig berettelse och äre dem till det beste beforderlighe. Dermedh skeer thet i sigh rettwist är och oss till behagh lender. Actum ut supra.

Ödhe vthi öfre Sategundenn", utom att början lyder sålunda: „Giöre wetterligit, att efther then, som Fougte hafuer warit här till vthi Öfresategunden, hafuer fört vthi sin Räkenskap till Ödhe vthi samme befalning öfuer Treehundrede Hemen, Och oss synes icke wäl möijeligit wara, at så monge ther i befalningen skole kunne finnas ödhe, ehuad förseglede Lengder" etc. Riksreg. Pars I fol v. 2.

365. Fulmacht för Mester Daniel och Jöns Pederson, at de skole lathe komme fram, ehuad som behöfues will till den befestningen, som wedh Vla opsetties skall. Af Stockholm then 3 Januarij Åhr etc. 1605.

Riksregistr. Pars I fol. 3.

Wij Carl etc. Giöre weterligit, at efter det wårt Kall och Embete kräfuer, at wij såsom een regerende Herre wårt kähre Fädernes landz och Cronones förbetring och tilwext altidh sökie och fördre skole, Så aldenstundh mongestedes vthi Norlanden och serdeles wedh Vla, då funnes lägenheet bådhe till att fundere een Stadh och byggie een befestning. Huarförre hafue wij vthi Fulmacht och befalning gifuit thenne wåre troo Tienere, Mester Daniell och Jönis Pederssonn, at dhe skole draghe ther häden och drifue på, at Bielker och annet, som till samme befestningz bygning behöfues, motte nu i winter blifue framkiördh efther then Ordning, som them medhgifuin är. The skole och sökie allestedes der omkringh, om the kunne finne någor Kalckeberg. Men Stadhen skall blifue på then ort, ther som then Nye kyrcken nu bygdh är. Och skole the tilseije them, som ther wille byggie och boo, at the skole niuthe Stadz lagh och Priuilegier. Såsom och beholle vnder Stadhen then Bondeby, som ther när ligger. Deslikest och det Laxefång, som Cronen ther i Elfuen pläger hafue. Befale fördenskull wåre Fougte sampt Vndersoterne ther sammestedes, at the rette sig efter, huad för:te wår tienere them tilseijendes warder, och ähre honom vthi alle motte beforderlige. Datum ut supra.

366. Till Hindrick Brandt at han tilseijer Axell Kurck, at han begifuer sigh hijt, och allene besteller om

Krigzfolcket sampt med Jöns Nilsson. Af Stockholm then 15 Januarij åhr 1605.

Riksregistr. Pars I fol. v. 5.

Karl etc. Wår gunst och nådige willie tilförrende. Efter det Hindrick Brandt wij förnimme, at Axell Kurck är inted ret farin i kläderne, vthen lathit falle några selsamme ordh och haft andre handlinger mere förhender. Derföre så wele wij inted, att han skall ware vthöfuer till att munstre Folcket, vthen i skole sampt med Jöns Nilsson der om bestelle, sampt huad annet som tilförrende eder sampt Axell Kurck hafuer warit opå lacht och eder Fulmacht vthwiser, Såsom och blifue de Ryttere till Wiborg följgachtige, som dijt med Sendebuden äre förordnede, och skole tilseije honom, at han skall begifue sigh hijt till oss, efter som wij och honom der om tilschrifuit hafue, och skole i så oförmercht hafue acht opå honom, att han icke rymmer sin kordz åtf Rydzlandh, Det i så bestelle wele. Gudh befallendes. Actum vt supra.

Sedell i samme breff.

Widare är wår willie och befalning, at ther Jören Boije och Matz Larsson äre alrede sin kors dragne till Wiborg, så skole i lathe dem blifue där och vthi deres nampn schrifue Ståtholleren på Nöteborg wed det set, som tilförrende är befalet, och skolen i allestedes vtspride, at Jören Boije, Matz Larsson, Arfued Horn och Arfued Tönneson äre förordnede till Sendebudh af oss, och ther någen af dem blifuer Siuck, så skole andre af samme och Bro (sic!) like godhe förördnes i deres stadh, så at Rysserne måge få det wete. Actum ut supra.

367. *Fulmacht för M. Daniel och Jöns Pedersson att vttaga af Lapperne i Chim Lapmark huar Tii-*

jonde Reen. Af Stokholm then 24 Januarij åhr 1605.

Riksregistr. Pars I fol. v. 13.

Wij Carl etc. Giöre weterligit att wij hafue vthi Fulmacht och befalning gifuitt denne wåre trogne tienere Mester Daniel och Jöns Pedersson, att the skole och med thett samme, the nu drage ått Finland och Österbotnen, begifue sigh op i Chimis Lapmark Och efter then Ordning, som wij tilförende giort hafue, tage vthaf Lapperne huar Tiijonde Reen af them, som i åhr tilaflede äre, och seden tage eet hundrede ifrå Törne Lapmarken ther till och oprette vthi Kim Lappemark, så wäl som vthi the andre Lapmarker skedt är, een Renhiordh och tilsettie een wiss Lapp, som them i antwardning hafuer och achter, efter Fougten thette åhr sådent inthet hafuer efterkommet. The skole och vthi the andre Lapmarker i lijke motte vttagha huar Tiijonde Reen af alstred, som i åhr fallen är, och them till Cronones hiorde setie och förordne lapper, som them i antwardning och acht hafue. Och skole the tilseije Lappe Fougterne, att the huart åhr strax om hösten Bartholomei eller Michaelis tidh samme tijende Reen af Lappen opbäre skole. The skole och ransake huru monge Reener huar lappe hafuer både gamble och Vnge, Oxer och Wägor, och ther opå taghe wiss beskedh och tilseije Fougterne, när the göre theres räkenskap, att the skole hafue huart åhr opå samme Reener wisse förseglede Lengder med sigh. Desslikes så skole the och förhindre Ryssen, att han icke får trengie sigh så in vthi Kim Lapmarken, som alt förmycket här till skedt är, och ingelunde tilstedie honom att tage skatt vthi Manselki, Kittekij och Kole Jerfwij, vthen tilseije Lapperne wed straff, att the skole göre theres rettigheet till oss och Swerigis Crono och ingen anner, och när thett bestelt är, skole the tilseije Fougten Gabriel Tommesson att han begifuer sigh hijt och giör rede och rä-

kenskap. Der huar i sin stad weet sigh efterrette. Actum ut supra.

368. *Fulmacht för Hindrich Person att drage till Lappemarken att vttage huar 10 Reen. Af Stocholm then 29 Januarij, åhr etc. 1605.*

Riksregistr. Pars II fol. v. 19.

Wij Karl etc. Göre witterligitt att wij hafwe vttskickett denne wår tienere Hindrich Person och honom i fulmachtt och befalningh gifwitt att drage vthi alle Lappemarker i hele Norlanden och vpschrifwe och granneligen anteckna, huru många Reener huar Lap för sig hafuer, begynnandes vthi Kijme Lappemark och sedan alt hijdt ådt Lappemarcken igen, han skall och medh dett samme vttage den tijende Renkalf, som oss af Lapperne tilkommer och hafue bör, och tilseije Fougderne att samme 10 kalf skall her efther altijdh vttages om hösten, Och om Johannis tijdh skole Fougderne komme hijdt och giöre Rekenskap derföre, så well som för ahnnen deres opbördh, och icke om Michaelis som här till skedt ähr, Vthan då skole the ware hemme och opbäre tiijende kalfwar; Vthi Tornöö Lappemark skall för:de Hindrich Person tage Ett hundrede Rener och settie widh Vla tresk, att der och kan holles een Renhiordh, och der till skall han settie tuå gode Lapper, som dem achta och holle i godh beeth och wårdt der widh Vla, Szedan skall han komme hijdt och göre oss wiss beskedt på huadh han vttrettet hafwer. Befale för den skull Lappe Fougderne att de sig her efter rette och låthe honom fordenskap bekomme. Der medh sker wår willie. ut supra.

Borgå den 29 Januari.

369. *Borgå stads wittnesbref om den tull, som om sommaren 1604 derstädes är fallen.*

Efter originalet bland „acta historica" uti Senats arkivet.

För alle Edle welborne Herrer samptt Erlige welbördige Kammarerar och Hans Konungzlige Nådz welbetrodde men, Såm dette wårdt öpne breff hender att före kunne, Bekenne wij oss H. K. N.-troplichtige och wnderdånige wndersåtter Bårgmestare och Råd samptt menige menn wthi Bårgo, att Effter dett wår N. H. och wtkoradt Konung wttskicke[de] Erlig och förståndig Peer Nilson H. K. N. Enspennere hafwer warit her wdj Bårgo och effter H. K. N. Befalning och fwlmacht wpfordrat så well her såm annorstädes wtt med Siö Sidån dhe, såm tolners wpbörd hafft haffwer hendher emillen, och effter denne Breffwissare wår medhbårgare Benempd Enwald Froböss icke någon opbörd tilförne hafwer haft aff Tålner, för Enn welbördig Jöns Nilsson opå H. K. N. Behag och wilie haffwer honom fwlmacht giffwin till att haffua gran upsyn opå Tållens Jnkumst, haffwer han aff oss Begäradt eth witnesbörd, huad för Seglass eller fremmande ij denna förlidna Sommar her haffwer warit, der han nogon opbörd opå H. K. N. wägne haffuer wptagitt, dett wij honom för rättwijssone skull icke hafwa kunna förwägra. Så haffwer kåmmidt her 2 Hållender, såm mest sitt godz haffwe Såldt i Reffle, med några lester Saltt och Såldt dem her för tierw, Såm hans Reckenskap klarligen wttwisandes warder. Sädan haffwer kommidt hijtt Ett Tysk Skip fron Wijbårg effter några lester Tierw, såm Enn Bårgare Benempd Hindrich Bössman i Reffle hade her liggiandes. Hwad andre tilföringh anlangar haffwer wij hafft aff Reffliske Jnuonere, hwilche mene sigh wara Tåll frij, och Eliest wora Bårgere haffwer fört sitt godz til Reffle och Helsingfors och der Jnrijkes förhandlat sitt godz, att wij sådant medh honom wdj Sanning Betyge

och för höge öffwerheten bestå wille Trycke wij wår Stadzens Signett her nedan före. Datum Bårgo then 29 Januarij Åhr 1605.

(Stadens sigill.)

Stockholms slott den 31 Januari.

370. Dom öfver Hans Hansson till Monikkala.

Aftryckt ifrån original-conceptet ibland „Riksdags acta 1605“ på Kongl. Riksarkivet.

Wij effterskrifne Swerigis Rikis och Hofradh medh Krigsbefhelet sampt andre tilförordnedhe Assessores Göre wetherlighit, att åhr 1605 then 31 Januarij då wij för rette förordnedhe wore på Stockholms slott, då wart först ihn för oss och retten framhafdh Hans Hansson till Monikala, huilken [af] then Stormechtighe Höghborne Furste och Herre Her Carll, Swerigis Rikis vthkoredhe Konungh och Arffurste etc. alles wår nådigste Herre, igenom sin procurator eller hoffischall tiltaladh och ahnklaghat blef för ett förredherij, som han sigh företagit hafuer, der medh till at wele förrådhe sinn eginn och alles wår nådigste edhswornne Herre och vthkorade Konungh, högstb:te F. N:de Hertigh Karl etc. och sedhenn welett kommit wårt käre fäderneslandh på högste fördärf och obeståndh, huar sådhant nu i tidh icke hade vppenbart wordit. Huilket ährende wij för oss vptagit hafue, dett granneliglien och nogha ransakadh och effter flitigh ransakningh hafue wij befunnit, att han effter sin eginn friwillighe muntlighe och schriftlighe bekennellsse till samme förredherij åhr skyldigh vthi effter:ne Punchter. Der effter hann och sinn Sentens och Dom bekommit hafwer, Såsom här efter fölgier.

1. Haffuer Hans Hansson handledh emott sin Edh, den han sin rette Herre och alles wår vthkoradhe Konungh etc. war förbunden medh, och draghit itt förredhe-

lighit hierta emott H. F. N. som han sielf bekent hafuer. Derföre ähr han dömdh effter dett 6 Cap: vthi Konungh Erichs gårdzrätt att straffes som en Ehrelös och menedhigh egner och bör. Huilket Cap: så lydher. Skall hwar och en ware förplichtet holle K. M. then edh och förplichtelse, som huar och en H. K. M:t lofwadt och sworit hafuer, then troligen efterkomme, H. K. M:z gagn, beste och welferdh troligen fordre, skadhe och nachdell vthi tidh förekomme, warne och af yterste macht afwerie, then ther emott warder befunnin, Straffes som en Ehrelös [och] menedhigh egner och bör.

2. Hafuer han handlatt och conspireret medh H. F. N:ds vppenbara fiender Posserne, som ähre Riksens och H. F. N. förredhere, och medh dem ett giort vthi deres Rådh och ahnslagh, först vthi Åbo, Sedhen her i Stockholm och till thet tredhie vthi Calmar. Derföre ähr han dömbder efter den 11, 12, 13 Articl: vthi Konungh Erichs Gårdzrett att strafues som en förredhere. Huilke lydhe altså:

Först det 11 Cap: vthi gårdz retten. Hwilken som anten medh hemlige stemplingher och prachtiker, oppenbara ordh eller gerninger, rådh, dådh, förgift stempler eller bruker emott sin Herre och Konungh, och thet vppenbart wardher och medh godhe witne öfuerbetyghes, endoch han hadhe allenast sådhant i sinnet och thet medh werket icke fulbordadhe, Straffes som en förrädhere.

12 Cap: Huilken som till H. K. M. fiender några bref eller budhskap förskicker eller medh något tecken, ordh eller gerninger, thet ware sigh medh vmgenghe eller eliest någhon gemenskap medh them hafuer vthan H. K. M:z och the Befalningsmäns af H. K. M. ähre tilförordnadhe wetskap och willie, straffes till lifuet.

13 Cap. Huar och någhon förnumme, som sådhant bedrifue, eller förfara kunde om några andre prachtiker och Stemplinger som H. K. M. kundhe wara emott och

vnder öghonen . vthi huadh motto thet helst wara kundhe eller och eliest någhon oährligh handhel wiste medh någhon och icke thet vppenbarar, han skall like höght straffes medh then andre som ähr till sådhanna gerningh san bane.

3. Hafuer han fallit ifrån Riksens afhandlinger och enhelleleighe beslut, som han sielf samtycht och förségladh hafuer, och ähr fördenskuldh efter samme beslutz ihnhåldh dömbder till Riksens oppenbare förredhere.

4. Hafuer han beskylt sin retta Herre och öfuerhet att icke hafua hollit ordh, lyfte eller tilseijelse, derföre dömbder efter thet 9 Cap: i Konungs balken ifrån lifuet. Der så står: Huar som talar å Konungh eller hans rådh een eller flere thet å hedher eller ähre theres gåår och kan thet eij fultyghe, witne så Sex godha men, som thet hördhe, wardhe halshuggen.

5. Hafuer han styrkt krigsfolket att wara owillight emott deres rätte Herre och öfuerhet till att förswara och beskydda fädherneslandhet, och i så måtto hollit medh riksens fiender emott sin rette Edsworne Herre. Derföre dömbder efter thet 8 Cap: i Höghmåla [balken att] straffes till lif, jordh och godz. Der så förmäles: Huar som reeser häär emott Konungh eller landhzens Herre eller försååtť gör, att han will honom fångha eller dräpa eller will göra några woldzgerningh eller orett medh brefuom, rådhom, gerningom eller hielp, tå äghar han miste Jordh, godz och lif sitt, om han fången warder medh vppenbara gerningh.

6. Hafuer han beskylt vndersåtherne vthi the twå landzendar Westergödtlandh och Smålandh, att de skulle holle och bij plichte medh Riksens fiender emott dett de deres rette öfuerhet på åthskillige tidher lofuadt och tilsaght hafwe, och doch ingen vthi landzendarne welet nampn gifue eller öfuertyghe. Derföre ähr han dömbder till Tortur och pinligh förhör efter thet 41 Cap. i Tingh-

måla [balken], der så står: Konungh ägher all måll och sanningh vthleta.

7. Hafuer han wetat af de förräderes bådhe Possernes ahnslagh och vpsäått och serdheles när de wille rymme nu i Calmarne. Aftonen tilförende, för en de droghe sin koss, hafuer han warit hoss dem, rådhslagit och prachticeret medh dem ifrånn det klåckan war widh 5 om aftonen inn till 11 om natten, det han förteghat hafuer och ingom vppenbarat. Derföre ähr han dömbdh efter thet 5 Cap. vthi Krigs Art: att stå itt förredhere straf. Der så förmäles. Huar någhon förnimmer att en eller flere hadhe i sinnet något vpror eller mytherij, förredherij eller andre stycker, ehuru the kunne nempnes eller bedrifues, då skall then thet förnimmer widh sin hals tilgörandhe gifue H. F. N. eller, om H. F. N. sielf icke tilstedhes ähr Krigzöfuersten, Rittmestaren, Höfuidhzmannen eller sin Leutenampt eller andre som befalningen hafue och tilstädhes ähre det tilkenne, på thet att sådant motte ware afstyrt och förekommit, huem annorlundhe gör och det förtigher, ware delachtigh af samme vproriske och förredeske handell och niute samme rett som andre huilke det i sinnet hadhe och han förredhelighen och suikeligen företaghet hadhe.

Till widhere Stadhfestelse hafue wij denne wår dom medh egne hender vnderskrifuit och förseglatt. Datum loco et tempore ut supra.

Stockholm den 4 Februari.

371. Fullmakt för Erik Hare att hafva befallningen öfver Tavastehus och dess län.

Aftryckt ur Åbo Tidningar för år 1794 N:o 27.

Wij Carll etc. Göre witterligit, att Wij haffue tilskickedt och tilbetrodt, som Wij och nu medh thette Wårtt öpne breff tilskicke och tilbetroo thenne Wår trotienere Erich Hare, at han befalningh utöffuer Tawesthuus

och dess lhänn haffue skall. Och skall han förplicktet wara att hielpe alle, bådhe fattighe och Rijke, högre och nidrige, till lagh rätt och rättwijså och i alle måttå så förestå sitt åmbetrodde kall, som han thet in för Gudh Alz:tigh, Oss och hwario Christen man tryggeligen will answare. Deslikes skall han åhrligen och allersenest åm Johannis göre in och udi wår och Cronones Räckninge Cammar een godh oförfalskadh klaar och beskedeligh Rekenskap för alle, så wäll wisse som owisse partzeler, som han både efter åhrlige Renttan och eljest huad han upbärandes, uthgiffuandes eller leffuererandes warder. Han skall och hafue granneligen inseende, att icke till dett ringeste något aff Cronones ägor och egendom warder förminskadt, uthan Cronones [rentte?] och ingield åhrligen förbättre uthan Cronones och undersåternes skade och affsaknett; och åm ther så finnes, at någre hafue slagit meere Jord under sigh än som the kunne brwke och ähre full settne upå, då skall [han] sedan [sódan?] Jordh uthfåå och byggie lathe till Cronones bäste, alldenstund lagh förmå, att ingen böör meere Jord under sigh slå, än han är fullsittin. Så skall han och i lijke måttå förbiude Bönderne, att the icke någre Skinwarur selie Köpmennerne, såsom är, Loghskin, Mårdrar, Swartte Räffuar, kårss Räffuar; Uthan fougten skall sådant opköpe till wårtt beste och bettale undersåterne redeligen widh wårtt straff och onåde tilgörendes, effter den ordningh Wij honom ther upå hafue gifua lathit. Och skall han samme Skin-Warur udi wårtt och Cronones Skin Cammar leffuerere lathe och åhrligen therföre redhe [och] Rekenskap göre. Så skall och icke heller Fougten effterlathet ware något att tage på sijn lööu till sigh, sijn Skrifuere eller tjenare, förän han först haffuer giordt Rekenskap för thet åhreth han hafuer warit fougte; åm han thet annars gör, recknas och achtas [han] för then, som sijn Herres klädhe och penningar, maat och Ööll opburidt, onytteli-

ghen förtärdt och brukedt, sijn Eedh och tienst icke troligen effterkommidt och sigh sielff för löner, ähn han haffuer gjordt tienst före. Ther medh Cammar-rådh och Cammarerere skole hafue itt flitigt inseende och then, som troligen tiener, hans saak hooss oss till thet beste befordre och effter giordh Rekenskap sijn lön owerligen bekomme lathe. The andre som skuldh och feell finnes hooss i tijdh gifue tilkenne, att Wij måge wethe tage oss till ware för sådane otrogne tienare och fåfänge brodhäthare, såsom för månge finnes, widh straff tilgörandes. Dågh skall honom icke flere Fougte karlar bestås, än Fougdten och Schrifuaren skole bådhe tillike sware til Rekenskapen och åm ther någåt feell finnes udi, ware lijke straff undergiffne. Befale förthenskuldh edher alle wore trogne undersåther, som uthi för:de lhän boendes äre, att I äre för:de Erich Hare hörighe och lydighe uthi altt thet han Edher till wårtt och Cronones gagn och beste biudandes och befalendes warder, i rättan tijd och uthan tredskå uthgörandes godwilligen all dhen deell I Oss och Cronan skyllige och plichtige äre. Han skall och i lijke måttå låthe förfärdige Hwssedt och komme dhett till magt igen. Så och låthe dher till göre wärcker och annat, huad ther till behöfues, effter then Ordningh wij honom hafue dher upå gifue låtidh. Dher I Dannemän och Cronones trogne undhersåther alle måge wethe Eder efterrätte. Aff Ståcholm dhen 4 Febr. år 1605.

372. Till Arfwed Tönneson, belangende the bref Storfurstens Post Hans Angler hafuer schrifuitt sin Storfurste till om alle kunskaper ifrå Åbo. Af Stockholm then 15 Martij Åhr 1605.

Riksregistr. Pars I fol. v. 33.

Carl etc. Wår gunst etc. Oss är eder schrifuelse tilhande kommen Arfwed Tönneson sampt thett bref, som Storfurstens Tolck Hans Angler hafuer ifrån Finland

skrifuitt tilbake igen till Storfursten [1]). Så wele wij eder ther på till Swar icke förholle, att ehuru wäl wij inthett twifle ther i Landzenden mången ärlig man finnes, som oss och Riket medh troheet meene. Så är dochlikuäl ingen twifuelsmål, att och ther brede wedh een hop förrädere äre, som holle på then andre siden och gierne sågo, att oss och them, som oss gott vnne, annorlunde än wäl ginge. Ty thett kan inthett anners ware än att thett förräderij, som nu både här och i Lifland är oppenbartt wordett, thett strecker sigh fuller till Finlandh medh, efter såsom och nu någorlunde åhr i dagzliuset kommet. Men ther om må nu wara huru thett kan, så hafue i giordt rett, att i hafue lathitt optage thett bref, som Storfurstens Post hafuer schrifwit, att thett icke är kommen fram. Och är wår wilie att i icke tilstedie någen Rysse att drage widere in i Landet än till Wiborg, tijt som Stapulen lagd är, efter man seer att the handlinger gå mest opå kunschaper. Wij hafue lathitt schrifue Tönie Jörenson till, att han skall ransake efter huilke som hafue taledt medh then Ryske Tolken, meden han thär i Åbo war, på thett man må komme vnder wedret och få fatt opå them, som honom sådene handlinger hafwe oppenbaret. Och begiehre wij att i och göre eder flijt, att i kunne få wete huilcke the äre. Dette wij eder till swar opå eder schrifuelse icke hafue welet förholle. Gudh befalendes. Actum ut supra.

373. Fulmachtt för Jsaach Beem att lathe bygge Befesthning i Österbotten, [Af Stockholm] åhr 1605 den 8 Aprilis.

Riksregistr. Pars II fol. v. 55.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att effter wårtt Kall och Embethe kräfuer att wij såsom een Regerende Herre

[1]) Uti skrifvelsen af samma dag till Tönne Jöransson heter det om denna sak: „vthi huilket bref han förmäler, att han vtaf någre Köpmän ther i Åbo

wårtt käre Fädernestandh och Cronones förbättringh och tillwext altijdh sökie och fordra skole, Szå all denn stundh nogerstädes vthi Norlanden fins sköne lägenheter, der man både befestninger och Städer, Rikett till försuar, fundere och opbyggie kan, hafue wij fördenskuld derheden förordnett oss Elskeligh wår tro tienere Erligh och Manhaftigh Jsach Beem, att han först skall besee den Befestningh Wohingakoskij, som wij nyss hafue begyntt att bygge, henne skall han medh waller runtt omkringh befeste, Och sökie på alle orther der omkringh efther kalckberg, att han kan fhå kalksten till att mure både Porth och ahnnett huadh der behöfues will, han skall och sökie efther leer och sandh att lathe slå tegell af. Desslikes skall han och opferdige den holmen, som kalles Vla befestningh, rifue bortt dett träwirckett där ähr och sedan befeste Befestningen medh wall runtt om hele holmen medh sine strickwerier, efther den Skapelsen wij honom medgifuitt hafue. Vthi lijke motto wele wij, att han skall fundere eenn Stadh tuertt ifrån befestningen in på faste landett, och skall han tillseije dem, som der wele byggie och boo, att the skole niuthe Stadz lagh och frij Privilegier, Szåsom och beholle vnder Staden den Bondeby som der nhär ligger samptt thett hele Näsett som ligger emellen liminge — och der. Och skall för:de wår tro tienere Isach Bem lathe hugge af samme Näss till Suidielandh och såå der förstt vthi; Szedan kan dett brukes till att göre åker och Engh af. Wij wele och nådigst vnne dem, som der boo wele, nogott af den Engh, som ligger till Limingeby [1]), efther som likligest kan deles demm emellen, såsom och thett Laxefiskie som Cronan i Elfuen widh Vla hafue pläger, Szå skall och Jsach Bem på andre siden om åhn tuertt emot Befestningen låthe see

---

hafuer förnummit, att the Finske skole ware oss mycket emot, och annet meer som inthett borde sådene fremmend Person oppenbares".

[1]) In margine tillägges med annan hand: „Silqwifwa Eng benemd".

lägenhetten, att man kan bygge Ladugården opå, och låthe rödie af Skogen och komme wirckie till ladegården fram. Befale fördenskulld etc.

Åbo den 25 April.

374. *Henrik Brand till Nils Chesnecopherus och sekreteraren Peder Nilsson om sina resor i Finland och sin utrustning; anhåller derjemte om deras förord i Anders Boijes och Axel Iwarssons sak samt beder dem wara sig behjelplige uti frieriet till Gödick Finckes dotter.*

Ifrån originalet i Gottlundska samlingen på Kejserl. Senatens arkiv.

Min Broderlig och wäluilligh Helssenn sampt Hwadh mhere Gåt iag kan och Förmå medh Gudh denn altzmechtig:te. Eder samptlige Käre Bröder och besynnerlige Tilförseendis gode wenner nu och altidh Tilförende. Såsom och förnimmer af hiertedh mine Käre Bröders lyckelige helsze af hiertedh mykit Gierne. Och tacker Eder samptlige för monge wälbewiste wälgerninger, mig giordtt och Beuist, Huilcke iag mine K: Bröder medh all kärlig och broderlig benegenhet will af hiertedt gierne igen förtiene och förskylle I hwadh måtto Jagh kann.

Mine Käre Bröder och i besynnerhet tilförlatelige gode wenner, Kann iag Eder samptlige wännligen Jcke förhålle, Thet iagh Begaf mig strax till wijbårg i wintras, så snart iagh Hanns Kong:e N:des min allernådig:te Herris och Konungz Skrifuelze bekom, Och der hafuer iag alt sedan töfwadt till Dymmell wekan, Och då begaf iag migh thedan tilbaka hijt till Åboo, Och hade achtedt mig till Swerigie Till H:s K: N:de, Och i medler tijdh kom Jörenn Claesonn, sampt Boo Ribbingh Jfrå högbe:te H:s K: N:de hijt förskickede, De der Fore om migh Eenn annen wäg till Wijborg, och Een annen kom iag, så wij finge inge Kundschap vtaf hwar andre. Men nu

hafuer iag bekommidt Högbe:te min allernådig:te herris och vtkårede Konungz sampt wälbe:te göde Herrirs och Commissariers skrifuelsze, Thet iag mu strax Oförtöfuidt Skall mig till them begifue till wijbårg sampt med Ryttere och Knechter, Såsom och all adelenn här i Landet skall och begifue sig tijt till dett beramede möte der widh Grentzen Emellan dette högloflige Swerigis Rike och Rydzen hålles skall, Der till the sig wäll med Rustninger, Hestar, Karler och tygh Skåle vtstoffera och Pryda, Så hafuer Jagh och Jcke theste mindre i stoor geldh för den Vtstofferningen Skuldh [mig] satt, der iag hafuer måtț köpa sedan iag kom här i landet både hestar och tygh för några hundrade daler, Så iag hafuer medh Gudz tilhielp migh så vtrustet Och stofferedt, som iag will hafue ähre vtaff, och bruka them denne högloflige Swerigis Crono och min allernådig:te Herre och Konungh till nytto och gagn med Gudz tilhielp i Frammtijdenn, Såsom och förmoder at iag schall så hafue mig tilreedt, som Een af them der för migh ähre.

Beder fördennskuldh mine K. Bröder Och tilförlathne gode wenner mykin wännligen at min saak hos H:s K. N:de oppå thet trooligeste Praesentere Och förklare wele.

Der Emot (Endoch mine K: Bröder hafue mykit mhere gått vtaf mig förtient) will iag (då Gudh will iagh kommer tijt till Swerigie) förähre hwardere Een wackar hofmans hest, thet mine K: Bröder wille inthet försmå, Beder tienstligen. Beder och mine K: Bröder mykin tiennstligen och wännligenn, at då min Swåger Anders Båije och Axell Jfuarsonn komma tijt till Swerigie, at i wille göre så wäll och ware them i bäste måtton behielpelig i theris rättmätige saak, så frampt the thet hafue, Som iag med Gudz tilhielp inthet anners tuifler, Hwad om andre åhr, Ty the på några åhr tilgörende hafue inthet annadt hafft här i Landet till at bestella, Vtan hafue druckit hwar andre till halfpart och heell,

hafuer thet waridt gåt öll eller ondt, så hafue the thet för lijka gått vptagidt.

Dette iag mine K: Bröder mykin tienstligen och wännligenn Jcke kunne förhålle, Och Befaler Eder samptlige och hwar i Synnerhet Gudh denn Altzmechtig:te till mykin lyckelig lifzsundhet och wälmåge altidh Helsenndis med min Broderlig och Kärlig Benegen tienstwilligheet, sampt med monge Lycksalige Dager och Nätter. Datum Åboo Stadh denn 25 Aprilis Åhr 1605.

min Käre broders trowilj-
lig: tijenere Så lenge
Jagh Lefuer

Heinrich Brandh.

beder tienstligen att ij wille hälse leutenanten (?) Kroger och hans Käre hustrw och tacke dem för muyckedh gått, iag will holle meig Erlig emott dem och de lijlle iag dem schuldig bleff, skall wäll blijfue betaltt.

gunstig broder och mine gode förforderer, Såm meigh nest gudh och ofuerheiten hafue hulped till muickedh gått, Så kunne ij och nest gudhz hielp hielpe meigh här till, Såm iagh wijll tijenstlig bede Eder om. när iagh drog ijfrån Wijebår ijgenom Tawest landh, Så war iagh hoss gödich fijncke och war mechtigh wäll kommen och will ijcke Slepe meigh ifrån seigh ij fem nechtter, iagh bleff och kär att hans käre dotter och honn att meigh. Så bade iagh axxell Kurck, att han wille tale gödich fijncke till på mine wegne, om de wore aff gudh for seijtt att han wille giffe meigh sein Dotter, Så hafuer axxell Kurck taled gödich fijencke till, Så hafuer gödich fijncke Swaredh när iagh får tale medh Jurgen booij Effter Jurgen booij åhr Junffrwens morbror, Så skall iagh få Swar och effter gödich fijncke nu icke får tale medh Jörgen booij och ijntted hafuer iag heller taltt medh honnom och gödich fincke will drage till Swerige, Så beder iag tienstlig mine käre bröder hworow (!) Eder teckes her om på

ded beste Sette, att ij på mine wegne ij alle underdånighett bee Hans Konunglig Nådh nådigeste will tale gödich fijncke till eller ij mine bröder och welgerningh män tale honnom till på Hans Konunglig Nådz wegne, Ded steller iagh till Edher, Såm ij alle måtte wätte mitt beste, och gödich finck drager för någere goss till Swerige, Såm axxell Kurck meig hafuer beretted; och för han will mijste Samma gossen åhn då de komme honnom medh rette till, Så will han giffue någere hunder wngerske gulden, Så latter man giffue honnom, han har nogh. Män när gudh will iagh kommer ij den gull hopen, iagh will full giffe min käre bröder mär Såm meig så muykedh gått hafue bewist. Jag Steller den Saken till gudh och edher beder tienstligen att ij wille schriffe meig Swar när ij få Swar och latte ingen wätte här aff. Der wätt ingen här aff vthan gödich och hans husfrw och Junffruen [och] axxell kurck.

E. t. Så lenge iag lefuer
Heinrich Brandh.

Utanskriften à tergo:

Stormechtige Högborne Furste Och Herre, Her Carll, Swerigis Rikes vtkårede Konung och Arffurste, Hertig till Sudermanneland, Närkie och Wermelandz, min allernådigste Herres och Konungz trogne Män, de Edle och wälbördige Doctor Nicolaus Hofcantzelerer Och Peder Nilsonn Secretere, mine gunstige *Brö*der Broderlig
Tillhande.

Stockholm i slutet af April.

375. *Hertig Karls frågepunkter till Arwid Eriksson och Axel Kurck.*

Efter original-konceptet bland „Riksdags acta“ uti Kongl. Riksarkivet.

F. N:de hertigh Carll

Lather tilfråge Ider Arfuid Erichson och Axell Kurck, om i wele bekenne saningen om thesse efterschrifne punch-

ter, så frampth i wele ware Medharfuinger medh Jesu Christo vthi thet Ewige lifuet och hans oskyldige blodz vtgjutelse skall ware skedt ider till Salighet.

1). Om i hafwe förnummit, sedhen H. F. N. tog widh Regementet, huilkett H. F. N. och af Konungen sielf hafwer waritt öfuerandtwardet och vthaf Riksens Rådh, som efther Konungen i Stockholm blefwe, sedhan han efter Cröningen vthdrog, på åthskillielige tider ther till bedhen wartt, Om H. F. N. medh ordh eller gerningar annedt hafwer handlet eller giordt, som them kan ware wetterligt, än thet som hafwer ländt till gudz ähre och pris, H. K. M:tt och thet som hele landett hafwer gagneligitt waritt och Konungens Edh och Swerigis beskrefne lagh likmätige.

2). Om the kunne bestå eller tänkie eller och bewisse, at någedt vthi Suderköpingz Besluth, emoth huilkitt the sig altidh oplagdt hafwe, skall ware handlet och giordt annet än thet som hafwer ländt till Gudz ähre, then Christelige Religion till Enighet och hafwer kommit öfwerens medh Konungens giordhe Edh och Försäkringh, Swerigis Beskrefne lagh och Konungh Göstafs (S. i hugkommelsse) Testamenthe och vprättede Arfföreningh.

3). Om the icke nogsampt ähre förmanthe bådhe medh budh och bref vthaf H. F. N. sielf, så och Riksens Rådh, för än the fölle ifrå för:te Besluth, at the skulle sigh medh Rigsens Stender på thenne sijdhe förene och icke gifwe orsak at någon owillie i landet sig fororsake motte.

4). Om the icke äre blefne förmanthe af H. F. N., att the skulle hafwe fördragh medh thet store och odrägelige Borgeläge, som almogen i Finland wore plågatt medh, och låthe sigh nöje medh then ordningh som Swerigis krigsfolk niuthe och hadhe, Och om the icke hafwe Rappet och Röfwet bådhe i åhr och tilförende af Crono-

nes Bönder och andre, som till theres bedref icke hafue samptyckie welet.

5). Om the icke ähre ofthe gånger tilskrefne, att the icke skulle lefrere Rydzen Kexholm igen, förr än som korskyssningen och annedt mer, som fridzfördragedt inneholder, warde fulbordet.

6). Om H. F. N. icke tilbudhit alle Christelige och lofflighe handlinger, förste gång H. F. N. drog till Finlandh, och the them vthsloge.

7). Om H. F. N. någonssin hafwer warit them emoth heller förnär antingen medh ordh eller gerninger och thet förskyllet, at the skolle angripe H. F. N:s heder och ähre, godhe Rychte och Nampn, som skedt ähr, och medh nogre theres åthskillielige bref kan bewisses, Om the icke hafwe trachtet H. F. N. efther lif, ähre, godz och ägendom.

8). Om H. F. N. icke troligen Rådde och förmanthe them i förledne åhr, then tidh the låge widh Gröneborg, att the skulle medh theres fiendtlige wäsende afstå.

9). Om H. F. N. icke, sedhen Konungen war dragen af Riket och thet ynkelige Blodhbadh widh Stegeborg och Linköping war öfwerstånden; [förmanade] att the skulle ändå besinne sigh och icke gifwe widere orsak till yttermere olycke.

10). Om the icke hafwe opäggiedt Konungen medh andre flere att medh krigsrustninger komme hit in i Rikit, efter som af theres bref ähr till att bewisse.

11). Om the icke hafwe förbundit sigh medh Euangelij och gudz ordz förfölliere, som är medh Lindorm Bonde och andre oppenbare papister.

12). Om H. F. N:d troligen icke låtidh warne them för theres ofärdh och förmanet them till inbördes sämie och endrechtighet med Gref Erich och hans medhföllie.

13). Om the icke ähre wållende till thet ynkelige Mordh, som the hadhe förhänder i Norebothn och flere-

städes, och all then oredhe och Blodzvtgiutelse, som här i Riket åhr opkommet.

14). Om the icke ähre wållande att Konungen haf-wer brutit sin Edh och thermedh ähr skildh ifrå landh och folck.

15). Om the icke hafwe haft i sinnedt medh Mord och Brandh falle i H. F. N. furstendöme och fiendtligen förföllie.

16). Om the icke i åhr hafwe warit tilstädes att intage Waxholmen och opbränne örlogs skepen och ett fiendtlig angrep göre här i Swerige.

17). Om the icke hafwe latidt byggie Skep, lodier och Båther till att förhindre och förderfwe H. F. N. och Swenske Män, som Konungen vthi sitt företagende icke wele ware hörige och lydige.

Huarföruthen må the gå till theres eigidt samweth och handling the hafue bedrifuit och när ytterligere ransakningh och Refst skall holles, warder då spordt, huru the hafue handlet medh Cronones vndersåther, thessRänthe och opbördh och swickligen op vnder sigh dragit Cronones Schattskyllige Jord, som klare bewis kunne framläggies.

Derföre efther sådantt är klart och oppenbart och hele landett wetterligitt, Begärer H. F. N. att wette antingen the sielfwe till thenne theres ofärdh hafwe gifwit orsak eller the wele skylle H. F. N. therföre eller någen annen, att the och then wele namngifwe.

Thette förmaner H. F. N. att the wele ehnnu oppenbarligen bekenne för them af presterskapedt och andre Ehrlige Män, som här tilstedes ähre, och sägia sielfwe saningen, såsom the wele ärfwe then ewiga Saligheten.

Stockholm den 2 Maj.

376. Arfwed Ericksons Sentens och Doom.

Ifrån originalet bland „Riksdags acta 1605". [1]).

Wij efter:ne Sweriges Rijkes Rådh och Ständer af Ridderskapet, Adhelen, Krigsbefälet, Borgerskapet och menige almoge, som nu på thenne lofflige Rijksdag försambledhe, till rättegongen deputeredhe och förordnedhe äre, Görom wetterligit, att Anno Christi 1605 den andre dagen uthi Mai månat, tå wij för rätta såtom på Stocholms Slott, kom in för sittande rätten uthi egen person Stoormechtige Högborne Förste och herre, her Carll Sweriges, Göthes och Wendes vthkoradhe Konnung och Arffurste, Hertig till Södermanneland, Närike och Wermeland etc. alles wår nådigeste herre och Konnung, och begäredhe nådheligen af oss samptligen, att wij rättwisan till befordring wille tage Arfwed Erichsons Saak till förhör, efter som wij förnimme skole af efterfölgiende Skääl, hwad hans handlinger och bedrifter äre, Doch icke huad som tilförende warit hafwer, hwilket H. K. M:tt icke will ihugkomme, medhen thet är tillgifwit och förlåthit, så myckit som wetterligit hafwer warit, Vthan huad som nu sedhan skeedt är, sedhan han sin Eedh och Obligation bådhe schriftlig och liflig giordt hafuer: Och när saken är ransaket och alle skäll och bewijs öfwerseedde, lathe ther öfwergå een rättwijs Sentens och doom, icke ahnseendes här uthinnan H: K: M:ttz höge person eller någenting för fruchtan görandes, uthan huad som sielfwe Rättwisan fordrar och kräfwer. Hwarföre bleef Arfwed Erichson in för rätten stelte och för ähn något mere till

---

[1]) Uti samma volym finnas äfven domarne öfver Hogenskild Bjelke och Krister Klasson, en hwar särskilt underskrifven och beseglad af riksens råd: Moritz Leijonhufwud, Magnus och Abraham Brahe, Jöran Eriksson, Lubert Kauer och Per Ryning; sedan följer alla öfriges, som sutto i rätten, underskrift och försegling blott en gång. Ifrån Finland hafva endast fullmäktige ifrån Åbo, Helsingfors och Raumo beseglat dessa domar.

saken giordt bleef, frågedhes honom till aff Procuratoren, om han någen uthaf oss kenner weld eller partijsk uthi saken, kunde han them efter Sweriges lag nampngifwe och wräke: han Swaredhe att han ingen af them i Retten sittie kenner weld, vthan alle godhe nog för sine domere, Sedhen wardt hans saak af Procuratoren på Högb:te Kon: M:ttz wegne introduceret, continueret och förehafd, alle skäl och skrifter opläsne uthi rätten, hwilket alltsammans bådhe Procuratorens på högb:te Kon: M:ttz wegne accusation och tiltal till Arfwed Erichson, Så och Arfwed Erichsons swar ther opå widlöftigt uthi acterne finnes beskeedh om. Samme saak wij uthi rätten granneligen och på thet fliteligeste hafwe öfwerwäget, ransaket och efter egen frijwillig bekennelse, såsom och nogsam skääl och öfwertygande befunnit, att Arfwed Erichson är brotzlig och skyldigh till thesse effter:ne Artikler, öfwer hwilke wij samptligen efter wårt ytterste samwete, bådhe efter Sweriges beschrefne lagh, Såsom och förgongne lofflige afhandlinger och besluut, som intet mindre ähn sielfwe lagen achtes och holles bör. Så och efter Krigsarticklerne och gårdz rätten een tilbörlig Sentenz och doom hafue gå låthit, efter som her efter fölgier.

Först hafuer Arfwed Erichson uthi sine otilbörlige smädheschrifter och breef, som han Hogenskild Bielke uthi fängelset tillschrifwit hafuer, uthan all försyyn skamligen, ochristeligen och ohöfligen fogat på H. K. M:tt een hoop osanfärdige beskyldninger, hwilke han aldrig nu och i ewigheet kan gott göre, och wij (Gudhi thess loff) aldeles wette wår nådigeste höge öfwerheet för allt sådant frij ware, med huilke beskyldninger han hafuer förklenet och förolempet H. K. M:ttz höge, Konglige, lofflige godhe nampn och rychte, thet honom särdeles hadhe bort förfächte och försware, huar han hadhe tänckt att wele efterkomme och med all rooheet fulborde den Obligation och Eedh han Hans Kong: M:tt gifwit och giordt hafwer.

Och endoch han förmeener att wele vndledhe sig ther ifrå och försware ther medh, att samme breef skole ware skrifne för ähn han obligationen och Eedhen giordt hadhe, Hwilket man förgillt icke kan optage, aldenstund han så wäl som flere Sweriges Rijkes inbyggiere är Sweriges lag vndergifwin, huilken med straff till lifwet förbiudher, att ingen skall tale olofligen eller något otilbörligit om Öfwerheten. Men oanseet att han ähn förmeente sig någerledhes ther med kunne skärskodhe och försware, Så befinnes dochlickwel fyre hans smädelige breef sedhen skrifne och dateredhe ähn som hans Obligation vthgifwen är, them han vthi ingen motto kan ursechte sig före, och intet hafwer ther emoot annet att förebäre, ähn att thet skulle wara förseet med dato, hwilket wij för ingen rättmätig endskyldan kunne gille. Ty om uthi ett breef eller tu wore med dateringen förseedt, så motte thett icke ware altijdh förseedt på hele fyre breef. Hwarföre medhan Arfwed inge widhere skäl hafwer ther emoot att förewände, som han sielf bekenner, hafwe wij inge medhel eller wäger funnit, med hwilke wij hafwe kunnet frije hans lijf, uthan efter Sweriges lagh thet 9 Cap: uthi Kon: Balken dömme och afsegie honom ifrå Lifwet; hwilket Capitel så lydher. Hwar som talar å Konnunge eller å Konnungs Rådhe, een eller flere, thet å thera hedher eller ähru går, witne så sex godhe män som thet hörde, warde halshuggen. Jthem efter Konnung Erichs then fiortondes Gårdzrätt uthi thet 7 och 8. Siunde lydher så: den som talar å Konunge, Hans Rådh eller näste tienere, som är Kökemestere, Kammer Juncker, Cantzelij förwanter och andre, som i Embethe betrodde äre hoos H. K. M:tt, thet som theras hedher och ähre ahnrörer, och kan thet eij bewisa, skall straffes som uthi Kon: Bal. förmäles 9 Cap. Ottonde Capitlet i Gårdzrätten lydher så: den som sig lather höra moot Kon: M:tt och the som H. K. M:ttz förwanter äre med spotske och försmädelige

ord, eller och ellies med någen försmädeligh onyttig mun på H. K. M:tt eller och the förb:te löpe lather och icke så wäl med ord som gärninger sigh tillbörligen emoot H. K. M:tt förholle, skall ther öfwer straffes efter som Sweriges lagh förmäler Kon: B: 9 Cap:

Till thet andre. är bewisligit, att han hafwer haft een heemligh Conspiration och stempling med H. K. M:ttz och Riksens argeste afsagde Fiende Konungen i Poland, der han doch högb:te wår allernådigeste herre och Konnung sampt sitt käre fädernesland med trooheet war förbunden och förplichtet, Först anno etc. 1602 uthi hemligheet skrifwit Konnungen i Polen till hedhen ifrå Stocholm med een köpman ben:d Torkild Lerens, och med samme köpman Anno etc. 1603 bekommit swar utaf Konnungen tilbaka med ett skriftligit mandat i samme breef innelagdt, hwilken Köpman han till een skänk gaf tiugu daler, som han sielf bewittner. Och endoch han föregifwer att sådane skrifwelse hafuer förnempeligest gått der uth på, att han sin Eedh hafwer begäret blifwe quitt och löös hoos Konungen, och Konnungen honom then uthi sin skrifwelse löösgifwit hafuer. Men så befinnes utaf omstendigheterne att thet Sanningen intet lijkmätigt är. Ty huar ther intet hadhe annet warit vthi skrifwit än sådant, då hadhe han wäl burit fram bådhe mandat och breef, och lathit thet komme i dagsliuset, thet han doch intet giordt hafwer, Såsom honom doch likwel hadhe bort, efter sin Eedh och förskrifwelse, oansedt huad ther hadhe stått uthi, så frampt han wille ware een Ehrlig man, vthan thet uthi Räfle den tijdh han drog vth på toget opbrende sampt mandatet, som folgde medh brefwet, med thesse ord som han berätter: Så frampt thette finnes efter migh, blifwer thet migh uthydt till thet wärste. Hwar utaf föllier att intet thet som något dugse war hafuer uthi samme breef warit förfatat, uthan mere thet som wår allernådigeste Konnung och herre sampt Fädernes

Rijket kunde ware skadheligit och förderfweligit, Såsom Arfwedz taal och berättelse thet eendeels medgifwer om een puncht, som uthi samme breef skulle hafue stådt, nempeligen att Konnungen med Arfwedz tienist uthi Påland är intet belåthen, uthan mere tienligh huar han wille tiene honom, der han är, nempligen i Swerige.

Dette altsammans Corresponderer och samfeller sig med then zedell, som Cotcowitz honom tillskrifwit hafuer lydhendes: Efter Konnungen och Pålendske Cronen icke wette ähnnu förwisse, huad de skola försee sig till Arfwedh, derföre skulle han förklare sig ther opå, Ty tijdhen löper sin koos, Der utaf Följier att han innan een wiss tijdh med sin skrifwelse hafwer försäkrat Konnungen i Påland, att komme något obestånd tillwäge, Såsom till äwentyrs wed Wittensten med thet nedherlagh, ther skedde, efter folgt är, huilket alle omstendigheterne på then tijdh på ett sätt eller annet nogsambligenn gifwe tillkenne, Särdeles att Arfwed icke hafuer satt folket uthi ordning, som thet sig borde, Endoch han ther till förmant bleef utaf meste parten af befälet. Och för ähn thette nedherlag skedde, hadhe han sig thet förbehollit hoos wår allernådig:te herre och Konnung med thet breef han skreef H. K. M:tt till, såledhes ibland allt annet lydhendes; att huar något nedherlag hende, begäredhe han att H. K. M:tt förthenskuld icke wille fatte någen ogunst eller onådhe til honom. Och hwar han inge stemplinger med Konnungen i Påland haft hafuer, vthan medh rättsinnig trooheet meent wår allernådige Konnung och herre (som han säger), då hadhe han icke heller haft thet tillförseende eller tillförtroende till Konnungen, att hans förskrift skulle gelle hoos honom, then han skreef Fröken Anne till, på Torkild Lorens wägne, som förde honom breefwet tillhanda ifrå Konnungen, att han hoos honom motte blifwe hulpen till någen lägenheet att hafue ett stycke brödh. Men efter han annorledhes wiste, derföre

hadhe han intet twifwelsmål, åhn att hans förskrift in skulle wisserligen skaffe frucht hoos Konnungen.

För thetta altsammans, som offentligen med skäl bewist är, kan Arfwed Erichson sig med kraftig och laglig refutation och wederlegning icke vndledhe och befrije. Hwarföre och wij med inge skääl wette eller kunne honom till lifwet entskyllige, uthan efter alle loffige föregongne affhandlinger och besluut, Såsom och efter Konnung Erichs Gårdzrätt uthi thet 6, 11, 12 och 13 Capit: segie honom ifrå lifwet, att stå thet straff, som ther uthinnan förmält warder. Det siette Cap: lydher så: Skall huar och een etc. [se widare i N:o 370 sid. 173]. Thet Ellofte lydher så: Hwilken som anten etc. [Se N:o 370 sid. 173]. Thet Tolfte: Hwilken som till etc. [se N:o 370 sid. 173). Thet trettonde: Hwar och någen förnumme etc. . [se N:o 370 sid. 173] gärning san bane, efter såsom saken är till. Jthem efter Konnung Johans Gårdzrätt uthi 5 Capit: Hwilken som med prachtiker, stemplinger, förräderij och andre orättrådige handlinger, antingen med gerninger, Rådh, Dådh oppenbar warder och med god witne warder öfwertygat, endoch han allenest thet hadhe i sinnet och med werket icke fulbordat hafwer, straffes som een förrädhere. Ithem Krigsarticklerne i thet 21 Cap. Så skall och Jngen hafue något heemligit taal med Fienderne eller andre misstänckte personer, vthan han gifwer sin Rittmestere, Höfwidzman eller Leutenampt där om tilkenne, wed lif straff. Och endoch någre Argumenta och bewijs kunne finnes, som äre verisimilia och synes någen grund vtaf the förra hafwe med sig, att Arfwed skulle hafue haft wetskap om Henrich Lifs förädherij, efter som hans tiennerес Erich Johansons berättelse warit hafwer, Sammeledhes att han skulle hafue styrckt Oplandz Rytterne, att the icke skulle stå emoot Konnungen i Poland, som Erich Hanson oplandz fendriken bekenner, Men efter Arfwed

nekar ther till, lather man thet blifwe och ware i sitt wärde.

377. *Till Tönne Jörenson. att igenkalla Arfuedh Erichsons förlänthe Godtz, Af Stocholm then 6 Maij, Åhr etc. 1605.*

Riksregistr. Pars II fol. 73.

Wår gunst etc. Dett ähr wår willie och befalningh Tönne Jörenson, att i så snartt dette wårtt bref eder tilhanda kommer, kännes igen vnder Cronon all Arfuedh Erichsons förläningh, som han af oss haftt hafuer, och seden skole i af den Renthen der af går åhrligen, så lenge oss Elskelige Edle och Welbördigh Niels Bielke lather sigh bruke för Ståtthållere opå Räfle Slott, lathe lefrere honom af samme Renthe Tutusendh Dal:r, Men Borgo Lhän och Rassborgh wele wij att i inthett skole widröre eller opbäre af vttlagorne, de skole liggie med all theres Rettigheter vnder Räfle Slott, Men wij befale att i med alfuar hålle Fougderne der i Lhänett [till,] att the widh högste onåde lathe förfärdige [de] Sågequarner der ärhe, att the kunne hålle bräder till bygningh i Räfle. Retter eder här effter.

Zedell.

Effter dette bref wartt daterett Tönne Jörenson, så hafue wij förändrett wår miningh i den staden Niels Bielkie skulle hafue af Renthen tutusendh Dl:r, hafue wij förordnatt honom af oförlänthe Kyrckietijende der af landett Etttusendh T:nr. J skole för den skuldh lathe honom samme Spanmåll bekomme och icke af Renthen, som i brefuett står. Datum ut in literis.

Stockholm i Maj.

378. Axel Kurck beder Svante och Nils Bjelke fälla förbön för sig hos konungen.

Det egenhändiga originalet bland „Riksdags acta 1605“ på Kongl. Riksarkivet.

Käre bröder Suanthe och nils bielke iagh önskar edher altt gott och beder edher för gudh skuldh och för en christeligh kärligh, att i medh flera ärlige men ville nu sto bi och bidie h. f. n. att h. f. n. för gudh skuldh ville taga os fatige men till noder. medh vortt liff är ingen tientt. iagh po min person [vill] vara h. f. n. vnderdonigh tienare so lenge iagh leffuer. k. bröder och frender vnttfallen migh inthett nu vtan medh flera aff adelen vara på vortt besta iagh hoppes till gudh iagh vill inthett vicka ifron edher vthan i döden sto hos edher der iagh fatigh man nu motte bliua förskonatt. iagh beder edher nu godhe väner alle sammen för güdh skuldh att i nu i min nödh hielpe migh, gudh i hemmelen han varder eder visserligh lönandes och iagh medh min tienst i huadh motto iagh kan vara eder till vilie och iagh tijufflar inthett att i som christne men här vthi höre min bön gudh alzmectigh befaller iagh edher käre bröder

arm och elendigh fonge
Axell
Korck.

Stockholm den 15 Maj.

379. Christer Claesons Sententia och Doom.

Ifrån originalet bland „Riksdags acta 1605.“

Wij efter:ne Sweriges Rijkes Rådh och Ständer aff Ridderskapet, adhelen, Krigsbefälet, Borgerskapet och menige almoge, som på thenne Rijkzdagh försambledhe och till Rättegongen deputeredhe äre, Göre wetterligit att wij åhr 1605 den femtonde dagen uthi Mai månat hafwe

tagit vthi noga och flitig ransakning Christiern Claesons saak, som Konnung: M:tt wår allernådigeste herre och Konnung hafwer inför rätte stelle låtit och sielf uthi egen person honom anklaget, der hoos nådeligen begärendes, att wij wele öfwer honom lathe gå een Rättwijs Sentents och doom efter hans egne gärninger och bedrifter. Och ähndoch thet uthi betänckiande hos oss samptligen warit hafwer, att för:de Christiern sielf tolfte skulle purgere sigh med Eedh, för thet som honom på betyget och tillagdt är: Så hafuer doch likwel H. K. M:tt alles wår nådige herre och Konnung, som rätter Målsägande är, sådant för Siälawådhe, att så monge skulle stå vthi fahra för een menniskias skuld, icke tillstädie welet, uthan sig ther med nådigest benögie lathit, huar han sig purgera kunde med sielf sins Eedh, som H. K. M:tt hafwer honom skrifteligen föreställa lathit, hwilken honom uthi Rätten öfwerantwardat bleef till att öfwer see. Doch med then beskeedh huar Rijksens Ständer kunde det för gott ahnsee och bewillige, att han motte gå samme Eedh och kunde then göre med gott samwete vthan hans siäls ewiga förtappelse. Och endoch han uthi förstonne wäl bejakedhe och sadhe sig tryggeligen willie göra Eedhen, Men sedhen han af Rätten om allting blef bettre påmint och warnadher, att han skulle wäll öfwer wäge samme Eedh, betenckte han sigh på ett annet sätt och sadhe sig ingen Eedh willie eller kunne göre, vthan föll till böön och bekende sig offentligen, att han hafwer warit på Konnungens sidhe vthi Poland emoot wår allernådigeste herre och Konnung, hwilket han sadhe alleman skulle wetterligit ware och begäredhe af oss på thet fliteligeste, att wij för honom wille hafwe wåre förböner hoos H. K. M:tt, att H. K. M:tt all onådhe och misshagh emoot honom wille falla låtha, och hwad som bruttit wore nådheligen tillgifwe. Hwarföre emedhan han sielf feller sigh och gifwer sig skyldigh, i det han bekenner sig

icke kunne gå Eedhen och befrije sig för thet, såsom honom tillagdt är, hafwe wij öfwer hans saak efter wårt yttersta Samwete fält thenne Sententz och doom, att förb:de Christiern till desse efter:ne articler skyldigh och brodzlig är.

Till thet Förste hafwer han ståtdt her in för rätten och sworit sig meen och sagdt, att han aldrig hafwer warit emoot H. K. M:tt, huilket doch likwel uthi munnen tilbaka drifwit är och med itt hans breef, som han skreef Konnungen uthi Påland till, inne lagdt uthi ett Telleknifs skaft, annorledhes bewist är, Derföre är han dömder till een oppenbare meenedhere efter thet 54 Capitlet uthi Kon: Erichs Gårdzrätt, hwilket så lydher: När någen sig meenedigh swär eller och falskeligen witnar och sedhen kunne med rättmätig kundskap tilbaka drifwes, ware achtet för een meenedig och aldrig wari witnesför eller sittie någen tijdh för lagh och Rätta.

Till thet Andre hafwer han uthan all skäl och Rättwise tillmält H. K. M:tt wår allernådigeste herre sampt hele Konnung Göstafs, höghlofligh och Christelig i hugkommelse, högborne Affödhe, att all oroolighеet och blodzuthgiuthelse, som är och hafwer warit uthi wårt käre fädernesland, skall igenom theres wollande wara skeedt, efter som han sielf bekändt hafwer med thesse ord, att för then oenigheet, som warit hafwer emellan Konnung Göstafs barn, hafwer det ene blodbadhet folgt öfwer thet andre, hwilket han med all sanning aldrig kan gott göra.

Till thett Tridie hafwer han frijwillieligen bekendt här in för Rätten uthi allemans åhöro, att han hafwer warit på Konnungens side uthi Påland, som är alles wår nådigeste herres och vthkoradhe Konnungs sampt fäderneslandzens högste och argeste fiende, och icke welet göre ett med Rijksens Stender, som honom doch såsom oftest tilbudet är utaf alles wår nådigeste herre och Kon-

nung, hwilket Doctor Nicolaus Hoff Cantzeleren honom öfwertygedhe och han sielf icke kunde neka till. Derföre kan man jw märkia, att han intet mere gott hafwer vndt H. K. M:tt och Rijket än hans herre, then han hafuer hållit sig till, Konnungen uthi Pålen.

Till thet Fierde hafwer han haft heemlige åhtskillielige budh till sin Brodher Jacob Claeson uthan landz, efter som han bekent hafwer, den der är på Konnungens i Påland sidhe, och bekommit budh ifrån honom tilbaka igen, hwilket är emoot Norköpings loflige besluut.

För thesse för:de trenne articler kan ingen af them, som i Rätten sittie, frije hans lijf, uthan dömes ifrå lifwet först efter thet 9 Cap: i Kon: Balken, Såsom och efter Gårdzrätt: uthi thet 7. 8. och 12 Cap. Thet 9 Cap: uthi Konnungs Balken lydher så: Hwar som taler etc. [se N:o 376 sid. 189].

Thet Siunde i Konnung Erichs Gårdzrätt, Then som taler etc. [se N:o 376 sid. 189].

Ottonde uthi samme Gårdzrät: Then som sig lather höra etc. [se N:o 376 sid. 189].

Thet tolfte i samme gårdzrätt lydher så: Hwilken som till etc. [se N:o 370 sid. 173].

Till thet femte hafuer han vthan all försyn tillmält och tillagt H. K. M:ttz alles wår nådigeste Herre, att han will introducere och införe een fremmande Religion här uthi wårt käre fäderneslaud, det aldrig (Gudhi thess loff) skeedt är, och wij öfwer then loflige Excusation H. K. M:tt sielf här in för rätten och menige Rijksens ständer giorde, H. K. M:tt yttermere tilbörligen wele hafwe ursechtet, Derföre kan ingen befrije honom för een oppenbar osannings man, Som sådant på H. K. M:tt dichtad och lugit hafwer.

380. För Knechterne i Österbotten. Aff Stockholm then 18 Maij åhr 1605.

Riksregistr. Pars I fol. v. 62.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att befäledt och gemene Knechter vthi Österbotten hafwe haft theres vtschickede här hoss oss och sig beklaged, att endoch the hafwe wårt vnderschrefne breff och ordning, huruledes såsom the både när the äre hemme och på togh och reese skole vnderholdne warde. Så niuthe the dochlikwäl huarken gårdh eller vnderholdh, oanseet the för Fienden stadde äre, Vthen Fougterne vthi theres frånwaru göre theres Hustrur all öfwerlast och tungo, them till att göre skatt och skuldh af gården, och tage Vnderhold ifrå them. Så aldenstundh wår willie icke är, att them således någen afkortning skee skall antingen på gården eller vnderholdh, helst meden the äre på togh och reese stadde. Hwarföre befale wij wåre Fougter vthi Österbotten, att the lathe Knechte Höfwidzmännen och befäledt theres gårder frijt och vnderhollet beholle, Såsom och lathe them den deel bekomme, som them till vnderhold af oss förordnett är, helst meden the sigh på togh och reeser bruke lathe. Men gemene Knechterne skole ware frij allene för hielpen och Skiutzferdz Penningerne, Men theres åhrlige skatt skall opbäres och i godh förwaring holles, Och seden skall Commiss: serdeles samme Knechter munstre och them ther af gifwe then deel, the efter Ordning hafwe skole. Der wåre Fougter och andre wette sigh effterrette. Actum ut supra.

381. För nogre bönder ifrå Nerpis S: som begäre liggie vnder Korsholmenn. Af Stockholm den 27 Maij, Åhr 1605.

Riksregistr. Pars II fol. 91.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att effter wåre vndersåther i Nerpis Sochn hafue warit här hos oss och

i vnderdånighett ödmiuckeligen begärett, att the måtte medh alle theres åhrlige vttlagor liggie till Korsholm och icke till Biörneborgh, effter the icke hafue mer ähn Siu Mijll till Korsholm och till Biörneborgh Fiorthon Mijll, Szå hafue wij theres ödmiuke begären i så måtto nådeligen ansedt och gunsteligen vndt och efflerlathitt, att the måge liggie vnder för:de Korsholm både medh Dagz-[wer]ker, Salttpetters bruk och alle andre åhrlige vttlagor, som the skole vttgöre. Förbiude fördenskuld etc.

382. *Öpett Breff för Borgerskapet i Åbo belangende theres beswäringer. Af Stockholm then 28 Maij Åhr 1605.*

Riksregistr. Pars I fol. v. 65.

Wij Carl. Göre wetterligit, att menige Borgerskapet vthi Åbo hafwe egenom theres fulmechtige gifwet oss om några theres beswäringer vthi vnderdånigheet tilkenne och ödmiukeligen begäred, att wij theres nytto och beste ther vthinnen sökie wele, hwilket wij opå wårt Kall och Embetes wegner them icke hafwe kunnet förwägre, Vthen oss ther opå förklaredt som här efter följer.

Först. Hwad thett medel belangende är, som the hafwe begäret opå Månedzhielpen, Så efter the stoor skaade nu några Åhr efter hwart annett lidet hafwe vthaf Wådeldh, ther egenom mestedeelen af Staaden är så grant som ödhe blefwen. Derföre så hafwe wij nådigst bewilligedt att the måge gifwe om Måneden till hielp Fyretiijo dal:r.

Till thett Andre. Såsom the hafwe begäred, att efther the fremmende icke wele opbäre theres Trån för gilt, aldenstundh faaten icke äre merchte såsom här i Stockholm skeer, oanseedt att godzett är dochlikwäl så gått som thett här vthföres, att the fördenskuld motte bekomme eet mercke, som the kunne bruke opå samme

theres Trånfaat. Så hafwe wij nådigst efterlathett, att the till samme merckie måge bruke een Waase.

Till thett Tredie. Hwad som Byen Lausis [1]) tilkommer, som the begäre att wij them efterlate wele till Mulebeet vnder Staaden för thett, som the till Cronones beste hafwe förstrecht, Så hafwe wij ther om schrifwidt wår Ståtthollere vthi Åbo Tönne Jörenson till, att han skall ransake huad lägenheet som medh samme gård är. Och ther han kan ifrå Slottedh mistes, då skole the honom bekomme. Men kan samme by ifrå Slottedh icke vmbäres, då skall för:te wår Stotthollere them huad som the med rette hafwe till att krefie af oss och Cronen betale.

Till thett Fierde. Hwad Nykyrcke Sochens inbyggiere belangende äre, öfwer hwilke Åbo Stadz borgere klage, att vnder the Träkerl, som the vthföre, Så skepe the och vth allehande köpmans wahrur, hwilke the seden vthi Salt, Kläde och allehande drycker föryttre och seden vthen Toll och Accis vttselie. Så efter the af framfarne Konunger äre Priuilegierede, att the med deres Träkärel måge segle till Tysklandh och ther byte sigh till Salt och annett, huad som the till deres egitt behof behöfwe. Derföre så kunne wij icke heller ther opå emot theres Priuilegier någen förändring göre, helst meden Borgarne i Åbo icke wele, att wij ther skole lathe fundere een staadh, vthen the måge så här efter som här till medh theres Träkärell segle vthen landz, hwart them synes, Men andre warur ther bredde wedh att vtföre skall them aldeles ware förbuditt. Hwarföre wij och weele lathe skrifwe wår Ståtthollere på Åbo ther om till, att han skall ther medh hafwe inseende, att icke några andre wahrur medh samme Träkärel warde vtskepede eller och

[1]) Uti en kopia bland Städers acta står „Láustis“ och i brefwet till Tönne Jöransson „Laissijs“.

the, som ther vthi Soochnen boo, drifue medh thett godz som the inköpe någhen landzköp. Sammelunde wele wij och lathe befalningh vthgå, [att det landsköp,] som blifwer emot laghen the sig öfwer beswäre drifwidt, måtte affskaffes. Men thett the beswäre sigh vthöfwer, att vthi Österbotnen skeer mycket kööp af bönderne medh the fremmende, ther wette wij inthett bettre sett till att förekomme, än som wij vthi thett swar, som wij hafwe Borgerskapet här i Stockholm gifwit, hafue förmelf, Nembligen att wij wele lathe vthi Torne, Kim, Vla, Musar och Vma fundere Städer, och the som wele handell och wandell drifwe, the skole setie sigh ther neder och tijt måge Åbo borgere, så wäl som andre Swenske borgere drage och handle och wandle. Men inge fremmende blifwe efterlathett att segle lengre Nor på än hijtt till Stockholm, Åbo, Helsingefors och Wiborgh.

Till thett Fempte. Thett Borgerskapet vthi Åbo beswäre sigh, att seden Vttoln är förhögdh, så wele the fremmende inge wahrur tage, vthen begäre reede Penninger. Så skole the, som icke wele tage wahrur i betalning vthen Penninger, gifwe oss af the Penninger, som the bekomme för the Wahrur, som the införe och selie, huar tijjende Penningh, och der opå skall Tollenären hafwe acht och samme Penninger opbäre och göre ther före reede och Räkenskap.

Till thett Siette. Såsom Borgerskapet i Åbo sigh beswäre, att Vtlenske Köpmän liggie ther i Staaden bååde Winter och Sommer och selie godzett bååde hoss adelen, Prester och Bönderne [samt] föryttre fram för Borgerskapett, Så är sådent aldeles olaageligit och bör afskaffes. Och fördenskuldh så wele wij hafwe gifwit Borgerskapet macht, att huar som the beslå som vti Staaden lengre ligger än Sex wikor vthi sender, then skole the lathe böthe sine Fyretiijo marker, så ofte han blifwer ther medh beslagen. Finnes och någen seeden [af] Pre-

ster och Bönder, [som] handler och icke hafwer wunnett Borgerskapet, han skall hafwe förbrutedh godzet, som han handler medh. Halfparten till oss och Cronen och halfparten till Staaden.

Dette hafwe wij lathett gifwe Borgerskapet i Åbo till swar opå theres beswäringer. Och befale wåre Stått-hollere, Rentemestere, Camerere, Tollenären och andre att the sigh ther efter rette. Och ther emoot icke göre them något hinder eller förfångh wedh wår onådhe. Actum ut supra.

Stockholm i Maj eller Juni.

383. *Biskop Erik Eriksson anhåller uti en egenhändig skrifwelse till en sekreterare, troligen Hofkanslern Nils Chesnecopherus, om dennes förord hos Kongl. M:t mot sina missgynnare, hvilka åter gjort honom misstänkt hos konungen; jemte tvenne bilagor.*

Originalet i Gottlundska samlingen på Kejserl. Senatens för Finland arkiv.

Salutem cum fausta precatione valetudinis et foelicitatis perpetuae.

Nobilissime Clarissime et Doctissime Domine Secretarie, Nest min ödmiuk tackseijelse för all gunstige benegenhet migh bewijst och all godh förfordring, huilket iagh medh tilbörligh tacksamhet ödmiukeligen will förtiena och förskylla sså lenge iagh lefuer. V[estr]ae C[larissim]ae D[ignita]ti kann iagh icke förholla på thet ödmiukelig:te, att iagh hagfuer förstått, thet Kong:e Ma:ttz alles wår nådig:te Herre och Konung åhn nu icke annadt weth, än att iagh skulle hafue sendt min Son till Rom, Såsom och waridt i stempling medh the Finske emot H. K. M., och fördenskuld will nu lata förordna en annan uthi min stadh. Så tager iagh gudh till witne, att iagh inthet weth utaf min Sons handel. Eij heller någon tijd waridt i Stempling medh finske eller andre, derföre iagh

och alrede för Siw åhr sedhan hafuer giort migh frij både i Vpsala öch Linköping och the, som i Åbo blefue rettade, uppenbarligen giorde min änskyllan i ringen, Thet samma och Axel Kork och Arfuedt Erichsson giorde här i Stockholm och i Linköping, Sosom och theris skriftelig bewijss uthwiser. Och må the som ifrå Finland här äre fritt bekänne, om iagh någon tijd hafuer waridt i stempling medh them. Och ändåch mine misgynnare haffua osannfärdeligen fördt migh sådant uppå, So skole the aldrigh thet bewisa migh utöfwer, att iagh någon tijdh hafüer waridt emott H. K. M. antingen medh skrifuelse, rådh eller dådh, ord eller gerningar, vthan hafuer förmant them att the skulle förene sig medh H. K. M. och rijkzens stender och derföre lidit stor förfölielse, så att iagh icke hafuer haft fridh i kyrkian och i mitt egit hwss, och om H. K. M. wisste sanningen, skulle H. K. M. icke allenast låta falla all misshagh emoth migh, uthan och wara medh all gunstigh benegenhet mig nådig:t bewoghen. Åhr fördenskuld till V:am C:m D:tem min ganska ödmiuk bön, att V:a C:a D:tas wilie för gudz skuld och retwisons, så och för min ödmiuk böns skuld, gifua H. K. M. min oskyldighet tillkenna och genom sin gunstig förfordring och commendation förhielpa migh, att iagh för mine misgynnares osanfärdig berettelse skuld icke motte blifwa uthstöt ifrå mitt kall och embete, theruthi iagh öfuer tre och Tiugw åhr waridt hafuer, Så att ingen skall nest gudz hielp hafua migh uthi någon motto till att beskylla. Jagh hafuer och efther Edher godha rådh öfuerantwardat min skrifteligh förklaring the Edle och welborne Herrar Rikzens Rådh, och hafue theris N:der och H:ter lofuad göra sitt till saken. Men V:am C:m D:tem bedher iagh på thet ödmiukeligeste V:a C:a D:tas welle göra sitt besta, att iagh motte igenom edher goda förfordring blifua uthi mitt Kall och embete der i landet så här efther som här till. Jagh lofuar och beplich-

tar migh att wele bewisa H. K. M. all trohet och rett-rådighet, och der till alle andre troligen förmana och rådha. Hwadh omak V:a C:a D:tas [för] min skuld hafuer, skall gudh rijkeligen belöna och all welsignelse och lycko V:ae C:ae D:ti rundeligen gifua och iagh min tacksamhet V:ae C:ae D:ti will bewisa, Så att V:a D:tas icke skall hafua omsijs giort. Jagh hafuer skrifuidt Copier här efther utaf Axel Korks och Arfuidh Erichssons bewijss sampt Tönne Jörenssons vittnesbref, på thet V:a C:a D:tas må see hwadh skuld iagh hafuer. Habemus quidem plura testimonia meæ innocentiæ, sed prolixum foret ea huc omnia referre, vel ex his sequentibus V:a C:a D:tas facile intelligit me numquam cum quoque conspirasse adversus S. R. M. Deum præterea testor in mea conscientia me semper omnem præstitisse S. R. M. fidelitatem et deinceps usque ad extremum vitæ halitum sancte præstabo, adeo ut Sua R. M. neminem in ea provincia et officio habitura sit fideliorem, quod ut V:a D:tas suæ R. M. significet, meumque negoticum cum propter Deum, tum ratione charitatis Christi sanctissimae (?) et aequitatis, diligenter promoveat, obnixe rogo. In V:a D:te enim post Deum tota mea spes est, Ab alijs nescio quid expectem. Jta enim comparatum est, ut ij qui vel in aliqua apud magistratum sunt indignatione, paucos admodum reperiant promotores. Deo itaque et V:ae C:mae D:ti meum negotium committo, certo sperans V:m C:am D:tem in æquissima hac mea Caussa pro suo erga me favore benigne adfuturum. Mea vicissim gratitudo V:ae C:ae D:ti perpetuo constabit eique post Deum acceptum referam. Christus Jesus V:m C:m D:tem semper conservet valentem & florentem.

V:am C:m D:tem
officiose colens
Ericus
E. Aboënsis.

Copie utaf Axel Korkes och Arfuedh Erichssons bewijs.

Wij efther:ne Arfuedt Erichsson till Lindö och Axel Kork till Anola göre här medh wetterligit och allom kunnigt, att ändoch wij tilförende nochsampt hafue giort Biscopens och Presterskapes änskyllan i Finland. Doch likwäl icke thes mindre göre thet ännu medh gott och fritt samweth och bekenne här medh för Gudh och hela wärlden, att Biscopen aldrigh hafuer varidt medh oss i rådh och dådh, uthan hafuer althid förmant oss både uppenbarligen af predikestolen och elliest privatim, att wij skole förena oss medh H. F. N. och Rijkzens Stender, och altid försuaradt Suderköpingz beslutt och uplagt sigh emott them, som ther hafua sagt emott, Och till ytermere wisso och witnesbyrd trycke wij wåhre Signeter här under och medh wåre egna händer underskrifue. Datum Linköping then 20 Martij Anno etc. 1600.

Copie utaf Tönne Jörenssons breff.

Den Stormechtig:te Högborne Furstes och Herres Her Karll Swerigis Rikes uthkårade Konungz och Arffurstes, Hertigh till Sudermanland, Nericke och Wermeland troplichtige Tienare Wij eftherskrefne Tönne Jörensson till Högzgård, Henrich Henrichsson och Sifred Sifredsson göre här medh wetterligit, att efther thet högh:te K. M:t alles wår nådig:te Herre och Konung hafuer latidt tilseije Biscopen och Capitulares här i Åbo, att the medh thet första skola begifua sigh öfuer till Swerige. Och på thet the medh theris åhörares och andres bewijss här af landzendan kunne hafua sigh till försuara, Så frampt the igenom någre osanfärdige berettelse kunne wara angifne. Derföre hafue the begäredt att wij them ett skrifteliget sanfärdigit witnesbörd medhdele wille, Huilkit wij på rätwisones wägne saningen till styrkie icke hafue kunnadt them wägra, aldenstund wij af them icke annadt än all trohet och rätrådighet emoth Högh:te K. N:de hördt

och förnumidt hafua, och att the sigh udi all motto som trogne och rätrådige vndersåter egner och bör stelt och förhollidt hafue, och förmant andre och till trohet emot H. K. N:d uthi visiteringar och elliest Och uthi all predikan haft flitigt förböner för H. K. N:d och alle H. K. N:des höghe omwårdneder icke allenast här i Staden, uthan och utöfuer hele landet latidt presterskapet thet samma göra, Till wisso tryckie wij wåre Signeter här under, Datum Åbo Slot then 10 Aprilis Anno etc. 1605.

Wöro den 12 Juni.

384. Jöns Henriksson beder Doctor Nils och Sekreteraren Peder Nilsson hos Kongl. Maj:t utwerka Kärkelax och Maxmo byars förening med Wöro socken.

Original i Gottl. saml. på Kejserl. Senatens arkiv. Wanlig utanskrift à tergo.

Min Ödmiuke och tienestwilligh Helssenn med Gud nu och altijd. Eders godachttighetz helsse och wälfärd Jagh altijd hörer och Spörier, Gud lathe thet så lenge wara, thet vnsker Jag af hierttadt. Käre Her Cantzelerer Doctor Nils sampt Per Nilssonn Her Secreterare, Jblant alt annat, ehuad såsom min Junckare Samuel Nilssonn migh påmintte, när Jagh J förlijdenn höstas skildes ifrån honom, förwardnade min Junckare migh, huad migh af nödenn skulle wara, Skulle Jagh besöökie Eders Godachttighet, Så all then stund här vtj thenne Sochnn N. Wöro äre Twå Byar, benemd Kärkelax och Maxmå, som vtaf ålder hafuer med sine Kyrckiedrecht Lägat till Mustasarij Sochnn. Dijtt the om Wintteren hafue 4 Mijlår och om Sommaren 5. Män till Wöro Sochnn hafua the altijd Lägat med sine Cronå drecht, Dijt the hafua både Wintter och Sommar Enn Mijla. Så Emedan För:ne Wöro Sochnn är förlänt min Junckare vtaf Hans Konungzlige

Nåde både med wisse och owisse Cronones vtlagår, såsom Ederş godachttighet härom bättre weett, änn Jagh Förmäle kann, Ändoch för:ne Kärkelax och Maxmå booar hafuer långligen åstundat att komme till för:ne Wöro, eftter dett är them belägligare för denn longe wägen till Mustasarij. Såsom och enär Edle och Wälbördigh Matz Larssonn till Harfujla Öfuerlagman, J thenne förlijdne wintter, höltt här Jblandt almogen Lagligit Lagmans tingh och förhörde granneligenn med Sochnens Edswårne såsom och med then Gemeene man, huart Ofttabe:tte Kärkelax och Maxmåboar belägligast wara skulle, ther om Edle och W: Matz Larssonn sin Doom Zedell them meddeltte, vtaf huilkenn Eders godachttighet wäll warder förnimmandes, huru om för:ne Lägenhet sig wettrar. Beder förthennskuld E: godachttigheter at J Samptligenn vpå min Junckars wägne willenn wara Ofttabe:te Kärkelax och Maxmå boar behielpelige hoss H. K. N. Jagh förseer migh at min Junckare förskyller hoss E: God: med allo godå. Gudj Eder här med befaledt. Datum Wöro Then 12 Junij anno 1605.

E. G. A. T. W.

Jöns

Hendersson.

385. För nogre bönder vthi Loppis S. i Finlandh att löse sin Jordh igen. Af Stocholm den 13 Junij åhr etc. 1605.

Riksregistr. Pars II fol. 108.

Wij Karl etc. Göre wetterligitt att effter desse brefuisere ifrå Loppis i Finlandh Sigfridh Person i Hawialaby, Bertill Mårthenson, Erich Larson och Mårthen Sigfridson ibidem hafue hos oss waritt och i vnderdånighett tilkenne gifuitt, att Dawid Johanson, som för sitt Tiufuerij blef ophengdt, hafuer i sin welmachtt handlett någen

Jordh vtaf för:de brefuisere, opå huilken Jordh the icke hafue sin betalningh tilfyllest bekommett, vthan will nu samme Dawidh Johansons efterlefwerske medh sin andre man förholle them theres betalningh och aldeles vthan någen Rätt drifue dem af samme Jordh, huarföre the ödmiukeligen hafue begärtt att the för så månge Penninger, som the opburitt hafue, måtte fhå löse theres Jordh tilbaker, huar the sin fulle betalningh icke kunne bekomme. Szå hafue wij theres vnderdånige och ödmiuke begären ansedt och gunsteligen efterlatitt att the för samme Penninger, som the opburitt hafue, frijtt må löse samme Jordh tilbake och att för:te hennes man och hon, när the bekomme sitt igen, inthett skole sigh medh Jorden befatte, och efter en benempdt Nils Erichson i samme Sochn klager, thett för:te Dawid Johansons efterlefuerske hafuer fördrifuitt honom af sitt fädernes hemmen, oansedt hon der till ingen Rettighett kan hafue. Szå hafuer och Sigfridh Olofson i Hawialaby i för:te Sochn klagett, att honom ähr och af henne och hennes förre man ifrå röfuett een stångh Jordh, en Koo, tuå Kalfuer, Tre Getter, Trij Får, Vthi lijke motte hafuer Peder Matzson i Katteloj i för:tte Sochn klagett, att hans broderson Mårthen Hinderson will fördrifue honom af sitt fädernes hemmen, Så och Anders Mårtenson i samme Sochn klager, att Tomas Johanson Heredz Schrifuere vttkräfuer mer vttlagor af honom, ähn han bör vttgöre, Szå efter wij icke wette huru om altt sådantt i sanningh ware kan, derföre befale wij wår Ståtthollere der i landett Tönne Jörenson, att han samptt medh Fougten der sammestädes derom ransaker och lather för:tte brefwisere skee, huadh lagh och rett förmå, och lathe huar och een bekomme sitt igen, som retten kan hielpe. Der alle wette sigh efterrette.

386. Till Tönne Jörenson att han icke tilstäder Fougterne kräfuie gamble Restantier af bönderne i Kyro Sochn. Af Stocholm den 14 Junij Åhr 1605.

Riksregistr. Pars II fol. 109.

Wår gunst etc. Wij lathe eder wette Tönne Jörenson, att gemene man i Kyro Sochn hafue hafft sitt budh här hoss oss och klageligen gifuitt tilkenne, att Fougterne holle opå och kräfuie de gamble Restantier, oansedt att wij opå sistholne Rijkzdagh medh menige Rijkzens Ständer samptligen bewilgede och den förordningh lathe göre, att almogen i heele Rijkitt skulle niuthe frijhett för alle gamble Restantier intill den Datum, som Herredagen blef hollen. Men huadh the seden effter den Datum åhre skyldige blefne för theres åhrlige vttlagor eller månedtz penninger, thett skole the ware förplichtede att leggie vth och synnerligen Månedtz och Schiutzferdtz Penninger, men andre åhrlige vttlagor skole the mäst som the kunne och förmå att vttgöre vttage, doch så att ingen bonde blifuer boslittin, vthan huar må vttgöre efter som han åhr förmögen till, dy the kunne icke alle ware lijke i heele Sochn, somblige hafue merhe förmögenhett och somblige mindre att göre vth, derföre så moste the och medles medh för vttlagorne för thett the stå tilbaka medh, seden Herredagen stod i Norköpingh, doch så lagendes att huarken almogen må blifue boslithen eller oss sker förnär i nogre motto. Der retter eder effter.

Samme meningh för gemene man i Lempele Sochn.

Gripsholm den 19 Juni.

387. Till Riksens råd om kapellanernes i Stockholm umgänge med Hans Hansson till Monikkala.

Ifrån det af konungen egenhändigt underskrifna originalet bland „Acta historica“ på Kongl. Riksarkivet.

Carl etc. Wår nådige Helsenn, synnerlig gunsth och benägenhet medh Gudh alzmechtigh tillförende. Jdher

åhr trogne män vthan tuifuell mestedeles witterligit, huru Archiebiskopenn nu senesth i otidh, då wij stode på bryggienn och skulle träde i Galileijien, kom och talte oss till om de Presterne der i Staden, som hafue hafft deres omgenge medh den förrederen Hans Hanssonn, endoch wij well så lengie haffue waritt der i Stockholm i åhr, att Arckiebiskopenn well hade kunnett fått legligere tidh att tale oss till änn rett äfuen då på timmen, när wij skole reese der ifrån, Szå wette i well och huru saken medh samme Prester af wår Aduocat Carl Olofssonn ähr lagförd och huru der om är ransakett wordett, (Endoch Archiebiskopenn will seijie de äre frij giorde) Och kunne wij icke anners tännckie än wij iu hafue Lag der medh, dy lagen som i sielfue wette giffuer iu dett medh, att när någon kommer vdi oppenbart Rychte, för huadh helsth dett är, han skall frijie sig med Tolffmanne Eed, Nu äre för:de Prestmän icke alleene i Rychtett kompne, vthan närmere gerningen, Szå att de sielfue bekient hafue sig medh den Förrederen omgott, hans giesth icke enn gong vthan några waritt, som Acterne wår Aduocat hoss sig hafuer vttuise skole, Huarföre tycker oss att lagen skall iu dett medgiffue, att de medh Tolf Prestmäns Eed skole Purgere sig, att de icke hafue waritt medh för:de Hans Hanssonn eller någon annen i någon handell och Prachtiker, som oss kunne angå till wårt lif och förderf, eller wårt gode nampn och Rychte till förklindring, eller och mott Kyrckie Ordningen, som iu dett hafuer inne, att Prestmän äge styrckie almennelig landzfridh, der emodt de vdi deres Predijckninger haffue offta ropatt, schieltt och meere dett i munnen förtt, som kunne ophisse deres Försambling och åhörere till oenigheet, änn de skole styrckie till någon samdrächtigheet och fridh, och wette doch att dette krigh för deres, Ja rätt äfuen Presternes skull och ingen anners är begynt och anfangitt, wele de nu eller kunne dett medh Tolf Prestmän som för:tt är

giöre, då måge dee, Och wij äre tilfridz, om Archiebiscopenn sielff will swerijie medh dem, Men dess förinnen skole de ware förtenchte att ware Priverede ifrån deres Kall och Embete, J wele fördenskull holle dem sådant före, till dess wij kunne komme dijtt igien och höre huadh de der till suare, det wij doch icke kunne tro, dett de medh gott och fritt Samwett skole kunne giöre. Gudh idher samptligen och synnerligen befaledt. Af Gripzholm den 19 Junij åhr etc. 1605.

Carolus.

Åbo slott den 20 Juni.

388. *Tönne Jöranssons befallning att ransaka om Säkylä byars klagan, att deras årsväxt blifvit obärgad, emedan de förlorat allt sitt folk genom pesten.*

Originalet uti Kejserl. Senatens arkiv N:o 2461 fol. 210.

Helssen med Gudh Hans Personn, Efter thet bönderne i Stor och lill Säkylä byer i Kiulo fierding beswäre sig högelige, att the åm förgångne höst hafue mist altt theris fålck genom pestilentie, ther igenom theris årsswext skall meste partten hafue blifwit obärget, och therföre begäre niuthe någon skonssmåll med vthlagerne, Och ändogh the hafwe theris kirckeherdes bewiiss ther opå, Jcke deste mindre opå min nodige Konungz och herres wegne befaler iag eder här med, att J ther åm granneligen ransake, Och åm så i sanningh befinnes, skole J göre någen skonssmåll med dhem opå åhrlige ränttan (på thet the icke måge blifue booslitne), men ingelunde på hielppen, här rätter eder efter, Gudh befalendes, Datum Åbo Slott den 20 Junij Åhr etc. 1605.

Tönne
Jörenson.

389. Till alle Rysser, som boo widh thett Nougårdske Lhänett. Af Eskilstuna den 3 Julij Åhr etc. 1605.

Riksregistr. Pars II fol. v. 125.

Wij Carl etc. Lhåte alle Rysser som boo vthi dett Nougårdske Lhänett wette, att oss ähr till örom kommitt och wetterligitt wordett, huruledes Påfwen i Rom hafuer oprettett ett stortt och ynckeligitt blodhbadh vthi dett Muschouske, Pleschouske och flere dess omliggiende landh och will fördrifue Feoder Buritzewitz och förtrycke och till inthett göre den gamble Grekiske Religionen. Derföre efter dett ähr orett att till inthett göre dett, såsom alle Patriarcker, Metropolitaner, Biscopar, Aboter, Woiwoder och andre Ryske förnemplige Stândh, andelige och werldzlige, hafue giordt och lofuett, huilke hafue lofuett och suoritt Feoder Buritzewitz effter hans Fader Buritz Feoderwitz dett, att han skulle ware deres Zaar och Storfurste öfuer altt Rysslandh, och ähr welsignett medh thett helige Kors, effter som hans Sendebudh haffuer schrifuitt till wårt store fulmechtige Sendebudh, som wij hafue afferdet till att stadfeste den ewigwarende Freden, som ähr oprettett widh Tesa på dett åhr [1595] emellen alle Suerigis Konnunger och Zarer och Storfurster i Rysslandh och emillan denne store landh Suerigie och Rysslandh ewerdeligen, och der till medh förnimme wij nu i sanningh af almenneligitt rychte, att Påfwen i Rom hafuer i sinnett att förkränckie och göre om inthett den gamble Grekiske Religionen, såsom och förhindre den ewigwarende Freden, som ähr oprettett emellen Suerige (sic!) och dess effterkommande Konunger vthi Suerige och alle Zarer och Storfurster i Rysslandh, Derföre hafue wij befalett wåre store fulmechtige Sendebudh, som wij hafue afferdigett att stadfeste denn ewighwarende Friden medh Korskyssningh, att effter freden blifwer förhindrett egenom sådane opror och tuedrecht, som nu vthi Rysslandh förhanden ähr, att the skole tilseie och lathe

alle Feoder Buritzewitz Stotthollere widh Nougårdske Grendzen wette, att wij ingelunde wele tilstädie att Påfwens Religion och farlige handlinger skall hafue sin framgångh, Vthan wij wele hielpe Feoder Buritzewitz emott hans Fiender och Påfuens illistige Prachtiker medh all wår macht, så att han icke skall hafue sin framgångh, och beskerme och försuare den gamble Grekeske Religionen, och huilke som sökie tröst och hielp hos oss, dem wele wij icke förlåthe, vthan medh wår hielp vndsettie, frije och försuare. Och begäre fördenskuld att wette af alle dem, som den Grekeske Religionen elske och kär hafue och theres Herre Feoder Buritzewitz wele biståndige ware och hielpe att försuare den Grekeske Religionen, att the lathe wåre Fulmechtige Sendebudh wette, om de wår hielp behöfue, Szå wele wij medh Furster, Grefuer och Frijherrer af adel både inlendske och vttlendske, som wij vthi wår bestelningh hafue, komme tilhielp, så att Påfwens onde opsått, som söker hele Rysslandz förderf och denn Grekeske Religionens vndergångh, att hans skadelige Prachtiker medh Gudz hielp skall icke hafwe någen framgångh.

390. Erich Hares Fulmacht att wederkennes dagz och skatthö. Aff Stockholm then 21 Julij åhr 1605.

Riksregistr. Pars I fol. 92,

Wij Carl etc. Giöre wetterligit, att efter wij wele, thett Taueste Slott med dess tillydende ladugård skall hålles wed macht, och ther omkring är landet förlänt, som Husen och Ladugården skall holles wed macht af, Så aldenstundh all dagzwercke [och] skatt höö, som af then deel som förlänt är åhrligen vthgå bör, icke mistas kan ifrån huset. Derföre så hafue wij vthi Fulmacht och befalning gifuit wår trotienere och befalningzman på Tauesthus Erick Hare, att han skal vnder Slotted weder-

kennes aff them som förlänt äre så månge dagzwercke sampt höö och gårder, som medhföliende lengdh vthwiser, Och skall ingen Ryttmestere eller Ryttere, som någre hemen i förläning hafue, beholle dagzwercken sampt hielpen, Skiutzferdz Penninger och tiendhe mere än af thet ene Hemanet, som the besitie. Men the dagzwerken sampt hielpen, tiendhe och Skiutzferdz Peninger, som af the andre hemen, som them förlänt äre, vthgå bör, skole the inthett befatte sigh medh. Befale fördenskuldh wåre Stådthollere vthi Finland, att the äre för:de wår tienere biståndige samme dagzwerken och höö till att igenkalle och vnder Huset legge. Der huar i sin stad weet sigh effter rette. Actum ut supra.

391. Confirmation på Saakören och 3:dje parthen af Tullen att beholle vdj Wijborgz Staadh. Aff Stochholm den 30 Julij Annij 1605.

Riksregistr. Pars II fol. 150.

Wij Carl etc. Giöre wetterlig, att wåre Vndersåthe och Borgmästare i Wijborg Clemeth Siffridson hafuer warith här hooss oss oppå Stadzens wägne och ahnhollith, att wij af gunst och nåde nådigst wele vnne och Confirmere dhem, så wijdt som dhe hafue haftt af framledne Konunger tilförende, att dhe måge niuthe och beholle alle dhe Saakööhren, som dher af Staden ååhrligen falla kann, så wäl som och Tridieparthen af all Tullen, som dher ååhrligen faller, till stadzens förbygning och förbättring, Så hafue wij hans begieran nådigst ahnseedt, som wij och nu med dette wårth öpne breeff nådigst wele hafue them vndt och confirmert samme theres förre efterlathne wilkor att niuthe och beholle, hälsth mädan dhe aff dhen Förrädaren Claes Flemminchz företagande hafue lijditt på någre ååhr stoor skadhe, på dhet dhe desste bättre kunne komma sigh til igien, så att dhe här effter

skole niuthe och beholle til Stadzens bygninger både Saakören, som åårligen af Staden gåå, så wäl som Tridie deelen af Tullen dher faller. Befalle och förbiude förthenskuldh wåre Ståthhollere och Fougdter dher sammestädes, så wäl som alle andre att tilfoge dhem här emooth hinder eller förfång i någro motto widh straaff tilgiörandes.

Jungfrusund den 8 Augusti.

392. *Förläningsbref för Ståthållaren på Åbo, Tönne Jöransson till Högsjögård, på alla konungs sakören af Åbo län.*

Ifrån en gammal kopia uti Kejserl. Senatens arkiv N:o 2467 fol. 115; brefvet finnes icke uti riksregistraturen.

Wij Carl etc. Giöre wetterligitt, adt opå thett Ridderskapett och Adelen sampt andre wåre trogne tienere, såm sigh vthi daglig hoftienist och Rijksenns fornemblig embeter lathe bruuka, måge hafua någon fordell för the andre, såm heeme liggie och ingen tienist göre. Derföre så hafue wij nådigest beuilliget, att the vthaf wisse häredher så och städher i hwar landzännde skåle bekåmme Konungz saakören, Och fördenskulld så hafue wij nådigest vnndt och effterlatett, såm wij och nu här medh vnne och effterlåthe oss Elskelig, Edle och Wälbördigh Tönne Jörenssonn till Högzgårdh, wår trogne Mann och Ståthollare på Åbo Slått och [öfwer] thes lhäänn, alla the Konungzlige saakören, såm fallee vthi heele Åbo lhäänn i Findlandh, Doch skall han alle saker lathe kåmme förrätte opå satt Häredzting och der dömes och saakfälles, och för ingen högmålls saak tage peningar, för änn han förat är oss tilkänne gifuen och wij hafue der vdinnan dispenseret, Ther och så ähr, adt fougterne finnes försumelige eller och för wälld, skäncker och gåfuor icke wele, såm thet sigh bör, alle saker lagföre, Då

skall för:ne Tönne Jörenssonn hafue macht antingen siellf eller och egenom sine fullmechtige them i rätten fhöre och Fougterne skåle blifue straffadhe såm Tiufuer och miste allt thet the äge. Der wåre Lagmän, Befallningzmän, Häredzhöffdinger, Fougdter så och vnndersåternne wethe sigh efter Rätte. Aff Jungfruusundh denn 8 Augusti Åhr etc. 1605.

393. Fulmacht för Tönne Jörenson och andre godhe Männ att förfahre om Ödeshemmaneth. Aff Jungfrusund den 14 Augustj Annj etc. 1605.

Riksregistr. Pars II fol. 171.

Wij Carl etc. Giöre wetterlig, att effter wij förnimme stoor otroohet finnes med någre Fougder, så wäl som med landz och Sochnescrifuere i Finland, att dhe fhöre så myckith ihn för ödhe och presterne och häredznämpden gifue them strax bewiss opå, att dhet ähr ödhe, så att dhet synes oss wara omöijielig, dy skal dhet alth wara ödhe, som Fougdten ihnförer för ödhe och i theris afkortning, då wore afkortningen snaarth så stoor som siälfue opbörden, hwilketh oss, som förbemält ähr, synnes wara omöijelig, och allaredo månge af Fougdterne beslagne ähre, som falskelig dher med handlatt och giort hafue. Huarföre och på dhet sådanth må blifue rätt ransakath, hafue wij vdi Fulmacht och befalning gifuith oss Elskelig Edle och Wälbördig Tönne Jörenson till Högzgåårdh, wår troo tiänare och Ståthollare på Åbo Slott och öfuer des lähn, Sampt wår Räntemästare Hendrich Hendrichson och wår Cammererere Sigfrid Sigfridsonn, att dhe med andre gode Männ, som dhe dher till bruke kunne och tiänlige ähre, skole raansaake, hwadh ödhes hemman vdi Åbo lähn finnes kunne, så wäl som österbothnen, Och dher dhe finne att Fougdterne, Ländz och Sochne schrifuere hafue handlath dher med otrooligen, då

skole dhe lathe strafueth dhem öfuergåå, som laagbook vttwiser, att huilken som suickeligen vndandrager sig Cronones rättskyldige Joordh, han ähr Cronones fulle Tiuf och bör dereffter strafueth blifue, Kunde och befinnes att presterne, borgarne eller Bönderne hafue doolth med dhem och osanfärdigt vttgifuith deris wittnesbref och bomärkie ther opå, dher med the andre hafue kunneth försuare och befordre deris Stöldh, då skole dhe lijke straf wara vndergifne, Huar och så hände, att dhe kunne beslåå någon Adelzmann, Presth, Borgare eller Bonde, som hafuer dragith vnder sig wår och Cronones skattskyldige Jordh och eij giordt oss der af Rättighet, som oss dher af hafue bör, de samme skole och samme straf ware tilfalne, som laagboken vttwiser, Dhem dhe och finne wara ödhe och för öde kunne räknas, med dhem skole dhe så handle, att effter dhe och dher emooth igien finnes mångestädes, som sittie Fyre, Fem, Sex och flere på hemmanen, och dhen eene sitter dhen andre til skade, Så skole dhe holla vttsciftning iblandh bönderne och tage så af dhe hemman, som fem på sitter, och deele åther dhem til ödhes hemman, på dhet dhe icke skade huar andre, och gifue dhem sådanne frijhet huar af them, som de kunde tänkie hemmaneth wara illa fahritt till. J lijke måtto hafue wij gifuith dem i Fulmacht och befalning, att effter och stoor orätträdighet och orichtighet finnes med Böndernes och almogens åhrlige vttlagor i Finland, så att dhen som litett hemman hafuer, giör så myckitt vtt som den der stoorth hafuer, Derföre skole dhe ransake huars och eens ägor och skifthe dhem i wisth Jordetaal, effter öhre och öhrtigetaal, och dher effter skole dhe giöre all deris skatt och åhrlige rätttighet vth, så wäl som hwad dhe til hiälp vttgiöre skole, och skal räknas för itt fullsittidt hemman, dher man kan shåå fem tunner oppå, och deraf skal vthgiöras till Monadzhielpen Een mark hwar Månadt, af itt halfth hemman, dher man

shår hälften mindre på, skal gifuas fyre öre och shåå sedan, effter som hemmaneth ähr stoorth till. De skole och ransake om alle förlänthe och pantegodz, när de äro vttgifne, vthaf hwem och huru månge Penninger som äro oppå Panthegodzen vttlänthe, Och dher dhe finne några, som äro Slotten och befästningen förnär, så skole dhe kalle vnder Cronon igien, och dhe som hafue wårth breef på samme förlähninger, dhem skole dhe deele så good förläning på andre orther i Staden igien, på dhet att dagzwärkie och huad befästningen skulle foordres med icke måtte blifue bortto. Der både dhe och alle andre hafue sig att effterrätte.

Een sådanne Fulmacht för Arfwed Tönneson till Tiusterby vdi Wiborgz lähn.

Een för Nils Kijl vdi Nyslottz läälın.

Een till östre och Norrbothen. sub superiori dato.

394. *Zedell til Tönne Jörenson om Konung Erichs Effterlefuerska, ath hon begifuer sig til Stochholm. Aff Jungfrusundh den 17 Augustij Annj etc. 1605.*

Riksregistr. Pars II fol. 172.

Carl etc. Wij befalle ider Tönne Jörenson, att i så snartt i komme till Åboo lathe tage framledne Konung Erichz efftterlefuerske, Karin Månssdotter, med hännes Systerdotter och lathe hänne fordres och föres til Stochholm, dher hon skal blifua och förholla sig til wijdare beskeedh, och hwad ränte af hennes godz i Finland vttgåå, skole i opbäre lathe och fhöre them til Stochholm henne tilhanda, Jhn til dhess wij kunne lathe henne med ahnnor godtz vthij Swerigie försörie. Rätter idher här effter.

395. *Tönne Jörenssons och Hindrich Hinderssons Fulmacht att optage Penninger i Åbo Stadh af the*

fremmande. Af Jungfrusundh then 18 Augusti åhr 1605.

Riksregistr. Pars I fol. 109.

Wij Carl etc. Giöre wetterligit, att wij hafwe vthi Fulmacht och befalning gifwit oss elschelige wåre trogne tienere Edle och Wälbördig Tönne Jörensson opå Åbo Slott sampt wår Rentemester Hindrich Hindersson, att the skole handle medh Borgerskapet i Åbo, Såsom och the fremmende som ther ligge, att the kunne bekomme Penninger på Smör, huder och annet, som them är befalet för Månedt Penningerne att opbäre, doch icke Prowiantz Partzehler. Och effter wij förnimme, att een hoop fremmende Kiöpmän skole ware ther i Åbo, som ligge Åhr in och Åhr vth och drifue theres handell lijke med borgerne, Stadhen till stoor skadhe, Och twert emoot Swerigis Rijkis beschrefne lagh och Städernes Priuilegier. Derföre så skole the holle them sådent före och tilseije them; att the skole förstreckie een summe Penninger och tage therföre theres betalning vthi wahrur igen, som nu bemelt är, eller huar the thett icke giöre wele, då skole the them lathe böthe för huar gångh, the hafue leget vthöfuer Sex Wecker tillijke och elliest handlet emoot Swerigis Lagh och Städernes Priuilegier medh olagheligit kiöpende och sellijende, twå gångor 40 ℳ.:r. The skole och lathe Borgemestere och Rådh böthe, för thett the hafue tilstått the fremmendhe att ligge ther i stadhen och bruke theres handell, twert emot Swerigis Lagh och Stadzens Priuilegier. Der huar i sijn stadh weet sigh effter rette. Actum ut supra.

Åbo slott den 26 Augusti.

396. *Ståthållaren i Åbo Tönne Jöransson befaller Jöran Jönsson att ransaka om det öfvervåld,*

som Tomas Eskilsson lidit af några Tawastkyrö boer.

Original i Senatens arkiv N:o 2473 fol. 4.

Efter thet Jören Jönsson att denne Zedeluisere thomes Eskilsson i Hynilä by vthj Sastemål Sochnn hafuer warit til Swerige hoss H. K. M. och sigh högeligen beklaget om den oförrätt, som honom af Siu bönder vthj Tawest kyro wederfharit är, i dett att the hafue röffuet och rappet altt ded han hafuer åth och seden förbrändtt hans gårdh, efter som i widere hafue till att förnimme af dene medhföljende Copie vdaf H. K. M. bref, som migh derom är tilskrifuit, att i herom wele granneligen ransake, der så finnes i saning, Szå befaler man ider alfuarligen opå alles W. N:te herres och Konungz wegne, thet i hielpe honom til rätte och lathe dem wedergälle förb:de Thomes Eskilsson all den skadhe han lidit hafuer och der åfuan opå fhå straff, efter som lagh förmå androm till warnagell, på thet H. K. M. icke derom motte blifue widere bekymbrede, hwadh sådant skeer, gifuer man ider i betänckiende hwadh som der efter warder följe, J lijke motte beswerer han sigh och att han hafuer fåth stoor skade opå sin winter sädh af köldh och frost, att i herom ransake, der så finnes i saning, och vthj den Ransaknings lengd som nu senest skedde, Så rätter ider der efter och låther honom niuthe någen Medel och skånsmål opå någre åhrlige Ränthe Pertzeler, efter som hans skade är stoor til, the widere befårdring hoss H. K. M., på thet Cronones hemman icke må blifue i öde, ther rätter ider efter, gudh befalendes. Datum Åbo Slott then 26 Augusti åhr etc. 1605.

Tönne
Jörenson.

Anno etc. 1606 denn 10 Februarij wthi Wintther tingh blef Rannszakadh och befunnin wthi Sanninghen, att samme Hynilhä by hafue misth Een Fierdeell wthaf the-

ris Winther Sädh. skeddhe Effter — 12 Manna Randzakan.

Christoffer
Bertillsson.

397. Memoriale och Tänkie zedell för wår troo tiänare och Cammarschrifuere Peder Olofsson hwad han i Finland och opå Ålandh beställe skall. Aff Jungfrusund den 5 Octobris Åhr etc. 1605.

Riksregistr. Pars II fol. 202.

Först. Skal han drage til Åboo och där förhöre, hwad penninger Tönne Jörensson och Hindrich Hendrichsson nu hafue i förrådh, huilke peninger, så månge de hafue, så wäl som dem de ähn i en hast kunne komme tilwäge, skal han skynde opå, att de lefuerere dem wår tiänere Thomas Hansson och Daniel v. Bauend dem att fhöre til Rääfle Axill Rynning, Maarskalken, och Peder Nielzson Secreterere tilhanda. Och der-brede wid säijie Tönne Jörensson och Hendrich Hendrichzson, att de sände dett med förste sampt mäste prouiant, de nu i höst kunne komma tiluäge, vttöfuer med, och huad de sedan kunne samble, skicke med förste effter, så att de tree Befästninger Räfle, Narfuen och Pärnou måtte warde vndsatte för ähn winteren ahngåår, wid wår onåde tilgiörendes.

Till ded andra. Skal han förhöre och wette osz Beskeed, huru myckitt både penninger och profuiant, som allaredo vttöffuer är sändt, med desse wåre tienere kunne sändes och huru myckitt de förmoode att komma effter, ihnnan Ihsen lägz, och af huad slagz opbyrd huart för sig är, huru myckitt där är ibland af de Monedzpenningerne, som nu för desse Sex Måneder som förhanden äre och vttgiöres borde förgången Laurentij, Så och huru myckitt de hafue kunnet komma tilwäge af Rästen, som

både för i fiord och de förre Sex Månader i Åhr af Monadzhiälpen hafuer stådt tilbaaker.

Till ded Tridie. Skall han förhöre huart Smörräntan, som i Åhr borde vttgåå, är wägen tagen, huar hon är opburin worden, vdj huad Partzeler, anthen Smöör eller penninger, och huart hon sedan är lefuereredt.

Till ded Fierde. Skal han tilsäijie Tönne Jörenson och Hendrich Hendrichzson, efter som wij särdeles hafue scrifuitt dem till, att de afsättie alle de Fougdter och Fougdte schrifuere, som der nu vdi Finland äre, och tilsäijie Sigfrid Sigfridzson och dem, att de blifue honom fölgachtighe med förste och giöre deris Räkenskaap huar för sig, så länge de hafue waritt Fougdter, och skole Tönne Jörensson och Hendrich Hendrichzson förordne andre Fougdter och Schrifuere på huartt och itt Ställe och Fougdterij i Staden igien och tage Eedh af dhem, att de med opbyrd och vttgifft skole handle troligen.

Till ded Fempte. Skal han och förhöre, huart den Skattefijsken är wägen tagin, som der i Landzänden både widh Vlfzby och på andre orter i landett pläger vttgiöras, huru myckitt ded hafuer i Åhr förslagitt och huart ded är lefuereredt.

Till ded Siette. Skall han, ehnär han ded beställdt hafuer, begifue sig til Åhland ock der sammaledes med Fougdterne förhöre om opbörd och vttgifft der af landett och wette oss wiss Beskeed, huar han hafuer giordt af opbörden, Såsom och om han hafuer sändt de oxar vttöfuer, som han effter wårt breef til pärnou lefuerere skulle, Och skal han blifue honom folgachtig til Swerige och giöre sin Räkenskaap, Sammaledes skal han och taga beskeed vdi Finlandh, huru månge häster och oxar Hans v. Wittenberg hafuer bekommidt och huart de äre sände vtt.

Till ded Siuende. Skal han och tilsäijie Tönne Jörensson och Hendrich Hendrichzson, att de befalle den

Capitenen Jöns Swensson, som wij hafue befalladt att late Reese några prommer och Skuthor där i landett, Och nu snartt een deel hafuer vdi Trij åhr stånditt i bygning, att han later dem i wååhr komme til Swerigie, att wij kunne late förfärdige och förbygge dem.

Till ded Ottonde. Skal han och tilsäijie Tönne Jörenzson att han holler Bönderne här i Skiärgården där til, att de märkie op Grunden, som bruk pläger wara, Och de som icke hafue deris grunder opmärkte, då skal han late dem böte därfhöre, och synnerlig och serdeles Fougdterne, som icke hafue hafft där bättre opseende vdj.

398. Till Isach Beehm om kyrkian i Kimi Lappmark att vppbygge. Af Stockholm den 10 Novembris år 1605.

Riksregistr. Pars II fol. v. 232.

Carl etc. Wår gunst tilförende. Wij late dig wette Isach Beehm, att wij wele hafue een kyrkio bygd vdi Kimi Lappemark och sättie där een Präst, Hwarföre befale wij att du later opå een oortt där i Lappemarken, som lägligest kan ware, bygge een kyrkie och sedan förscrifue een Finsk Präst därhädan, som där boendes och för lapperne predikandes warder, Och wele wij gifue samme Präst om åhrett Fyretijio otto tunnor Spanmåll, och sedan skall han hafue af Lapperne Tijende af all Ingzläähn, så wäl som Fisk och Fogel lijke emooth oss. Till samme kyrkiobyggning skal huar Lapp så wäl som Bij[r]karl, som hafue Tijio Reehnar, kiöre Fem Stockar. Dette lage att dett blifuer beställdt Datum supra.

Stockholm den 13 November.

399. Öppet bref till menige rikets ständer att hwar i sin stad hjelpa till prinsessan Elisabeths brud-

skatt, jemte ordningen, hwarefter skatten skall utgöras.

Efter en här och der, såsom det tyckes, icke alldeles noggrann kopia i Kejserl. Senatens arkiv N:o 2472 fol. 133.

Wij Karll etc. Tillbiude edher oss Elskelighe menige Swerigis Rijckes Ständher Edle och oedlle, Andelige och wertzlige, wår Nådhige Helsen, synnerligh gunst och benegenheett medh Gudh alzmechtigh tillförende, Och wille edher samptlighenn och synnerlighenn nådhelighenn icke förhålle, Efther som edher allom nogsampt kunnigt och witterligit ähr, att vthi wår kähre her fadhers, christeligh och högloflig h i åminnelsse, Testamente, huilcket och edher förfädher haffue loffuedt wedh macht att hålle, Då wardher förmälth, at ner någhin af H. K. M:tz döttrer, wåre kähre Systrer, bliffue medh Gifftermåll förseedhe, Då skolle the aff Rijckett till Brudhskatt med sigh bekomme Etthundrade Tusend dal:r, huilcket och så medh några aff wåre kähre Systror, som vtgiffuinn ähro, ähr hållit wårdet, Menn alldhenstundh att wår kähre Syster, dhenn högborne Förstinne Frw Elisabeth, hertiginna till Mecklbårgh, Saligh hooss Gudhi och christeligh i åminnelsse, står ännw på sinn Brudheskatth enn Summa tillbacka, N. femptijo Siw Tussenn Tughundrade Ottotije Tree dal:r, Effter sosom kllar Rekning, Huilcket aff oss och wårt Elskeligh Rijkz Rådh öffuerseet och gillt ähr, nogsampt vtuisser och Hennes kärlig:tt haffuer Enn dotther effter sigh latidt, denn högborne Fröckenn Margetta Elisabeth, huilcken så wäll till dhenn Summan som till alth annadt, som hennes kärlig:tt effther fadher och modher till fallen ähr, arftagen ähr, och oss bådhe på Nams och Skyllskaps wägne så och all räduisse så wäll her till som till alth annat, som hennes kärlig:tt kan ware berettigett till, medhann hennes kärlig:tt bådhe fader och modher mist haffuer, befordre bör, huarföre begäre wij aff edher sampteligen och synnerlighenn nådheli-

ghenn, att efter Gudh Alzmechtigh haffuer giffuit wälsignelsse på åhrs wexthenn, thett i förthenskuldh welle lathe edher finnas wälluillighe att hielpe huar i sinn Stadh, Effter dhenn Ordning som wij dher opå giordt haffue, huilcket wij försee oss wore Edher dräghelig, att samme Summa, som ennw på för:ne Brudskatth står till backe, måtte bliffua betalledt, på thett Rentann, som ther af åhrligenn giffues, måste icke [åhr] från åhr föröckes och tillwexa, som her till skeedt ähr, dett i [sig] siellfft rettwisst*) och edhre förre giordhe löfften och tillsegellsse lijckmätigt ähr, Och befaller edher Samptelighenn Synerlighenn nådhelighen Gudh altzmechtigh. Aff Ståckholm then 13 Nouembris åhr 1605.

Carolus mp.

Uti Senatens arkiv N:o 2473 fol. 109 finnes:

Ordningenn

hwar effter vndersåterna vthi Rijket skole vthgöre hiälpen till brudeskatten och skall ingen derföre wara frij, huarken fougdter, skrifuere eller aglässare, som heeman hafue, vnndantagandes Ryttere och knechter, som ähre på togh. Nemligen Presterskapet, Bårgerskapet och alle bärgsmänn skole vthgöre enn half part emot den hiälp, som the på Nårköpingz herredagh bewilligede, om året.

Gemene Man på landet

1 heel bes[utten] skatte bonde	4	M.:r.	½ Crono bonde . . .	11	öre.
½ besit. skatte bonde .	2	M.:r.	1 Tårpare	5½	öre.
1 Torpare	1	M.	1 heell frälsis bonde .	2	M.
Allehanda Crono bönder eller K. M:tz arf och egne	21½	öre.	½ frels. bonde . . .	1	M.
			Torpare	½	M.

*) Afskriften är på detta ställe tydligen felaktig, hvarföre utgif. tillåtit sig ofvanstående konjekturer.

Och skall wara effterlåtedt adt vthgöre:

½ lodh Sölf för . .	1	dal:r.	1 skip:d kåpar . . .	30	dal:r.
1 t:no huethe „ . .	1½	dal:r.	1 skip:d stång jern .	4	dal:r.
1 t:no Rogh „ . .	1	dal:r.	1 faat Ossmundz iern		
1 t:no Malt „ . .	1	dal:r.	för	10	ɱ.
1 t:ne korn „ . .	3	ɱ.:r.	1 Oxe huudh för . .	4	ɱ.
1 Oxe för . .	5	dal:r.	1 koo huudh för . .	2	ɱ.
1 koo för . .	10	ɱ.:r.	1 Båckskin för . . .	1½	ɱ.
1 t:no lax . .	6	dal:r.	1 Geetskin „ . . .	6	öre.
1 t:no Strömingh . .	7	ɱ.	1 T:no Tiera . . .	4 *).	
1 L℔ T. Geddor . .	1½	ɱ.:r.	1 faat Tråånn . . .	16	dal:r.
1 t:o krampsill	2	ɱ.			

400. Fulmacht för Noe Feltt Mann att hafue Ihnseehnde wid alle Salttpetters bruk i Finlandh. Af Stockholm den 22 Nouembris åhr etc. 1605.

Riksregistr. Pars II f. 244.

Wij Carl etc. Giöre wetterlig, att wij hafue affärdatt denne wår tro tiennere Noe Feltt Mann och honom i befalning gifuitt att hafue i winter opseende med wårtt Saltt Petters bruk öfuer heele Finland, att de måge hafue deres rätte foorttgång, Och hafue nu latidt gifue honom een Ordning med, huad Joord, Aske heller och Weedh där skal til huar wärkestad för sig, och huru myckitt Salttpetter där sedan effter huar Wärkestaad blifue skall. Huilkett han skal hafua vpseende med, att dett blifuer meere genom hans flijtt, ähn mindre äfwensom ordningen ihnneholler och förmähler. Befale fördenskuld Fougdterne huar vdi sin befalning, där samme wärkstäder äre, att de med alfuar giöre deris flijtt, att där vttkommer huad vthi ordningen förmältt är till huar wärkestaad. Och skal för:de denne wår tienere wara förplichtedth att gifue oss tilkienna, huar som någon försummelsse hooss Fougd-

*) Myntsorten är icke utsatt, men bör helt säkert vara marker.

terne här vtinnan skeer, då wele wij dem tilbörlig derföre straffa låte. Wij befale och Salttpetter mästaren med drängierne, wed huar wärkestaad för sig, att de rätte sig effter huad för:de wår vttskickade dem på wåre wägne biudandes och befallandes warder. Fougdterne skole och late honom täring och ahnnan foordenskaap bekomma, både wärkestäderne emellan så wäl som där hann wistas och hafuer opseende med wärkestäderne. Där huar och een hafuer sig effter rätte. Datum supra.

401. Jnstruction och vnderwisning för Christer Somme och Nielz Claesson huad de i Finlandh beställa skole, ihn til dess Jören Gyllenstiärne och Jäsper Andersson komma effter. Actum Stockholm dhen 25 Nouembris åhr 1605.

Riksregistr. Pars II fol. 245.

Först. Skole de skynde sig med flijtt vttöfuer til Åboo, och der dhe dijtt komme, skole dhe med Jöran Boijie och Matz Larsson opmaahne dett mäste krigzfolk dhe kunne komma tiluäge både af Adell, Ryttere, Fougdter och Fougdte tienere, medh alle dhe knechter ther kunne finnes, och begifue sig där medh ådt Wijborgh.

Till thett Andra. Skole the och effter som wij hafue scrifuitt både Jören Boijie, Matz Larsson och Tönne Jörensson till om att opmaahne och opbiude af menige almoge och Ständerne öfuer heele Landett huar Fempte mann, vndantagandes Jeskis, Ewrepe och the andre Häreder, som näst vnder Wijborg och vthe med Rydsche Gräntzen äre, dem skole de opmaahne Mann vdaf husett, och ther the förnimme, att Ryssen emoot befästningen Wijborg någott begynne will, då skole dhe skynde huad Hustroor och Barn i samma Häreder finnes hijtt Jhn bättre i Finlandh, och Mannfolkett beholle quarre til att försuare Grentzen medh. Förnimme the och att Ryssen

någott fiendtlig ahntager emoot Narfuen och later blifue Wijborgh, Då skole the med dess Krigzfolk begifue sig ihn i Rysslandh i Kexhollmz eller Nöteborgz lähn och giöre där den mäste afbräck the kunne, att Ryssen icke fhår fullföllia sitt företagande. emoot Narfuen, Aff den eene öhren som bewilliadt är att gifwas om månaden af huart Hioon, som är i Gården ihnnan 60 och öfuer 16 åhr, skole the tage där att löhne huar 5 mann medh, som the opmaahne, och gifue dhem förnämbst där af otto mark, sedan siu eller sex mark om månaden, effter som karlen ähr til, doch icke öfuer otto eller vnder sex. De skole och sättie desse, som the nu hafue med sig här ifrån Swerige, til höfuidzmänn vttöfuer samma Folk, som opmaahnes, och deele dem Fähnicher och Wärior till och sedan begifue sig med dhem ådt Wijborg som för:ltt är, Så månge gamble hoffmän som finnes där i landett, som tilförende hafue waritt i Ryssefeigden och nu opå någon tijdh icke hafue latidt sig bruke, dem skole de tage op igen och sägie dem till, att the och begifue sig dijtt med dem därhädan, Wij wele late deele dem kläde och Penninger til, att the inthett skole hafue där vttöfuer till att klage. De skole och sättie Ryttemästere öfuer huad Ryttere där äre, som äre. Claes Erichsson Een, Swante Hansson den andre och Hans Boije den Tridie, så att de blifue med Hans Myrs Ryttere til fyre phaner, Och så skole de och försterckie dhe knape Rytterne, som vnge Lindwed Claesson hafuer i befalning, att dhe blifue til — — — — Starke. Fhå dhe och de kundskaper ifrån Jöns Nilszson och Arfued Tönnesson, att Ryssen intett achter sig någott fiendtligit företage emoot oss, vthan att där är Ihnbördis oehnighett i landett, då skole de Jnthett drage dijtt til Wijborg, vthan elliest hafue Folkett wederede til widare beskeedh ifrån H. K. M:tt. Datum supra.

402. *Fulmacht för een att drage til Suderkiöping och ahnnamma där itt Skrin, som åhr Jhnsatt hooss M. Abraham Bordskärere och hörer Peder Erichzson Romaneuitz til. Huilkett Skrijn för:de M. Abraham skal wår vttskickede owägrelig bekomma late heeltt och hollitt, som dett ståår, och skal han sedan fhöre dett skrijn hijt til oss. Af Stochholm den 30 Nouembris åhr 1605.*

Riksregistr. Pars II f. v. 249; sjelfva brefvet är icke utskrifvet.

403. *Till Isach Beehm att han ransaaker om een Olof Olofson Terfwe benempd, som säijes skulle hafwe kommitt någott Myterij åstad der i Österbotn. Af Stochholm den 8 Decemb: åhr etc. 1605.*

Riksregistr. Pars II fol. 256.

Carl etc. Wår gunst tilförende. Du hafuer oss hijt sändt Isach Beehm där ifrån Österbotn een benempd Olof Olofson Terfwo och med din Scrifuelse gifuitt tilkienne, att han skal wara een Mytemaakere och komma Myterij där ibland almogen tilwäge, att de icke wille kiöra fram och hiälpe til Befästningen wij hafue befalatt dig där att byggie, Huarföre och om så woro mann hade där wist Skiäl til, hade han wäl här skola hafue bekommedt wist straff därföre, Menn altenstund han huarken hafuer Sochnens eller Sochne Nämpdens, som är Hendrich Erichzsons i Packala, Nielz Jacobzssons i Ilmola, Nielz Olofsons Pettola, Nielz Olofzson, Hans Nielzson och Hendrich Nielsson Packoles med Jöns Olofsson Liakoltt och Lars Larsson Lautiasami bewiss och bomerkie, [att han skall wara skyldig, utan][1]) att han af twenne Skalkar, Een Hans Hanssons tienere Matz Woldmahrsson benempd

[1]) Dessa ord böra tydligen tilläggas och de förekomma äfven uti ett för samme „Olof Terfuo“ d. 5 Dec. utfärdadt förswarelsebref „til saksens laglige vttfång“. Reg. P. II fol. v. 253.

och den andre din Trommetere, belugen och sedan olag wunnen och vtan någon Ransakning i Sochnen bastad och bunden och sedan fängzlig hijtt fördh. Så skal du wette, att wij wele hafue dig derföre tiltaalatt, dy wij hafue satt dig dijtt derföre, att du skaltt handhafue och förswaare wåre vndersåtere för öfuerwold och orätt, och icke til att fooge dhem sådant till. Och befale wij att du hafuer där samme saak för rätte och flitigt ransaker, Och huar den Matz Woldmaahrsson och den Trommeteren finnes Skyldige och du icke straffar dem, då skal du wette, att wij skole så late straffe dig, att andre skole shee där opå. Menn befinnes och att Nämpden hafuer gifuitt denn Olof Olofsson falske wittnisbördh, då skal thu tage där bewijs och witne opå och sedan med förste öpen watnett både du medh Nämpden och den Matz Wolmarsson och Trommeteren komme hijtt, att wij där om här kunne late ransake och late straffe den, som orätt hafuer. Och effter wij förnimme af din Scrifuelse, att där finns Kalksteen noogh så wäll som Leehr til Tegell, så befale wij, att du later brenne kalk och slå deraf tegell, som kann komma til måtte til bygningen, Och i winter later kiööre der til hwad behöfues wil, att du med alfuar kan komma i wååhr til att byggie. Rätte dig här effter. Datum supra.

404. Fulmacht för Jacob Kouskild att drage til Finland och ransake om ödes hemman. Aff Stochholm den 27 Decembris åhr etc. 1605.

Riksregistr. Pars II fol. v. 270.

Wij Carl etc. Giöre wetterlig, att effter Fougdterne där på Åhland så wäl som de, där i Finland befalning hafue hafft, fhöre oss här vdi deris Förslaag ihn så myckitt för ödhe, Så att den hafuer Tuhundrade, den Trijhundrade och så meere och mindre til ödhes gårder, huil-

kett oss synes omöijieligit at wara i sanning, Huarföre hafue wij sådant til att ransaake och förfhaare vttskickadt oss Elskelig deune wår Tiennere Edle och Wälbördig Jacop Kouskild til Waadh med Johan Pedersson, Thomas Hansson, Nielz Månsson och Thomas Erichsson och honom i befalning gifuitt, att han först där opå Åhland skal begynne att ransake, huru månge ödhes hemman där fhinnes, När och på huad tijdh de äre ödhe blefne, huem demm sedan hafuer sådt eller brukett, anthen Präst, Hofmann, Ländzmän eller Bonde, Dy oahnseedt att där icke hafuer waritt åbooer på, Så måtte Ju lickuäl någon hafue brukett Jorldenn och åkeren medh, Derföre skal det granneligen som för:ltt är opteckuas, huilke dem sedan brukett hafue, huad de där af oss och Cronon giordt och gifuitt hafue, Hann skal och opteckne, huru månge af samme ödess hemman som äre Skatte hemman, och dem skal han alle kiennes vnder Cronon, Sammaledes skal han och opteckne, huad där är elliest för hemman på landett, huru månge både Crono, Skatte och Frelsis hemman besittie och besittne äre, och late oss med Johan Pedersson därom bekomma beskeed, Menn siälf skal han drage med Thomas Hansson, Nielz Månsson och Thomas Erichzson til Finland och tage Anders Nielsson som där nu är til hiälp med, och sammaledes ransaake om samma ödess hemman, så wäl som om ahnnatt både Skatte, Crone och Frelsis hemman, som där finnes i huar Fougdte befalning för sig, och skal han tage, effter där finnes mångestädes där i landett, som sittie 4, 5 eller 6 Mantaal på itt hemman och denn eene sitter och fördärfuer den andre, Huarföre skal han tage aff de andre hemmen, där som mäste Manntalett opå är, til att besittie samme ödeshemman medh och gifue dem itt eller tw åhr frijheet på vttlagorne, effter som hemmanett kan wara fharitt illa till, på det de deste bättre måtte komma hemmanen til macht igen och således kunde blifue be-

sittne, Befaahle fördenskuld wåre Stådthollare och Fougdten där i landzähnden, att the hiälpe til denne wår befalning alfuarligen att effterkomma. Så frampt de wele giöre det oss behaager. Datum supra.

1606.

Storgård den 20 Januari.

405. *Herr Urbani enka, Ingeborg Andersdotter i Dalkarby, säljer fem alnar frälsejord uti Storgård i Pargas åt sin systerson, Klas Andersson till Storgård.*

Originalet bland „acta historica" på Senatens arkiv.

För alle Ädle, ährlige och Wälwijse männ, som thette mitt witnesbyrdh hender förekomma, Bekennes Jagh Jngeborgh Anders dotter i Dalkarby, Salig Her Wrbani eftherlefwerska vdi Poio Sochenn, och här med fulkomligen witterligt gör, Migh aff min frij willie, wälbetenckte modhe sampt med mijn käre Barns, Syskens och Fränders samtyckie och beiakande hafwe denn Ädle och Wälbördige Claes Andersson till Stoorgåårdh, mijn käre Syster Son, till arffueligh löössningh wndt och eftherlatidt Fem alnar Frälsis Jordh, mitt rätte bryste arff och möderne, liggiandes i för:ne Stoorgåårdh, för Femtijie marck ortiger, det gör half Trettonde dalere, Men han haffuer migh gifuidt för för:ne Fem alner osåådde Jordh (ty den Säädh der på tilförenne wthsåått war, hade henne mijn käre Broder Jöns Andersson borttagit) och för några fåå gamble hwss thette efther:ne bådhe i Guld och Sölffuer, Nemligen Een Guld ringh med een Turckkoos, wärderet för Peninger Otto daler i gott Swenske Mynthe, Een Sölf Slijde medh kortte käder, oförgylt,

wågh Femton lodh, wärderet för Peninger half ottonde daler, det är two marck ortiger lodet, Och Een förgylt käde, wågh half ottonde lodh, wärderet för half siette daler Fyyr öre, det är tree marck ortiger lodet, Löper summan på för:ne Peninger Ottatijie Fyre marck ortiger och Fyyre öre, det gör — 21 daler 4 öre, Och efther för:ne Jordh ligger honom till högere, Derföre så affhender Jagh nu henne vndan migh och mijn eftherkommande arffua, och tilägnar Wäl:te mijn Elskelige käre Syster Son och hans eftherkommande arffuinger till att niuta, brwka och beholla, både i åker och Eeng, i wåtho och torro, til ewärdelige ägor, Bidiendes the Ädle, ärlige och Wälwijse gode män, som lagh och rätt i wärie haffue, att the thette Jorde kööp med theres Bref stadfäste wele, Och nu thes förinnan til wijdere stadfästelse, att så i sanningen är, beder Jag thesse efther:ne ärlige gode Män och Quinnor, som öffwer denne wår handling warit hafwe, som äre mijn käre broder Jöns Andersson, mijn käre Syster Alitza Anders dotter, her Peer kyrckieherde i Pargas Sochenn, Hans Bång i Leifwå, Hans Peersson i Koupå, att the deres Signeter på mine wägne här wnder settie wele, och mijn käre Son och Måger, Olef Clemetzson i för:ne Dalkarby, sitt bomercke och med egen hand wnderschriffua. Datum Stoorgåårdh i Pargas Sochnn, Den 20 Januarij, Åhr etc. 1606.

Jngebår Anders dotter.

(wax utan sigill.)

Oloff Clemettson. Jöns Andersson. Alitza Anders dotter.

L. S.
Petrus Johannis
Pargasensis mp.

L. S.
Hans Person
granne egen hand.

406. ***Swar på Töne Jörenssons Breeff, lydendes om Penninge Renten i Finland och then tiijonde sampt hwar Femte Man uthnämnes skall ther i landzänden. Aff Örebroo, 4 Februar. 1606.***

Ifrån Riksregistr. för år 1606 Pars I fol. v. 25.

Wår gunst och nådige benägenheett tilförnde. Wij förnimme af ider skrifwelsse Töne Jörensson och Hendrich Hendrichsson, att i nogh vthgifter hafwe på Penninger, Men få som lände oss eller Cronon tilgodho, Dy om i hade rätt giordt, aldenstund i hade de halftridie Tusend daler tilhopa och i inthet hörde något Fiendtligitt af Ryssen, då skulle i inthet hafwe skingratt dem, uthan sändt dem uthöfwer till Refle, der de först och mäst nödige woro, J hade wäll sedan hafft så mycken Penninge Rest der i Finland, att i hade kunnatt stältt Christier Some, Ifwer Christersson och de andre tilfridz, och brukatt de andre Penninger der till först som de mest och best hafwe behöfdz, aldenstund som förb:tt är dett hade ingen fara för Ryssen; Men så befale wij ännu, som wij ofta tilförende genom någre wåre skrifwelsser ider befallt hafwe, att i så lage dett de Tiijotusend Daler Penninger komme tilfyllest uthöfwer till Refle, så framptt i wele göre dett oss behager och i icke wele sware der till, hwar annar i Lifland än wäll går, Wij förnimme och älliest af ider skrifwelsse, att i hafwe upbudett der af heele Finland hwar Fämte Man, och nu gifwe i tilkenne, att i wele hafwe förhänder att uthskrifue på nytt hwar Tiijonde Man, Förfråge ider huru der med handlas skall, Så ähr der på wårtt swar om den Tiijonde mannen huru han utnämnas skall, Först skole i skrifwe och Rottere tilhope alle Tiije och Tiije gårder öfwer heele landett, der må seden boo een, twå, tree, meere eller mindre på gården, Och när i så hafwe roterett och lätitt skrifwe gårderne tilhope, då skole i udi een af de Tiijo Gårder, der mäste Mans Personerne ähre, uthtage een karl som

bäst och tienligst kan wara till knechttiänsten, Sammaledes skole i och förhålle ider med Prästerskapett och Borgerskapett, att de och skrifwes Tiije och Tiije tilhopa, och sedan taga een kar, som dugligast till knechtetiensten ähr, hoos den Präst eller Borgare, som mästa manshiälpen i gården hafwer, På honom skall sedan gifwas af den eene ören, som af hwartt hion ähr bewiliatt att uthgöras, Fiorton, Tolf eller Tigo Marck efter som karen ähr till, Och den skall ware och hålle sig wederrede med Bössor och Wärior till att draga uthöfwer åtti Lijfland, när så af oss pååskes och han blifwer antingen egenom wårtt budh eller Breef fordratt, Men den Femte Mannen som i hafwe uthskrifwe låtidt, De skole allenest hålle sigh der i landzänden wederrede till att försware Finland, hwar någott oförmodeligitt af Ryssen wille tilbiudes, Endoch wij hoppes dett hafwer ingen fahra, Och wele wij på dett att den Tiijonde Mannen som således blifwer utnämd måtte ware reede när öpett watnett blifwer till att draga uthöfwer, hwartt wij wele hafwe dem, att i då i tijdh och så snartt dette wårtt Breef ider tilhande kommer, begynne opå att bäre up den eene ören, som af hwartt hion om Månaden skall vthgå, Såsom och den Fierding Sp:ll, den marck Smör och de andre Victualie Perzeler, som i Rijksens Rådhz Breef för:te ähre och almogen een gång om åhrett uthgöre skole, Och beholle den oförrychtt tilsamman, Och såge wij hälst, efter dett gör almogen lijke och gåfwe een richtigare Räkenskap, att samme eene öre måtte nu i förstonne upbäres för Sex månader i hoop, Och åter der de Sex månader wore förbij, sedan för de andre Sex månader, som efterfölgde, Så att han ginge vth twå gångor om åhrett, och icke månad ifrå månad, hwilkett wore almogen altt lijke, som för:tt ähr; Och ähre wij nådigst tilfridhz, efter wij förnimme som i skrifwe, att dett faller almogen beswärligitt att gifwe altt rede Penninger, dett de måge gifwe der

Sp:ll eller andre Victualie Perzeler före, eller annett dett de hafwe rådh till, och wele wij tage hwar Tönne Sp:ll af dem för Sex Marck, efter som de siälfwe tilbudet hafwe, och sedan de andre Perzeler efter den wärdering wij ider här med tilsände, Wij hafwe och älliest ofta tilförende befalett, att i skulle sände hijtt alle de Finske Fougterne och Skrifwerne der i Finland ähre, att wij måge få wete hwar den Finske Renten ähr tagen wägen, Så ähre een deel hijttkomne och een stoor deel ähre tilbaker, Hwarföre befale wij ännu, hwar dett älliest någodt kan hiälpe, att i sände hijtt de Fougterne och Skrifwere, som ännu ähre der quarre, så wäll som Tulnären och alle andre som wid Slott eller Gårder der i Finland någon vpbörd hafft hafwe, att wij een gång måge få wete, huru dermed ähr handlatt. Den Sigfrid Sigfredsson, som i skrifwe om, den få i inthet dijtt, Ty wij hafue här någodt med honom att låte handle, Och befale dig Hendrich Hendrichsson, att du och strax efter dette wårtt Breefz tilkomst begifwer dig hijtt med att sware oss till, hwad vpbörd du hafwer haft händer emellan, I medler tijdh skall Anders Nilsson blifwe der wid Penninge vpbörden i landett och wete oss beskeed om, när han färdes däden. Der i hafwe ider efter rätte. Datum ut supra.

407. *Till Jsaach Behm, att han låter wete hwad dett lijder med dett Slotett, som af H. K. M:tt befaltt ähr att byggias wid Wåhengikoski: Och med flijtt drifwer Murningen och annan bygning: Såsom och håller almogen der före, att de låte sig wälwillige befinne till framköre Steen, Kalck och Trädwärcke samptt annatt, som till byggningen behöfwes. Aff Örebro den 24 Februar. 1606.*

Riksregistr. Pars I fol. 59, hvarest endast denna öfverskrift finnes, men sjelfva brefvet saknas.

408. Till Thöne Jörensson att han hafwer befestningen i acht för förräderij. Aff Örebro den 9 April. Åhr etc. 1606.

Riksregistr. Pars I fol. v. 126.

Karl etc. Wår gunsth etc. Wij förnimme Thöne Jörensson af de Papister wij här hafwe fångne, som för deres förrädelige gerninger äre dömde till döden, att de Påler de skole myckitt hafwa sitt hop på de Finner, Hwarföre befale wij att i hafwe idhre saker i godh acht för förräderij på Befästningen, att dett icke skeer aff dem i landett äre, Dem andre wele fuller wij, nest Gudz hielp, frije edher före, som vthlendes äre. Och schrifwer dem till widh andre Befestninger de göre dett samme. Wij befale och att i sende hijtt den Hans Erichsson, som tilförende haffwer waridt wår liffknecht, sampt Erich Knuthson och en Fougdte Christoffer Persson wäl förwahrede, Retter edher här effter. Datum ut supra.

409. Swar opå Fruu Karins schriffwelse om Månadz och Mantals Penningerne. Örebro 11 Aprilis Åhr etc. 1606.

Riksregistr. Pars I fol. 128.

Karl etc. Wår gunst etc. Wij haffwe Fru Karin förnummitt aff wår Hoffkantzler Doctor Niels, att i begere aff oss dett i motte blifwe frij medh idre Bönder för Månedz och Mantals Peninger, på dett i kunne leggie den summen ihop till att Ransone idher Son medh, som nu är i Pålandh, Szå är der på wårt swar, att wij idher dett inthett effterlathe wele, Uthan der i wele schrifwe vth till edher Son, och i förnimme honom sielff haffwe lust att drage dedhen och genom hwad medhel dett skie kan, då wele wij wäl finne ahnnen rådh att hielpe honom deden medh, Men som oss är förkunnett, då skall han ingen lust haffwe sielff att drage deden. Datum ut supra.

410. *Swar på Böndernes klagemål ifrån Österbotn. Örebro den 12 Aprilis åhr etc. 1606.*

Riksregistr. Pars I fol. v. 129.

Wij Carl etc. Tilbiude edher Dannemän alle, som vthi Österbothn boendes äre, wår gunst och alt gott medh gudh tilförende. Wij kunne edher her medh nådeligen icke förholle, oss hafwa bekommitt edher schrifwelse medh edher vthskickede N. N. deruthinnan i beswäre idher vtöfwer den vthschrifningh der haffwer waridt hollen, så att de först haffwe vthskrifwidt hos edher hwar tijende Man och åther sedan hwar fempte, Hwarföre i begäre, att i för samme vthskrifningh måtte blifwe förskonthe och att edher icke meer måtte blifwe ifrån nembdt, åhnn som annorstädes i landzänderne her i Rijkett skeer. Så är der opå wårt swar, som edher wäll witterligitt kan ware, att den tijdh wij lathe gåå wår befalning der vth om, då hadhe wij de tijdender, som och santh war, att Ryssen han lågh medh en hop krigzfolk widh Grentzen, en partt widh Jwanogrå och en part elliesth lågh vth medh den Swenske Grentzen, och rychtedt gick att han skulle haffwe achtadt sigh hijtt medh sin krigzmacht, som wäl till Ewentyrs hadhe kunnett skee, hwar wij dett i tijdh icke hadhe förebygdt. Derföre läthe wij gå den befalning vth att hwar fempte man skulle, så lenge dett bullredt på stodh, vthnämpnes och ware weder reedhe, hwar någott fientligitt af honom hade tilbudes, dett idher och hade bordt giöre, och icke allenest hwar fempte Mann warith wedherredhe, vthan och man af huse, hwar någott fiendtligitt hadhe af honom waritt tilbuditt, Dy dett galt edher först ahn som nermst wore, Och derföre läthe wij nämpne idher den fempte man ifrån, Men nu sedan dett bleff förebygdtt och Ryssen sågh han hadhe mothståndh och han wände igen medh sitt onde förehaffwande, så är och den fempte man lööss blifwin, så att han inthett skall brukes på någott togh eller reese, vthen bliffwe här

hos idher i landett, Doch skall han icke des mindre holle sigh wederredhe, hwar någott elliest her i landet påkomme kan, Men den tijende man, han skall ware wederredhe att drage på togh så wäl i den landzänden, som öfwer heele Rijkett bewilligett är. Hwad dett ahnlangar i begäre rätt mål och wicht motte blifwe brukett hos edher, dett wele wij här lathe göre och medh förste öppet watn sende edher tilhanda, Och sedan lathe gå wår befalningh vth, att ingen ahnnett mål eller wicht skall bruke, ähn den samme. Hwadh elliest anlanger i begäre blifwe förskonthe medh bygningen widh Vla befestningh, dett kunne wij idher inthett efterlathe, vthan wele ändeligen att i der till skole köre efter den ordningh, som wij wår tienere Isaach Behm medh gifwidt haffwe, bådhe till Staden och Befestningen, Och sedhen skole alle Landzköpmän, som der drage aff och ahn i landett och bruke deres köpenskap, flyttie dijtt och der boo, som wij tilförende haffwe lathett gå befalningh vth om, och wele idher dette till swar på edher schrifwelse haffwa gifwitt. ut supra.

411. Fulmacht för N. N. att drage efter Axell Kurk och andre der i Finland och före dem hijtt. Örebro den 14 Aprilis Åhr etc. 1606.

Riksregistr. Pars I fol. v. 131.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att wij haffwe vthskickett denne wår tienere N. N. och honom i befalningh gifwidt att drage till Finland och tilseije Axell Kurk, Bencht Söfringsson, Anders Boije, Bertell Jwarsson, Erich Knuthsson, Christofer Persson, fougdte i Sexmeke Heredh, Tomas Bock, Hans Erichsson och Hans Swär, att de begiffwe sigh medh honom hijtt till Swerige. Dy wij hafwe någott medh dem att tale. Och skall han inthett förr drage dedan ähn de föllie honom hijtt, Befale

fördenskuld Ländz och Fierdingzmän, att de lathe honom fordenskap för Peninger bekomme. Datum ut supra*).

Åbo slott den 22 April.

412. *En skarp skrifvelse från Tönne Jöransson till fogden i Nedra Satakunda, Hans Persson, om verkställande af uppbörden och utskrifningen.*

Efter originalet i Kejs. Senatens arkiv N:o 2467 fol. 151.

Wår helszen försendt med Gudh. Effter som Eder Hanns Pärsonn ähr förre påmint, att med flijt och Aluar opbäre och hijt till Rente Cammaren komme late the meste Peninger, Oanseedt af hwad Opbörd Thet ware kan, Efter den högste flijt eder i någen tijd står till at påfordre och hijt sende, Så förmane wij Eder Ennu såsom och derhos aluarligen opå H:s K: M:tz wegne befale, at i göre eder fljt der om at efterkomme Hwad befalet. blifuer, Och Effter nu i Thesse dager ähr ahnkommidt H:s K: M:tz alles wår nådige Herris och Vtkårede konungz bref förmälendis, at H:s K: M:t will med förste öpet watn haffue af Denne landzorten några Tusend dalr Och derhos befaler H:s K: M:t at — 6 månadtz Peninger af månadtz hielpenn Skåle nu med Thet alreforste opbäris för åhret 1607. Hwarföre befaler man eder, att i winleggie eder Störstę fljt at tilhopa Samble the meste peninger i kunne ijligen klå och fhå tilhopa, Och them vtan all försumelsse hjt Leffrere, ware sig Månadtz, Skiutzferdz, Nebbeschatz eller åhrlige Rente Peninger, Så later eder Jngen försumelsse här vdinnen företage, Huar thet skeer och krigzfolch blifuer opå Oss Jnwist, Då schole i förnimme hwad wij opå H:s K: M:tz wegne wilie göre

*) Uti Riksreg. Pars I fol. 221 finnes likaledes en „Fulmacht för en att draga sielf åttonde till Finland och taga hijtt Claus Flemmingh, Axell Kurk, Axell Erichsson, Anders Boije, Erich Knutzson medh sin Son Hans Erichsson, Christopher Bertilsson, Henrik Haian, Göstaf Olufsson och Pedher Erichsson, som hafwer warit Fougdte i Stor Sawelax. Datum Stockholm then 15 Junij åhr etc. 1606“.

i saaken, och j warde sjelf förnimmende, huru wäll i eder bestelt hafue. Ellies ähr eder Jcke een gong vtan offta om den Nebbeschatz hielpen Tilschrifuidt, Som af Rijkzens Stender öfuer alt Rijket bewilgedt ähr, at i skulle med flijt drifue opå, at både Spannemåll och andre Partzeler, så wäll som Rest som på åhrlige Renten ware kan, skulle Emedan winteren och fhöredt war till Siöösiden Skyndes, Så ehuru offta i ähre der om påminte, så hielper ingen förmaning, Vtan så snart i hafue antingen läsit Brefuedt Eller ellies komme Vthur ögnesyn frå Oss här af slåtedt, Så bekymre i eder och bestälningen på hiertadt läggie äfuen (Man kan inthet bättre säija) ähn som man slår watn på Een Gåsz, Gudh må wete hwad i Tenckie eller mhene, Förmanar man Eder fördenschuldh ähnnw, at i Rätte eder i saaken och besteller hwad eder befaledt ähr, Thet i sielf wäll wete lender H:s K: M:t och Cronon till gagn och godo. Eder ähr och tilförende kunnogt wordet, huru H:s K: M:t Mhening och wilie ähr om den Vthschrifningen, som i winter här i denne Landzorten hollen ähr, Nemligen aff Huarie — 10 Schattar roterade schall vttagas Een knecht hos den bonden, som meste manshielpen hafuer och Tienligst till knecht ware kan. Sammeledis hos Presterskapet och Bårgerschapet i Biörneborgz stadh. Så Effter man förnimmer thet med alle flijt nu vdj Swerigie drifues at folcket så wäll som Victualien ähr alt tilrede till öpet watn, Hwarföre befaler man eder med all flјt och alwarligen, at i sampt med höffuitzmän (Effter den ordning som sagdt ähr) ijligen och oförsumeligen bestelle skåle, at folcket ähr tilredz — 14 dager Effter Påscha, Och tå hålle sig weder rede Enär the få bådh, Så lagandis, att wij vdi denne Landzorten late befinne, at wij heller Jcke alt Soffwe, Vtan och något bestelle, Der af H:s K. M:t hafuer vrsaach till at see, Hwad och här bestelt blifuer. Skeer här vdjnnen någon försumelsse, så wilie wij ware Endtskylligede för

all Efterkommande tiltaall, Och i skåle för Eder ohörsamhet, som otrogne tienere bör, straffade blifue. Der rätte Eder aldelis och fulkomligen effter, Aff Åbo Slåt den 22 Aprilis åhr 1606.

Tönne
Jörenson.

413. Swar på Isaach Beems skrifwelse. Af Örebro then 27 Aprilis 1606.

Riksregistr. Pars I fol. 146.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij hafwe Isaach Beehm bekommitt din skrifwelse och der af förnummitt, att du hafwer lathitt byggie een Tegelladhe strax vth för Vla Befestningh och att der fins Leer nogh. Såsom och att du hafwer lathitt byggie der een Pråm om fiorthon eller fempton lester att föhre kalcksteen medh ifrån Kimi. Item att thu hafwer lathett afrödie vidh Vlå till Ladugårdh på den norre sidhen om Elfwen till trijhundredhe Lass Engh, Och lathett opgräfwa ther åker till sexton tunnor landh Sädhe, så lathe wij oss sådant alt behage. Och befale att du än yterligere giör din flijtt vthi alt dett du kant tenckia oss och Cronon kan 'ware gangneligitt, Och effter der ligger mest macht opå, att den Öfre Befestningen Wåhenge Koskij blifwer först begynth och någerledes kommer till macht, Så befale wij att du först holler der på medh förste att lathe byggie, och försöker om der fins någett leer, Dy som du skrifwer, då finne wij att der skall wara kalck nogh till att bruka, ändoch kalckbergett är tree mijl der ifrån. Men så befale wij att du lather oss wette, om der är så lägenheett att man kan komma emellan kalkbergett och befestningen medh båth till att föhre kalck eller kalksteen fram till Befestningen, Dett wij befale du medh förste lather oss wetthe.

Dett du förfråger digh om dem, som om Sommeren komme till Vlå Stadh, sampt andre hoper [sic!] i Österboten till att sellie deres godz och icke hafwa Tulzedler ifrån de Städer de komme, huru du digh medh dem förholle skall, Der på är wårt Swar, att alle de, som komme anthen till Vlå eller dijtt i Hampnen och icke hafwa Tullzedler ifrå de Tullnärer i de Städer de komma ifrån, De skole gifwe af dett godz de dijtt före heel Tull, Men hwad godz de före dädhan, skole de gifwe half Tull af, och inge annorstädes skole de drage medh dett godz de der köpe ähn till Stockholm.

Wij förnimme och af din skrifwelse, att der äre alleredhe en hoop köpstadzmän flöttie till Vlå, hwilke äre boendes vth på Öen, som ligger vth för Befestningen, och att flere äre dagligen dijtt förmodendes, Så befale wij att du lather oss wette, om samme öö åhr stoor nogh att man kan der göre någen synnerligh Stadh af. Hwadh anlangar de begäre denne Herr Niels, som är Cappellan i Pithå, att han måtte blifwe deres Kyrkeherde widh Stadhen och Befestningen, dett äre wij tilfridz att så skee må och sende digh her medh Collations breff för honom tillhanda, Och wele wij gifwe dem, som dijtt flyttie till Vlå och der boo wele och deres handel och wandel bruke, tiijo åhr frijheett, hwilkett du dem frijtt försäkre må och de framdeles, när de komme till oss, skole blifwe der på så wäl som på annedt meere privilegierade.

Den Landzdomaren eller Vnderlagman, som du schrifwer om boor hundrede mijl op i landett, och begärer han måtte flöttie nedh och boo mitt i landett, wele wij wäl att så skee må, Men wij wete icke hwad dett är för en eller om han till någen Vnderlagmann tienligh [är]. Hwarföre befale wij att du först lather oss wette, hwad dett för enn är, hwad han hether och om han tiener der till Vnderlagman, så wele wij oss der på widhere förklare.

Dett du skrifwer digh hafwa besteltt om Ryssen och köpslagan widh Wohenge Kofskij, att de bruke deres handell vthi Nothis Jerfwi een fierdings mijl ofwanför Wohengi, på dett att de icke må komme till att Speije bygningen, dett lathe wij oss behage och befale, att du achter digh wäl för dem, att de där i landzänden hoos digh icke någott förräderij ahnrätta, till hwilkett de ähre och altidh hafwe waridt bewågne, Huru Tullen skall gifwes af hwad der förhandles Ryssen och de Swenske emellan, sende wij digh her een ordningh på.

Kyrkie-tijenden af Persiö kyrkie herberge, som du begärer och Hans Fordeel haft hafwer, wele wij och nådigest vnne digh och sände digh här medh brefwedt tilhanda, Allenest-sehe du wäl till, att du achtar wårtt och Swerigis Cronos gagn och bäste i alle saker du kan och förmår, Rette tigh här efter. ut supra.

414. *Collations bref för en Prest i Österbotn att blifwa Kyrkieherde i Vla Stadh och på dess Befestningh. Af Örebro den 30 April. Anno 1606.*

Riksregistr. Pars I fol. 150.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att efter wij hafwe i den helige Trefalligheetz nampn lathitt begynne byggie en Köpstadh vthi Vlå i Österboten, och wij förnimme att de Borgare, som ditt flyttede ähre, flux olägligitt är att sökie hwar Söndagh till kyrkie till Liminge, som är der tree miler ifrån, Och elliest ondh wägh, att de om Sommeren icke kunne komme dijtt landhwägen för Moratz skuld, medh mindre skönth wädher är, att de medh bååth kunne komma dijtt, dervthinnan de vthi deres Gudztienst myckitt blifwe förhindrede, Hwarföre hafwe wij, på dett att Gudztiensten måtte nu hos dem blifwe oppehollen, vndt dem en egen Prest och Kyrkieherde, Och der till förordnedh denne Her Nils, som är Cappelan i Pithe, Efter wij

förnimme honom bådhe vthi lefwerne och lärdom wara skickeligh der till, hwilken wij, sedhen wij förnimme honom ware dijtt flytt, wäl medh löhn och vnderhold wele lathe försee, att han inthett skall hafwe att klaghe. Och skall han der hoos ware förplichtedt etc. etc. ut supra.

415. *Till Niels Kijll lydendes att han holler hand öfwer Norköpingz Besluth, dett almogen i Jokas Sochn icke må blifwe betungede medh Skjutzferder vthen Peninger. Jtem att almogen der i Slotzlähnett må vthgöre deres Tijende. Örebro dhen 1 Maij åhr etc. 1606.*

Riksregistr. Pars I fol. v. 155.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij lathe edher wette Niels Kijl, att denne brefwiser Oluf Påfwelsson i Jokas Sochn i ----- by hafwer här för oss waridt och i Vnderdånigheett klageligen tilkenne gifwidt, att Almogen der i Landzänden blifwer iu så nu som tilförenne betungedt och beswäredt medh Skiutzfärder och allehande fordzlor, bådhe vtaf en och annan, som der reese och framdrage, Ödmiukeligen fördenskuld biditt, att the ther medh motte blifwe förskonedhe och niuthe sådane welkor, som alle andre i Rijkett, Hwarföre befale wij edher att i widh wår ogunst tilgörende hafwe hand utöfwer thett almennelige Rijkzens besluth, som vthi Norköpingh senesth beslutthett och bewilliett blef, och behager oss slätt inthett, att i icke bättre hand hafue och försware wåre Vnder såther effter samme besluthz lydelse, än som wij förnimme i här till giordt hafwe, Och hwar någen wore, som effter denne dagh fördristede sigh att tage Skiutzhester eller Fordenskap vthan Peninger, då skole i lathe straffe honom effter för:te Norköpingz besluth, vthan alle Nådher. Wij befale och att i lathe almogen der i Slotz

Lähnedt vthgöre theres Tijende af hwar Skatt lijka som the giöre i Wijborgz Lhän, dy om de icke hafwe så myckin eller så stor Åker ther i Lähnett som i Wijborgz Lähn, så hafwe de då bätter lägenheett till Skogh, Fiske och alle andre legenhether och bruke myckitt Swidielandh, ther the Såå mheere opå, ähn the andre opå theres Åker, derföre så måge the göre theres Tijende vth lijka och ware så i thett eene som dett andre lijke brödher lijke Kålsupere. Der rätte tigh efter. Datum ut supra.

416. *Till Thönne Jörensson, att han afsetter Bispen i Åbo ifrån sitt Kall och sänder honom hijtt, Och tilsäger Kyrkieherden Mester Grels, att han blifwer vthi Bispens stadh till widere beskedh. Af Stockholm then 28 Maij 1606.*

Riksregistr. Pars I fol. v. 191; sjelfva brefvet är icke utskrifvet.

417. *Till Pedher Nielsson att han blifwer der på befästningen i Åbo. Af Stockholm then 14 Junij åhr etc. 1606.*

Riksregistr. Pars I fol. 217.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij hafwe Pedher Nielsson bekommitt din skrifwelse och der af förnummitt, att Grefwen är åther på ett ahnslagh medh Samuel Nielsons, Endoch wij sedhen hafwe bekommitt kunskaper, att dett äfwen så hafwer lyckes som dhett förre, dy som oss tyckes, då är der sådan skreckian ibland folckett kommitt, att dhe fruchte sigh widh dhe höre nämpnes Pålacken, ähn sedhen dhe skole torfwe våghe slåes medh honom. Wij hafwe och förnummitt af några, som dedhen ifrån Lifland äre kompne, att dhett förre ahnslagett hadhe fulle lyckes och gått forth, hwar skreckian och

häpenheeten icke hadhe waridt så stoor ibland folckett, doch önske wij att Gudh wille gifwe dem bättre modh och lycke här effter ähn som här till. Hwadh ahnlanger Fetalie dhu skrifwer om, som inne i Befestningen Pernou behöfwes, Så hafwe wij för någen tidh sedhen sendt thu wåre skep till Pernou, som äre Siöhästen och Lybiske Falcken, medh sådane Fetalie Partzeler, som dhu af inlagde Zedel hafwer till att see, Elliest hafwe wij och sendt itt wårt Skip Korpen benämbdt här ifrån medh Fetalie der på wår Enspennere Simon Markusson war, hwilcken wij befalthe skulle löpe till Hangevdd och der liggie medh Fetalien så länge han finge budh ifrån Axel Ryningh och tigh, hwart han medh samme Fetalie skulle löpe, anthen till Pernou, Räfle eller Narfwen. Och efter thu nu äst ther i Finlandh, så kant dhu honom medh samme Fetalie dijtt beskedhe, som dhu west hon mäst och bäst är nödigh, anthen till Pernou eller hwart du west hon bäst behöfwes, mere Fetalie skall och komme efter. Wij kunne och icke ahnners tenckie, ähn att Hans Claesson och Gottbergh de skole och iu hafwe optagett Spannemål och andre Fetalie Partzeler i Siön, efter som wij dem i befalningh hafwe gifwidt och sendt derhedhen. Folck sende wij och nu dijtt till Femhundrede Man, Tuhundrede till häst och trijhundrede footh folck, Elliest hafwe wij och gifwidtt Efwertt Horn i befalningh, som du hafwer af hans Fullmacht till att see, att han skall af den Tijonde och Fempte Mannen, som der vthe widh Siösidhen i Finland äre vthnämbde, Vthtage till Ettusende man och begifwe sigh der medh ådt Pernou, och lathett gifwe på samme Ettusende man twå måneders kåsth såsom och werior till dem, hwilke sedhen, hwar de inthett annedt der i Landett kunne vthrätte, så kunne de iu arbethe der på Befestningen. J medler tidh kunde man bruke dett folck, som nu inne i Befestningen äre, vdi marken på ahnslagh, der dhe kunne göre Fienden af-

breck, när dhe nu blifwe så starke som oss förhoppes innen kortt tidh skee skall, Till Narfwen wele wij och sammaledes Ettusende man der ifrån medh Samson Delamot, den wij och hafwe lathett gifwe twå måneders Kost och Werior här ifrån, allenest der af Landzänden moste du gifwe dem peninger Sex marck på hwar knecht om månaden, dett är på twå måneder tolf mark på knechten. Meere folck wenthe wij alle dager bådhe Tyske och Skotzske, dem wele wij sende effter, så att på folck, Peninger och Fetalie skall inthett fattes, Gudh gifwe att elliest någott gått kunde uthrättes. Och effter du nu ästh kommen ditt till Åbo, så befale wij att dhu blifwer der qwar och ingeledes begifwer tigh hijtt till oss, Vthan att dhu blifwer der på Befestningen Åbo och skynder Tönne Jörensson hijtt, dy här går sälsampt taal om honom. Wij wele och medh förste sende Marskalcken Otte Helmer von Mörner dijtt, som skall wara der i Slotzlofwen in till dess Thönne kommer tilbaka igen [1]). Wij äro och här komne vnder wädhrett åther medh ett sälsampt Förräderij, hwarföre befale wij att du sender oss hijtt wälförwarede så månge, som på inlagde Register antecknedhe äre. Wij befale och, medhen dhu äst der, att dhu ransaker om Peninge opbörden der af Finland bådhe Månedz, Mantals, Skiutzfärdz och åhrlige Ränthe Peninger, hwar dhe äre wägen tagne, Dy som oss tyckes, då är der Passeligen rätt medh handlett, Hindrich Hindrichsson och Sigfridh Sigfridsson hafwe så der medh lagett, att minste deelen är till Cronones bäste ahnwändt,

---

[1]) Under den 11 Juni samma år finnes i Riksregistr. (Pars I fol. v. 212) följande öfverskrift: „Stempno breff till Thöne Jörensson att han kommer hijtt och swarer Arfwedh Erichsson till lagh och rätte.“ Widare heter det i 6:te punkten af Tänke sedeln för Otto Helmer v. Mörner och Jakob Berfelt, hvad de i Finland beställa skole, dat. Stockholm d. 20 Jun. 1606: „Skole the tilseije Thönne Jörensson, att han begifwer sigh hijtt att sware till dhe tillmhäle, som Arfwed Erichsson hafwer honom tilsagdt.“ Riksregistr. Pars I fol. 231.

Du wilt fördenskuld der om medh flijtt ransake och läth oss wette beskedh, huru myckitt opburidt är, medhen Hindrich hafwer waridt där, och huru myckitt står tilbaka, Och hwad Peninger du kan samble och samke i en hast tilhopa, Befale wij att dhu hafwer tilstädes till att sände öfwer ådt Liflandh till krigzfolkett och så lage, att der på skeer sådane vthgifter, som wij och Cronen kunne ware tiente medh, Men Boo Wernichsson skalt thu sende medh all beskedh som dhu hoos digh hafwer ifrån Liflandh hijtt till oss. Rätte tigh här effter. Datum ut supra.

Zedell vthi samma breff.

Widere ladhe wij tigh wette, att wij hafwe skrifwidt Grefwen till, att han skall begifwe sigh till Pernou och beskantze sigh der vthan före, in till dess han kan blifwe så stark, att han kan wara Fienderne swars godh. Och sende wij nu medh Jören Gyllenstierne och Johan Månssonn widh Ottetusende daler Peninger och till tretusende daler klädhe till Pernou till att göre folckett willigtt medh, som der hafwe waridt öfwer winteren. Och hafwe wij befaledt, att man inthett skall gifwe vth några Peninger, för ähn folckett är munstrett, och efter Munsterlengden skole dhe sedhen blifwe afbetalde, Wij såghe gärne att thu toge up alt thett klädhe, som till fångz kan ware i Åbo och Helsinghfors, och sende dett till Narfwen medh så många Peninger som will behöfwes till dett folckett bådhe Ryttere och knechter, som där äre, och till Räfle effter som behoff görs. Och effter wij förnimme godhe tijdender ifrån Rydzland, så att där är skeedt en hastigh förändringh, derigenom wij hoppes Pålackens modh icke lithett skall falle. Derföre hafwe wij skrifwidt Storfursten till widh den meningh, som wij sände digh här Copia af tilhande, Wij hafwe och skrifwidt Samuel Nielsson till och Arfwedh Tönnesson, att dhe i lijke måtte skole tale medh Grentze Woiwoderne

på Jwanogerådt, Kexholm och Nöteborgh efter som wij och sende tigh Copia af, Och befale att dhu och skrifwer Samuel Nielsson till, att han steller dett i werckett och elliest beflithe sigh om kunskapere, så att wij ytterligere något wist förnimme måtte bådhe om Ryslandz och Pålandz lägenheter, Wij sende och dijtt halft annadt tusende Wärior, så sende wij och i förgångne höstes en hop Wärior derheden till Åbo, som nu skole liggie der på Slottedt, af hwilcke wij befale du tager Femhundrede till dhe halft annadt tusende och sedhan deeler på dhe knechter, som skole med Effwert Horn och Delamot Ettusende ådt Pernou och Ettusende ådt Narfwen. Datum ut in literis.

418. *Ståthollere Fulmacht för Otto Helmer von Mörner och Pedher Nielsson på Åbo Befestningh. Af Stockholm then 20 Junij åhr etc. 1606.*

Riksregistr. Pars I fol. 230.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att effter wij hafwe waridt förorsakede att lathe kalle oss Elskeligh Edle och Welbördigh Tönne Jörensson till Högzgårdh, som hafwer här till waritt Ståtthollere på Åbo, hijtt till oss för synnerlighe orsaker skull. Så hafwe wij åther så länge i Stadhen igen och till dess att Tönne Jörensson kommer dijtt tilbake, på dett att Almogen der i Lähnett måtte hafwa någen, den dhe sigh efter rätte kunne och klage deres brist före, hwar dem något påginge, Förordnedt dijtt till Stotthollere oss elskeligh Edle och Wälbördighe wåre trogne män och tiänere Otto Helmer von Mörner och Pedher Nielsson, att the der i Slotzlofwen ware skole. Och skole dhe ware förplichtedhe, efter som wij inthett om dhem twifle, wårt gagn och bäste i alle måtte sökie och fordre, wår skadhe och förderf warne och afwerie, den befestningen Åbo holle och försware oss och Swerigis Crono till trogen handh, Och der dett något

fiendtligitt tilbiudes, hafwe opsatt lijff och blodh, Såsom och skaffe hwariom och enom den ringeste som högste af dem, de hafwe befalningen öfwer, Lagh, Rätt och rättwiso, försware dem för orätt och öfwerwåld, holle och handhafwe dem hwar och en widh deres privilegier, Lagh och rätt och elliest i alle måtto sökie och fordre dett oss och Swerigis Crono skeer till fördeel och förkofringh, och så förestå sitt kall och Embete, som dhe dhett för gudh, oss och hwar Ehrligh man wele och kunne till Swars ware. Skatten, som Almogen der af lähnett oss och Cronon äre plichtige att vthgöre, skole dhe af Vndersåtherne i Rätten tidh lathe opbäre och sedhen hafwe opseende medh, att dhett blifwer till wårt och Rijkzens nytto och gagn ahnlagdt och icke af Fougdterne försnillett, som här till skeedt är. Biudhe fördenskull wåre vndersåther bådhe Adell, Fougdter, Ryttere, Knechter, Befähl så wäl som gemeene Ryttere och Knechter, Borgere och Menige Almoge, inge vndantagendes, att dhe gille och kenne för:de wåre godhe Män för deres Rätte Ståtthollere och på wåre wägne bewise dem hörsamheett och lydno i alt dett dhe oss och Cronon till gagn och bäste them påbiudendes och befalendes warde. Wij befale och i lijke måtto tienere och tiänerinnor på Slottedh och widh wåre Gårder der sammastädes, att dhe göre dett samme, hwar oss elliest skall skee till behagh och dhe icke wele som ohörsamme tiänere blifwe straffedhe. Der hwar och en hafwer sigh effter rätte. Datum ut supra.

419. Öpett Breff för Jesper Madtzsonn po Monickala Godtzen vdi Finlandh. Aff Stockholm den 2 Julij Åhr etc. 1606.

Riksregistr. Pars II fol. 3.

Wij Karl etc. Göre witterligidt, att effter oss elskelig, wår tro Tienere och Stadthollere vthi Pernou, Edle

och Wälbördige Jesper Madtzsons Mormodher -------- haffer för någon tijdh sedhen till Cronones gagn och beste försträckt Otte L𝔪𝔨.:r och Siw loodh Sölffwer, och therföre aff wår käre Herbroder Konung Johan Christelig i åminnelsse bekommit vthi vnderpantt Monickala medh the godz, som ther vnder liggie. Sedhan so haffuer hans fadher för någre åhr sedhen försträcktt then förräderen Hans Hansson, huilken then nu på thett sidste vnder Cronon förwerkatt haffwer, opå samme godz Etthundrede ottatije fyre Slagne daler och Trehundrede Femtije daler vthi Suenskt mynth. Och aldenstund the icke allenest således, som nu för:t är, haffwe warit twenne reser Jesper Matzsons fader och föräldrar förpanttadhe, vthan the äre och vnder Cronon lagligen förfalne och förbrutne. Derföre medhan för:te Jesper Matzson hafwer altidh lathedtt sigh wälwilligen, troligen och redhebogen befinne vthi hwadh honom haffwer waridtt aff oss pålagdt till att bestelle Riket till gagn och beste, Och nu haffwer loffwadt och tilsagdt, att han icke allenest thett samme her effter göre will, vthan will ware oss, wår elskelige käre Gemåhl och effterkommande, så och Sweriges Crono huldh, trogen och rätträdigh, så lenge han leffwer, Haffwe wij af gunst och nådhe vndtt och effterlåtit, Effter som wij och nu medh dette wårt öpne Breff vnne och effterlåthe honom för:de Monickala gårdh medh the godz och gårdar, som för:te Hans Hansson hafft haffwer der vnder, till dess han samme yttlagde penninger igen bekommer, att niutte, bruke och beholle [1]). Wij haffwe och nådigest vndt honom den Fierding i Sexmäki Häredt i Finlandh, Jockis benempd, som wij honom tilförende bebreffwedt

---

[1]) Icke desto mindre efterläts redan d. 31 Juli samma år åt Påvel Stilkens enka att fortfarande behålla Monikkala, efter hon „är en ensöriendhe Quinne, som hafwer mist sin man för Richsens Fiender och sitter igen medh een hoop små barn“; Jesper Mattsson åter skulle annorstädes få lika många gods med lika ränta och rättighet igen. Riksreg. Pars II fol. 24.

hafue, [frij] för alle vtlagor, owisse så wäl som wisse partzeler, doch vndantagendes Mantals, Månadtz och Skiutzferdz Penningerne. Förbiudhe fördenskuldh wåre Städthollere, Fougdter och alle andre, som oss medh hörsamheet och lydno förplichtede äre, att tilfoghe honom her emott något hinder eller förfångh i någon motte. Datum ut supra.

420. *Fulmacht för Tönne Jörensson till Findlandh. Aff Stockholm, den 28 Julij, åhr etc. 1606.*

Riksregistr. Pars II fol. v. 22.

Wij Carl etc. Giöre witterligit, att wij hafwe vthi Fulmacht och befalning giffwit, effter som wij och här medh befale och fulmechtig göre, oss elskeligh wår tro tienere Edle och Wälbördigh Tönne Jörensson till Högzgårdh, att han skal drage till Finland och opmane alt thet krigzfolch som ther är, bådhe adelen och dhe, som någon frijheet niuthe, sampt Ryttere och Knechter, som icke äre beskedde vtöfwer till Lifflandh medh Effwert Horn och Delamot. Deslikes så skal han och ther nedre i Finlandh tilseije, att hwarie twå Bönder skole vtgöre then tridie och medh wärior och twå Måneders Prowiant försörie. Men vthi Wijborgz och Nyslotz Lähn skall ther, som twå äre på gården, een gåå åstadh medh fulle wärior och twå Måneders kost, ther till the som hemme äre the andre medh wärior och kost försörie skole. Sammalunda skal och af Städerne vtgöres Folck efter then Ordningh, som för:te wår tienere medgifwen är, huilke the andre som hemme blifwe och medh wärior och kost försörie skole. Och skole alle som någon frijhet niuthe, thet ware sigh Fougdter, Schrifwere, Präster eller andre, antingen sielffwe drage åstadh medh theres häster och wärior, eller så frampt the blifwa vthj Cronones tienst brukadhe, sände andre vthj theres stadh, så frampt the

icke wele therföre warde straffedhe. Dett Folch alt tilsammens, när thet således opmant är, skal för:te wår tienere Tönne Jörensson stämme och församble vthj Wiborgh: Szå lagendes att the äre thär tilstädes allersidst then 1 nästtilstundende Septembris. Befale fördenskuldh Adelen ther i Finland sampt Fougdter, Schrifwere, Borgere och Bönder, att the rätte sigh effter, hwadh för:te Tönne Jörensson them tilseijendes warder, och göre sigh till samme togh färdige. Ther hwar i sin stad weet sigh effter rätte. Datum ut superius.

Stockholm den 9 Augusti.

421. *Kongl. M:ts befallning till Ståthållaren på Åbo Slott, Otto Helmer von Mörner, att i Björneborgs stad låta bygga en sjukstuga till de fattiges behof.*

Efter en kopia i Sen. Ark. N:o 2467 fol. 104.

Karl etc. Wår gunst och nådige willie med gud tillförende. Dett ähr wår willie och befallningh, Otto Helmer v. Mörner, att i lathe opbyggie wedh Biörnebårgh een Siuukstugnu till the fatiges behoff, ther the sedan skole blifue vnderholdne, och wele wij att i lathe Fångden ther samestädes lefuerere åhrligen ther inne till fyre och Tiugu personers kost efter then Ordning, som the fatige hafue i Åbo Hospitalett ähre. Der Rette eder efter. Aff Stocholm den 9 Augusti Åhr 1606.

Medh H. Konungelige
hand vnderskrifuedh.
Olef Elson.

422. *Til Jacob Kouskill och Johan Ottesson, att the wederkennes Adelens förbrutne godtz i Finland. Af Stockholm den 11 Augustj 1606.*

Riksregistr. Pars II fol. v. 35.

Karl etc. Wår gunst etc. Wij förnimme trogne tienere, att her vthj Finland hafwe Adelen vnderstådt

sigh, när någon Enckie eller Jungfru vthi theres Slecht hafwer tagit ofrelsse man eller giordt Lönskelego, att tage godtzen till sig och bruke them vnder frelsse, oanseedt att Lagen vttryckeligen förmäller, att the äre förwerckede och ther af bör göres Skatt och skuldh lijke med bondhen. Och efter wår och Cronones Rentte ther igenom blifwer förtagen, althenstund wij vthi sådane fall äre rette Målsegende, och huad som således förbrutit warder, thet är förfallet vnder oss och Cronon effter Lagen och ingen annen, med mindre wij thet aff synnerlig gunst och för trogen tienst efftерlåthe wele. Derföre så befale wij ider, att i medhen som i om the andre saker, som idher är befalet, ther i Finland holle Ransachning, att i och her om fliteligen ransake, Och huadh godz som i kunne finne således ware förbrutne, them wederkennes vnder Cronon och lathe oss ther opå bekomme wisse Lengder. Wij befale och att i effter ider förre bestelning strax sende Smör Räntten hijtt. Der retter idher effter. Datum ut antea.

423. Till Otto Mörner om Her Sigfredh Aronis Tingest. Af Stockholm den 13 Augusti åhr etc. 1606.

Riksregistr. Pars II fol. 39.

Karl etc. Wår gunst etc. Effter wij förnimme Otto Mörner, att then Presten Her Sigfredh Aronis skal ther i Finland hafwe något tingest liggendes, som han begerer att hans hustro skal sende effter honom til Tyskland, tijtt han hadhe achtedt sigh, ändoch reesan är honom nu förhindrat wordhen. Derföre så är wår willie och befalning, att i lathe öfwersee alle hans handlingar och serdeles breff och granneligen ransake, huadh som ther bland finnes, Och ther något funnet warder, som macht opå ligger, dett skole i sende hijtt, Dette i så bestele wele. Datum ut supra.

Zedel vthi samme breff.

Widere är wår willie och befalning, att i lathe oss wette, hwad Saltpetters bruken ther i Finland hafwe renttedt och huad Saltpetter som ther wid Bruket i förrådh är, och sende thett strax hijtt. Datum ut in literis.

424. *Till Otto Mörner lydendes om några Finske Ländzmäns berättelse om the månge Ödesheman, [som] äre i Finlandh. Af Stockholm then 25 Aug: 1606.*

Riksregistr. Pars I fol. v. 266.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij sende till edher trogne tiänere någre Finske Ländzmäns berättelser om the månge Ödeshemman, som ther äre i Finlandh, efter som i hafwe widere till att see af samme berättelser. Och befale der hoos edher att i medh flijtt wele see till, om så i sanningh finnes, som the hafwe berättedh och som i Bookstafwen författedh är, och så frampt någen hafwer orätt berättelse giordt Fougdten till willie och Cronon till skadhe, skole i strax skicke honom hijtt sampt medh hans berättelse, som han här hafwer giordt, så och edher ransakningh. Men där dhe hafwe rättwisligen och sanfärdeligen berättett och tilkenne gifwidt, måge the blifwa hemma. Och skole i förmahne alle Ländzmän der i landzänden, att the hafwa hwar i sin Sochn ett flitigtt och noge inseende der medh, såsom och elliest i alle måtte achte, sökie, fordhre och främie wårt och Cronones gagn och bäste och dess skadhe och nachdeel altidh afwärie och förhindre. Dette i så beställe wele. Datum ut supra.

425. *Swar på Arfwedh Tönnessons Schrifwelsse om Ryske handlinger och Wiborgske Borgeres Marck-*

nadtz platz belangendhe. Aff Stockholm then 11 Septembris Åhr etc. 1606.

Riksregistr. Pars II fol. v. 58.

Karl etc. Wår gunst etc. Wij hafwe bekommedt idher skrifwelsse, Arfwedh Tönnesson, sampt the handlingar, som emillan Eskert Linnerson och the Ryske vthskickedhe på Grendtzen äre förlupne. Hwadh belangende är om then Marcknadtz platsen, som i skrifwe om, att Wiborgz borgere hafwe tilförende och af åldher hafft. Så skole the then ännu behålle. Och skole i ändeligen lathe then Marckned, som widh Saija åå lagd är, gåå för sigh. Och efter vthj Fridzfördraget medh Rysserne är bewilgiedt, att när några klagemål kunne förefalle vndersåterne emillan, då skole några godhe Män på bådhe sijdhor förordnes, som widh Grendtzen komma tillsamman och samma klagemål förhöra och åtskilia. Derföre medhan Rysserne begära, att en sammankomst holles skall, Szå måge i några beskedelige karer förordne, som them opå Grendtzen möthe och om the saker, som the haffwe att klage vthöfwer, ransake. I skole och inthett förgäthe att tale om, hwadh beswäringar som wåre vndersåter kunne hafwe vtöfwer Rysserne, och lage att then ene parten skeer så wäl rätt som then andre. Men hwadh belangende är then besweringh som Rysserne hafwa öfwer thett intrångh, som skall ware skeedt widh Grendtzen, ther vthinnen skole i see edher wäl före, så att medh Grendtzerne blifwe hollit efter som the äre lagde och Grendtze brefwen vthwijse. Och skole i lathe Andream Buraeum, som all vnderwisningh om Grendzerne hoos sigh hafwer, drage till then orthen som Rysserne beklage, att intrånget skeer, och besee Grendtzerne, så att oss och Cronon i någon motte icke skeer förnär. Hwilket wij idher till swar opå idher skrifwelse icke hafwe welett förhålle. Gudh befalendes. Datum ut superius.

426. *Collations Breff för Her Hendrich Michaëlis opå Torne Sochn i Lappemarcken. Aff Stockholm then 25 Septembris Åhr etc. 1606.*

Riksregistr. Pars II fol. 64.

Wij Karl etc. Göre witterligidt, att efter wåre Vndersåter, som vthj Torne Sochn boendes äre, haffwe sigh beklagedt, att the för then wijdhe wegh, som Kyrckeherden thersammestedes hafwer op till dhem, och the widh theres rätte Sochnekyrckie siäldhan få höre Gudz ordh och gå till Herrans Nattwardh, ther igenom monge äre som lithet wette, hwar vthinnen theres Saligheet ståår, och störste deelen döö vthan skål och Schriifftermål. Szå althenstund osz på wårt Embetes wegne förnemligen bör ther om åhogha och wårdnat dragha, att Kyrkior och Scholer måghe widh macht holne wardhe och wåre Vndersåter vthj Gudz ordh rätt vnderwijste, Derföre så hafwe wij till Kyrckeherdhe vthj Öfre Torne tillsatt och förordnet Osz elskeligh, Hederligh och Wällärdh Man, Her Hendrich Michaëlis etc.[1])

427. *Utdrag ur Kongl. Fundations-Privilegierne för Wasa Stad, dat. Stockholm den 2 October 1606.*

Aftryckt ur „Wasa Tidning“ för år 1840 N:o 2.

Vi Carl etc. Giöre vitterligit, att efter såsom Vi uti alla andra saker gjerna söka och fordra så mycket Oss möijeligt är Vårt kära Fäderneslands tillväxt och förmering, efter som Oss uppå Vårt dragande Embetes vägnar och den naturliga kärlek, som Vi till Vårt kära Fädernesland såsom en infödd Svensk Arf-Furste och Regerande Konung drage, ägnar och bör; Så see Vi ock gärna, att Riket med flera Städer måtte blifva förbättrat

---

[1]) Brefvet slutar sålunda. Ofvanföre står antecknadt: „Ingångh stält aff Secreteraren Päder Nielszon.“

och uti handel, vandel och all näring tillväxa. Och aldenstund uti Österbotn i Mustasari Sokn vid Korsholm är god lägenhet att lägga en Stad, både derföre att inga Städer dervid så nära äro, som samma Stad kunna vara till meen och förfång, och undersåtarene sjelfve hafva igenom deras utskickade i all underdånighet af Oss begärdt att der en Stad uprättas måtte; besvärande sig för den vida väg, som de till de andra Städer hafva, och att de där uti Landsändan hemma hos sig icke kunna få föryttra och till pengar och andra varor vända, hvad som de hafva till att sälja och aflåta. Därföre så hafva Vi nu Gudi till ära och Sveriges Rike till gagn och godo därsammastädes en Kjöpstad upprätta och fundera låtit, och dem, som där bo vilja, med sådana privilegier begåfvat, som härefter följer:

Först skola de hafva och njuta Stads-Lag, rätt och rättigheter, efter som andra Våra Städer här i Riket hafva.

Till det andra så skola alla de, som i det Södra Probsteriet äro och Seglation med Skepp och Skutor bruka eller köphandel drifva, draga therhädan och ther bo och om Landskjöp och seglation, som der i Landsändan härtils hafver varit, aldeles vara afskaffat.

Till det tredje så skola undersåtarene uti Södra Probsteriet i Österbotn söka alla dit och ingen annorstädes med deras handel och varor.

Till det fjerde, uppå det att undersåtarene måge desto bättre få till att köpa det de behöfva och icke hafva orsak att söka någon annorstädes; såsom ock att de, som uti samma nybegynte Stad sig nedersätta, kunna hafva desto bättre näring, handel och vandel, hafva Vi Nådigt förordnat, att der hvart år skall hållas två Fri marknader, en om Larsmässo om sommaren och den andra Kyndersmässo om vintern. Ut supra.

Carolus.

428. *Fulmacht för Mattz Josephsson att ware Fougdte vthi Kemi Lappemarck. Aff Stockholm then 4 Octobris Åhr etc. 1606.*

Riksregistr. Pars II fol. v. 73.

Wij Karl etc. Göre witterligit, att wij hafwe till Fougte och Befalningzman vthi Kemi Lappemarck tilsatt och förordnet, efter som wij och här medh och vthi thette wårt öpne brefz krafft tilsettie och förordne denne wår troo Tienere Matz Josephson. Och skall han ware förplichtedt vthi samme sitt ombetrodde kall och Embete att lathe sigh trogen och flitigh befinne, wårt gagn och bäste altidh sökie och fordre, skadhe och förderf afwerie och i tidh tilkenne gifwe. Deslikes holle Lapperne widh lagh och rätt och icke lathe them i någon motto något öfwerwåldh wederfaras. Han skall och hafwa inseende, att oss och Swerigis Crono icke skeer af Rydzerne eller the Danske něget intrång vthi samme Lappemarck vtöfwer the Grentzer, som emillan Swerige och Rydzland lagde äre, eller och gammal rättigheet som Swerigis Crono af åldher hafwer hafft. Och särdeles skall han ther opå acht hafwe, att Ryssen icke tager Skatten Wester om Manselki, Kitki och Kolejerfwi, eller och måge trufwe Lapperne, som vthi samme byiar boo, till att drage ifrå wår sidhe öfwer Grendtzen in opå theres landh, som wij förnimme att the sigh företagit hafwe. Och efter medh Lappernes vthlagor här till vthi Lappemarken stoor orichtigheet warit hafwer, Så skall han nu her efter opbäre skatten effter thenne Ordningen, som wij hafwe göre lathet, Nembligen således, att hwar lagh gill Lapp, som är öfwer Siwtton åhr och tilförende hafwer vthgiordt twå eller tree Mårdar, then samme skall nu här effter vthgifwe twå Reener eller tree Waijor eller fyre Wåger Tårre gäddor. Desslikes så skall han och opbäre af hwar Lap effter yngzlen hwar Tijende Reen, såsom och hwar Tijende Fogel. Men Skinwarurne, som the til-

förende äre wane att vthgöre och elliest till köps hafwe kunne, them skall han opköpe för the wahrur, som ther till förordnedhe äre. Och skall han ware förplichtet bådhe för ett och annedt, som han hafwer hender emellan, att göre åhrligen vthi rättan tidh vthi wår Räckninge Cammar en klar och oförfålskatt Räckenskap, och hwadh som han till opbördh hafwer, thet lathe i tidh komme vth och hijt till Cronones wahruhws lefrere. Ther han och finner lägenheet att Cronon kan medh flere hemen, fiskerij och andre nyttigheter förbettradt blifwe, då skall han sådant inthet försume, vthan ther vthinnen såsom i alt annet sökie wårt och Cronones gagn och bäste. Och effter vthi Kemi Lappemark ligger en Träsk widh nampn Kitkiträsk, widh hwilken finnes gott tilfälle att byggie och boo, Så skall han lathe samme Träsk besettie och taghe åboer af the hemen nedher widh Siösidhen, som monge sittie och trenges opå, och ther medh lathe besettie samme Träsk och gifwe them ther opå Sex åhr frijheet. Han skall och lathe opå en lägeligh platz byggie en Kyrckio och Prestegårdh, och ther förordne och tilsettie en skickeligh man till Prest, som ther oppe boendes blifwer och Gudz ordh för Lapperne förkunner, Och skall then öffre deelen af Kemi Sochn liggie ther vnder, på thet Presten skall deste bettre kunne behielpe sigh ther. Till samma Kyrckios bygningh skole Bönderne, som ther vnder lagde warde, sampt Birkarlerne och Lapperne, som Reener hafwa, hielpe Timmer fram. Men Timmermennerne, som Kyrckian och Prästegårdhen ophugge, skall Isach Behm ifrå Österbotn förskaffe och betale. Prästen skall bekomme om åhret af oss Fyretijo Otto tunnor Spannemål och sedhen af Lapparne hwar Tijionde Reen af yngzlet och hwar tijiondhe Fisk, thett är halfpartten emot oss, och sedhen tijonde af Fogel och annedt som tijendhe bör af hollas. Widh samme Kyrckio skall han och förordne och settie Marcknadtz platzer och

tidher, ther Lapperne skole komme tilsammen att köpslage och theres rettigheet vtgöre. Till samme platzer och tidher skole och Birkarlerne medh theres köpenskap komme och ther handle, Doch icke för än Fougdten först hafwer haft fiortton dagars tidh att opbäre wår Skatt och köpa the Skinwarur, som wij behöfwe. Och skall them ingelunda blifwa här efter efterlåtit att fare kringh om Lappemarken och köpslage, som the här till giordt hafwe, ther medh för:te wår Fougte ett flitigt inseende hafwe skall. Och skole Birkarlerne, som samme Marcknatz platzer besökie, gifwe oss hwart Tijiende Skin och hwart Tijende Lispund Torfisk, som the opköpe, Elliest så skole the som Rener hafwe åhrligen gifwe till skatt dess förvthan hwar Tijende Reen, och them skall Fougten strax opbäre. Så skole och Birkarlerne ware förplichtede hwarie twå att opsettie och ophöije en bodh och en Stufuu widh hwar Marcknatz platz, som the besökie. Sammalunde skall och wår Lappefougte vthi för:te Kime Lappemarck hafwe acht opå, huru månge Elger ther slåås, och kennes widh Elgzhuderne till wårt behoff vthan någon betalningh, Men köthet skole the beholle, som diuren slå. Här effter skall wår Fougte vthi för:te Lappemarck såsom och wåre Birkarlar och Lapper ther sammestedes sigh hörsambligen rätte, Så frampt skee skall thett oss är till behagh. Datum ut superius.

429. Fulmacht för Erich Hare att lathe förbettre Tawesthws. Af Stocholm then 29 Octob: 1606.

Riksregistr. Pars II fol. v. 90.

Wij Karl etc. Göre witterligit, att efter wij wele att Tawestehws, som egenom Eldhskadhe och theres otroheet, som ther i Finland Regementet tilwellet hafwe, är förfallet, skall bygges op igen och holles widh macht.

Så althenstund ther till behöfwes bådhe Balker, Tellier, Brädher, Kalck och Wedh. Derföre så hafwe wij vthi Fulmacht och befalningh gifwit wår troo Tienere och Befalningzman opå samme Tawesthws, att han skall handle medh almogen vthi Sexmäki, Hattula, Hollola, Hauho och Öfre Häreder, att the skole hwar Tije Böndher så wäl förlänte som oförlänte till samme Hwses bygningh hielpe och nu i Wintter köre fram Balk, een om Sexton alner; Tellier twå, hwar fiortton alnar; Bredher Tijo stycken, hwar om Tolff alner, Kalck tijo T:or, Wedh tijò lass. Begere fördenskuldh af almogen vthi för:de Häredher, att the wele lathe sigh till samme körsell godhwillige befinne, althenstund thet länder Riket till gagn och godho, och the efter lagen plichtige äre att hielpe, när Konunger tarfwe hws och feste byggie och förbettre. Der huar i sin stad wet sigh efter rette. Datum ut supra.

Stockholm den 6 November.

430. *Adelns, presterskapets och borgerskapets i Stockholm samt Länsmännens och Nämdens i Stockholms slottslän bref till alla i Öfre och Nedre Satakunta om en krigshjelp och utskrifning.*

Efter en kopia i Sen. Arkiv N:o 2472 fol. 136.

Wår wenlig helssen med Gwd Alzmechtig tilförende. Edle, Wälbårne, Wälbyrdige, hederlige, Wällärde, Ehrlige och Wällwijse, Manhaftige, förståndige gode Män, Andelige och Werdhzlige, Som byggie och boo vdj Öffre och Nedre Sategunden, Lathe wij efftt:ne Magnus Brahe, Greffwe till Wijszinngzbårg, frijherre till Riboholm och Kägelholm, Abraham Brahe, Greffwe till Wissingzbårg och frijherre till Riboholm och Lindholm, Johan Gabrielsson till Lindöö, Jörenn Erichzson till Öijeridh, Jören Claesson till Bijby, Swante Ribbing till fasteridh, Sampt-

ligen Swerigis Rikes rådh, Hans v. Måsenback till Öckna, Städthållare på Stockholms Slot, Erland Björnsson till Skattmansöö Cammer rådh; Cristoffer Skedning till Skidwijk hoffmestere, Christier Szome till Gödabärgh felttmarskalck, Axell Göstaffzson till fiholm, Nilis Gyllenstierne till fuglewijk, Abraham Erichzson till Ekebärg, Biörn Göstaffson till follenäs, Johan Jörensson till Tårp, sampt flere aff Adell, Som nu på thenne tidh här vdj Stockholm haffwe tilstädis waritt och dette breff medh oss vnderskriffwit och försäglet, Så och Prestheskapet, theslikest Bårgmestere och rådh medh Meenige Bårgerskapet i Stockholm och thes föreståder, Sammeledis Ländzmännerne medh the tolff aff Nembnden i alla härader vdj hela Stockholms Slotz Lhän, Edher samptligen och synnerligen förnimma, Att såsom i Nårreköpingz Richzdagh bleff beslutidt, att een Allmenligh hielp aff alla ständer till meenigh Rickzsens wärnn och förswar bewilliget war och then samme hielp nu på års tidh är vthgången till Rickzsens krigzfolchz besåldning, och efther dett att krigzresan nu vdj forledne sommer (Gwdh bättre) så olyckeligen afgången ähr, Och Richzsens fothfolch mykit förswages, oansedt att fienderne på sitt fotfolch icke heller hafwe fått någen ringe skadhe, Och same bewiliedhe hielp icke will förseen till krigzfolckzsens försträckning och afflöning, Och lichwäll will ware förnöden, att man kunde komma sådent folck till wäga igen, Som H. Kon: M:tt och Riket wore med förtient och för alt fiendtligit angrep förswaret, Och hafwer man förnumidt, att medh vthskriffningen går olijka till och Allmogen skeer der med förnär, Så att hans eendhe hielp warder honom fråntaget, Derföre haffwer alles wår Nådige konung och herre ställt sådent vdj wårt betenckiende och rådhslagh, Och haffwe wij fördenskuldh warit här opå Stockholms rådstugu den 5 och 6 dagh vdj denne Månadt tilhope och saken öffwerwägit och så beseedt, doch

ingen preiudicium eller förfångh, Såsom här effterfölgier, N: aff hwarie tije hele besittne skatte och Crone Bönder och Tiugu frelssis bönder the skåle vthleggie een knecht, och till samme knechtz vthredning widhleggie hwar Månat för Bondhe och hustru och för hwart hion, the haffwe i gården ifrån 60 och till 16 ååhr, een öre peninger och seden der till Spanmåll — 1 f:r, smör — 1 ℳ, kiöt — 6 ℳ., s: och t: fisk — 6 ℳ.:r, hwilcken Spanmåll och fetalie partzeler skall allenest vthgöres een gånge, Som blifwer Nye års tidh Näst tilkomendhe, Men then eene öre peningh skall hwar Månadt vthgöres, rechnendes ifrån den förste Januarij åhren 1606 in till förste Januarij 1607 och icke längre, för thesse för:de pn:r skall leijes een warachtigh karll och honom först giffwes på hånden Städie peninger — 10 ℳ.:r och the andre peninger skåle lefreres Rickzens Skattmestere, Men nhär samme krigzfolch warder brukat på någett tugh och resa till Rickzens wärn och förswar, då skall hwar knecht bekomma pn:r — 16 ℳ. om månaden, mhere eller mindre efther som karlen är till, doch ingen ringere än tolff ℳ. Och hwad the vpbäre i spanmål och fetalie, som till samme hielp vthgöris, Skal recknes vdj Peninger, hwar tunna spanmåll för een dal:r pn:r, Ett L℔ smör för — 3 ℳ.:r, ett L℔ kiöt för 12 öre, ett L℔ S: eller T: fisk för — 12 öre, Desse peninger, som nu förmält är, N: ett rundstycke aff hwar person, skåle vpbäres hwar månadt bredhe widh Månadz peningerne, som i Norköijingh (!) är vthlofwet, Men then fierdingh Spanmåll och andre fetalie partzeler skåle alenest een gånge vth, som förr ähr förmält, Och skall ingen för denne hielp eller ordningh [frij ware] hwarcken presthe man, Schrifwere, Lagläsare, Bårgere, Ländzmen, hoffmen, fierdingzmen, fougte tienere, gestgifwere, hwsmen, eller någen embetz man, eij heller adelens Landbönder vnder theris egne Sätegårder, Effther H: Kon: M: hafwer gifwit adelen

för deris Rustienist opå dette åredt, doch priuilegierne oförkrenckte, och skåle så wäl fremmendhe, som i Riket sökie theris näringh, såsom och vthlendske den hielp vthgöre och ingen derföre frij ware, vthan vthgöre ifrån then 1 Januarij åhr 1606 och sedan åredt egenom in till 1607, Såsom tilförene är förmält, men wärior och kläder skall försöries vdaff samme peninger, som här är för gått anseedt skåle vthleggies, Dette är så aff oss allom, som här församhladhe warit hafwe, beslutedt och för gått ahnseedt, doch then frånwarendes och Rickzsens Stender icke till någen preiudicium eller förfångh, Såsom tilförende vdj lika måtte är förmält, vthan them allesammans vdj hwar Landz ändhe förbehållit deris godhe betenckiende och förgillingh, om the kunne befinne medell och sätt, som Rijket, oss och dem sielffwe kan komma till gagn och godhe, Och efther nu så nyligen een Richzdagh här i Stockholm är hållen, haffwer oss för wåre personer syntes onödigt ware att nu så hasteligen för denne ordsach någen Rikzdagh förskrifwe eller berame, Doch hwariom och enom sigh förbehållit här vdinnen sijn meening tilkenne giffwe, antingen dem synes någen Rickzdagh ware aff nöden eller icke, hwilcka the med thett aldraförsta deris vthskickade wille lathe wår A: Nådig:te herre och konungh och oss bekomme swar opå [och] deris Meening förnimme innen tre wekors tidh, Och är vdj then fulkomlig tilförsicht, att hwar och een betencker fädernes landz och alles wårs gagn och besthe, der opå wij begäre eders godhe, tilförlateligh och fulkomlig Swar att förnimme, Och befale här med samptligen Gwdh alzmechtigh, Aff Stockholm den 6 Nouembris åhr 1606.

Åbo slott den 9 November.

431. Ståthållaren O. H. von Mörners befallning till kamreraren Anders Nilsson att lemna M. Daniel

Hiort tärepenningar, jemte dennes qvitto öfver dessa penningar.

Originaler uti Kejserl. Senatens för Finland arkiv N:o 1670 fol. 239 och 238; meddelas såsom komplettering till Herr Statsrådet Pippings uppgifter om denne person uti „Historiska Bidrag till Finlands Calendariografi.“

Käre Anderss Nielsson gode wen, Effter thet M: Daniel Theodori kommer medh nogitt hastig ärn[de] i frå Muskowen och seier sig hafwe inge Therepenninger, Så bider iag ider, [ettersom] han är stark tell, i wille honom medh gott forde[n]skap wara behielpelig. Gudh eder befalendhes. Åbo slott d. 9 Nov: A:o 1606.

Otto Helmer
von Mörner.

Daniel Hiorts qvittens:

Jagh Daniel Th. Hiortt Bekenner här med och gör wittterligit, dett iag aff wällach. och högbetrod Anders Nilsonn Cammerer vdj Finlandh bekommett haffuer till täre Peninger ifrå Åbho och till Stokholm Sexton daler, denn tidh iag reste ifrå Muschou till Stokholm, och åhr leffreret effter Ståtthållerns Wälbördig Otto Mörners befalningh, till wisso med egen handh skrifuit och underskrifuit vdi Åbho den 9 Novemb. åhr 1606.

Daniel Th. Hiort mp.

432. *Till Anders Nilsson och Carl Beck lydendes om Edle Steener, som finnes i Lappemarken. Stockholm den 5 Decembris 1606.*

Riksregistr. Pars I fol. v. 306.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij lathe edher wette trogne tiänere, att der i Lapmarken är en wedh nampn som hether Jdda, hwilken weett hwar Edle steener tages. Befale fördenskuldh att i skynde honom sampt medh den Poiken här war i förledne Sommer, hether Mattes Olle, flux till wägs tijtt, som samme Steener kunne finnes,

och seije honom till, thett han förskaffer oss the meste Steener han kan komme tilwäge. Wij befale och att i medh all flijtt ransake allestedes ther i framdrage, om i icke kudne råke någott bergh eller platz, ther the finnes uthi. Der rätte edher efter. Datum ut supra.

433. Till Jören Boije om Cröninghen. Af Stockholm den 21 Decemb: 1606.

Riksregistr. Pars II fol. v. 138.

Carl etc. Wår gunst etc. Efter det Jören Boije wij för wårt elskelige Rikz Rådz trägne idhkelighe begären, som nu hoos oss äre, nådig:t hafwe bewilligedt, att wij wele den 2 Februarij nästkommende i Vpsala vthi then Helighe Trefaldighetz nampn lathe oss cröne, Gudh lathe thet skee vthi een lycksaligh [stund], Hans Helige nampn till prijss och ähre och oss och Sweriges Rikes Inbyggiere till nytte och gagn. Så såghe wij och gerne, att någre af hwart Stånd der vthi Finland wore här på samme Cröningz Höghtidh medh, Och fördenskuldh hafue skicket här innelycht wårt Mandat idher tilhandha, som wij befale nådheligen i dhem föreläse. Men efter tidhen är något kortt och man inthet wet, huru wintteren sigh kan ställe, Befale wij att i efter Mandatens inneholdh seije dem till, att dhe till den tijdhen äre här, Hwar det icke så af hwart Häredt anthen Adelsmän, Prester eller gemene kunne komme, att i då af alle Ständer göre någre Fulmechtige till att komma hijtt och besluthe, hwadh då kan förefalle. Och ändoch wij idher närwarelse gerne såghe, Men efter wij wette idher ware siuckligh, Så befale wij att i på Adelens wegne hijtt skicke Anders Boije och een eller twå medh honom, som de andres endtskyllen wette att göre. Och befale idher Gudh. Datum ut antea.

1607.

Raumo den 18 Januari.

434. *Borgerskapet i Raumo anhåller hos Kongl. M:t om konfirmation på sina privilegier, bekräftelse på kyrkoherdens och skolmästarens underhåll och om tillåtelse att hålla tvenne frimarknader om året.*

Originalet ibland „Städernas beswär“ uti Kongl Riksarkiwet.

Den Stormechtige höghborne herres och förstes, her Carl Sueriges Rikes, göttes och wendes Konongh etc. tropliktige wndersåter, Borghmestare och Rådh samtt gemene Män aff Raumo Stadh, önskiom H. K. M. samtt H. K. M. gemåll wår allernådigste Drottningh och beges deras liffs arffwingar gudhs welsignelse, helsa och sundhett och ett långtt waraktighett lykosamtt regimente aff Herranom Jesu Christo nu och altidh. Dernest betake wij fatige och ringe wndersåter H. K. M. på dett ödmiukeligeste och wnderdonigeste för den omwårdnatt och omsorgh, som H. K. M. altidh om oss hafftt haffwer och ennu haffuer, huilkett gudh H. K. M. rikeligh lönandes warder. Dernest ähr wår ödmiuke och wnderdånlige bööm och begieran till H. K. M., att H. K. M. wilde nådeligen förnya och stadhfesta wåra preuilegier, huilke wij fatige wndersåtter aff framfarna sueriges Rikes Konongar och regenter well föruerfuatt haffue, synerligh och serdeles saligh Konongh giöstas och Konongh Johannes höghloffligh hooss gudh i hoghkommelse.

Till thett andra bedie wij H. K. M. wtij all ödmiukhett och wnderdonighett, att H. K. M. wilde nådelligen förnya och confirmera wår Kiörkeherdes och Skolemestares preuilegier, på dett att kiörketiensten och skolan

moste wppehollen bliffua, gudh till åhro och wår fatige siell till tröst och hugsuallelse.

Till dett tridie bedie wij H. K. M. wthij all ödmiukhett och wnderdonighett, att H. K. M. wilde nådeligen wnne och effterlåtta, att wij fatige wndersåtar motte få haffua twå Marknader om åhrett, en om Kindermeso och denn andra om S. Johanis Baptista, her om bedie wij H. K. M. ödmiukeligen och wnderdonligen, att H. K. M. wilde oss desse förskreffne punctar nådeligen wnna och effterlåtta, huilkit wij och wissligen förmoda, ther emott wij oss förplikta Hans K. M. samt H. K. M. nådige Drottningh och beges deres liffs arffuingar och effterkommande all hörsamhett och lydno, trohett och retträdighett, så lengie gudh oss liffuett wnnandes warder, så santt oss gudh hielpe bode till liff och siell, och wiliom ther medh och altidh wtij all ödmiukhett och wnderdonighett haffua H. K. M. samtt H. K. M. nådige Drotningh och liffs arffuingar, Desslikes dett hele höghlofflige Kononghlige hussett gudh den alzmektigh befallandes. Att så aldeles i sanningh åhr som förskriffuitt står tryke wij wårtt Stadhsens Jnsegell ther nedan wnder, Datum Raumo Stadh den 18 Januarij åhr 1607.

E. K. M.

L. S. Ödmiuke hulle trootienst, lydno och hörsamhett wtij all ödmiukhett och wnderdonighett altidh beuisandes.

Borghmestare och Rådh samtt gemene Man aff Raumo.

135. *Öpett bref till Vndersåterne opå Åland, förmälendes om Båtsmän hijtt till Skepzflotten att vttages*

och vttnempnes. Aff Stocholm den 6 Februarij åhr etc. 1607.

Riksregistr. för år 1607 Pars II fol. v. 10.

Wij Karl. Tilbiude eder trogne vndersåter, som opå Åland boendes äre, wår gunsth tilförende. Och kunne eder icke förholle, att ändoch wij med menige Rickzens Ständer ifrå thett möthe, som för ett åhr sedan höltz i Örebro, lathe schrifwe wåre fiender the Poler till, huilckett wij och nu sedan i lijke motto giordtt hafwe, och tilbuditt them all the medell, som wij hafwe kunnett tenckie till fridh och enigheett ware tienlige, effter som sielfwe brefwen i boockstafwen vttwise, af huilckett thett förre vdi för:te Örebros herredagh blef Rickzens Stender föreläsit. Men ehuru wäl wij osz om freden beflithett hafwe, Så hafwe wij dochlickwäl af them ther till ingen synnerligh benägenheett förnummett. Hwarföre medan the icke wele wedertage freden och the lijdelige medell, som them tilbiudes, så moste wij i tidh tenckie till the medell, ther med wij kunne vttföre krigett emott them och göre them tilbörligitt mottstånd. Och effter ther till behöfwes godtt och warachtigtt krigzfolk, Så hafwe wij med wårtt elschelige Rikis Rådh så syntz besth ware, att thet må blifwe wed vttnempningh, som gammaltt waritt hafwer, och enn vttschrifningh holles och tages i Rickzens tiensth sådantt folck, som dugligitt och warachtigtt ware kann, dett ware sigh då sedan bonde eller bondens Sonn, mågh eller drängh, som der kan finnes tienligesth till. Hwarföre medan nu samme vttschrifningh her på denne sijden mesth vdi alle landzender åhr hollen worden, ther egenom wij och [med] ett temligit taall godtt krigzfolck ähre försedde blefne, som vdi marcken kunne brukes. Så aldenstund Rikett ingen ringe machtt opå ligger, att wår Skepflotte motte och i tidh komma till siöes och med godtt Siöfolck warde försörgdh. Derföre så hafwe wij vdi fulmachtt och befalningh gifwit

denne wår tro tienere och Capitein Erich Jönszonn, att han skal ther opå Ålandh hoos eder vttnempne några Båtzmän, som äre gode och warachtige karler, och hafwe samme Båtzmän strax med sigh hijtt till wår Skepzgårdh, så att the kunne ware wedh handen, när skepen skole vth till siöes. Och aldenstund trogne Vndersåter samme vttschrifningh länder eder och heele Rikett till förswar och i wäl wette, att nu vdi några åhr ähr ingen vttschrifningh hoos eder hollen worden, ther doch andre Rickzens vndersåther på denne sijden hafwe måsth läijie och vttgöre knichter, Så försee wij oss till eder, att i lathe eder nu wälwillige befinne och så lage att wij godt fock bekomme motte. Befale eder her med Gudh alz:tig. ut supra.

Upsala i Mars.

436. Finska adelns postulata wid Kröningen i Upsala.

Originalet ibland „Riksdags acta 1607" uti Kongl. Riksarkivet.

Stormechtige Högbårnne Furste, allernådigeste Konungh och Herre, Eders Konungh. M. wår ödmiucke vnderdånige hulde trogne tienst altid troligen bewissendes, så lenge wij leffue.

Allernådigeste Konung och Herre, E. K. M. i all vnderdånigheett betake wij E. K. M. vndersåter på wår sampt på wåre medhbröders wegne för E. K. M. gunst och nåde, E. K. M. oss nådigest bewist haffuer, såsom och för E. K. M. gunstige och nådige tilseielse om wåre preuilegiers stadfestelse och förbättring. Ther emott wele och skole wij såsom trognne vndersåtter och tiennare bewise E. K. M. sampt E. K. M. elschelige käre hussfru, wår allernådigeste Drotning, och beggies E. M. Högbårnne lifzarfwingar all vnderdånig ödmiuck trogen tienst, hörsamheet och lydno i alle wåre lifzdagar. Ther hoss allernådigeste Konungh och Herre låtte wij E. K. M.

vthi al vnderdånigheet ödmiucheligen förnimme, att E. K. M. troplichtige vndersåtter och tiennere samptligen adelen och Ridderschapett wåre medbröder i Finlandh haffue oss tilschrifuett och begäret, at wij oppå denne E. K. M. höglofflige tilstundende Cröningz högtid (huilcken gudh den helige trefaldighet låte schee vti en lycksalig och godh tid) skulle besökie E. K. M. om deres och wåre anligande saker, sosom alle andre Sweriges Rickes adell och Ridderschap. Synnerlig att E. K. M. nådigest tecktes betänckie wår ringe legenheet ther i Finlandh, som wij aff ålder och vhrmines tijder med wåre arffgodz südwanligenn, såsom och vtj E. K. M. Her Faders och bröders, högloflige vthi åminnelse, [tid] niutedt haffue och oss af alle framfarnne Konungehr obehindret hafuer efterlated waredt, att E. K. M. sammeledess ochså nådigest oss der wid hålle och försware wille, wij wille der emott såsom troplichtige vndersåtter bewise E. K. M., som förbe:tt är, al vnderdånigheet, hörsamhet och lydno, så lenge wij leffue. Och welle wij her medh och altid haffue E. K. M. sampt wår nådighe Drotning och beggies E. M. högbårnne lifzärffuinger Gudh alzmechtigh til lyckosampt och longwariget Regementte, ganska ödmiukeligen och vnderdånigen, såsom och oss alle näst Gudh vnder E. K. M. nådige hegnn och förswar ödmiucheligen och vnderdånigen befalledtt.

E. K. M:ttz
vnderdånige troplichtige tienare

Samptlige Finske Adelen
här närwarendes och frånwarendes i Finlandh.

Sine loco, anno et die.

437. *Borgmästaren i Åbo Klas Tomassons besvärs punkter till Kongl. M:t å stadens och sina egna vägnar* [1]).

Concept bland „Städernas beswär" uti Kongl. Riksarkivet.

Åbo Stadz Borgmestares och Rådz sampt menigheetz vnderdånige och ödmiukelig:te begären till Kon: Ma:tt, wår aller nådig:te Konung och Herre, om thette efter:ne.

Att högbe:te Kon: Ma:tt nådigest täcktes Åbo stadz Privilegia medh Laustis godz förnye, förbättre och förmere, efter samme stadh ringe Mulbet här till haffdt haffwer. Ther emott wele Borgerskapet lathe then Summan blifwe tilbake och okraffd, som the högbe:te Kon: Ma:ttz krijgzfolck och Cronon efter Hans Kon: Ma:tts högbetrodde Mäns alfwarlig påfordring på åttskilielige tijdher försträcht hafwe, Nämligen — 1766 Dal. 30½ öre, såsom Cammererarnes vnderskriffwen vthrekning wijdare vthwijser.

Att Hans Kon: Ma:tt aller nådigest wärdiges nådheligen vnne och efterlathe medhel på then höge Tullen och Wächselen, som nu pålagdt är, efter nu i Åbo stadh inge Schip är, eij heller haffwe the rådh eller förmögenheet byggie något Schip.

Att Bomen widh Åbo Slott måtte blifwe oplaten Borgerskapet, efter som gamble Priuilegier förmälle, att icke Borgare folck måtte blifwe ther widh vthi slagg och regnn plågadhe öffwer långa höste natten, såsom nu nyligen begynt är.

Att Swenske fiske Saltare icke måtte komme så när Åbo stadh att bruke ther allehande handel och wandel på kiöpmans warur, som the nu i then orolige tijdhen hafwe sigh företagit efter adelsmäns pass och tillåtelse.

[1]) Troligen inlemnade vid kröning-riksdagen i Upsala 1607.

Att efter thet Borgmestare och rådh haffwe mykit omak och bekymmer medh månge ärander och klagemåll förhöre, helst i feigde tijdhen nu är, ther igenom the mykit försumme sigh i theris handell och wandel, doch inthet löön therföre aff Staden bekomme eller förmodhe. Therföre äre the vthi thet vnderdånig:te och ödmiukelig:te begärendes, att högbe:te Kon: Ma:tt wärdiges nådeligen vnne och efterlathe Borgmestare och Rådh till åhrlig löön the ringe Tomptöre, som i Åbo aff Cronones tompter faller.

Att högbe:te Kon: Ma:tt aff infödde gunst och nådhe wärdiges nådheligen efterlathe then arme Stadhen Åbo någen lindring på Månedz Penningar, Nämligen — 10 Dal. om Månaden ther emott, som wij haffwe förre vthgiordt Nämligen 40 Dal:r, efter thet Åbo stadh är emott alle städer i Findland beskattet medh för:ne Månedz Peningar. Och haffwe borget och förskriffwit sigh godz ifrå Tyskland till — 500 dalers wärde, hwilchit altt nu blef lefwereredt till wälloffligh Cröningz högtijdh, som bewijss förmäller.

Hwadh mijn priwatt saak och petition belanger, är mijn vnderdånige och ödmiuke bön och begären, att högbe:te Kon: Ma:tt aff gunst och nådhe wärdiges nådeligen vnna och efterlåtha migh, att iagh frijheet på the arme Torpen Nickilä och Hakola, på Satuna öö vthi Sanct Karine Sochnn, kunde fåå niuthe efter Edell wälborne Tönne Jörenssons ransakning och efterlatelse ifrå 1604 och här till. Såsom och än framdeles frijheet på någre åhr, som högbe:te Kon: Ma:tt nådigest täckes, Efter thet iagh fattigh man haffwer öffwer tolff åhr waridt bruket i Embeter för Stadzfougdte och Borgmestare i Åbo, synnerligen i thenne orolige tijdh måst sittia för dagligit öfwerlop och wedertaga stoor gestning aff högbe:te Kon: M:ttz och Cronones vthsände trogne män och tienare, som i then landzorthen Cronones nödige wärff och ärander vth-

rätte, och elliest att iagh samme torp aff ödhe vptagit hafwer och icke än nu vthi sitt rätte bruk kommidt. Theslijkes att högbe:te Kon: Ma:tt nådeligen täcktes confirmere och stadfeste mitt kiöpe bref och lagligit skötning på för:ne Torp medh Hans Kon: Ma:tts öpet bref.

Claes Thomasson vthskickedhe Borgmestare ifrå Åbo.

438. Till Arfued Tönnesson om Presternes vnderhold. Af Vbsala den 27 Martij Åhr etc. 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 53.

Wår gunst och nådige benägenheet med Gud tilförende. Wij late ider wette Arfued Tönnesson, att denne Fulmächtige, som hijt till Cröningzhögtiden hafuer warit ifrån Wijborg hijt förskickadt, hafuer på menige Bierka Sochns wägne klagat, att deris Präst hafuer inthet Prästebord och hafuer icke mere ähn otto Tunnor Spannemåhl til vnderhold, Så efter wij icke wette om så är i Sanning, begäre wij nådeligen att i där om ransake, och där han icke meere hafuer, då late gifue honom så myckit som han kan hiälpe och vnderholle sig med, Sammaledes skole i och giöre Her Lars Kyrkioheerden i Wijborg och -------- att han kan blifue beholden, Sammaledes klagar och almogen i Jeskis Sochn i Eurepe Häradt, att de både giöre vtt Skiutzfärdz och Månadz penningar och måtte lickuäl holle Giästning och skiutze, Desslikest besuäre de sig öfuer Häredzhöfdingen, att han tager för myckin häredzhöfdinge Ränte, så och andre nye vttlagor dem läggies opå, Hwarföre befalle wij att J där med hafue opseende, att sådant inthet skeehr, att de både skiutze och gifue penninger och att Häredzhöfdingen tager öfuer Ordningen, Dy I wette wäl huad ordning wij hafue giordt där opå, och där wid skole dhe

blifue, Här I wele ider fulkomblig efterrätte, Och befale ider här med Gudh Alzmächtig. Datum supra.

439. Fulmacht för Nielz Olofsson att blifue Laxefougdte wid Tenela Elf. Af Vbsala den 29 Martij åhr etc. 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 56.

Wij Carl etc. Giöre witterlig att wij hafue tilskickadt och tilbetrodt denne Brefwisere Nielz Olofsson i Wassan, att han skal hafua Befalning vttöfuer wårt Laxefiske wid Tennela Elf, och skal han holle sig där Tree Karlar til hiälp och Bijstånd, som samma Fiskie drifue, Och skal han tage af Lapperne, som där deris fiskie bruke, huar Tijende lax til wårt och Cronones behof och skal han giöre sin flijt, att han kan fhå den Slagz fisk där med, som de kalla Stöör, och huad Laxar eller Stöör han i så måtto fhår, skal han ihnsalta vdi Fiärdinger och halftunnor, att man deste bättre med Reenerne och akierne kan fhöre dem ihn i Wästrebothn, att de sedan skole komma oss tilhanda, Elliest skal han och [bereda] een deel af laxerne til Streng Lax, sådan som han nu hafuer sändt oss dhe Trijhundrade Tiugu Styckier af til handa, Befalle förthenskuld Lapperne därsammestädes, som samme fiskie bruke, att dhe giöre för:de Nielz Olofsson i Wassan där af til wårt Behoof huar Tijende lax, Och elliest befalle wij Lappe Fougdten Olof Anundsson i Wassan, att han är honom behiälplig att honom icke skeer något ihntrång på samme fiskie, så frampt oss skee skal til behagh, Wij befalle och Landzfougdten i Norre Prosterijdt där i Wästerbothn, Efwerdt Erichsson, att han later för:de Nielz Olofsson i Wassare fhå så myckit Saltt och hampa dijt, som han till samma Tennala fiskie behöfwer, och så lagar både han och Lappefougdten att samma fiskie måtte hafua sin foortgång,

så frampt de wele giöre dett oss behagher, Landzfougdten skal och åhrligen lhöne för:te Nielz Olofsson och de tre fiskiare, han skal där bruke, och late dem fhå huad de både til kläde, penninger och förthäring behöfue. Där huar hafuer sig att efterrätte. Datum supra.

440. Breef till Nielz Olofson att han flijtigt holler opå later fiskia i Tennela Elf. Af Vbsala den 30 Martij åhr etc. 1607.

Riksregistr. Pars I fol. v. 56.

Wår gunst etc. Wij hafue Nielz Olofson bekommit din Scrifuelse och een hoop lax både insaltad och Stränge lax, som du hafuer sändt oss med Efuerdt Erichssons tiennere tilhanda och förnimme däraf att du hafuer hollit på wåre wägne där oppe wid Tennela Elf i Lappemarken några pator och ahnnan fiskie reedskap, där med du hafuer fiskiat oss til gagn och godo, Så late wij oss thet behage och befalle, att du ähnnu widare gör din flijt, och laga att samma fiskiet blifuer oprättadt och förbättradt oss och Cronon til förkofring, Wij skicke dig och här med wår Fulmacht tilhanda, att du Laxe Fougdte öfuer samma fiskie wara skal, och bestå dig tre gode karlar til dig så att du blifuer siälf fiärde stark, så att du däste bättre skal kunna hålla Fiskiet oppe, Wij hafue och latitt scrifue Landzfougdten Efwert Erichzsson til, att han skal lhöne både dig och karlarne och late dig bekomma Saltt och hampa, Men du måtte achta att huad lax du ihnsaltar, att du saltar honom i Fiärdinger eller halfua Tunnor, så att man däste bättre kan komma den med Reener och Akier nid til Bothn, Du skalt och elliest see till, om där wankar någon ahnnan Slagz Fisk, anthen Stöör eller ahnnan, att du och kunne fhå där något af til wårt behooff, Du skalt och scrifue oss til om du fiskiar vtt om Elfzmynnet i Siöön, Och skal du för al

ting försuare den eene Siden i samme Elff och inthet late trängie dig där ifrån, dy det är Swerigis Rättigheet, Dettsamma befalle wij och landzfougdten att han giöra skal, Rätte tig här efter och beställ med flijt, så wele wij lhöne tig, att du skal tacka oss fhöre. Datum supra.

441. *Bref till Anderss Larsson för några Bönder i Mussarij Sochn. Af Vbsala den 31 Martij Åhr 1607.*

Riksregistr. Pars 1 fol. v. 58.

Wår gunst tilförende. Wij late tig wette Anders Larsson, att Lasse Andersson, Jöns Pedersson och Mårthen Olofsson i Mussarij Sochn hafue klageligen gifuitt tilkienna, att de hafue misth deris Skuta igenom Storm, som de hafue haft Cronones Förslor på, Begiärandes i all vnderdånigheet något därföre til wederlag, Så efter wij icke wette, om så är eller huru stoor Skade de hafue liditt, Befalle wij att du där efter ransaker och later wärdere samma Skuta, och sedan betalar dem henne. Den där hafuer warit både Capelan och Ländzman i Karleby Sochn, wele wij inthet skal bruke både Embeten, och skal thu icke städie att de bäre op den Ländzmans wacke, som wij tilförenne hafue aflagdt, så frampt du icke wilt een gång sware där til. Rätte tig här efter. Datum supra.

442. *Öpet Bref för Bönderne vdi Kimi, Iio och Limingo Sochner, lydandes att de ingen skole fördzle vthan penningar och redo betalning. Af Stochholm den 20 Aprilis åhr etc. 1607.*

Riksregistr. Pars 1 fol. 70.

Wij Carl etc. Tilbiude eder trogne Vndersåter och Dannemänn alle, som byggie och boendes äre vdi Kemi,

Iio och Limingo Sochner, wår gunst och nåde tilförende. Och wele ider samptligen nådeligen icke förholla, att eder vttskickade hafuer här hoss oss warit och klageligen gifuit tilkienne, att J efter Norrekiöpingz Beslut giöre vtt åhrligen Skiutzfärdzpenningerne och doch likuäl måste skiutze och fördzle vthan penningar alle the, som thär i landzähnden förrese, Ödmiukeligen förthenskuld bedit, att för:te Beslut Jw så wäl vdi ider landzähnde måtte blifue wid macht hollit, såssom ahnnorstädes vttöfuer heele Rijket skeer, Så efter wij icke ahnnars hafue wettet, [än] att där såssom ahnnorstädes i Rijket hafuer wisse Giästgifuere förordnede warit och tilsatte, huilke the wägfarande för skiälig Betalning förfordre skulle. Därföre så wele wij här med och vdi dette wårt Konungzlige öpne Brefz krafft eder alle samptligen then Macht och tilstånd gifuitt hafue, att så frampt någon efter denne dagen biuder sig fram och wil truge eller twinge sig til någon Foordenskaap vthan penninger och rede Betalning, Den skole J tage med edre Granners och Rhågranners tilhiälp wid hofwudet och öfuerantwarde wåre Befalningzmänn där i Landzähnden, och the skole opå wåre wägne late dem bekomma deris tilbörlige Straff, efter för:te Norrekiöpingz beslutz lydelse, och så frampt wåre Befalningzmänn icke wele fulföllie med strafuet, då wele wij tilbörlig hafue dem straffuade, så att andre skole tage där een Wahrnagel vthaf. Dätt I begiäre blifue wid förrige Stadgan med edert Fiskerij, där wele wij ider så sware, att efter wij för Fougdternes otroheet hafue sådanne Förordning giordt, dett I skole fiskie een dag till idert behoof och then andra til wårt, och huad Gud då täckies til att gifue och förlähne, där mhå huar late sig ådt nöije och niuthe sin lycko, eller och där i wilien gifue huar ahnnan Fisk oss, som Gudh gifuer huar gångo i Fiskie, äre wij och wäl tilfridz med, och mädan wij hafue tilsagdt ider hampa till Nooth och Saltt

til att sälta Fiskien med, så att I hafue meere Fordeel där af ähn wij. Därföre så wele wij och att med för:te Fiskierijdt skal så förhollit warda, som wij ordning där om giordt hafue, och ähre ingelunde til sinnes att giöre där någon Förähndring opå, Denn Ländzmans räntan, som I här til dagz hafue vttgiordt, skole I aldeles wara frije före, och Ländzmännerne måge allenest hafue deris Gårder frije för åhrlige Skatten, Menn Månadz och Skiutzfärdz penningarne skole de Iu så wäl vttgiöre, som alle andre, och icke til dett ringeste widere betunge Bönderne med någon Ländzmans wacka, som här til skeedt är. Där I alle Samptlige måge wette ider att efterrätte. Datum supra.

443. Öpett Bref för Vndersåterne i Raumo att bekomma Twå Byar vnder Staden til Mulebeet. Af Stochholm den 22 Aprilis Åhr etc. 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 73.

Wij Carl etc. Giöre witterlig, att efter Borgmästare, Rådh och menige Borgerskapet vdi wår Staad Raumo hafue genom deris vttskickade sig hooss oss beswäradt, att de fast ringe Mulebeet til deris Staad hafue och icke kunne wäl holla någon Booskap, med mindre wij nådigest wele vnne och efterlate där til dässe Landz Byar Råhumo och Laijo, Så hafue wij deris ödmiuka Begiäran nådigst ahnseedt och vndt och efterlatidt, som wij och nu med dette wårt Öpne Bref nådigst vnne och efterlate dem, att de förescrifne Landz Byar bruke och beholle måge, och skole dhe åhrligen gifue oss där af så myckit, som siälfue åhrlige Räntan widkommer, den man kallar wisse Partzeler, Men för owisse partzeler hafue wij nådigst vndt dem att hafua frij före, Förbiude förthenskuld wår Landzfougdte öfuer samma Byar, som nu är eller framdelis kan blifue förordnadt, så och alle

andre att giöra för:de wåre Vndersåtare i Rahumo här emot hinder eller förfång i någon måtto. Datum supra.

444. Erich Elfsons Fulmachtt ådt Findlandh, att beställe om Rytterne. Aff Stocholm denn 29 Aprilis åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. v. 34.

Wij Karl etc. Göre witterligit, att efter the Tyske Rytterne, som i Findland ähre, ställe sigh mottwillige och lathe sigh med allehanda selsampt taall förnimme. Derföre så hafwe wij vthi fullmacht och befalning gifwitt osz elskeligh wår trotienere och Secreterer Erich Elffszonn, att han skal drage till Åbo och sampt med Stottholleren dersammestädes så och Tönne Jörenssonn och andre wåre gode Män, som ther ähre, see till att han med behändigheett kan fhå Ryttemesterne och Befhälet öfwer samme Ryttere opå Slottet i Åbo, och sedan tage dem wedh hufwedett och settie them i godh förwaringh. När thett ähr skeedt, skal han sedan ransake efter, hwilke flere som af samme Mytemakere hoop ibland Rytterne ähre, och tage then ene efter then andre wedh hufwdet och lathe sättie them på Slottet i förwaringh och fråge them, hwad som them till sådan mottwillie och taell, som the haffue fördtt, hafwer förorsakett och hwilke som ähre ther till rätte ophofwett och anstifterne, Och skole the, sedan saken ähr lagligen förhörd och ransakett, lathe gåå een doom der vthöfwer: Men med straffet skole the icke strax fullföllie, vthan beholle them ther opå Åbo vthi godh förwaringh till widare beskeed, och Erich Elffszonn skal strax med ransackningen och doomen begifwe sigh tilbaker igen till osz. Och ther så ähr, att the med behändigheett och lempe icke kunne fhå fatt opå them, vthan the 'biude till att stelle sigh till wärn, då skole the opmane Ryttere och Knichter och

styre wåldh med wåldh och slå halsen sönder opå them. Och skole the för all tingh hafwe grann acht, att några af them icke komme sin koos och antingen drage ått Rydzland eller och komme in opå Skep och löpe ått Tysklandh. Och skole the öfwer the gemeene Rytterne, som oskyldige ähre, förordne een Ryttmestere af hwar fhana, som them i befallningh hafwer, Och skole the gifwe them så myckit prowiantt, som the kunne hiälpe sigh med, eller och een daler om weckan till läningh och therföre skole the sielfwe förskaffe sigh prowiant. Och skole the tillseijie them, att så frampt the icke förholle sigh roligen och stille och blifwe till widere beskeed tilstädes, då wele the slå halsen sönder på huar och en af dem. Hwarföre befale wij wår Stotthollere på Åbo sampt wår tienare Tönne Jörenszonn, Såsom och wåre vndersåtere och krigzfolck vthi Findland, att the ähre för:te wår tienare Erich Elfszonn hervthinnan bijståndige och rätte sigh efther, hwad han them opå wåre wägne tilseijendes warder. Der med skeer thett ossz ähr till willie och behagh. Vt supra.

445. Raumoh Stadz Priuilegier, Gifne Stochholm den 2 Maij Åhr etc. 1607 [1]).

Riksregistr. Pars I fol. 84.

Wij Carl etc. Giöre witterlig, att efter wij igenom Gudz Försyn och Rijksens menige Ständers vttkorelse och idkelige och flijtelige ahnhollen och Begiäran äre kompne til den fulkomblige Konnungzlige Regering vttöfuer alt Swerigies Rijkie, och Wij hafue vdi denne Konnungzlige Cröning giort menige Rijkzens Ständer wår Eed och försäkring, att wele holle och handhafue huartt Stånd för sig wid Swerigis bescrefne lagh och

---

1) Afskriften uti „Registraturen för Städernes privilegier“, som förvaras å Kongl. Riksarkivet, är dat. d. 4 Maj.

theris wälfångne Priuilegier, som the af framfahrne Swerigis Konnunger och Regenter lagligen förwärfuatt och bekomitt hafue, Så althenstund att wåre trogne Vndersåtere, Borgmästare, Råd och menige Borgerskapet vthi Raumoh hafue oss besökt och i vnderdånigheet begiäratt om Staadfästelse opå theris Priuilegier. Därföre så hafue wij dem samme Priuilegier Confirmeret och stadfäst, som wij och dem nu här med wele Confirmeret och stadfäst hafue, som efterföliger.

Försth. Att de skole niuthe Stadzlag, Frijheeter och Rätt, efter som de af framfarne Konnunger, både Konnung Christoffuer af Bäijeren, Konnung Christiern, Konnung Gustaf wår elskelige kiäre härfader och konnung Johan wår elskelige kiäre Herr Broder högloflig hoss Gudh i åminnelse äre gifne och bebrefuede, Doch oss förebehollitt dem til att förendre och förbättre, efter som wij kunne tänkie ded länder Rijkett til gagn och godho, dem och deris Staad til förkofring och förbättring, och huad Stadgar af oss och wårt elskelige Rijkis Rådh i så motto här efter kunne blifue sambtyckte och bewilligiede, dem skole de och wid straff och peehn wara förtänkte til att holla och ihngå, Och skole de der hoss wara förtänkdte huar och een i synderheet, som i samma Staad boo, att byggie op theris huss och Tompter och icke late dem liggie ödhe, finnes där några huss eller Tompter ödhe liggiendes, då skal wår Fougdte [samt med] Borgmästare och Rådh i Staden tilsäije Jorldegenden i Trij åhr huart efter ahnnatt, Tree lage Tingz timmar huart åhr, som är Walborgmässo, Pederssmässo och Michaelis, att han huss och Tompt sino bygger och förbättrar, wil han dett icke giöre, ihnnan de Trij åhr äre ändede, då hafue förgiordt huss, Jorld och Tompt sino, halff til oss och halff til Staden, och wij och Staden måge samma huss, Jorld och Tompt byggie och Jorldegenden komme där aldrig til meehr, med mindre så är, att dād är öfuer-

mage, Jungfru ogift, eller någon som Vttländis fahrin woro eller i hächte såtho eller och å Sottesängh lågo, De hafua wold samma huss, Jorld och Tompt att klandra och återkräfie, doch skal lickuäl öfuermage, när han til laga åhr kommer, och när hon möh gifft warder, vttländis fahrin hemkommer, Siuker til hälsen och fånge vthur hächte, wara förplichtade samma Tompt, huss eller Jorld förbättre och byggie sig til tarf och nytto, eller wara som för är sagdt förfallen och förbrutten vnder oss och Cronon.

Til thet andra. Så hafue wij och nådigst vndt och efterlatidt, att all Saköhre, som i Staden faller, han skal höre oss hälfften til och then andra halfparthen til Staden och den skal wändes til kyrkiors, Scholors, Rådstugues och andre Stadzens Bygninger att holle wid macht.

Til thet Tridie. Så hafue wij och nådigst efterlatidt dem til Stadzens Bygning och förbättring den Tijonde penning af alt dett arf, som i Staden faller, så att huar någon vthan Stadz waro, som något arf anthen i löst eller fast i staden tilfölle, och han siälf icke wil boo i Staden på den huss eller Tompt honom tilfallin woro, vthan wil boo vthan Stadz och fhöre Löss öhren af Staden, han skal gifue där af först i lööst och fast, som för:tt är, til Staden huar Tijonde penning, Och sedan skal han icke hafue macht att sälie någon som vthan Staden boor anthen huss Jorld eller Tompt, som han i Staden hafuer, vthan wil han henne icke siälf besittie, då skole de som i Staden boo hafue macht henne att löhsse och beholle, wil han och icke sälie henne siälf eller siälf besittien, Då skal samme huss, Jorld eller Tompt wara förfallen vnder oss och Staden, oss hälfften och Staden den andra halfparthen.

Til thet Fierde. Så wele wij och härmed förordnadt hafue, att effter som ofte hände pläger, att een hoop

Fremmande, som äre Holländere, Tydsker, Skottar eller af andre Nationer, de komme hijt ihn i Rijket och sättie sig nid i Städerne och giöre deris Borgere Eedh och bruke deris handel och wandel, lijke som Jhnwohnare, och förkofre sig och slå vnder sig stoore ägodeler, och een paart sedan när de så hafue richtad sig, så myckit de wele, åther säije sin Borgare Eed op och drage så af landet och sättie sig vthi främmande Städer igen, och bruke de penninger de här af landett med sig fördt hafue, Så skal dätt här efter i ingen Staad i wårt Rijkie wara lijditt, vthan där några sådanne finnes, antingen där i Rauhmo eller ahnnorstädes, som dätt giöre wille, att de wille drage af landett, då skole de lefue här efter sig hälfthen af alt dätt de äge, Och dett skal falle oss halfparthen til och halfparthen wele wij vnne Staden där af til Stadzens Bygning och förbättring.

Til thet Fempte. Så hafue wij och nådigest vndt och efterlatidt dem, att de måge hafue vdi deris Staad twå Marknader om åhret, som äre om Hindrichsmässo om wintheren Een och een om Sommarenn Johannis Baptistae dagh.

Til thet Siette. Hafue wij och nådigst vndt dem, efter de klage de hafue inthet vttrymme til Mulebeete, att de måge beholla vnder Staden Rauhmo och Laijo Byor, doch att de skole gifue oss åhrlige Räntan, som där af gåår och man kallar hofwudskatten eller wisse partzeler, Men huad owisse partzeler är, hafue wij dem nådigst vndt och efterlåtidt att wara frij före.

Til thet Siuende. Så wele wij och här med alfwarligen buditt och befalt hafue, att wisse Bryggiere och Bryggie huss skole holles i Staden och icke huar bryggie, som han wil, som här til skeedt är, vthan de som blifue där til satte, de skole hafue för Eld och wåda skuld deris Bryggiehuss och pörther vth om Staden, och af alt öel där bryggies, skal gifues Een mark af huar

Tunna i Acciss, och där skal sätties wisse Månn til, som där hafue ihnseende med, att samme Accijss blifuer rätt gifuitt, huilke penninger och skole sedan komma oss halfparthen til och den andre halfparthen til Stadzens bygning, och ingen skal wid peen och straff fördriste sig att hafua någon Bryggie Stool vdi sitt eigit huss, De som och hålle Bryggie husen oppe, de skole late huar och een för reedelig Betaalning bryggie vdi deris Bryggie huss, Icke skal häller wara efterlatidt, som här til skeedt är, att Finskt öel mhå skiänkias i alle kiällare*) och oloflige huss, vthan där skal och sättias wisse Borgare til, som öelet i Rauhmo Staad kanna taal vttappe, och de skole gifue af huar Tunna, de vttmåhngle och vttsällie, oss een half mark och twå öhre Staden til bygningen.

Til thet Ottonde. Så wele wij och alt Landzkiöp hafua förbudit, så att huilken där med beslååhs, att han bruker landzkiöp Stadzens Jhnwohnare til förfång, Då skal wår Fougdte och Borgmästare och Rådh i staden hafue macht att tage ifrån dem alt dett de hafua med att fhara, och det skal och wara förfallit halfparten til oss och halfparten til Stadzens bygning.

Til thet Nijonde. Wele wij och här med förbuditt hafue, att för:te wåre Bårgare och Jhnwohnare i Rauhmo inge ahnnorstädes skole segle ähn til Stochholm och där deris wahrur förytttre, Och skole åther Stochholms Borgare igen som dijtt Norr efter ähre wahne att segle inge ahnnorstädes wara efterlatidt att segle, vthan dijtt till Rauhmo, Biörneborg, Mussare och Vhleholm, och icke häller handle med några Bönder, vthan allene med Jhnwohnarne i samme Städer. Alle Bönder där kunne finnes omkring, som hafue Skuthor och äre wahne att

*) Uti Wiborgs stads privil. under N:o 457 finnes i stället ordet: „winckler“.

bruke Seglatz, dem skal icke tilstädies att segle vtt, med mindre de wele flöttie ihn i några af desse Städer som för:lt är, och där de ded giöre, då måge dhe bruke Borgere nähring och segle til Stochholm med deris wahrur, Menn wele dhe dätt icke, då skal dem ingen Seglatz wara efterlatidt. Datum supra.

446. *Till vndersåterne i Östrebothn om Caijane och Vlaborgh. Af Stochholm den 5 Maij Åhr etc. 1607.*

Riksregistr. Pars I fol. 87.

Wij Carl etc. Tilbiude ider Dannemänn alle, som vdi [södre] [1]) Prosterijdt i Östrebothn boendes äre, wår gunst och altt gott med Gud tilförende. Och kunne eder samptligen och synnerligen nådeligen icke förholle, effter som I och tilförende af oss elskelig wår tro tienare och Befalningzman där i landzähnden Isach Beehm wäl hafue förstådt, att wij hafue achtadt vdi den Helige Treefaldighetz nampn, Gudi til ähro och Swerigis Rijkie til berhöm; att late där byggie twenne Befästninger vdj landzähnden, den eene wid Vla, som skal heete Vlaborgh, och den andre ofuan för Wåhenogj wid Kinringen de kalle, och skal heete Caijaneborg, Huarföre och efter alt sådant länder ider til gagn och förswaar, då begiäre wij att I där till godhwilleligen wille förhiälpe, så wäl som de vdj [norre] [1]) Prosterijdt, efter den ordning wij där på hafue latidt göre, med Timber, Steen och Kalkkiörsel, Dagzwärker och ahnnat, att samme befästninger måtte blifue opbygde, ider som där boo och idre efterkommande til wärn och förswar, hwar Gud förbiude om något oförmodeligitt i framtijden kunne påkomma, Betän-

---

[1]) De inom klammer slutna ord saknas uti Registraturen, men vid det första stället bör det väl heta: södre och vid de begge sednare: norre.

kiandes något tilbaker then tidh, att Swerige war i oppenbare feigde med Ryssen, Där då hade någre Huss och Befästningar i landzähnden waritt opbygde, som almogen hade kunnet holla sig vnder, då hade Ryssen inthet så widt kommitt, som han giorde, och J eller idere förehlder icke fått så myckin Skade som thet skedde, Dett I wille late ider wara påmindt och godwillelig I så wäl som Torne Sochn och [norre] Prosterijdt hiälpe til dett, som både ider och Rijket kan lände til gagn och godo, och ware wår Befalningzman Isach Beehm hörige och lydige i thet han ider till wårt och Rijksens gagn och bäste biudandes och befallandes warder. Där med thet skeer, som oss är til nådigt behag. Och befalle ider här med samptligen och synnerligen Gud alzmäktig.

447. Bestelningh för Jsack Mwrmestere, Gifwit Stocholm denn 5 Maj Åhr etc. 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 100.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att wij hafue latedt bestelle och taget vthi wår tienst een Mwrmester Jsack widh nampn och honom i befalningh gifuitt att opmure och opbyggie Twenne befästninger i Österboten, denn eena Ula och den andra Caijaneborgh oppe widh Vlå träsk, Och hafue wij honom, på dedh han deste flitigere skall [sig låta] vthi tiänsten bruke, nådigest tillsagdt till åhrligh lhön och vnderholdh Peninger hundrede daler, Paklakan Otto alnar, Så och frij kost till sigh och twå sine Mester Swenner, Szå skall han och åhrligen dess förvtan bekomme till hwar för sigh af för:de Mester Swenner åhrligen Penninger Fiortton daler och kledningh een om Siw daler, Hwilkedh kläde och penninger wår Fougdte i Österboten, som nu är eller framdeeles kan komme, honom åhrligen skall tilställe. Der emoot skall han åther ware förplichtedt att drifue sitt arbete fortt och

medh flijt, Och byggie stadigt och fast, hwadh han inmwrar eller opbygger, så att der är icke något falskheet eller bedrägerij medh, Effter som hann och hafuer giordt der sin eedh på. Befale fördenskull för:de wår Fougde, att han honom åhrligen later bekomme, hwadh wij her vthi hafue honom tilsagdt. Datum ut supra.

448. Isach Behms och Jacob Simonszons Tencke Zedell, hwad de vthj Lappemarckenn beställe skole. Dateret Stocholm denn 9 Maij åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 40.

Förꝛt. Skal Isach Behm begifwe sig till Vla och ther strax sende ifrån sigh med wisth budh the breff, som honom ähr befaledt att schrifwe till Stotthollerne på Collandtzöö och Archangell, Sedan thett ähr skeedtt, skal han drage ther ifrå till then ortt ther H. K. M:tt hafwer gifwit honom befalningh och vnderwisningh, att then nye befästningenn Caijansborgh skal läggies och funderes, och ther lathe ställe till arbethes, hwad som nu i förstonne till samme befästhningh kann behöfwes. Ther ifrå skal han begifwe sigh till Chemj och så op till landzryggen, Och skal han skicke några wisze Karler förr vth, som besee lägenheeterne, om the kunne komme fram nedh till Enetekj och i Westerhafwett, Så och ther brede widh förordne några som föllie medh the andre op, som byggie båthar både widh Enareträsk och annorstädes, ther som the see, att man eliest icke vthan med bått kann komme fram.

Till thett andre. Hwar så ähr, att han ifrå Stotthollerne opå Colantzöö och Archangell bekommer beskeed tilbaker igen, att the wele möte och gå grentzerne, då skal H. K. M:tz vttskickede rätte sigh effter then befalningh, som them tilförende gifwen ähr. Menn wele the icke komme med them till mötes och begå grentzerne,

Då skal Isach Behm och Jacob Simonszonn fulföllie med Grenzelegningen, Basiokj Elfwen neder ått i hafwett, och rätte sigh effter then fulmacht them gifwen ähr.

Till thett Tridie. Ther the komme till mötes med Ryszerne, skole the handle med them, att en Marcknadh motte opå lägeligh tidh om åhrett blifwe satt opå landzryggen emillen Kemj Elff och then Elfwen, som löper nedh till Colantzöö, ther the Swenske och Ryske kunne komme tilsammens Elfwen opått medh theres wahrur och handle med huar andre.

Till thett Fierde. Skal Isach Behm skynde the Österbottniske knechterne, som ifrå theres Fennickor hemme ähre, till Narffuen och af landzens opbördh försörie them med Profwiantt, Såsom och förskaffa them farkoster.

449. Tenkiezedel för wår tro tiennere Erich Elfsson, huad han i Finland beställe skal. Actum Stockholm den 10 Maij Åhr etc. 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 93.

Försth. Skal han där han til Åbo kommer med Hans Åkesson, Tönne Jörensson, Otto Mörner och Anders Nilsson ransaka med flijtt efter, huru mänge de äre af de tydske Rytterne, som hafue drifuitt sådanne motwilligheett och mytherij och hafft sådant Taal om H. K. M:tt, som den Jochim Woiche här hafuer berättat och Erich Elfsson weet beskeed om, och så mänge han fhår där af vnder både phanerne, då skal han late hafue för rätte där, och sedan hwad Ransakning och dommar där kunna öfuergå, skal han hafue hijtt med sig til oss sampt med dem, Så skal han och tage den Ryttmästeren Casten Möllendorff och hans Felttpredikant, Gabriel Vastouius benempd, så och hans leutenampt Christoffuer v. Schee, med den Baldbereren Jochim Jänike, och fhöre dem wäl förwarade doch åthskilde och hwar för sig med

sig hijtt, Och så frampt han fhår förnimme Casten v. Oesten icke är lijke godh med den Möllendorff och hans ahnhang, då skal han säije de ryttere vnder Möllendorf, att de skole wara vnder itt Companij vnder Oesten och holle honom för deris Ryttemästere, så länge att Möllendorff han drager hijt och förswarer sig för de tilmhäle honom är af Öuerste Wachtmästaren Jochim Woike tillagde, Och förähn de ställes vnder Oesten, skal Erich Elfsson hände en ny Eed och förskrifning af dem allesammans, så wäl Oestens som Möllendorfz ryttere. Sedan skal Hans Åkesson, Otto Mörner och Anders Nilsson gifue dem lähning (de som oskyldige finnes) så här effter som här til, så länge de fhå widare beskeed ifrån oss. Men är Casten Oesten med i Raaden, så skal han och tage honom med sig hijt och så månge han finner af dett slaget alle wäl förwarade laathe hijt fhöres och sändes, Doch som förb:lt är ådtskilde, och Tönne Jöransson skal skaffa där wist folk til, som dem fhöre och förware, så länge de komma hijt, De andre af Rytterne, som oskyldige äre, skal han tilsäije att de sig holle rohligen och stille, til dess de fhå widare beskeed ifrån oss.

Til thet andra. Skal han tage de Nijetije häster, som Erich Jöransson och Olof Korp hafue hoss sig, och tildeele dem Anders Joensson, när han kommer och dem fordrer till sine ryttere.

Til thet Tridie. Skal han tilsäije Tönne Jöransson och Otto Mörner, efter som de tilförende wäl hafue förnummitt wår willie och befalning, att de skole skynde vttöfuer de tree Fhanor Swenske ryttere där äre, och inthit meere gifue dem så Månadzsold som här till skeedt är, vthan allenest gifue dem fyre daler på hästen att komme sig op med, och sedan skal Swerigis Commissarier som drage med dem och gifue dem twå daler hwar wecka på hästen, på thet de icke fhå alle penningerne

tilhope och sedan förpanchitera dem op och kräfie åter penningar på nytt, för än deris månadt vthe är, som här til skeedt är. De Finske Ryttere skole de och säije til, att de holle sig wederrede och giöre sig fährdige, ihn til dess Anders Boije kommer, som sedan skal föllie dem öfuer ådt Liflandh, Skipp och Skuthor skole de och late fhå där til i tijd, på thet the måge komma öfuer, mädan bäste tijden är til att wara i marcken, för ähn fienden kan opkomma.

Til thet Fierde. Skal han där ihnsättie den Tollenähren, som hann med sig hafuer, och tage den andra hijtt öfuer med sig, som där hafuer warit wid Tollen tilförende.

Til thet Fempte. Skal han säije Otto Möhrner, att han sänder den Pertzianiske Getzanten hijt öfuer til Stochholm, som där i winther hafuer waritt med sitt Sälskap, och late een af de Tatariske Mossourer (?) fölie honom, efter de siälfue så hafue begiäratt.

Til thet Siette. Skal han med Tönne Jörensson late den Skotzke Hoppman han med sig hafuer Zander Gentt före en Fhänike anthen Nylandz eller andre Finske knechter vnder sig til Tuhundrade Stark.

Til thet Siuende. Skal han tilsäije Hans Åkesson och Anders Nilsson, att de efter som de tilförende hafue fått befalningen ransake med flijt efter åhrlige Räntan, Månadz och Skiutzfärdz penningerne öfuer hele landet, hwad de nu på någre åhr hafue förslagit och huart de äre ahnwände.

Til thet ottonde. Skal han och tilsäije Tönne Jörensson, att han skal begifue sig hijtt öfuer til att sware den Olof Joenssons Sonn, som där i Findland rättadt blef.

Til thet Nijonde. Där han förnimmer Casten Oesten finnas oskyldig och han och de ryttere, som icke hafue warit med i Möllendorfz Stempling, hafue lust til att

drage öfuer, då skal han tage aff Tullen där i Åbo Månadz Penningerne och huad han af Fougdterne därnäst omkring kan i en hast komma tilwäga och gifue dem een Månadz sold, effter den räkning han med sig hafuer, och skynde dem öfuer, Doch att han, som för:lt är, tager ny Eedh och förschrifning af dem allesammans, för ähn de drage åstad, huilken Eed och Förschrifning de samptlige Skoole vnderschrifue och försigle.

Til thet Tijonde. Skal han och tilsäije Hans Åkesson, Otto Möhrner och Anders Nilsson, att de samble det mäste de kunne komme tilwäge i penninger och sände vttöfuer til Grefuen, doch att Erich Elfsson först fhår de penninger til de Tydske Rytterne, att de kunne komma öfuer i en hast, huar de elliest lust där til hafue, Han skal och tilsäije dem, att de opkräfie ähnnu huad som står hooss almogen tilbaker, af den förre ordning Benct Larsson med sig hade, på de Trettijo Siutusende daler både af åhrlige Ränte penningar, Skiutzfärdz och Månaders penningar, som til dett kriigzfolketz öfuerfärd wara skulle, som han med sig hade, och wart räknadt på huart heelt Manntaal Fyre Mark, hwartt halft Twåå Mark, huar Torpare Een Mark och huar Frelsis bonde En Mark, och huad där af står tilbaker, skole de ihop samble, så och huad andre penningar de kunne komme tilhoope, och late komma med aldraförste öfuer till Grefuen, Tönne Jörensson skall och lathe honom fhå Prophoss och wisse knechter och huad ahnnat han behöfuer, som wälförwarade kunne fhöre dem åttskildt hijt huar för sig, som han anthen sänder hijt eller siälf med sig fhörer.

450. Förswahrelse Breef för Bönderne i Laucass Cappalgiäld. Af Stockholm den 16 Maij åhr 1607.

Riksregistr. Pars I fol. v. 96.

Wij Carl etc. Giöre witterlig, att efter wåre Vndersåter i Laucass Capellegiäld blifue af een wid Nampn Sigfrid Hendrichsson fordom Ryttemästere genom Fougdtens tilstånd med olaglige suepe saker betungade och skinnede, att när de oss och Cronon Rättigheetterne vttgiöre skole, så hafue de inthet råd eller förmögenheet där til, vthan wij måste miste, efter som nu är skeedt förledne åhr, som wij förnimme, thär han icke ringere ähn half Tridie hunderede Tunnor af dem hafuer opbäre latidt til sitt Behoof vthan wårt weetskaap och Tilstånd. Därföre så och på dett vndersåtherne här efter med sådanne olaglige pålagor mhå warda förskonade, Så wele wij här med och vthi dette wårt konungzlige öpne Brefz krafft hafue them för alle andre vttlagor frijede och förskonede, vndantagandes Cronones åhrlige vttlagor och huad af menige Rijckssens Ständer til Krigzsaakerne och hiälp bewilligiet blef eller framdelis bewilligies kan, och af oss och wåre Befalningzmänn opå wåre wägne påbuditt och tilsagdt warder, Men där för:te Sigfrid Hendrichsson eller någon ahnnan effter sin eigen beskylthe willie här efter fördrister sig något af dem tage, skal han icke slippe onäpst, Wij wele förthenskuld hafue tagitt och ahnammet som wij och nu med dette wårt Öpne Bref tage och ahnnamme alle wåre vndersåtere i för:de Cappellegiäld vthi wårt Konungzlige hägn, Wärn, Frid och Försuar, för all orätt och öfuerwold, til Lag och Rätte med alt thet the äge, Huss, Gård, Hustro, Barn, Legefolk, röhrligitt och oröhrligit, Förbiude förthenskuld alle, som för wåre skuld wele och skole giöre och lathe, att tilfoge dem här emot hinder eller meehn i någro måtto wid straff tilgiörandes. Där huar i sin staad weet sig effterrätte. Datum supra.

Åbo den 21 Maj.

451. *Wolmar Yxkulls qvitto öfver Persianske sändebudens förtäring i Åbo.*

Original i Kejserl. Senatens arkiv N:o 226 fol. 22.

Konungl:e M:ttz till Swerige, wår aller nådigeste konungz och herres vnderdånige troplichtige tiänare och tilförordnadt Pristaff för the Persianiske Säuningebudh, Jagh Woldmar Yxkyll, till Diwrssnäss, Bekänner med quittens migh hafue annamadt och vpburitt aff Tullenären i Åbo, wttaf hans 1607 års vpbördh till att bettalas, effter wälborne Hans Åkessons Commissaries och Stadthålleres på Åbo Otto Helmers v. Mörners beffallningz Zedlar, till förbemältte Persianiske Sändebudz behoff och nödtorffter, mädan the här i Åbo sigh förhålledt haffua, som är otto wikur Mämpligen ifrå then 26 Martij och intill then 21 Maij a:o 1607, Thesse effterfölgende partzeler: Spansktt wijn Tree kannor, kannan kåster halffiärde mk.; Renst wijn fämpton kannor, kannan twå mk., Tysktt brännewijn tuå kannor, kannan tree mk., än brännewijn Tiugu een kanna, hwar kanna för halftridie mk., Lybist ööll Sex faatt, fathet för fyre daler, vthan anijs, Gått Åbo ööll tw faatt, fathet för fyre daler, Saffran otto lodh, lodet för tuå mk., Nälicker tw lodh, för 4 öre lodett, Peppar Tree skålp:d tiugu otto lodh, skålpundett för halffiärde mk., Jngefähr Tree skålp:d och tiugu fyre lodh, skålp:d för halftridie mk., Rijss ottotije sex skålp:d för ½ mk. skålp:d, Plomon femtije sex skålp:d för halftridie öre skålp:d, huilcke partzeler sigh belöpe vdi en Summa vdi Peninger ottotije och en daler tiugu halff åttonde öre. Thäs till wisso, att så vdi sanningh är, trycker iagh mitt Signete här vnder och med egen håndh vnderskriffuitt. Datum Åbo then 21 Maij åhr 1607.

Wolmar . . . . *)

---

*) Återstoden af namnet är jemte sigillet bortklipt, trol. af någon mindre nogräknad sigillsamlare.

452. Till Arfwedh Tönneszonn om Sölfwer malm och om Rydske kundskaper. Aff Stocholm denn 30 Maij åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. v. 52.

Wår gunsth och nådige willie med Gudh etc. Wij hafwe Arfwed Tönneszonn lathitt probere then Silfwer Malm, som i ther vthj Findland hafwe funnett och osz tilsendtt, samptt med thett Silfwer, som i effter eder Proberingh af samme Malm hafwe bekommitt, Så hafwe wij efter wårtt wijsz her lathitt probere samme Malm och kunne ther vthur icke til det ringeste någett Silfwer bekomme, vthen någett Bly. Hwarföre wij icke nogsamptt kunne besinne, huru och på hwad sätt i med eder konsth hafwe fått godt Silfwer ther vthur, Kann tilefwentyrs wara förseedt med dem, som denne Malm, i osz tilsende, hemptatt hafwe, att the icke hafwe tagitt then af thett rätta slagett, J skole fördenskuld sende then Guldsmeden hijtt till osz, som hafwer waritt tilwärcke proberet samme Malm, såsom och mhere Malm, att wij måge see, huru med hans proberingh går till, Hwad denn reesen koster, wele wij Gulsmedèn betale, så att han skal hafwa orsack osz derföre att betacke, Och der wij vthj sanningh befinne dersammestädes wara godh Malm, wele wij vthen någen försummelse der opå ahnwende, hwad som der till behöfwes kann. Och befale wij, att i ännu ytterligere för eder lathe brythe och sielfwe probere huru strecken dersammestädes ställe sigh. Wij befale och att i lathe osz wette, om wår Posth Berendt Niman ähr sluppen in vthi Rydzlandh eller och Stephan Lemmius eller huru där om ähr, såsom och hwad kundskaper som i nu vthur Rydzland kunne haffue, Och begäre wij, att i esom offtesth hafwe eder kundskaper vthe och förnimme, huru ther vthj Rydzland tilgår, och skicke osz thet sedan strax vthen någen fördröijelse tilhande. Der rätter eder effter. Gudh befallendes. ut supra.

Wiborg den 2 Juni.

453. *Commissariernes vid ryska gränsen stadfästelse bref för Henrik Jönsson på Seiniä hemman i Wiborgs socken, som han af öde upptagit.*

Ifrån en volym, innehållande afskrifter af Wiborgs stads privilegier, som genom utgif:s omsorg jemte en stor massa andra handlingar blifvit ifrån „Justitie Ministeriets arkiv" i Moskwa om hösten 1863 utlemnad till Kejserl. Senatens för Finland arkiv.

Then Stormechtigeste Högborne Furstes och Herres Herr Carls etc. --- tillförordnade Commissarier wid Ryska gräntzen, Wij éffterskrefne Hans Åkesson till Biurum Cammar Råd, Torsten Christofferssоn til Vlfztorp, Doctor Nils Chesnecopherus til Långebroo och Lundh Hof Cantzler och Michèl Olsson til Bergzhammar Secreterare: Giöre witterligit, att efter den Jord wid Seinie ström uti Wiborgs Sochn, som denne brefwijsare Hans Kongl. Maij:ttz Tropliktige tienare Henrich Jönsson opläten är först af öde at uptaga och sedan niuta och behålla förlähningzwijs, lijka såsom andre för honom, som uti Cronones tienst hafwe brukade warit, den innehafft och besittit hafwa, finnes icke wara inskrefwen uti Cronones Jordeböcker eij heller uti Fougtarnes Räkenskaper, hwad ägor der til lyde och huru mycket godset ränta skall, med mindre någon beskied kan finnes uti Cronones Räkninge-Cammar uti de Jordaböcker, som hafwe warit skrifne för Christelig och Högloflig uti åminnelse Konungz Göstafs tijd, Men uti en Jordeboock, som är skrefwen Anno 1545, förmäles om förberörde Seiniäström, at der hafwer warit ett fiellfiske, som hafwer lydt under Wiborgs Slott; Sedan hafwer der stått på denne Strömmen en Krutquarn och på den andre Slåttsens Miölqwarn, och de som wed samma quarn för Mölnare hafwa brukade warit, de hafwa ock der begynt brucka någon Jord, som man nu kann såå opå wed pass fyra eller femb span sääd, och rödier ängh ther under til tålf lass höö, hwilket godz, sedan til Wijborgz Slotts nödtorfft de miölquarner wed

yxie bygde åre, hafwer som förbemält är Cronones tienare warit förlänt och är beläget emellan Slåttsens Engiar wed Säiniä. åå ifrån Staden en god mijhle wäg, Så at det är widt ifrå Stadsens ägor; Hwarföre Borgerskapet igenom orätt berättelse hafwe låtit det sättia uti theras privilegier, at samma quarneström skulle wara belägen inom Stadsens ägor, hwilket de intet kunne bewijsa; Och fördenskull kan samma lägenhet under Staden icke inrymbdt blifwa, utan emedan Sweriges lag och Statuter så ock the underwijsningar och rättelse, som Hans Kongl. Maij:tt nådigast hafwer gifwa låtit om Jordransackningen, fordra och kräfia, at hwart och ett hemman skall wara beskrifwit med sine lägenheter och wiss ränta, som af hemmanet bör utgå, hwilket förberörde Hendrich Jönsson sielfkrafd hafwer tilbudit och begäredt och Oss nu opå Hans Kongl. M:tz wägnar anmodat, at den ödes iord, han i så motto wed Säiniä optagit hafwer, må afrad läggias effter som then med Ägor i Åker och Engh och anan lägenhet kan wara god til, det han sedan will giöra rättigheter utaf eller, om Hans Kongl. Maij:tt täckes, låta uti sin löhn åhrligen så länge han tiensten giör afquitta; Hafwe wij fördenskul sådane rättmätige begäran på Hans Kongl. Maij:tz wägne optagit och således med honom om utlagorne af samma Hemmanet stadgadt, at han nu i förstone och til widare besked utaf Hans Kongl. Maij:tt, eller ock en rätt Jorderansakning skee kan, skall åhrligen utgiöra eller i sin löhn afqwitta låta för lägenheten i Strömen Tiugo ℳ penningar, Jtem för Åker och Ängiar Råg och Korn tre span, Hafra twå span, Smör ½ L℔, effter där är ock temmelig mulbete, men ringa fiskewattn och utmarck. Deremot bör honom och hans arfwingar, så länge de kunne hafwa Råd at utgiöra utlagorne och förmå hålla hemmanet wed macht med laga bygning och Jordebruck, wara närmast thet at besittie och behålla så ock alla nyttigheter at nyttia, fiskie och

flera, doch så at Cronones Kruutquarn, som ock ther i Strömmen står, intet förhinder skie skall och [när] watn är litet, då bör hans Miöhlquarn stå stilla, in til des at wattn är fyllest för båda. Och skall thenne föröckningen med hemmanet och dess ränta utaf fougtarne effter thenne dag uti Jordeboken och åhrlige Räkenskaperne införas; Ther hwar och en, som Hans Kongl. Maij:tt med eed och trohet förplichtade äre, måge weta sig att effterrätta, Jcke giörandes förberörde Henrich Jönsson häremot något hinder eller förfång. Til wisso [med] wåra Signeter och med egna händer förtäcknadt. Datum Wiborg den 2 Junij [1]) Åhr 1607.

Hans Åkesson.	Torsten Christophersson.	Nicolaus Chesnecopherus.	Michel Olsson.
(Sigill)	(Sigill)	(Sigill)	(Sigill)

454. Försäckringh för någre Finske Adelsmänn opå godz och förläninger. Af Stocholm den 4 Junij åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 55.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att effter någre Finske vtaf Adell, såsom ähre osz elschelige Edle och Welbördige Claes Erichszonn, Swante Hanszonn, Christier Hanszonn och Erich Erichszonn, hafwe lofwett och tilsagdtt, att the opå dette togh vthj Lifflandh wele lathe sigh bruke hoos wåre tilförordnede Öfwerster, antingen emott Rickzens fiender eller och elliesth hwad the them opå wåre wägne till wårtt och Rickzens gagn och beste biudendes och befallendes warde, Såsom och elliesth ware osz, wår elskelige Huszfru och Lifzerfwinger hulde och trogne. Derföre så hafwe wij lofwatt och tilsagdt dem,

[1]) Uti Kongl. M:ts fullmakt för denne samme Henrik Jönsson att wara sekreterare på Wiborgs slott, dat. d. 16 Okt. 1607, säges detta kommissariernes bref wara gifvet „uthi Januarij Månadh i dette 1607 åhr.“

effter som wij och her med lofwe och tilseijie, att så snartt the komme tilbake igen och hafwe någett gått kunnett vtträtte, som osz och Rijkett kann ware till gagn och godo, då wele wij hwar och een i synnerheett medh ett ährligitt vnderhold så försörie, att the skole hafwe orsach osz derföre att betacke. Till yttermere wiszo, haffue wij dette medh egenn handh vnderschrifwitt och wårtt Konnungzligė Secrett här vnder tryckie lathett. ut supra.

Stockholm den 6 Juni.

455. Fullmakt för Bengt Söfringsson Juusten att jemte Borgmästaren i Wiborg, Clemet Sigfridsson, leda kanalarbetet mellan Lappwesi och Justila å samt dertill uppfordra dagsverken af bönderne i Wiborgs och Nyslotts län.

Efter en samtida afskrift bland Acta historica i Kejserl. Senatens för Finland arkiv; en annan afskrift finnes i nämnde arkivs N:o 5886 fol. 58.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att efter wij wele latha grafua emellan Lapües och Justila åhn een half milå långt Eedhe, så att man kan kåmma medh Bååt och Fahrkåster emellan Nyslåt och Wijborgh, och dertill behöfües een stoor hop dagzwercken, Derföre såsom och på dett att samma grafningh må kunna gå fort för sigh, så hafue wij derheden förskickat thenne Oss elskeligh, Edle och wälbördigh Bengt Söfringsonn och hånåm samt Clemet Sigfridsonn Bårgemestere i Wijborgh udi Fullmacht och befallningh gifuit, att han skal medh all flijtt latha allmoghen udi Wijborgz och Nyslåtz lähn grafue, efter såm wij hånåm här i Stocholm hafue mundtligen befalet och han sigh för oss förplichttadh hafuer att göre wela. Och skall ther med så tilgå, att huarie Tre Böndher så wäll förländt, Chrono, Skatte och Frelsse, skall wara förplichttadh att vtgöre een, såm daglighen och stä-

dhes blifuer wid arbethett in till dess och så länghe, att samma arbethe kan fulländat och Continuerat blifue. Biudhe och befale fördenskull här medh wåre Ståtthållare och Fåugtar udi för:te Wijborgz och Nyslåtz Lähn, att de tilsäga Allmoghen, dett the vthan all tredskå lathe finna sigh benäghne och Redboghne der till. Och huar någhån fördristar sigh att tredskas eller föresättia bodhett, när hånåm ähr tilsagt wårdett; då skall han böthe fyratije marck vthan alla nådher. Wij befale och wåre Ståtthållare och Fåugter, att the äre hånåm medh hans medfölie medh kåst och vttspijssningh samt med altt annat, såm han eskar och kräfuer, thett ware sigh een deell heller annan, befördeligh, wedh onådhe tillgörandhes. Der medh skeer oss till behagh och hela Landet ländher till gagn och godhå. Der huar i sin stadh weet sigh effterrätta. Datum Ståchålm then 6 Junij Åhr etc. 1607.

Under afskriften uti N:o 5886 fol. 58 finnes följande qvitto af Bengt Söfringsson:

Aff nästföregångandhe Copie af Kongl:e och Allranådigste tilståndh haffuer Jagh Bengt Juusten Seuerinsonn till min och mitt medföllies half fempthe Månadher, såm ähr för Augusti, Septembris, Octobris, Nouembris och half Decembris, vthspijssningh wedh Lapues Eedhes vthgrafningz vmwårdnatt, Effter Herre Ordningen på migh sielff — 2, efther Fougte Ordningen på 3 persåner Och efther Suentienare Ordningen på tije Persåner, opburitt och bekåmmet af H. K. M:tz trotienare och Fåugte i Lapues heredhe Ehrligh och wällbördigh Sigfridh Jönnson Wilcken till Strömsby, ähr såm eftherföllier. Rågh Aderton T:r tiugu Siu Cappar, Maltt tiugu åtta T:r ellåfue Cappar, Erter och gryn Tre T:r tiugu tuå en half Cappe, Humbla Nijå L℔., Smör Ottå L℔. Adertton ℳ℔.:r, Kött och Fläsk Sextiije tu L℔. åttå ℳ℔., Tårfisk Aderttån L℔. aderton ℳ℔., Leffuandes Fåår Nije st:r, Höns trättijie sex st:r, Egg Etthundrade aderttån st:r, Lius Trehundradhe

Sextije st:r, Halm till Huus täckningh af tålff Skattar, Höö Sex parmas, huilcke pertzeler Jagh honom här medh Quitterar, Till ythermera wisse vnder mit Signete samt eghen håndh, Datum Wijborgh then 12 Decembris Åhr etc. 1607.

(Namnteckningen och Sigillet äro bortklippte.)

Stockholm den 3 Juli.

456. Konfirmation på Helsingfors stads privilegier.

Ifrån vol. „Städernas privilegier" I: 1064 uti Kongl. Riksarkivet, supplerad efter en afskrift uti stadens arkiv.

Wij Carl then Nijonde etc. Göre witterligit, att efter wår Stadh Helsingfors hafue hafft theres vthskickade nu i Vpsala vpå wår Cröningh högtijdh och der medh andre Rijckzens Ständer på Stadsens och deres eigne wegne hafue giordt Oss theres trygheetz och troheetz Eedh, såsom the hafue plichtige warit effter Sweriges Lagz lydelsze, och hafue ther brede widh vnderdånligen aff Oss begäret, att wij såsom een rät Laghkrönther och Regerande Konungh wele confirmere theres Stadh och them medh dee privilegier, som them af framfarne Konungar nådeligen hafue gifne och vndte warit, och att wij samme privilegier än ytterligare färbättre wele. Så effter dett att the, som för:t är, hafue giordt Oss på Stadzens wägne så och för sig sielffwe deres lijflige Edh och der medh tillsagt Oss, wår elskelige käre husfru och Barn huldskap, trooskap och manskap. Derföre så hafue wij igen welat privilegiere dhem effter dheres vnderdånige och ödmiucke begäran medh effterfölliande frijheeter och privilegier.

Först och fremst, att wij wele holle dem wed Gudz klare och saligörande ord, som är bygdt och hafuer sitt fundament och grundwal på then Prophetiske och Apo-

stoliske skrifft, vthan någon meniskios superstition och Bijläro.

Till thett Andre. Wele wij hålle dhem widh Sweriges beskreffne Lagh.

Till thett tridie. Wele wij holle dhem widh alle wälfångne privilegier, som dem af framfarne Konungar gifne ähre och i dette breff ytterligere vele her effter förmälte warda, som är:

Till thett Förste, confirmere och stadfeste wij dem dhe privilegier, conditioner, wilkor och frijheeter, som den Stormechtigste Högborne Förste och Herre, Her Johan then tridie, medh Gudz nådhe Sweriges, Göthes och Wendes etc. Konungh wår elskeligh herbroder, christelig i åminnelsze dem gifuit, vndt och effterlåtidt hafuer vthi Stocholm i Augusti Månadt på thett Åhr, när man skreff 1569, aldeles effter the artikler, clausuler och punchter, som sielfue privilegierne vthi Bookstafwen innehåller, som så lyda.

Helsingefårs Stadz privilegier.

Wij Johan then tridie medh Gudz nåde Sweriges, Göthes och Wändis etc. Konung etc. Göre witterligit, att effter oss elskelige wåre trogne vndersåter, Borgmestere, Rådh och Menigheeten vthi wår Köpstadh Helsingefors hafue giordt sig mycken bekostningh bådhe medh byggning och elliest, ther för:ne Köpstadh nu är belägen, Och effter ther omkring ingen lägligare platz till Köpstadh ännu vpfunnen är. Therföre hafue the vthi vnderdånighet ödmiuckeligen aff oss begärat, att the så här effter som här till måge blifua, bygge och boo på samme platz, Och att wij them och så nödtorftelige privilegier och frijheter lijke som andre köpstäder i wårt Konunge Rijke nådeligen vnne och effterlåthe wele, så hafue wij för:te wåre trogne vndersåteres ödmiuke begäran nådeligen anseedt och gunsteligen effterlåtidt, som wij och nu vthi thette wårt öpne Brefz kraft dem och

efflerlåte, att förb:te Helsingfors Inbyggiere måge så här effter som här till obehindrat blifue, bygge och boo på för:de platz, ther Staden nu lagd och bygd är, och icke ther ifrå till någon annan orth flyttie, medh mindre wij framdeles kunne låthe vpsökie ther om kring staden någon beqvämligare platz till Befestningh, och om ther vthi så måtto warder funnen någon synnerlig lägenheet till att befeste, då wele wij låthe samme platz nödtorffteligen befäste, vthan för:ne Stadz bekostningh, för än för:ne Helsingfårs inbyggiere någre hws thär införe bygge eller oprättie skole. Och på thet för:ne Helsingfårs köpstadh må blifua förbättradt och widh macht, så wele wij nådeligen efterlåthe, att samme Stadz Inbyggiere een frij köpmans handell, lijke som andre köpstadz män hafue vthi siöstäderne i wårt Rijke, bruke och drifue måghe. Sammalunda hafue wij aff synnerlig gunst och nåde vndt och effterlåtidt till för:ne Stadz Inbyggiares Mulebeet, Fiskerij och andre nödtorffter Twå Byer, som näst Staden ligge, nembligen Gomtäkt, ther vthi sex gårder, och Fårss byen, ther vthi Fyre gårder, Jtem Blåbersholmen, Högheholmen, Sompeholmen, Helsingefors Fierden, Så och then deel af forssen, som ligger näst till Staden, till att vprätte och vpbygge ther een Quarn till Stadzens behoff, doch med sådant beskeed, att samme Quarn icke bygges vthi någon motto wårt Laxfiske till hinder eller förfång. Wijdere efter wij hafue förnummit, att monge sig nedersättie i för:ne Helsingefors Köpstadh och drifue ther frijhandell och wandel, icke williandes drage ther effter Stadzens tunga, vthan sittit ther frij för alle vthlagor, föregifuandes att the blifua brukade i Rijkzens tienst, Ther egenom the, som Stadzens tungo drage skole, icke ringa försuagade warde, Så wele wij här effter sådant icke efterlåtha, vthan när någre ålägningar kunne komma på Stadzens Inbyggiere, Så skulle alla som i Staden boo hielpa ther till, huar efter sin handell

och köpenskap, vthi huad stånd the helst wara kunne, medh mindre wij någre personer synnerlig frijheet medh wårt öpne breff hafue efterlåthidt eller her efter efterlåtandes warde. Alle för:ne privilegier skole vthi detta wårt brefs krafft widh macht holdne blifua, doch Oss altid förbehållit samme privilegier att förändre och förbettre, när oss kan synes lijkast och nyttigt ware. Wij wele och her medh för:ne Helsingefors Inbyggiere medh alt thet the äghe, rörligit och orörligit, vthi wår Konunglige hägn, wärn, frid och förswar annammat hafue för all orätt och öfuerwåldh. Förbiudandes förthenskuld alle, vthi huad stånd the helst wara kunne, offtabe:te Helsingefors Stadz inbyggere här emot hinder eller förfång att göre, widh wår ogunst och tillbörlige straff. Gifuit på wårt Konungzlige Slott Stockholm den 3 Augusti Anno etc. 1569.

Johannes R. S.

(Sigill)

Wijdare wele wij aff gunst och nåde thesse för:ne Helsingefors Stadz privilegier medh efterfölliande Punchter och Conditioner hafue förbättradt, såsom är:

Först hafue wij nådigst vndt och efterlåtit dhem, att the måge sökia theres wanlige Marcknatz platzer om Åhret, såsom ähre vthi Borgo om Sommaren Visitationis Mariæ och vthi Pyttis i Abborfårs om Bartholomaei tijdh.

Till thett andra. Effter Borgarne i Helsingefårs Stadh ödmiukeligen hafue beklagat sig vthöfuer dett olaglige Landzköp, som bådhe the Räfuelske der drifue, som pläge drage dijtt vthöfuer att haffiskia och kiöpslaga der medh allehande köpmans wahrur, som är Salt, Kläde, Jern och annadt, och före åther öfuer till Räfle allehanda wahrur och godz, oss och chronan till skada och afsacknadt vthi Tullen och för:de Helsingefors Stadz Inbyg-

giere till förfångh vthi theres handell och nähring, Såsom och dett bönderne, som segla till Räffwel och Narwen medh wedh och fisk, skole vnder thet sken före vth allehanda wahrur, icke allenast huadh som the sielfue äghe, vthan och hofmans och andre Bönders godz: Så wele wij sådant olagligit Landzköp hafue alfuarligen förbudit och aldeles här effter affskaffat. Och huilken som dher medh beslås, att han bruker sådant Landzköp, då skall wår Fougde och etc. [Alldeles likalydande med 8:de punkten uti Raumo stads ofvanföre under N:o 445 aftryckta privilegier].

Till thet Tridie. Wele wij här medh förordnadt hafue, att efter som offta hända plägar att een hoop fremmande, som ähre Hollendere, Tysker, Skotter eller aff andre nationer, dhe komma hijt in i Rijket och sättie sig nidh i Städerne och göre theres Borgare Eedh, bruke theres handell och wandell lijka som Inwånare och förkåfre sig och slå vnder sig stoore ägodeelar, Och een part sädan, när the hafua richtat sig så mycket the wele, åter säije sin borgare Eedh op och drage så aff Landet och sättie sig vthi fremmande Städer igen och bruke dhe Penningar dhe här af Landet fördt hafue*). Derföre skall hwar och en, som Bårgare wara will och handel och wandel uti wåre Kiöpstäder bruka will, och synnerligen i wår Stad Helsingfors, först förän han till Borgare antagen warder eller någon Borgare Eed giör, utlåfwa att willja blifwa der boendes uti alla sina lifsdagar, hwad han det icke utlåfwa will, utan tillbinder sig, medan han der handel och wandel drifwa will, Borgare rättighet att utgiöra, då skall det honom intet wara förbudit, när han sin Eed aflagt hafwer, och emedlertid han der besittiandes är, skall han wara oss, wår älske-

---

*) Det följande af denna punkt saknas uti „Reg. för städernes privil.“, men är aftryckt efter en afskrift i Helsingfors Rådstugu arkiv.

liga kiära husfru och wåre effterkommande hull, trogen och rätträdig, och sedan skall han niuta borgare rättighet lika med andra Stadsens Inbyggare. Men hwar sig så tilldraga kunde, att han sedan will säga sin Borgare Eed op och sig sedan uti andra Städer och platzer at begifwa, ware sig inrikes eller utrikes, der skall han först hembiuda Staden eller någon besutten Borgare och ingen annan hus och grund, om han der något sådant tillförene hafft hafwer, Hwar ingen wore som sådant kiöpa wille, då skall Staden effter mätismanna orden hus och grund till sig lösa, och tredingen af alla hans Lösören, som der finnes i hus och giömmo hans, skall wara förfallit under Staden. Om innom Stadsens rå ej finnes något lösöre, utan han hafwer dem hemliga utur Staden undanstungit och utfördt, då hafwe förgiordt under Staden Huus och grund utan någon wärdering, och hafwe ingen hwarken han eller hans arfwingar någonsin mackt det at qwällja, Fins skuld effter honom innom Stads, som utur Staden bortfara wil, då skall all skulld först betalas af Jord och lösöre innom stads och ingen annan sedan kräfja, hwarefter som lag utwisar.

Till thett Fierde. Så hafue wij och etc. [Se 2:dra punkten af Raumo priv., sid. 285.].

Till thett Fämpte. Så hafue wij nådigst effterlåtit etc. [Se 3:dje punkten af Raumo stads priv., sid. 285].

Till thett Siätte. Wele wij och härmedh alfwarligen budit etc. [Se 7:de punkten af Raumo stads privil., sid. 286].

Alla föreskrefne puncter och articlar biude wij å wår Kånungzlige embetes wägnar och strängeligen befalle obrätzligen wid mackt at hållas. Wij wele och härmed förb:de Helsingfors stadz Inbyggare med Hustru, barn och legofolk samt godz och ägodelar, rörligit och orörligit, innan Stadz och utan, uti wår Konungzliga hägn, wärn, frid och förswar annammat hafwa för alt orätt och öfwerwåld till lag och rätta. Förbiude förden-

skull alle, vti hwad stånd de hälst wara kunne, särdeles de som för wår skull skola göra och låta, för:de Helsingfors Stads Inbyggare här emot hinder eller förfång i någon måtto giöra och tillfoga wid wår högsta onåde och tillbörligit straff. Gifwet på Stockholm ut supra.

Carolus,
(Sigill)

Stockholm den 3 Juli.

457. *Konung Karl IX:s konfirmation och förbättring af staden Wiborgs privilegier.*

Enligt en afskrift uti den ifrån Justitie Ministeriets arkiv i Moskwa utlemnade volym afskrifter af staden Wiborgs privilegier.

Wij Carl then Nijonde etc. Giöre witterligit, at efter wår Stadh Wiborgh hafwer haft theras utskickade Eskil Påwelsson och Hans Saels (?) nu i Vpsala opå wår Cröningz högtid och the med andre Riksens Ständer på Stadsens och theris egne wägne hafwe giordt Oss theris tryghets och trohets Eed, såsom the hafwe plichtige warit efter Sweriges Lagz lydelse. Och hafwe ther bredewid underdåneligen af Oss begäredt, at Wij såsom en Lagkrönter och Regerande Konung wele confirmere theres Stadh och them med the Privilegier, som them af framfarne Konungar wåre förfäder nådeligen hafwe gifne och undte warit, och at wij samme Privilegier än yterligere förbättre wele: Så efter thet at the, som förbemält är, hafwe giordt oss på Stadsens wägne så och för sig sielfwe theres liflige Eed och ther med tilsagt oss, wår älskelige käre Huusfru och Barn huldskap, troskap och manskap, Derföre så hafwe wij igen welet privilegiere them efter theres underdånige och ödmiuke begären med efterföliende Friheter och Privilegier.

Först och främst at wij wele hålle them wid Gudz klare och saliggörende ord, som är bygdt och hafwer

sitt fundament och grundwal på then Prophetiske och Apostoliske skrift, utan någon menniskos superstition och biläro.

Til thet andre. Wele wij holla them wid Sweriges beskrefne Lag.

Til thet tredie. Wele wij holle them wid alle wälfångne privilegier, som them af framfarne Konunger wåre förfäder gifne äre och i thette breff uttryckeligen skole här efter förmälte warda, Som är:

Til thet förste. Confirmere och stadfäste wij them the Privilegier, som then Stormechtigste Konung Erich, som kalledes Heliger (!), fordom Sweriges Konung them gifwit hafwer opå thet år, när man skref efter wår Frälsares och återlösares nåderika födelse 1103 [1]), och lyde således: [Tryckte uti Arwidssons Handlingar till upplysning af Finlands Häfder I: 8].

Thernäst confirmere och stadfäste wij the Privilegier, som then Stormechtigste Furste och Herre, Herr Birger fordom Sweriges och Göthes Konung them gifwit och privilegieret hafwer på thet år, när man skref 1316 och lyde således: [Tryckte uti Arwidssons Handl. I: 84].

Til thet Tredie confirmere och stadfäste wij them the Privilegier, som then Stormechtigste Förste och Herre, Her Albreet Sweriges och Göthes Konung, Hertog innan Mekelborg och Grefwe öfwer Schwerin, them nådigest gifwit hafwer på thet åhr, när man skref 1365, så lydendes: [Tryckte i Arwidssons Handl. I: 7].

Til thet Fierde Confirmere och stadfäste wij them the privilegier, som them gifne äre af Edle och Wälbördige Sweriges Rickes fordom trogne män, Carl Ulfson

---

[1]) Att dessa privilegier blifvit gifna af Erik XIII och att årtalet bör wara 1403 är tydligt; men af allt vill synas, såsom man på Karl IX:s tid verkeligen skulle hafva trott dem blifvit utfärdade af Erik IX den Helige, ehuru årtalet 1103 icke ens passar in på hans tid. Se den vidlyftiga undersökningen härom hos Porthan, Chron. Episcoporum, H:fors 1862 sidd. 528, 529.

och Cnut Carlson, Riddere af Tyftom, på thet åhr när man skref 1387, och så lyde: [Tryckte i Arwidssons Handl. I: 8].

Til thet Fempte. Confirmere och stadfäste wij them the privilegier, som then Stormechtige Furste och Herre, Her Carl etc. Sweriges och Göthes Konung them nådigest gifwit hafwer på thet åhr, när man skref 1449, således lydendes: [Tryckte i Arwidssons Handl. I: 27].

Til thet Siette. Confirmere och stadfäste wij them the privilegier, såsom Wyrdelig och Höglärd Hemming Gadd, Electus til Linköping, them gifwit hafwer på thet åhr 1520, som så lyde: [Tryckte i Arwidssons Handl. I: 222].

Til thet Siunde. Confirmere och stadfäste wij them the Privilegier och Frijheter, som then Stormechtigste Högborne Furste och Herre, Her Gustaf med Gudz nåde Sweriges, Göthes och Wändes Konung, wår Elskelige käre Her Fader, Högloflig och Christelig i hugkommelse, dem gifwit, undt och efterlåtit hafwer uti Stockholm i Augusti månad på thet åhr, när man skref 1542, aldeles efter de Articler, Clausuler och puncter, som sielfwa Privilegierne uti bokstafwen innehålla, som lyda: [Tryckte i Arwidssons Handl. I: 235].

Til thet Ottonde. Confirmere och stadfäste wij them alle the Privilegier, wilkor och Frijheter, som then Stormechtigeste Högborne Furste och Herre, Her Johan den Tredie med Gudz nåde Sweriges, Göthes och Wendes Konung, wår Elskelige Her Broder Christelig i åminnelse, them gifvit hafwer uti Stockholm i Augusti månad på thet åhr, när man skref 1569, som så lyde:

Wij Johan den Tredie etc. Göre witterligit, at efter oss elskelige wåre trogne undersåtere, Borgmästare, Råd och menigheten uti wår kiöpstad Wijborg hafwe på thet underdånigste oss besökt och ödmiukeligen begärat, at wij för:de Wijborgz Stad sådane privilegier och frijheter

gunsteligen unne och efterlåte wele, som Sweriges framfarne Konungar och Regenter samme Stadz Inbyggare uti förtiden undt och efterlåtit hafwe, och at wij samme privilegier med wårt Kongelige bref nådeligen stadfäste wele. Så hafwe wij af synnerlig gunst och nådig tilbenägenhet för:de Wijborgz Stadz Inbyggeres ödmiuke begäran nådeligen ansedt; och efter samme Stadz Inbyggere hafwe sig här til altid troligen bewist emot theres rätte öfwerhet, Sweriges Rijkes Konungar och Regenter, Såsom the oss nu lofwat, tilsagt och med sworen Eed sig förplichtat hafwe, at the och alle theres efterkommande Wijborgz Stadz Inbyggare här efter wele och skole wara oss, theslikest wår Elskelige käre Husfru, den högborne Fru Catherine etc., uti begges wåre lifztid och sedan begges wåre lifzarfwinger, som then alzmechtige Guden nu hafwer förlänt eller här efter förlänandes warder, hulle, trogne och rättrådige och uti alle måtte biståndige, enär och hwar som helst behöfwes kan, och aldrig låte sig från oss eller them skilie eller förföllie hemligen eller uppenbarligen af Inländskom eller uthländskom, uti hwad thet helst ware kunne, ehwad nöd eller farlighet händer på komme, Therföre hafwe wij undt och efterlåtit och uti dette wårt Konungzlige brefz kraft nu unne och efterlåte oftabe:te Wijborgz Stadz Inbyggare sådane Privilegier och Friheter, som wij förmode efter thenne tijdz lägenhet them alle til förmering och förbättring nyttige och tienlige wara skole, eftersom the uti längden här efter författade föllie:

Til thet Första. Skole Wijborgz Stadz Inbyggare niuta och behålla til mulbete och andre nödtorfter alle the egor, som inom Stadsens råå och röör belägne äre och the uti wår Salig Käre Her Faders Högloflig i åminnelse Konung Göstafz tid brukat och haft hafwe, efter som the bref ther opå gifne innehålla och förmäle; Och hwad som inom Stadsens råer förlänt eller elliest ifrån

Staden kommit är, thet skal alt blifwe wederlagdt. Och efter inom förenämde Stadz råer inge tilfälle til Skog på färde är, derföre hafwe wij gunsteligen efterlåtit oftaberörde Stadz Inbyggare Papula godz liggandes i Wijborgz Sochn, på thet the af samme godses egor måge bekomme så mycken wed, som the hafwe behof til kalk och tegelbrenning. Och skole alle the egor, som till Stadsens behof efterlåtne äre, brukas til thet menige bästa uti staden och icke af några private personer hägnas och förswaras.

Til thet Andra. På thet wåre vndersåtere uti Wijborg så wäl som uti alle andre wåre köpstäder uti wårt Konungarike måge förkofre sig och blifwe wid macht, Så wele wij hafwe förbudit alt olagligit landzkiöp, som plägar drifwas uti för:de Wijborgz Lähn och annorstädes uti Finland, och wele at the, som sådane Landzkiöp her efter drifwe, skohle derföre blifwa straffade uti alle måtte, som wåre prentede Mandater uttryckeligen förmäle.

Till thet Tredie. Efter wij hafwe förnummit, at monge sig nedersättie uti för:de Wijborgz Stad och ther drifwe frij handel och wandel, icke welandes ther efter draga Stadsens tunga, utan wele ware frij för alle utlagor, föregifwandes at the blifwe brukade uti Riksens tienst, Så wele wij här efter icke sådant efterlåta, utan när några utläggninger kunne komma på stadsens Inbyggare, så skole alle, som i staden boo, hielpe ther til hwar efter sin handel och kiöpenskap, uti hwad stånd the helst wara kunne, med mindre wij några Personer synnerlig frijhet med wåre öpne Bref hafwe efterlatit eller här efter efterlatandes warde.

Til thet Fierde. För Eldzwåde och andre farligheters skuld, som sig af the trä bygningar uti Wijborgz stad äre kunne tildrage, wele wij samme träbygningar aldeles hafwa här efter aflagde och afskaffade, och at uti staden igen skal opbyggas steenhuus, Och på thet wåre

trogne undersåter, som ther bygge och boo, måge hafwa thess bättre råd til at opbygge sådane Steenhuus, Så hafwe wij gunsteligen vndt och efterlatit them til hielp alle the utskylder, som the oss på Cronones wägne plichtige äre vtgiöre, uti samfälte Tije åhrs tijd. Wij hafwe och på så lång tijd gunsteligen vnt och efterlatit them Frijheet för Gestning och Skiutzresor och all annan stadsens tunge, Och skall samme frijhet begynnes och angå, så snart beständig frid kan blifwe emellan oss och menige Sweriges Rikes fiender. Och hwar förbemälte wåre Vndersåter vti för:de Wijborg icke byggie sig Stenhuus, uti medlertid the samme Frijheter hafwandes warde, då skole the ware förplichtige, när then bestemde frijhets åhrs tijd ute är, til at betala oss och Swerigis Crono igen alt thet, som på så mänge åhrs utskylder sig kan belöpe, som the då för:de frijheter niutit och brukat hafwe; Men hwilka som inom för:de Tijo åhrs tid hafwe opbygt och fulbordat theres Stenhuus, desamme skole ändå bekomme der til Tu åhrs frijheter. Hwar och så händer, at uti medlertid them sådane frijheter äro efterlåtne, något krig på nytt begyntes, så at the på alle för:de åhr tillijka icke kunne få niute theres efterlatne frijheter, Så skole the åter, när kriget ute är och fridligit blifwer, bekomme så månge åhrs frijheter igen, som då på det förre utlåfwade åhretal kan stå tilbaka. Alle för:de Punchter skole uti thette wårt Konunglige brefz krafft wid macht håldne blifwe, doch oss altid förbehållit för:de Privilegier at förändra och förbättra, enär oss kan synas likast och nyttigest ware, Och wele här med hafwe tagit och anammat för:de Wijborgz Stads Inbyggare med Hustruer, Barn, godz och ägodelar, rörligit och orörligit, inan stadz och utan stadz, uti wårt Kongelige hägn, wärn, beskerm och förswar, synnerligen til at fride och försware för alt öfwerwåld och orätt. Förbiudendes förthenskull alle, uti hwad stånd the helst wara kunne,

oftabe:te Wijborgz Stadz Inbyggare här emot något hinder eller förfång at giöre wid wår ogunst och tilbörlige straff. Gifwit på wårt Konunglige Slott Stockholm den 8 Augusti anno 1569.

Til thet Nijonde. Confirmere och stadfäste wij them the Privilegier och frijheter, som wij sielfwe them af synnerlige gunst och nåde i Nyköping gifwit hafwe uti Aprilis månad på thet åhr 1600, hwilke således lyde: [Meddelade af utgif. uti denna Samling af urkunder I: 32].

Widere wele wij af gunst och nåde thesse för:ne Wijborgz stadz Privilegier med efterfölliende Puncter och conditioner hafwe förbättrat, såsom äre:

Först. At efter then Stormechtigeste Högborne Furste och Herre, Her Gustaf etc., wår Elskelige Käre Her Fader, högloflig i hogkommelse, hafwer af gunst och nåde så och på thet at Wijborgz Stad kunde theste bettre befästiget [blifwa] emot Ricksens fiender, således stadgat på thet åhr, när man skref 1542, efter som then Steentaflan utöfwer Karia Porten ther sammestädes utwiser, at hwar och en fulsetten skatte bonde utöfwer hele Finland skall årligen gifwe til för:de Wijborgz Stadz bygning och förbättring En öre penninger, hwar fulsetten Frälse bonde en half öre, en torpare en Fyrick, Hwilke penninger wår Stad Wijborg nu en lång tid mist hafwer Staden til stor afsakned. Så wele wij nu här med af gunst och nåde högbemälte wår käre Her Faders ordning och Stadga renoveret, confirmeret och stadfest hafwe, så at hwar fulsetten skatte bonde öfwer hele Finland skall wara förplichtad åhrligen at utgifwa til Wijborgz Stadz bygning och förbättring En öre penningar, hwar Frelse bonde En half öre och en torpare En Fyrick, Hwilke penningar hwar Fougte uti sitt Fougderij vpbära skall och sedan S:t Johannis tid lefwerera in opå Wijborgz Stadz Rådstugu uti Ståthållarens, Slottsfougdtens, Borg-

mästare och Rådmäns sampt gemene Borgerskapets närwaro. Och skole sedan Borgmästare och Råd ware förplichtede at göra oss åhrligen en oförfalskat räkenskap, hwar til samme penningar anwände blifwa.

Til thet Andra. Så wele wij och här med förordnat hafwe, at efter som ofte hände etc. [Alldeles likalydande med 3:dje punkten af Helsingfors stads ofwanföre under N:o 456 meddelade privil. sid. 307].

Til thet Fierde. Så hafwe wij nådigest efterlåtit them etc. [alldeles likalyd. med 3:dje punkten uti Raumo stads privil. under N:o 445 sid. 285].

Til thet Fempte. Så wele wij och här med alfwarligen etc. [Likalyd. med 6:te punkten af Raumo stads privil.].

Alle för:te Puncter och Artiklar biude wij på wårt Konungzlige Embetes wägne och strängeligen befale obrottzligen wid macht at hålles. Wij wele och här med för:de Wijborgz Stadz Inbyggere med Hustro, barn och legefolck samt godz och ägedeler, rörligit och orörligit, innan stadz och vtan, vti wår Konungzlige hägn, wärn, frid och förswar annammet hafwe för all orätt och öfwerwåld till lag och rätte. Förbiudendes förthenskuld alle, vti hwad stånd the helst ware kunne, särdeles the som för wåre skull skole göre och late, för:de Wijborgz Stadz Inbyggere här emot hinder eller förfång i någon måtte göre eller tilfoge wid wår högste onåde och tilbörligitt straff. Gifwet på wårt Konungzlige Slott Stockholm then 3 Julij Åhr Ettusend Sexhundrade på thet Siunde.

Carolus.

L. S.

458. Fridzbreff för Kexholmiske bönderne att begifwe sigh på wår sijde. Aff Stocholm 5 Julij åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. v. 66.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att effter egenom thett bullersamme Regementhett, som nu vthj Rydzlandh

wancker, i dett att Kaszakerne tage öfwerhanden öfwer Muskowiterne, så att bönderne på den Kexholmiske sijden nödges att tage tillflycht och beskerm vnder osz och wårtt Rijke Swerige. Så aldenstund denne brefwisere N. N. N. N. hafwer begärett wår leigde och frijbreff, att the måge begifwe sigh in på wår sijde vnder wår protection och besittie wårtt landh. Derföre så wele wij her med gifwe them wår frijie leigde, att the måge frijtt begifue sigh in opå wår sijde till att byggie och boo, Hwilke wij hafwe tagitt och annammett, effter som wij och nu vthi dette wårtt fridzbref tage och anname dem vthj wårtt Konnungzlige hägn, wärn, fridh och förswar, för all öfwerwåldh och orätt. Der wåre Stotthollere opå wåre grentze befästhninger i Findlandh samptt Fougdter och alle andre måge wette sigh effter rätte.

459. *Fridzbref för Baijiorer och andre, som wele slå sigh på wår sijde. Aff Stockholm denn 5 Julij åhr 1607.*

Riksregistr. Pars II fol. 67.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att effter wij förnimme, att emillan Muskowiterne och Caszakerne vthj Rydzlandh ähr stortt buller och krigh, så att hwar Caszakerne få öfwerhanden, då skulle man spörie, att de Ryske Furster, Woiwoder, Knäser, Baijorer och theres Sönner blifwe slätt vttrotede och then heele Ryske nationen lagde till trälar vnder Polackerne. Hwarföre wele wij her med lofwe och tilseijie, att alle the Rydzer, the ware sigh höghe eller låghe, som wele slå sigh in opå wår sijde och gifwe sigh vnder wårtt beskyddh och beskerm, dem wele wij holle wedh theres gamble Grekiske Religion, gifwe them stoore frijheeter och försware them emott theres fiender, ehwilke the hälsth ware kunne. Till yttermero wiszo hafue wij dette medh egen handh vnderschrif-

witt och wårtt Konnungzlige Secrett här vnder tryckie lathitt. Gifwitt på wårtt Konnungzlige Slott Stocholm ut supra.

460. Till Mörner, Erich Elfszonn och Anders Nilszonn, om Fougdter och Schrifwere att sende hijtt. Aff Stocholm denn 6 Julij åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 67.

Wår gunsth och nådige willie etc. Effter wij förnimme trogne tienere att medh de Fougdter och Schrifwere, som der i Findlandh ähre, ähr slätt ingen fruchtan eller hörsamheett medh, Icke kan man komma dem till att opbäre af Bönderne, der de hafwe befalningh vttöfwer, then deel som osz tilkommer, och hwad de då opbäre, thett stiäle the bortt och gifwe ingen beskeed ifrån sigh, vthan göre rätt hwad dem sielfwe synes och achte ingen befalningh eller tenckie een gångh till, att the för theres otroheett, ohörsamheett och försummelse icke skole blifwe straffede. Hwarföre ähr wår alfwarlige willie och befalningh, att i straxt sende allesammens, både Fougdter och Schrifwere hijtt vttöfwer till osz, inge vndentagendes, Doch skole i försth hafwe dem der för rätte och sedan sampt med ransackningen och domen sände dem wälförwarede hijtt till osz, vthj hwar sitt bastereep, Och skole i settie andre som tiänlige kunne ware vthj deres stadh igen, Och wele wij att the inthett skole längre wedh Fougdtrijett blifwe än itt åhr öfwer, Sedan skole the sättias ifrån och andre till igen, Och hwar i her effter icke tage bättre vthj med skarpa och hårda händer och lathe straffe och hängie op sådane boffuer, då wele wij så lathe hempte både ider och dem hijtt, så att i skole minnes i hafwe waritt her, Men så frampt att skulden finnes hoos Bönderne och the vthj mottwillie icke wele vttgöre denn rättigheett, som the osz och Cronon skyl-

dige och plichtige äre, då skole i tilseijie dem, att wij wele sende dijtt vttöfwer enn hoop fremmande krigzfolck till några Tusendh mann, både Tysker, Fransoser, Skotter och andre, ther the skole liggie vttöfwer winteren vthj Borgläger hoos them, Så skole the fhå see, hwilkett bättre ähr, antingen göre sine vttlagor rätt vtt eller och lathe krigzfolckett tage ifrån dem både Koo och Soo och altt thett the äge, Och skole the ingalunda ware frij för någett Borgläger, så frampt the icke godwilligen göre vtt deres vttlagor, Dette kunne i holle dem före och höre hwad de wele sware der till, Kan dett någett hielpa, så ähr thett godt, Och befale wij att i med all machtt drifwe opå, att både Penninger och Prowiantt, så myckett mögeligitt kann ware, motte med allerförste komme vttöfwer till Lifflandh. Der rätter eder effter. Gudh befallendes. Datum ut supra.

Helsingfors den 14 Juli.

461. *Een Memorials zedell stelt af Hellszingefårs Stadz inbyggiare medh Edle och Welbyrdige Erich Elfszonn, Her Secreterare, then tijdh Hans W: hoos osz stadder war Anno etc. 1607 den 14 Julij, åm wåre store beswäringar, som Hans W: haffuer osz tilsagdt och loffuadh på thet ödmiukelig:te och vnderdånlig:te wara osz fattige Vndersåther bewågen och hielpsam i saken in för H. K. M:tt.*

Efter originalet bland „Städers beswär“ uti Kongl. Riksarkivet..

1). Till thet första, wara förfårdrare af gunst, thet wår allernådig:te Herre och Konungh af Cristeligh infödde mildhet werdiges öffuer osz fattige förbarme och osz någorlunda haffue förskånet för then odregeliga och swåra tollen, Effter som H. K. M:tt teckes och synes af ynnest och nåde, förty wij fattige Vndersåther sittie i thenne ferie stadh både winter och Sommar, ther igenom

wij miste och haffue mist wår skip, Skutor och båthar medh alt tes tillbehör, Och haffue ingen handlingh, vthan allena then tiera Cappan, Här vppå förmode wij itt gunstigt swar.

2). Till thet andra, åm knechte skrifningen beswära, förty wij fattige äre ganske ringe i Mantalet och dagligen dagz bliffue förminskade, för theres fattigdomar skull, en part hafua giffuit sigh till Cronones tienst, en part blifuit bönder, Meste delen af förnemste gårdar stå i öde, effter som alle rettsinnige wäll witterligitt ähr åm wår Stadz lägenhet, att wij arme männ ähre blått förarmade och ähre till achters komne ifrå wår handlingh, förty thet som bonden för een tijd haffuer af osz tillbårgans tagit, han ähr nu så illa faren och vtharmader, att han oss icke förmår bettalla.

3). Till thet tridie att förfordra åm wår Skolmestares Marcj Casparij och Fattiges vnderholdh, att the måtte blifuit försörgde, lijka som högloflige framfarne Konungar och helst wår egen nådige Konungh them vndt och effterlathet haffuer af ynnest och nåde, att thet måtte blifua stadfestat.

4). Till thet fierde ähr wår ödmiuke begären, att wij haffue een Skoollstugu i wår Stadh och dieknerna förmera sigh thes gudj ske loff och haffua ingen vppehälle, ther medh the kunna förestå sine Studia, vthan haffua vnder Skolan fhåt Sochnar, ther medh the kunne vppehålla sigh medh, och ähre vtharmade Sochnar, Derföre att krijgzfolket falle mest till Skips både af och an till Lijfflandh, Men så ähr der när oss liggiande Sochnar, Bårgo och Perno, Ifrå huilke Sochnar the hafue theris barn hoos osz i Skolstugu, huillkedh ähr them förtrötteligitt och beswerligitt, att the vnder Wijbårgz Skoollstugu liggia, vthan myckitt heller willia hielpa till wår Skoollstugu, effter som dieknarnas klageskrifft wijdere förmäller.

Här vppå thesse för:ne Punchter förmode och förwentte wij ödmiukeligenn itt gunstigitt swar, Och bidie E: W: Her Secreterare, att E: W: wille wara oss fattige vndersåther een gunstigh förfordrere, Wij tuert emott medh all ödmiukheet tacksamligenn som huar och een i synnerhet E: W: ödmiukeligen betacke och gerna förskylle wele, Löntagandes aff then högste.

Bårgmestare och Rådh
sampt then menige man
i Hellszingefors Stadh,

ödmiukeligen
till willie.

Wiborg den 27 Juli.

462. *Ståthållaren på Wiborg, Arwid Tönnesson, begär att få se Bengt Söfringssons fullmakt om kanalgräfningen för att kunna anordna, hvad dertill behöfwes.*

Efter originalet uti Kejserl. Senatens arkiv N:o 5886 fol. 59.

Min wenligh helssen medh hwadh mehre godt iagh förmår eder med Gudh alzmechtigh nu och altijdh tilförende. Nest all welferdz lyckönschen, Käre Bengt Söfringsson gode wenn, iagh kan eder her med icke förhålle, att iagh vthaf eder schrifwelse till fougdter her i lähnedt haffuer förnummidh, der i begere att de eder effter Kongl. M:tz wår allernådigste Herres gifne fulmachtt skulle hwar — 50 och some 60 Dalers werde hwadh helst i kunne behöfue lefwerere. Szå kommer migh inthet ihogh, att iagh hafuer läsidh om den puncten vdi den Fulmacht, som i lathe migh see, annedh än det fougdterne skole ware eder beförderligh medh kåst och dagzwerker och anen dell i till det arbete der bortta

wed Lapewes kune behöfues, enär i der på skulle fordre, Derföre hafuer iagh skrifuitt fougdten vdi Lapwes Måns Afwin till, att han eder med nödhtårfttig fordenskap af sitt fougderij skall försörie, Der i och hafwe een sådan fulmachtt, som i således hafwe fougdter tilschrifuitt, Szå begerer iagh att i wele göre wäll och sende migh der af een afschrifft, på dett iagh seden weett gifwe fougdterne befalningh, huar de sigh skole effterrätte. Jagh begerer och wenligen, att i wille vnder tijden lathe migh wette, om i kunne medh föresatte arbette komme till werke och huru när der medh er kommidh, Jnthet annedh, vthan eder her medh och altidh Gudh befallendes. Datis Wijborgh den 27 Julij A:o 1607.

E. g. W.
Arffued Töneson.
mp.

Utanskriften:

Konungl. M:tz till Swerigie etc. Wår allernådig:te Konnungz och Herres tro Man, på denne tijdh öfuerste befalningh hafuendes öffwer Grafweerkett, som begynnes schalt emellen Lapwes och Wijborgh, Edle och welbördigh Bengtt Söfringzsonn till Olssbööle, Min gode wen, dette wenligen tilhande.

Wärckis hamn den 25 Juli.

463. *Axel Kurcks bevis, att Ambrosius Sigfridsson på sin skuta öfverfört till Lifland 14 hästar, hvarföre han rekommenderas till betalning.*

Original bland „Acta historica“ i Kejserl. Senatens arkiv.

Konung: M:ttz till Suerige, Wår allernådigste Herris, Konung Carls denn Nijondis etc. troplichtige Mann, Jag Axell Korck till Anoila, Gör her med witterligett, adtt denne zedellwijsare Ambrosius Sigfredssonn ifrå Österbotn hafuer med sijn farkost warid vnder Crononis

försle, förðt till Helsingfårs, Derifrå han wijdare med sijn skwthe är annammed adtt öfuerföre Krijgzfålked Samptt deris Hester till Lijfland, på Crononis bettalning, Och på det han sijne Frachtpenningar Deste betre af Befalningsmannen vdi Österbotn motte bekomme, förvthan någon Genseijelsse, hafwer han af mig bewijss begärad på so monge hester, han vdi sijnn skwthe hafuer öfuerfördtt, Huilken hans begären jag på rättwijsonis wägne hafuer honom inthed kuned förneka, men weled med dette mitt bewijss och bref witne honom Fiurton Hestar hafue vdi sijn skwthe öfuerfördtt, Begäre fördenskuld på hans K. M. wägne af Fougtten i Österbotn adtt denne zedellwijsare sijnn fulkomlig Frachtpeningar gifue, Såsom hans K. M. Ordnung förmeler, adtt han icke någon tijd motte hafue sig her om till besuäre. Såsom och eliest alle Erlige Gode Männ ombeder, som denne zedellwijsare hender adtt förekomme, adtt dhe honom och hans resa hedan till Österbotn icke förhindra lathe; vthan tillstädie honom hafue frijtt adtt segle till sitt igen, effter han Longwäge är och eliest ifrå sitt vdi Long tijd waredt hafuer. Her med skeer icke allenast dett rättwijst är, men och huad Hans K. M. wäll behager, Dess till wisso och högre försäkring vnder mitt Signethe och egen hand schrifuedh. Datum Wärckis Hampn, denn 25 Julij Åhr etc. 1607.

Axell Korck.

464. Fulmacht för Anderss Nielsson och Thomas Hansson, huru de sig i Finnland förholle skoole. Af Kåpperbärget den 12 Augustj Åhr 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 128.

Wij Carl etc. Giöre witterlig, att efter wij wele dett Anders Nielsson, som här til hafuer waritt bruket i Findland, skal komme hijt til oss med alle the Fougder

där äre och giöre oss al Beskeed, hwad åhrlige Ränthan där af Landet hafwer förslagit i de åhr, han hafuer warit där, och hwart hon är lefwereredt eller ahnwändt hwart åhr för sig, Så hafwe wij åther i Staden igen til thenne åhrs Ränthe som nu ahngår förordnedt därhädan desse wåre tiennere, Anders Nielsson och Thomas Hansson, att de dätte åhret ihn til Johannis tijd blifwe skole, Och skal Anders Nielsson [blifwe] där för wår Cammerrere, hwilken al Räntan af Fougderne skal opmane och vttfordre och ställe Thomas Hansson til, som där skal blifwe för Räntmästere bruket, hwilken sedan til ringeste vttgift icke skal giöre där vthaf vthan wåre wettskap, Bref eller Tilstånd. Dhe skole och tage med sig härifrån Jorldbökerne med öfwer heele Finnland, och sättie nye Fougder öfwer hwar Befalning för sig och lefwerere hwar och een een afschrifft af samme Jorldböcker så wäl som och den afscrifften af den Ransakning, som Johan Ottesson hafwer hållit där, til att rätte sig efter, och så snartt Johannis tid som nu näst tilstunder är förbij, skole de med alle de Fougder, som de nu sättie, begifwe sig hijtt och late oss förnimme, hwad Räntan och opbörden thett åhret haffwer förslagitt och hwart hon är taginn wägenn eller lefwereredt. De skole och efter de tydske Rytterne hafwe giort där en hoop Skuldh hoos Bårgerskapet, som wij hafwe tilsagt Borgerskapet att willie betale dem, så skole de räkne med Bårgerskapett, huru myckit de hafwe försträckt och huru myckit som Rytterne bekienne sig hafwa tagit af dhem, och sedan betale dem af Smörränthan som nu ahngår, Och skole de gifwe samme Ryttere een god sold i penninger och een i kläde, och sedan gifwe dem prowiant och hände med Otto Mörner een ny Eed af dem, och sedan skynde dem sin koos med aldraförste dädan ådt Lifland, Så skole de och opbäre där aff landen de mäste penninger, de kunne komme tilwäge, och sände öfwer till Peder Nielsson och

så lage, att nu i förstonne, efter Räntan nu ahngåår, måtte komma til Tijotusende daler vttöfwer, De som icke hafwe af almogen någon Råd att gifwe penninger, dem skole de tage lefwandes Booskap eller andre pertzeler af, efter den meddeling wij hafwe dem medgifwitt, Befalle förthenskul Fougderne, som de tilsättie, att de bewise dem hörsambheet och lydno och bäre Räntan och opbörden op i rättan tijdh och dem lefwerere, så frampt oss skal skee til Behag. Datum supra.

Stockholm den 15 Augusti.

465. *Karl IX:s bref till Capitulares i Åbo om kyrkoherdars tillförordnande i Padasjoki och Sysmä socknar.*

Aftryckt ifrån: Jac. Tengström, Handl. till upplysn. i Finlands kyrkohistorie. I: 15.

Wij Carl etc. Efter thet Capitulares i Finlandh! Wij förnimme aff theres utskickade ifrå Padasjoki och Syssmä Sochnar, att Gudh haffuer kallat theras Kyrkoherde aff thenna wärdena, och begäre uthi Padasjoki een widh nampn Thomas Andreae och een benämndh Matthias Petri uthi Syssmä Sochn till theras Kyrkoheerde i stadhen igen; så effter Wij icke weta, huru skickelige the thertill äre, effter the icke haffue waritt hoos Oss och sigh praesenterat, therföre huar så är att the äre tienlige, så mågen J settia them i förb:te Sochnar till theras Sielasöriare och Kyrkioheerde; huar och icke, så skole J förordna andra, som thertill tienlige och skicklige äre, och skole så laga, att undersåtarena bliffue med gooda Predicanter wäll försörgde, som kunna underwijsa them i Gudz Ordh. Der retten ider effter. Aff Stockholm den 15 Aug: A. 1607.

Carolus.

466. Öpen Collation för Her Marthin Jacobj opå Croneby Sochn i Östherbottn. Aff Stocholm denn 21 Augustj åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 90.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att efther wij hafwe för gått ahnsedtt, att en serdeles Sochn skal oprättes wedh Poras Cappell i Österbottn och der bygies en kyrckie, hwilken skal kalles her effter Croneby Sochn. Så aldenstund der till nu i förstonne ligger Tiugu röker i Perszöö sochn, Såsom och vthj Poras bynn till än Fyretijo röker och vthj Terfwi Jerfwi by Fempton röker, som tilförende till samme Cappell legatt hafwe, hwilke skole och nu till samme Croneby kyrckio lyde och liggie. Derföre så hafwe wij tilskickett och förordnett, efther som wij och her med tilskicke och tilbetro denne brefwisere Morthen Jacobj, att han Kyrckeherde vttöfwer samme Croneby Sochn ware skall. Och skall han ware förplichtett att predike etc. etc. etc.

467. Förswarelse bref för Martinum Jacobj, Kyrckeheerde vthj Österbottn. Af Stockholm denn 21 Augustj åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 90.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att efter denne brefwisere och Prestman vthj Karleby i Österbottn, Martinus Jacobj, hafwer gifwitt osz om någre Tiufwestycker tilkenne, som [af] en partt af wåre eigne tienere, som så hafwe lådtz waritt vthj Bottnen, drifne äre, Befruchter sigh, att honom någen öfwerwåldh och orätt derföre af the samme eller theres ahnhang skal tilfogett blifwe, Derföre så hafwer han vthj vnderdånigheett begärett dette wårt förswarelse bref emott them, Så aldenstund han ther vthinnan hafwer rätt giordtt, att han sådane Tiufwestycker emott osz hafwer oppenbarett, önschade och, att flere så-

dane motte komma i dagzliusett. Hwarföre wele wij för alle, ehoo the hälsth ware kunne, hafwe tagitt och annammet, efter som wij och her med tage och annamme för:te Prestman vthj wårtt Konungzlige hägn, fridh, wärn och förswar, för all öfwerwåldh och orätt till lagh och rätte, Och ther någen förmeener sigh att hafwa honom tiltale, då skal thet skee lagligen och icke elliesth. Befale fördenskuld wåre Stotthollere och Befalningzmän, att the holle hand ther vttöfwer, så frampt osz skal skee till behagh. Der hwar i sin stadh weett sigh effter rätte. ut supra.

468. Öpett bref för menige man opå Åland att behålla theres Klockare wacka till Kyrckiones och Klockare-stufwrs förbettringh. Aff Stocholm denn 21 Augustj åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. v. 90. Förut meddelad af utgifv. uti Suomi 1859, p. 96.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att wåre vndersåtere Menige man opå Åland hafwe hafft theres vttskickede her hoos osz och vthj vnderdånigheett ödmiukeligen begärett, att then Klockare Wackan, som the af ålder hafwe vttgiordtt, måge allene blifwe ahnwendtt till Kyrckiones bäste och holle Klockare-stuffwrne wedh machtt, för gammaltt folck och små barn warme, och icke tages till andre vttgiffter, efter som een partt både Fougdten och Prestherne vnderstå sigh till att göre. Så hafwe wij theres begären nådigesth ahnsedtt och gunsteligen efterlathitt, att the samme Klockare Wacka måge beholle och den göre vtt till theres Kyrckior och Klockarestuffur, och af samme wacka gifwe Klockerne, som göre Kyrckietiensthen med ringiende och annett meere, Så som och holle Stuffurne warme, så myckit som the kunne vnder-

holle sigh med [1]). Der både Prosthen samptt wår Befalningzman dersammestädes wette sigh effter rätte. vt supra.

469. *Till menige mann vnder Poras Cappell vthj Östherbottn, om Cronobergz kyrckia. Aff Stocholm denn 22 Augustj 1607.*

Riksregistr. Pars II fol. v. 90.

Wij Karl etc. Tilbiude eder wåre trogne Vndersåther, som vthj Poras Cappell i Österbottn boendes ähre, wår gunsth och nåde tilförende. Och wele eder icke förholle, att edre vttskickede hafwe waritt här hoos osz och begärett, att hoos eder vthj edertt Cappell motte holles mäszo hwar Söndagh, på thett att i motte få göre eder gudztiensth och i gudz ordh warde esomofftesth rätt vnderwiste, som thett sigh bör. Så wele wij eder ther opå till swar nådeligen hafwe gifwitt, att wij inthett heller see och önsche, än att i så wäll som andre wåre trogne Vndersåther vthj wårtt Konnungerijke icke allenesth till lekamligh wälferd vthen och på Siälennes wägne med Gudz helige reene ordh må warde försorgde, Hwarföre hafwe wij för godt anseedtt, aldenstund wij förnimme, att i ähre så till mantall wed samme Cappell, att ther motte oprättes enn kyrckie, hwilken wij wele, att hon her efter skall nempnes Croneby Sochn, till samme Sochn i nu i förstonne hafwe the Tiugu röker ifrå Perszöö Sochn, Hopsall och åminne, Såsom och Terfwi Jerfwij by, och förordnett eder en serdeles Prästh, Her Morthen wedh nampn, som gudz ordh för eder förkunne skall, och gifwitt honom wårtt Collations bref der opå, J skole fördenskuld ware förtenchte att byggie

---

[1]) I stället för desse tre sista ord heter det i Suomi: „hålla sigh warme medh“.

wedh samme kyrckie enn Prestegård, Och ther några flere der i bottnen kunne finnes, som hade lusth att optage någen lägenheett af ödhe och der byggie och boo, på thett att samme Sochn kunne sigh förmeere, då wele wij icke allenesth gifwe them ther opå frijheett, vthen the skole beholle thett för sitt arff och barn effter dem och läggies vnder skatten. Wij hafwe och nu sendtt några wåre trogne tienere till för:te Österbottn, som skole om alle lägenheether ransake och till samme Croneby kyrckie tildeele wisze röker och byiar och förordne ther Prestegård, der Presthen kann hafwa sitt hemwisth. Hwilkett wij eder till swar icke hafwe welett förholle. Gudh befallendes. ut supra.

470. Hieronymi Birckholtz, Nills Jörenszonns och Jöran Hanszons fulmachtt till Österbottn att ransake om kyrckior, wichtt och mååll. Aff Stocholm denn 23 Augustj åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 91.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att efter wij förnimme, att i Österbottn, så wäll såsom annorstädes här i Rijkett, går myckitt otilbörligen till och warder otroligen handlett med wår och Rickzens inkompsth, Såsom och monge hemman och röker warde inlagde och inschrefne i mantalen, Tw för ett och sombligestädes meere. Wij förnimme och stoor oskickeligheett med Kyrckioherderne och Cappelaner, så att vndersåtherne i rättan tidh icke få holle deres tilbörlige gudztiensth och i gudz ordh rätt warde vnderwiste, såsom dett sigh borde. Deslikes finnes der och myckin iordh, som wäll kunne byggies och bättres, Swerigis Crono till förmerelse, Och i lijke motto förnimme wij stoor otroheett med wichtt och mååll. Derföre så hafwe wij i fulmachtt och befalningh gifwitt osz elscheligh, Erlig och Welbör-

dig Hieronimum Birckholtt samptt Nils Jörenszonn och Jören Hanszonn, att de skole drage till för:de Österbottn, Och skole de försth så beställe, att der såsom store Sochner äre och Cappell i samme Sochn, då skole the tildeele Cappellen wisze röker och byar till och förordne der Sochne Prester samptt Prestegårder, der Predikanterne (som skole vnderwise them i gudz ord) kunne hafwe sin heemwisth. Och hwar ingen annen lägenheett finnes, då skole bönderne opbyggie nödtorftelige hwsz på en läglig platz, när wedh Cappellett eller kyrckian, der man kan oprödie åcker och engh, och opsettie der några hwsz, Nembligen Stugur, Ladu, Steger husz, Kornherbergh, Wisthenhusz, Sompnehwsz, Stall och Fäähwsz, Dem skal Presten sedan göme och beware och skall inthett tilstädies, att någen Sochne eller Presthman skall meere hafwe, än Tuhundrede besittne bönder, hafwer han meere, då skal der byggies Cappell och kyrckia och tildeele the närmeste byiar, som lengsth liggie ifrå Sochne kyrckian, och byggie der prestegård, som för åhr sagdtt.

Till thett andre. Skole de grantt ransake alle byiers ägor, och när de hafwe så myckin iordh, som de kunne ware fulsittne opå, så skole de dett andre fhå vtt till att lathe byggie och förbettre till wår och Cronones förmeering och bäste.

Till dett Tridie. Skole de ransake, att hwar som de hafwe lagdtt ihoop rökerna efter mantalen, eller denn ene bynn hafwer lagdtt den andre ödhe, då skole de fhå den vtt igen och lathe then igen byggie och förbettre, efther som dett tillförende waritt hafwer.

Till dett fierde. Skole de ransake, hwem som hafwer slagitt vnder sigh Cronones iordh och egendom och swickligen dragitt den vnder sigh och fördolt Konnungens skatt, them skole the efter lagen saackfälle och efther laga doom tilbörligen straffe, med mindre än the serdeles niuthe wår nåde och åthergelle skatten igen och

böthe för tiufnadtt, och sådane sakörer, som derföre falle kann, skall halfparthen höre osz till och den andre halfparthen hafwe wij nådigesth vndtt för:te wåre vttskickede för theres omack.

Till thett Fempte. Skole de hafwa inseende, så att ingen annan wichtt brukes och öfwes, än som bewilgett ähr på Rickzdagen i Norköpingh och dem här ähr enn medgifwen, Hwem som beslåes, att han annen wichtt eller måål hafwer sedan brukett eller än bruker, denn skall böthe — 40 ℳ︁. för förbudh skuld, för wåre och Rickzens stadgers öfwerträdelse, och skal för:te Sacköre falle oss halfparthen till och halfparthen wåre vttskickede för deres omack. Befinnes och, att Fougdterne och Schrifwerne hafwe annorlunde handlett, än efther then ordningh wij giordtt hafwe, då skole the hafwes för rätte och effter föregångne doom till lifwett straffe lathe.

Till thett Siuende. Så skole the ransake, om Fougdter och Schrifwerne icke hafwe schrifwitt nägett för ödhe, som är besittitt, förnimme the thett, då skole the strax lathe ahntaste samme Fougdter och Schrifwere och sende them fengzlige hijtt till osz, Och alltt hwad the äghe, skole the opschrifwe och försegle till widere beskeed ifrån osz.

Till thett sidste och Ottonde, Skole the ransake om en stycke skälm wedh nampn Knutt Hinderszonn, som hafwer brukett sin otilbörlige mun opå osz och andre Tiufwestycker meere bedrifwitt, effter som dem ähr vnderwiszningh här medgifwen, hwad opå honom ähr här klarliga tilkenne gifwitt, och hwad de der om i sanningh förnimme, skole the lathe osz med thett förste förnimme. Och till beslutt, skole de efther deres högste och ytterste förmögenheett, så widt deres förstånd räcker, sökie wårtt och Swerigis Rijkis gagn och besthe, som the wele ware för gudh i himmelen och osz tilswars och deres förplichtelse, som de osz der opå gifwitt hafwe, i bockstafwen

vttwiser, att the thet troligen effterkomme, wedh wår hempnd, onåde och straff tilgörendes. Der alle och hwar i sin stadh måge wette sigh effter rätte. ut supra.

471. Till M. Oluf Erchiebischopen lydendes om Her Knutt i Tornö. Aff Wäszby gård denn 20 Septembris åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 117.

Wår gunsth och nådige willie etc. Wij wele eder M. Oluf icke förholle, att enn wed nampn Her Knutt hafwer tagitt sigh kyrckieheerde Embethett på i Tornö, effter huars befalning, thett kunne wij icke wette, fördy nu för ett åhr sedan så war han hijtt till Stocholm kallett, icke för sine gode gerninger skuld, som handlingerne nogsamptt vttwise. Så wette wij icke, om thett åhr kyrckieordningen lijckmätigtt, att then som kommer i oppenbare rychte, och ändå der till med att sielfwe gerningen bewises honom på, skall blifwe andres Lährefader. Derföre begäre wij till att wette, om i hafwe gifwitt honom tilstånd der till, Hafwe i thett giordtt, så hafwe i inthett handlett rätt och bestå wij eder then myndigheethen inthett. Och effter thett att then Kyrckieherren, som åhr i Enköpingh, förderfwer slätt och grantt Prestegården och boor i sin eigen gård och åhr der till med gammall, wahnför och siucklligh, så att han föge kan stå sitt kall och embethe före, Derföre wele wij försörie honom med vnderholdh till dödedager, Och skole i förordne enn annen Kyrckeherde dijtt, Doch wele wij först wette, hwad thett åhr för en. Der i wele eder efterrätte. Gudh befallendes. vt supra.

472. Till Hans Åkeszonn och Nills Anderszonn, swar opå theres schrifwelse, förmälendes om Finsche

Fougdterne. Aff Wäszby gård denn 26 Septembris åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 121; förut tryckt hos Loenbom, Upplysn. i Svenska Historien III: 1.

Wår gunsth etc. Wij hafwe bekommitt eder schrifwelse Hans Åkeszon och Nills Anderszon sampt ett skarteck opå en betalningh af någre fhå Finske Fougdter, som hafwe warit ther i Stocholm nu ett åhr och sombligе tu, Men inthett sändtt ther brede wedh, huru lenge the hafwe warit Fougdter och huru myckitt the hafwe bleffwett osz skyldige, och för hwilket åhr och huru myckitt för hwartt åhr. Desslikes så schrifwe i ännu om the andre Fougdterne, att the wänthe effter deres Schrifwere, Så meente wij, att thett wore en gångh tidh, att Schrifwerne skulle komme, och hafwe the fuller nu opå ett heeltt åhr eller tu tilgörende kunnett haftt theres Schrifwere hijtt med sigh, Men wij hafwe sändtt tijtt till Findland icke een vthan någre reesor både Prophoszer, Enspennere, Drabanter och Knichter, och ähr icke så wärdige, att wij kunne fhå en hijtt, vthan monge både Schrifwere och Fougdter ähre ännu quarre i Findland, the som icke achte wåre bref mheer än en Skowische, och när the komme hijtt, så blifwe theres Räkenskaper så wäl öfwersedde och förhörde, effter som thett går synn för Sagor, så att när som i som Cammeråd och the som Cammerschrifwerne ähre tage Räkenskaperne op, så blifwe the osz inthett skyldige, Men när wij tage osz så myckitt före och wele göre osz omack att see en Rekenskap vttöfwer, så blifwe the osz någre tusend daler skyldige, Och schrifwe än då der till med för den Tiufwe hopen, som hafwe gifwitt osz någre småler för thett the hafwe stulitt osz wårtt ifrå, att effter the hafwe betaltt så redeligen, så wele the nu her effter lathe sigh troligen bruke, Så skole i wette, att wij achte sådane theres almose inthett, vthan wij wele hafwe wårtt tillfyllesth

vth, Och bruke wij inthett meere dem och andre sådane Tiufwer flere, så må alle de Tusend dieflar bruke dem. Och derföre skole i ware förtenchte att sende theres Räkenskaper hijtt, huruledes the hafwe betaltt thet, the hafwe stulitt osz ifrå, och huru myckitt för hwartt åhr. Och wele i icke bättre see opå och troligere handle om thett, i ombetrodde ähre, och med skarpere händer tage vthj, så måge i så gerne drage dädan, Wij behöfwe eder der inthett. Och befale eder fördenskuld ännu, att i sände Register opå, huru monge Fougdter och Schrifwere som ther ännu ähre till thesze Böszwichter, Eskill Mattszonn, Hans Pederszonn, Bertill Clemettszonn, Johan Jacobszonn och hwad then Tiufwehopen heether, som ther äre igen, Ty wij skole så holle Räkenskap med them, att the skole fasne i galgen, Och om så skääll, att en kommer thädan, antingen Fougte eller Schrifwere, för ån theres Räkenskaper ähre giorde och sedan vtaf osz sielfwe öfwersedde, effter wij see, att ingen annen åhr, som will göre ifrå then sidste Räkenskapen och tilbaker igen till then förste the hafwe giordtt, åhr ifrå åhr, så lenge the hafwe warit Fougdter, då skole i ware förtenchte att betale thett the osz ähre skyldige och plichtige och the hafwe stulit osz ifrå, der rätter eder fulkomligen effter. Och måge i wette thett, att wij wele sådantt Cammerrådh inthett hafwe, som tager smicker för Smör, Jcke kunne i tiäne Gudj och Mammom, som står i Ewangelio, och icke kunne i tiäne osz troligen der med, att i tage gåfwor och skäncker och lisma med enn hoop orätträdige Fougdter, som alltt förmyckit hafwer warit i bruck i Räckninge Cammaren, fördy de hafwe ingen försyn derföre att tage Sölfskeder, Hester, Oxer, Köör och muthor på tijio, Tiugu heller hundrede daler eller mhere, der med att see genom finger, att Fougdterne och Schrifwerne stiäle och försnille osz och Cronon opå monge tusend daler, Och skole i wette, att den

Fougdten, som hafwer fått qwittentz på Ettusend daler, då wele wij see, hwad vttgifter han ther opå haftt hafuer, Och befale eder, att i göre ther med en ände, Ty wij wele inthet lengre blifue fixerede. Der rätter eder effter.

473. Swar opå Johan Otteszonns, Matz Jörennszonns och Karl Gilliuszonns schrifwelse, Belangende ransackningenn i Findland. Aff Wäszby gård den 30 Septembris åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 124.

Wår gunsth etc. Wij hafwe bekommitt eder schrifwelse trogne tiänere och förnimme der af, huru Adelen samptt Fougdter och schrifwere holle husz der i Findland, effter denn ransackningh som i der haftt hafwe, Så borde dem fuller derföre deres tilbörlige straff. Och befale eder fördenskuld, att i fhare fortt med ransackningen effter eder medgifne fullmachtz lydelse, Och när thett åhr skeedtt, skall tu Johan Otteszonn och Matz Jörenszonn komme till osz och göre osz derföre Relation. De Ödeshemman, som i hafwe lathitt optage och satt Åboer på, lathe wij osz wäll behage och bör eder tack derföre, och wele wij edertt omach med nåde och altt gått betenckie. De tuå som åhre nempnde till Tijendefougdter, Karl Giliuszon och Erich Sifferszonn, the samme wele wij, att the skole blifwe wed samme befalningh, och sende wij eder wåre fulmachter tilhande, hwilke i och skole lathe dem bekomme. Den Fru Karin opå Liuxela, som förbinder sine bönder att vttgöre Månadtzhielpen, som opå Rickzdagen i Norköpingh af menige Rickzens Ständer bewilgett blef osz och Rijkett till förswar, af dem skole i opbäre Månadtz Penningerne, lijke som af alle andre, och skall ingen derföre ware frij, så lenge hielpen opåstår. De som och hafwe giordtt sigh sielfwe till adelsmänn, af dem skole i wederkennes godzen och

opbäre renthan der af, osz och Rijkett till gagn och godo, och skole de fhå skam derföre och drage plogen. Hwilkett wij eder till swar opå eder schrifwelse icke wele hafwe förhollitt. Gudh befallendes. vt supra.

474. Karl Gilliuszonns fulmachtt att ware Tijende Fougdte vthöfwer Norre Findland. Aff Wäszby gård denn 30 Septembris åhr etc. 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 124.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att effter wij förnimme, dett med Tijenden vthi Findland så wäll som och med altt annatt fasth orätträdeligen tilgår, så att mesteparthen af den deell Cronon hafwe bör icke blifwer vthi kyrckioherbergett giordtt, vthen orättfärdeligen försnillett. Dy hafwe wij vthi fullmachtt och befalning gifwitt denne wår tro tiennere Karl Gilliussonn, att han Tijende fougdte vttöfwer Norre Findland ware skall. Och skal han ware förplichtett att hafwa ett flitigtt och trogett inseende med all Tijenden, som vthi för:ne Norre Findland vttgiord blifwer, Och wele wij att med samme Tijende ransackningh således tilgå skall, Nemligen Försth skole alle, som hemman bruke eller någen sädh bekomme antingen i åcker eller Swedieland, ware förplichtede att göre Tijende, och skall ingen derföre frij blifwe, hwarcken Fougdter, Schrifwere, Domare, Ryttere, Knichter, Måger, Sönner, Legedrängier, Fordelskarler eller någon annen, som nägett säde bruker, vthan Adelen vthaf deres eigne Säthegårdar allene, så myckitt de twedeelerne tilkomme i kyrckioherbergett bör vttgöres, Hwilken af dem, som för:ne ähre, vnderstår sigh här emott denne wår medgifne öpne fulmachtt att göre eller beholle Tijenden inne hoos sigh och den icke i rättan tidh ifrån sigh lefwerere, Ähr thett Ryttere eller Knichter, då skall dem aldrig blifwe tilstadtt att rijde eller wisthes vnder någen

Fhane eller Fennicke, vthan achtes för ringere männ. The andre skole derföre tilbörligen efter Lagen straffede blifwe, Och skall för:de wår Tijendefougdte ware förtenchtt, när all sädh opå Åckeren eller Swedieland opskuren och inberged ähr, holle Mantals tingh vthi hwar Sochn för sigh och der granneligen med Bönderne och andre, som Tijenden vttgöre bör, så att Presthen icke ähr derhoos, ransake och förfråge, huru myckitt hwar bonde, Ryttere eller Knechtt vttgiordtt hafwe, thett och hwar med sin Eedh holle skall, att han icke mher eller mindre vttgiordtt hafwer, hwilkett altt Fougdten granneligen opteckne skall. När thett nu således med bönderne vthi Presthens frånwaru granneligen ransakett och opschrifwitt ähr, Skall han sedan drage till Presthen och med honom sedan öfwersee lengderna, huru när the kunne komme öfwerens med hwar andre, Och hwar han förnimmer, att Presthen hafwer orätt bekäntt eller bonden orätt framgiordtt, då skall han denne parten lagföre, som skyldig ähr, och lathe böthe effter Swerigis Lag, Och skall han opbäre samme Tijende wäll torckatt, ränsatt och tilpynthett vthi kyrckioherberget i Kyrckiones Sexmäns närwaru och derföre göre oss een klaar och oförfalskett räkenskap. Och skall sedan för hwartt kyrckioherberge ware Trij låås, Then ene nyckelen skall kyrkioheerden hafwe, then andre Fougdten och then tridie kyrckiowärderne, och ther af icke till thett ringeste förskingre lathe, wedh onåde och straff tilgörendes, för än wij hafwe fått der om beskeed. Der huar i sin stadh weett sigh effterrätte. vt superius.

Samma meningh för Erich Sifferssonn att ware Tijende fougdte vttöfwer Södre Findland, eodem Dato[1]).

---

[1]) Uti Riksregistr. Pars II fol. 105 finnes en till innehållet likalydande fullmakt för Peder Larsson att vara tiondefogde i Upland och Westmanland, dat. Wäsbygård d. 9 Sept. 1607, vid hvars slut tillägges: „Samma meningh för Oluff Anderszonn och Erich Sifferszonn vthj Finlandh.“

475. Til Anders Larsson om Bönderne i Kyrboåhminne. Af Wäsby den 4 Octobris åhr etc. 1607.

Riksregistr. Pars I fol. v. 173.

Wij late tig wette Anders Larsson, att desse Bönder ifrån Kyrboåhminne Enewald Mårthenson och Påfwel Thomasson hafwe här hos oss warit och i vnderdånigheet klagligen tilkienne gifwit om den öfwerwåld och orätt, som them wederfahrs både af een och annan, i thet att the som drage af och ahn willie icke gifwe penninger hwarken för Maat eller häst, vthan med wåld tage sig Foordenskaap till och där ofwan på öfwerfalle dem med hugg och slag, såsom Höfwidzmannen Peder Joensson sampt med sin Leuthenampt dem opå almänne wäg tilfogat hafwer, Desslikest hafwe the och slagit Hendrich Bänctsons dräng och satt honom i handklofwer och sålèdes tribuleret wåre Vndersåttere. Så hafwer och Lagläsaren Hans Jacobson saakfält een Bonde til Fyretijo mark för thet han icke hafwer welat skiutze een hans tiennere vthan penninger, inthet achtandes, att thet är emoot Rijkzens eenhällige Besluth och wåre öpne vthgångne Mandater, Hwarföre så wele wij tig här med hafwa alfwarligen befallat, att tu wid högste ogunst handhafwer och förswarer Vndersåterne här efter för sådanne öfwerwåld och orätt och straffwar både den Höfwidzmannen och leuthenamptenn, som för:de Enewald och Hendrich Benctsons dräng slagit hafwe, Hwar du icke giör dett, så skal du wette wij skole late straffwe dig. De klage och att efter de sittie wid wägen, så måste de late deris häster til för penninger för allom dem, som framdrage, och hafwe ingen hielp af de andre i Sochnen, som ifrån boendes äre, derigenom deris häster kunne blifwe vtmäthtede och vttkiörde, aldenstund de ingen hiälp hafwe af de andre, Dätt du wäl borde fhå skam före, som hafwer wårt öpne trychte Mandat där på, huru de skole skiutze för penninger, och där öfwer inthet hål-

ler hand, Och later ickie du dem vthj omliggiende Byar late deris häster så wäl til för penningar som de, som wid wägen boo, och wij fhå oftare klagemhål där om, då skal du wette wij skole hafwa dig tiltaaladh, Wij förnimme och att Ländzmännerne der i Östrebotn de tage deris Ländzmans ränte op, äfwen så nu som tilförende, oahnsedt att wij både dhå wij där woro och elliest sedan dätt ofthe förbudit hafwe, att de ickie skulle befatte sig medh henne. Så befalle wij ännu att du hafwer där opseende med. Kommer där oftare klagemåhl öfwer, då wachta digh.

Mustasaari den 10 Oktober.

476. *Undersåtarne i Mustasaari socken klaga öfwer sin fattigdom och anhålla hos K. M:t om en jemnare ordning för månadshjelpens utgörande, om prestbol för sin kyrkoherde, om stadfästelse på tullen för tran och fisk samt om ersättning för det takel och tyg, som de lånat till en hos dem* 1603 *bygd pråm.*

Ifrån originalet bland „Allmogens beswär" uti Kongl. Riksarkivet i Stockholm.

Stormechtig:te Konungh, Högborne Furste och aller Nådig:te Herre, Eders Konung:e Maij:tt skall wår Vnderdånige, hulle och trooplichtige tienst, lydno och hörsamhet wederede ware, Så länge wij leffwe.

Allernådig:te Konungh, Högborne Furste och Herre, Eders Konung:e Maij:tt Betacke wij fattige Vndersåther i Mustesår Sochn vdi all ödmiukhet till thet vnderdånig:te för alle E. K. Maij:ttz gunst och Nåde sampt E. K. M. faderlige, höge och stoore Omwårdnatt, som E. K. M. för oss alle fattige vndersåter bär, hwilket Gudh Alzmechtigh E. K. M. rijkelige belöne och wälsigne, Såsom

och vdi all vnderdånighet bidie, thet E. K. M. wärdiges thette wårt vnderdånige och Ödmiuke Supplicatz gunsteligen ansee och vptaghe.

Thernäst Allernådig:te Konungh, Eders Konung:e Maij:tt foge wij fattige Vndersåter vdi all vnderdånighet ödmiukligen tilkenne, thet här J Sochnen öfwer een tijdh långh hafwer warit mykin Orede, J thet att de, som lithet hafue till vtsäde, äre lijke räknede vdi Månadz hielpen såsom de förmögne, der egenom månge hafwe blifwit vtarmade och till Ödhe. Dherföre Aller Nådig:te Herre och Konungh är vdi all vnderdånighet wår ödmiuke bön, att E. K. Maij:tt wärdigis för Gudz, Rättwisones och wåre stoore fattigdoms skull wille låte blifua widh den Ordningh, Att hwar måtte få göre för:de hielp, efter som han hafwer Ägorna till, Så wäl som annan skatt, Eller och om E. K. M:tt nådigest täcktes låte göre den Ordningh medh oss fattige vndersåter här i Sochnen, som i Wäster Båtn skiedt är, att till hwart Mantal måtte blifua wist tunnetal till vtsäde, Och hwrw myckit hwar sädan der efter vtgöre skall, ståår till Gudh och Ed. Konung:e Maij:ttz gunstige behagh och nådhelige wilie.

Aller Nådig:te Herre och Konungh, E. K. M:tt är nogsampt witterligitt, att denne Sochnenes Prästebordh är blifwitt till Kårshålms ladegårdh antaget, derföre Sochnen medh Prästebordh är förblåttat, Och Kyrkieheerden der egenom hafwer fram för andre kyrkieheerdar stoor afsachnat, Elliest är och bäste Sädes bönderne afsyndrade till Cappelgälden, Hwarföre äre wij fattige vndersåter till E. K. M. vdi thett vnderdånelig:te bönfalne om något wederlagh för åfta förbemälte Prästebool, Efter som Gudh och E. K. M. sielffwe synes, der medh han och andre efterkommande Präster kunde sigh nödtårfteligen vppehålle, J then staden som andre Kyrkieheerder obehindrat deres Prästebool behålle.

Ytterligare Aller Nådig:te Herre och Konungh, E. K. M:tt kunne wäl i hugkomma, senest E. K. M. war wppå Kårshålm, oss fattige Vndersåter thå nådigest tilsade om Tullen, bådhe på Tråån och Fijske, att wtgöre här widh Kårshålm hwar femtonde pundh och sädan vdi Ståchålm åther de andre fämptonde pundh. Men efter thet wij fattige vndersåther der uppå inthet stadfästelse breff af E. K. M. hafue. Dherföre Aller Nådig:te Herre och Konungh, bidie wij fattige vndersåther E. K. M. vdi [det] ödmiukelig:te om stadfästelse breff på förschrifne Tull.

Till thet siste, Aller Nådig:te Herre och Konungh, E. K. M. kan wäl ware witterligit, att Anno 1603 vpbygdes här i landzändan några Pråmar, såsom och här vdi Sochnen een vtgiordes, Och efter thett här ingen Hampe i förrådh war till Tamp och Tygh, dherföre nödgades wij vptage af de bönder, som skep och skutor hade, Så wäl Anckar, Anckarstängier, Warpår, Upstandz-Tågh och andre tilbehör till samme Pråms behof, dermedh han hädan fördes, och inthet af samme Skipztygh igien bekommit. Bidiandes för then skuldh vdj thet vnderdånig:te, thet E. K. M. wille wärdiges låte sådant vtaf Cronones ingäldh afbettala, efter thet wij fattige vndersåther äre så oförmögne, thet wij icke hafue rådh dem wederleggie, som sådant mist hafue. Allernådig:te Herre och Konungh, vppå alt thette förs:ne begäre wij fattige Vndersåther eett gunstigt swar tilbaka medh thette wårt vtskickede budh. Sådane E. K. M. gunstige benägenhet warder Gudh E. K. M. rijkelige belönandes; Och wij [förblifwe] E. K. M. sampt E. K. M:tz högborne Dråtningh och lijfzarfwinger för Rätträdige och trogne Vndersåter, så länge wij leffwe, Så sant oss Gudh hielpe till lijf och siäl, vdj hwilkens nådige beskydd E. K. M. sampt heele Konung:e hwsedt wele wij fattige vndersåter ödmiukeligen och vnderdåneligen hafwe befaledt, till een

godh sägerwinningh öfwer alle fiender och till ett lyckosampt, långwarachtigtt och Rooligit Regemente. Dateredt i Mustisår den 10 Octobris Åhr 1607.

Eders Konunglige Maij:ttz

Vnderdånige, Edzswårne och Troo-
plichtige vndersåter

den gemeene man i Mustasari Sochn,
vdj Österbåtnen.

Wäsbygård den 16 Oktober.

477. Fullmakt för Henrik Jönsson att vara Sekreterare på Wiborgs slott, hwarjemte han får Seiniä gods i förläning, emedan han kan ryska språket.

Ifrån en af sekret. Jonas Bureus utskrifven och af Jonas Pedersson bevittnad kopia i Gottlundska saml. uti Kejserl. Senatens arkiv.

Wij Carll etc. Giöre wetterligit, oss hafua antagit uthi wår tienst Henrich Jönsson att brucka för een Secreterare wedh Wijborgz befästning, och derföre tillsagdt honom till åhrlig löhn aff Tollen i Wijborgh Peningar Trettijo daler och een Klädning om 50 D:r, Såsom och till vnderholdh all den Tijende, som åhrligen faller vthi Sancthe Michels kyrckio sochn uthi Stoor Saflax, och der till frij kåst till sig sielf annan och foder och måhl till een klippare der wedh Slåttedt, så länge han sigh uthi wår tienst bruka låter. Wij haffwe och, effter han kan läsa Ryska, nådigst vndt och effterlåtet honom, på det han deste fiijteligare skall låta sig i all troheet brucka på grentzen eller annorstädes, der något grentze möte skier eller hans närwarellsse behöffwes, ett wårt hemman Seiniä uthi Wijborgz Sochn widh Säiniä Ström, som han af öde optaget hafwer och wåre Commissarier Hans Åkesson till Biurum Cammar Rådh, Tårsten Christophersson till Vlfstårp, Doctor Nijls wår Håff Cantzler och

Michell Oloffsson wår Secreterare honom uthi Januarij Månadh i dette 1607 åhr bebreffwat hafua, at han samma Seiniä uthi sin och [sin] hustros lijffstijdh må quit och fritt för alle åhrlige uthlagor niuta, bruka och behålla. Men effter hans dödh skole hans barn anten tiena derföre eller giffwa vthlagorne deraf, huar de det bruka och behålla wele. Men effter han hafuer, som förbe:t är, taget thet up af öde och nu elliest will thet byggia och förbättra. Då skall och ingen wara effterlåtet at trängia hans barn derifrån, Så länge de kunna giöra oss och Cronan tienst eller rättigheet der aff, vthan de skole wara der näste till att bruka, besittia och giffwa Skatten deraff. Der wåre Stådthollare, Befallningzmän, Tulnär uthi Wijborg och Tijende Fougden uthi förbe:te Stoor Safwelax sampt alle andre hafue sig effter rätta, låtandes honom owegerligen bekomma åhrligen, det honom medh rätta böör at hafua. Aff Wässbygårdh den 16 Octobris An:o 1607.

Carolus.

478. *Then Stormächtig:e Högborne Konungz och Herres, Herr Carlz den Nijondes Swerigis, Göthes, Wändis, Finnars, Carelers, Lappers i Norrlanden, de Caijaners och Esters i Lifland etc. Konung Swaar på the punchter, som högbe:te K:g M:tz Stådthållare på Wijborg Edle och Wälbördig Arfwed Tönnesson till Tiusterby hafwer sig i vnderdånigheet hos H. K. M:tt förfrågat, så widt H. K. M:tt hafwer kunnet sig denne gången där på förklare, hwad widere är, skall Fougdten Peder Hemmingsson fhåå Beskeed om med sig. Actum Wässbý 17 Octobris 1607.*

Riksregistr. Pars I fol. v. 197.

Först. Ded han förfrägade sig, hwad folk han skal hafwa till Arbetet til Wijborgz Befästning, Där på hög-

be:te H. K. M:tz Swar, att han skal när han där är och granneligen late opscrifwe, huru månge bådhe Mäns och Quinnors Pärssoner som boo på en Skatt, Där af skal sedan hwar annan Karl eller Quinne, förlähnte eller oförlähnte, som äre öfwer Sexton åhr och vnder Sextijo åhr, giöre hwar trij dagzwerker till Slåttet och de andre, som ickie giöre Dagzwerker, de skole försörie dem, som Arbetet giöre, med kåst i för:de tre Dager, som [de] där wed Befästningen arbete.

Sedan och til thet andra, Så skal åhrligen wara vthi Wijborgz Befästning Femhundrade knechter förvthan Slåtzfolkett, som och skole arbete hwar tridie Dag, och dätt skal icke allenest knechterne giöre, vthan och Slåtzfolket med, som öfwer äre, när wachten är försorgd, Doch legedrängerne vndantagandes, som wid Ladugården skole beställe, Til deris Klädhe och Penningelöhn skal tages af Tullen och Accisen, som där i Wijborg faller, Men til deris Fetalie och oppehälle skal tages af Tijenden och åhrlige Räntan, efter som Fougden Peder Hemmingsson skal fhå där om Ordning och widere Beskeed på med sigh. Han skal och med al macht hålla på, [att] arbettet kan blifwe färdigt, som på begynt är, och wallen förhögd, Sedan skal han taga på wid Sicanimj och see til [att] dett kan och wil blifwe befästedt, efter som H. K. M:tt hafuer gifuitt honom Skampelun med sigh.

Til thet Tridie, han skal och lathe byggie där en hammersmidie, där som lägligit kan wara att han kan siälf Smide late, hwad Järn Redskaap han där behöfwer, och icke altid sände hijt öfwer til oss där effter. Och skal han late byggie där Miölquarner och Wäderquarner, en på Sicanimj och en där, som Blåckhuset hafwer warit i Ryssefeigden.

479. Breff för Wiborgz Stadz Ihnbyggiare att bekomma någon Medell på Tullen. Af Wässby 18 Octobris 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 199.

Wij Carl etc. Giöre witterlig, att endoch wij tilförende hafwe giordt een wiss Ordning på, huru förhållas skal med Tullen i Wiborg så wäl som med andre wåre Städer här i Rijket, huru myckit de af hwart slagz wahrur de vth och ihn före skole i Tull gifwe, Så hafwe doch lickwäl wåre Vndersåtere vthi för:de Wiborgz Stad gienom theris vttskickade medbårgere Richardt Bossman sig beswäradt, att samme Tull är dem för hög satt, synnerlig som är på thesse tree partzeler, Tiära, Trån och Gråwärk, Hwarföre de i vnderdånigheet ödmiukeligen begiäre, att wij på samme tree partzeler wele dem nådigst någon Medell vnne, dett wij och giordt hafwe, Som wij och nu med dette wårt öpne bref nådigst vnne och efterlåthe dem, att de i den staden de skulle tilförende gifwe af een tunna Tråån fem daler, af een tunna Tiära twå mark och af itt Timber Gråwärk tolf öre, då skole de nu här efter gifwe af hwar tunna Trån twå daler, af hwar tunna Tiära en mark och af hwart Timbär Gråskin sex öre. Förbiude förthenskuld Tollenähren att tage mere af dem för för:de partzeler ähn som dette wårt breef ihnne håller. Men vthj andre wahrur skal han aldeles hålle sig efter wår förre giorde Ordning. Där han och alle andre wette sig effterrätte.

480. Till Boo Wärnärsson om Finske Fougdternes förslag om ödeshemman. Af Wässby den 18 Octob: 1607.

Riksregistr. Pars I f. v. 199.

Wår gunst och nåde tilförende. Wij late tig wette Boo Wärnärsson, att wij hafwe öfwerseedt Peder Hem-

mingssons Förslag på then opbörd han hafwer haft vthj Wiborgz Slått, Så befinne wij af samme Förslag, att desse effter:ne Fougder Måns Awinna, Knuth Andersson, Hendrich Haijanen, Abraham Erichson hafwe lefwereredt til Wiborgz Slått Nijehundrade tiugu nije tunnor Spannemåhl, nu wille wij giärne wette, hwad af de Nijehundrade tiugu nije tunnor äre kommitt och hwem dem hafwer vttgifwit eller vtgiordt, efter Jorlden är scrifwin för öde, eller hwem som hafwer bruket samme ödeshemman, som vthj desse fyre Befalninger äre, och sedan huru hög räntan med rätta bör wara af för:de ödeshemman, där de woro besittne, och där på skal thu sända oss beskeed tilhandha, att wij fhå hålle dett eene emot dett andre, fördy wij wele intet, att andre skole bruke Jorlden och gifwe oss sedan där af som dhem synes, Vthan wij wele hafwe Jorlden besatt och hafwa wår fulle Skatt och Ränta där af, eller Fougdterne skole fhåå Skamm därföre. Och förnimme wij att af hwart ödeshemman tager Fougden hwar i sin Befalning een daler af hwar och een, och när Fougden fhår alt dett sticke i sin pung, då är han tilfridz de blifwe någonsinn besättne, Du skalt förthenskuld, efter du hafwer Räkenskapen hoos dig, förslå huru myckit dett löper af desse fyre förescrefne Befalninger, När man tager een daler af hwart hemman, så kan man fulle see hwadh Fordeel Fougden hafwer där af. Sändt oss här om Beskeed med förste. Datum supra.

481. *Till Swen Månsson om en Bårgare Thomas Tatssko benempd, som weet om En Grufwe i Finland. Af Wässby den 18 Octobris åhr etc. 1607.*

Riksregistr. Pars I fol. v. 198.

Wår gunst och nåde tilförende. Där skal Swen Månsson wara een Bårgare på Norremalm, hårdt wid där

Christoffwer Ställewagn boor, Thomas Tatshow benempd, som skal wara född i Ingo Sochn i Tolebacka by i Finland, dän där skal wette af een ---- Grufwe där i Ingo Sochn, som för någre åhr sedan skal wara funnin, och i samma Tolebacka by skal hafwa bodt fyre Grannar, En af dem skal hafwa begynt att bruke samme Grufwe, dett skal de andra tree hafwa förtruttidt och förhatadt honom altidt därföre, Där af den andre sedan slog en af dem i hiäl och måtte rymme, Sedan blef samma Grufwe nidtystadt, Hwarföre befalle wij, att du frågar efter den samme Thomas Tottskou och förhörer, huru dett sig hafwer medh samme Grufwe och wetter oss beskeedh. Rätte dig her effter. Datum supra.

482. *Fulmacht för Claess Claesson och Lasse Amphastson att hålla vttscrifning i Finland i winther. Af Garpebärget den 27 Octobris 1607.*

Riksregistr. Pars I fol. v. 207.

Wij Carl etc. Giöre witterlig, att efter wij med förste wår dag, will Gud wij så länge lefwe, wele hafwe en hoop Folk ifrån Finnland och vttöfwer til Liflandh, til att arbete och grefwe wid Toolzborg och Pernou allene på twå måneders tijd tilgiörende, Hwarföre och på thet att wij mhå wette dem wist tilgå, när den tijden kommer, att dett icke mhå skee sådan drögzmhål med som nu i Sommers skedde, så att de icke komma öfwer förr än fram mott hösten, sedan bäste tijden är förbij, på hwilken de bäst kunne giöre något arbete, Så hafwe wij förthenskuld, och på dett de måge hålle sig wederrede til den tijden, i Befalning gifwit desse wåre trogne tiennere oss elschelige Edle och Wälbördige Claess Claesson och Lasse Amphastsson, att de nu i winther skole hålle på att rootere samme Folk tilhope och opscrifwe deris nampn, och skole de icke så synnerlig hafwe ögat

på, om dett alt så enkom Krigzfolk är, vthan och Swänsche och Finsche Bönder med, där som förmånge sittie på hemmanen att fördrifwe hwar andre, De skole och tage där til af knechte Fäniker med så wäl som Fougde karler och andre, som hafwe bruket wåre hemman och intett waritt öfwer och giordt där någon Tiänst före, och så laget, att de både med knechter, Fougdekarler och Bönder blifwe til Tutusende manne stark, både af Åbo, Borgo, Tafwastehuss och Nyslåtz, Biörneborgz och Kymminegårdz Lähn och sedan öfwer heele Finnland, vndantagandis Wijborgz Lähn allene, efter dhe hafwe med Grafwen wid Lappewässi att beställe. Wåre Stådthållere och Befalningz Männ på för:de Slått och huss skole och ware wåre vttskickede behiälpelige samme Folk til att vttnämpne och i Rothetal schrifwe, och sättie där höfwidzmän öfwer, som dem skal föllie, och sedan säije dem til, att de til förste wåhr dag, att man kan bruke Skipz til Siöss, skole wara wederrede med --- månaders kåst, och skole de, på thet the hafwa dem deste wissere att tilgå, taga Borgen för dem där til vttnämpnes, så att dhe, som hemme blifwe, skole säije good för de andre som vtnämpnes, att dhe skole blifwe tilstädis, när de blifwe fordrede. Dätt är på --- månader allenest att giöre, att de grafwe och arbete, sedan slippe de hem igen hwart til sitt. Datum supra.

483. *Till Michill Olufszon, att han icke tilstäder Sigfridum Aronum att stige opå Predikestolen der i Stochollm. Jtem till Doctor Johann. Aff Nääsgård denn 1 Novembris åhr 1607.*

Riksregistr. Pars II fol. 140; endast denna öfverskrift.

484. ***Fulmacht för Johan Otteszonn och Matz Jörenszonn att ware med vttöfwer, när Finsche Fougd-***

ternes Räkenschaper öfwersees. Aff Säthragård denn 8 Novembris åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 147.

Wij Karl etc. Göre witterligit, att efter wåre trogne Män och vndersåther Johan Otteszon och Matz Jörenszonn wette efter den Ransackningh, som the vthi Findland hafwe hollitt och wij hafwe gifwitt them i befalningh om, huru såsom med the Finsche Fougdternes handlinger och elliesth huru lägenheetherne dersammestädes förewette. Derföre så hafue wij förskickett them till Stocholm och gifwitt them vthi fulmachtt och befalning, att de skole ware med vttöfwer hoos wåre trogne Männ och Cammerådh, när the Finsche Fougdternes Räkenschaper nu skole tages före och öfwersees, Och skole the ware förplichtede, efther theres giorde Eedz lydelse, så troligen der med omgå och handle, som the thett wele ware tilswars både för Gudh, osz och hwar Ehrlig man, och hwad feell som vthj Räkenskaperne finnes, der de kunne wette godh beskeed om, skole the inthett sticke vnder Stooll eller hafwe fördolltt, vthan sådantt gifwe tilkenne. Och skole the förstħ tage denn Peder Anderszonn före, som hafwer bedrifwitt hoor och tagit sigh twå hustrur till ächte, Sedan skole de hafwe Fougdten Jören Joenszon före, som så myckitt öfwerwåldh och orätt hafwer bedrifwitt hoos almogen [1]), och så sedan hwar effter annen, så monge som af then hopen ähr, Och hoos alle them som the befinne straff ware hoos, Då skole wårtt Cammerrådh them lathe Laghfhöre och effter laglig ransackning och doom inthett spare swerdh eller reep, andre

[1]) Under den 20 Dec. finnes uti Riksregistr. (Pars II fol. v. 173) följande öfverskrift till ett utgånget bref:

„Till Hans Åkeszonn och Nils Anderszonn belangande en Finsk Fougdte wed nampn Peder Anderszonn, som hafwer tagit sig twå hustrur, sedan röfwatt några Rysser och sedan stulit Cronon och skuthitt på sin Schrifuere, att lathe hafwe dem för rätte och lathe dem stå sitt tilbörlige straff. Aff Garpebergett denn 20 Decembris 1607".

till warnagell. Der wårtt Cammerrådh, Cammererere måge wette sigh effterrätte. Actum vt supra.

Karleby den 16 November.

485. *Ståthållaren Isak Behm underrättar K. M:t om befästningsarbetena vid Uleåborgs och Kajaneborgs slott, begär dertill några redskap och jern, redogör för det misslyckade försöket att intränga i Enare träsk samt förfrågar sig om behandlingen af en brottsling.*

Originalet bland Acta Historica i Kejs. Senatens arkiv; benäget meddeladt af d:r K. A. Bomansson.

Stoormectige Högborne Konung allernådigeste Herre. E: K: M:tt skall min vnderdånige troplichtige tienist uthi allt ödmiukt wara redhebogen, så lenge iag lefwer.

Stoormechtigeste Herre och Konung, E: K: M:tt kan iag vthi all vnderdånigheet ödmiukeligen icke oförmält lathe om byggningen wed Cajaneborg, Så är ther medh så widt kommet, att iag hafuer uthi then helge treefaldigheetz namp lathet leggie grundwalen, att han är wäl fast blifwen, Och efter thenne innelychte schampelunen hafwer iag lathet fundere befestningen, bådhe på lengd och bredd: widhere kan man icke lathe begripe henne bådhe för starke forsen och diupet skuld, såsom och att Holmen är ellies lijten. I tillkommande wåhr, will Gudh vnna helsan och lifwet, will iag hafwe all mögelig flijt ospard, att med murningen skall gå fort, Der till iag nu i höst hafuer lathet opbryte mursteen mest som iag hafuer kommet till wäga, huilken skall framföres medhen winteren åhr, sampt med bielker och huad annet mere, som till bygningen behöfwes kan. Thesslikest hafwer iag lathet bryte kalksteen, then meste iag hafuer kunnet, så att när brenningen skeer, kan iag huarie fiorton dagar bekomme femtije tunner. Och nu i förstonne på een försökning, oanseedt att ugnen icke war full, bekom iag

fyretije tunnor i förste brenningen, Den bedste kalck som man will önske och begäre, och är på then pertzelen med Gudz hielp intet feel. Jag moste och i Winter lathe hugge werke till att slå op een Pråm framdeles i wåhr att lathe före Kalk och steen med till befestningen ifrå Kalkberget. Och begärar iag uthi all vnderdånigheet, att E: K: M:tt wille lathe förordne hijt een godh tegelslagare. Förty fast bönderne kunne slå tegel, Så är thet icke så gott som thet bör wara. Hwad Vlåborg anbelangar, så hafwer iag lathet i Sommer fulborda then longe Sträckmuren på södre sidhen, Så som och hvelft portgongen vnder wallen och lathet opfylla wallen så högt, som han bör wara, till thess Wallmesteren kommer och förfärdiger honom, then här efter aldeles wäl behöfuees. Vtaf thet Timbret, som iag i fiord lätt framköre, hafwer iag lathet opsettie een byggningh innan för wallen med tolf wåninger. Och är theremoot ruum nogh att lathe framdeles byggia steenwåninger, the beste man will. Och feler här huarken kalk eller steen. Jagh hafuer och lathet kaste op wallen på westre sidhen, till fyre fampner högh. Men på norre sidhen behöfues ingen wall, utan een streckmur, then iag i tillkommande sommer will lathe byggia. Såsom och så myckit mögeliget, och tijden kan medgifue, fulfölgie Strijckwernerne, efter som them bör att wara. Jag hafuer och uthi like motto lathet oprödie een Ladhugård een fierdings wäg ifrå Vlåborg, ther fick iag ifiord fyretije tunner Span:ll. I thette åhret hafuer Gudh bettre giffwet welsignelse till, att iag hafuer bekommitt sextije och otta tönner. Will och i wår lathe brenne the swedier, som iag hafuer lathet fälle, i then förhopning att Gudh åhn ytterligare arbethet wälsignandes warder. Sammaledhes är här ymnogheet nogh på höö, efter then rödning, som iag her till hafuer lathet oprödie, att boskapen skall intet fele och opsatt så månge huus, som kunne behöfues.

Allrenådigeste her och konung iag begärer och vthi all vnderdånigheet att E: K: M:tt wille lathe förskicke hijt twå weefwer och tu godhe sågebladh sampt een sågemestere, att iag kunde lathe opsettie een sågequarn här nedre och then andre op wed Cajaneborg, Ty här är stoor wedhermödhe efther brädher, huilke alle hugges med yxen. Hwad Järn ahnlangar, hafuer [man] most köpe thet här till dags af köpmennerne på thet dyreste, Så all then stund bådhe wed Cajaneborg så wäl som här wed Vlå befestning behöfwe jern bådhe till murancker och all annor redskap, bedher iag att E: K: M:tt wille med thenne vthskickedhe lathe förordne hijt några skepp:d i winter, på thet iag thesz bettre kan fullfölgie bygningerne fram i wåhr. Jag skall göre min störste flijt, att Cajaneborg skall med thet förste blifue färdigt, Så frampt iag får blifwe ther stådigt wed och icke genom något annet förhindret och dragen ther ifrå. Men Rysserne wåre granner är then befästningen icke till behagh. Ty de, som äre wane att färdes hijt in med theres wahror, moste alle ther om och tage allredho fare therföre, Dem tycker hon står them i wägen. Jag hafwer och bekommet swar tilbake igen på the breef, som sendes till Ryssland och E: K: M:tt befallte mig i Sommers att iag skulle skrifwe them till, huru theres swar lydher weet iag icke, uthan sender thet E: K: M:tt tillhanda. Desslikes såsom E: K: M:tt hafuer gifwit migh och Jacob Simonsson uthi befalning, att wij skulde i Sommar försökie, om man kunde komme in åht Enare träsk och sedhen till Bassjoki Elfwen. Så hafuer Jacob Simonsson, i medler tijd att iag war op åht Cajaneborg, med något selskap warit åstadh then wägen uth och kunde intet widere komma ähn till Sombij åhn, Förty att Lapperne hafue förstycket sig af wägen, när the förnumme them ware på wägen: kunde för then skuld ingen ledsagere bekomme, Såsom och thet elliest

omögeligit är att man ther kan framkomme om Sommar tijdh, för the store mosser, kärr och morass på tretije miler wägs in till Landzryggen och sammeledhes på andre sidhen Landzryggen in uthi Enara träsk. Men så snart Gudh will att winteren och föret blifwer, wele wij uthan någen försumelse begifwe oss till wägs och fullfölgie Grentzegången, efter som E: K: M:tt oss befallt hafuer. Jag hafuer och lathet afferdige Knechterne sin koos, som skulle till Narfwen med Carll Bäck, så monge som man hafuer funnet här hemme. Men een part äre bortrymde och een part ryme huar dag till skogs, ther the förhålle sig. Och kan man aldrig komme them till lydno, med mindre the blifue straffedhe efter krigsartickierne, att andre hafue ther een warnagel af.

Gifwer iagh och edhers K: M:tt vnderdånligen tillkenne, att för nije åhr sedhan hafwer een missgerningsman här i landet bedrifwet thenne slemme missgerning, att endoch han war Echte gift, bedreef han hoor med sin tieniste pige, Derföre bötte han lagligen, Men sedhan belägradhe han samme sin tienistepiges syster, hwilken och war echte gift, och förrymde af landet medh henne till Ångermanne land; öfwergaf så henne och befrijedhe sig, tog sig een mans dotter till hustro der sammestädhes. Denne samme missdådaren hafuer Anders Larsson Fougdten uthi södre Prosterijt sampt Presten och Länsmannen Gabriel Påwelson i Wörå sochn haft fengsligh hender emellan och taget tretije daler af honom för konungs sakenn, ther han huarken hadhe waret för lagh eller rätte, således nedertystat saken och gifwet honom urfeidz breef, huilket iag E: K: M:tt ödmiukeligen tillhande sender sampt med twå Copier af Prestens och Länsmannens uthgifne breef på samme saak. Och omsidher när the förnumme, att mig bleef om theres handel kungiort, hafue the satt Penningarna i Wörö kyrkio och lathet på nytt taga fatt på samme missgerningsman och fengslat honom

på Korsholms gård. Begärer för then skuld uthi all vnderdånigheet af E: K: M:tt, att efter thet iag E: K: M:tt ther om tillförne hafuer lathet gifuet tillkenne och inthet suar igen bekommet, att E: K: M:tt nådheligen wille lathe migh förnimme, huru iag migh uthi thenne saken skicke skall, bådhe med fongen och the andre, som hafue taget mutorna och slept honom. Dette iag E: K: M:tt på thet vnderdånligeste ödmiukeligen icke hafwer kunnet förhålle. Befaler E: K: M:tt sampt E: K: M:ttz högborne Elschelige Drotning med thet vnge herskapet och thet hele Konungslige huset Gudi then alzmechtigeste, till Ett lyckesampt roliget Regemente samt långwarig helse och sundheet, ödmiukeligen och vnderdånligen. Datum Karleby then 16 Novembris 1607.

E: K: M:ttz
vnderdånige och troplichtige
tienere
Jsak Bhem.

486. *Till Anders Larszonn, belangende Ödesmarck att lathe besättie, Såsom och om Reenerne. Aff Kopperbergett denn 17 Novembris åhr 1607.*

Riksregistr. Pars II fol. 158.

Må tu wette Anders Larszonn, att wij förnimme, att tu hafwer ringe flijtt om the Reenerne som wij ordinere tijtt, vthan hafwer them vthe på een hoop öijier i heteste sommeren, der egenom kalfwerne döö bortt, Icke heller hafwer tu förfordrett Lappen, som hafwer achtett them, med så myckitt brödh han hafwer kunnett holle så monge hunder, som kunne wärijie diuren ifrån wargerne. Så skaltt du wette, att du skaltt fhå lithen tack derföre, och så framptt du icke achter wårtt gagn der vthi som vthi alltt annett, då skall du fhå skam för omakett och blifwe vttfougdadh. Men på dett wij wele wette, om tu wiltt bättre tigh, så gifwe wij tigh ännu ett åhr

fristh, och skall du ware förtencktt att om Johannis tidh göre din Räkenskap i Stocholm, så fhå wij see, huru troligen du hafwer tiäntt. Och skall du wette, att wij wele hafwe så hollitt med wåre Reener, att the skole om Sommaren, när the kalfua, ware oppe i willmarcken, och då skall du försörije Lapperne med maatt och öell och hwad deell dem bör att påholle, till fyre Personer, och moott hösthen när kaltt blifwer och om wintheren, då skole the hafwes nedre till Salthesiöen på Öijierne. Wij förnimme och, att i den Sochnen Jlemme ähr een stoor ödesbygdh, Derföre så skall du drage dijtt op och besee den lägenheethenn och besättie samme Ödesmarck med folck, Och skole the, ther boo nermesth omkringh, ingalunde ware tilstadtt att fördrifve dem dedan, som ther wele sättie sigh neder och boo, the ware sigh antingen Swenske, Finske eller Lapper som ther wele boo, och synnerligen Lapper, the som kunne hafwe theres födho af Fiskerij och reener och der skall synnerlig lägenheett ware till. Derföre så skall du ransake der effter och fly osz der om een rätt berättelse med thett allerförste. Och hafwe wij schrifwitt Erich Hare till, att han skall möthe tigh i Hämeme Sochn, som man kallar på Swensche Tawaste Sochn, och ware medh tigh och ransake om för:tte lägenheett, och the som ther wele byggie och boo, dem skaltt du tilsäijie på wåre wägne Sex åhrs frijheett och sedan niuthe för Skatte jord, både för sigh och theres erfwinger, effter som wij tigh ther opå wår fulmachtt tilskicke. Der rätte tigh effter. ut supra.

487. Swaar på Michil Olofssons och Swänn Månssons Scrifwälse. Datum Kopperbärget den 20 Novembris 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 211.

Wår gunst och nådige willie med Gud tilförende. Wij hafwe fått idert bref trogne tjenere om den Borgeren

på Norremalm Thomas Tattesho, att han weet hwar den Grufwan är där i Ingo Sochn nembligen på en öö heeter Sandö, Hwarföre och efter wij ändeligen wele hafwa ransaket efter samme Grufwe befallè wij, hwar för:te Tatsho är kommen til hälsan igen, att J sände honom dijt vttöfwer och sände een wiss karl med honom dijt, som kan tage oss där itt Styckie Malm eller tw, att wij måge see, hwad malm thät är, Dy wij hafwe ofta hördt om den Grufwen. Ändeligen dette beställer. Datum supra.

488. Öpett bref, att hwar bonde öfwer heele Findland skole göre af een heell Skatt Ett Räffskin. Aff Kopperbergett denn 20 Novembris åhr 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 159.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att efter wij förnimme, att vthj Findland faller åhrligenn en stoor gudz gåfwa på allehanda Skinwahrur, hwilke Fougdterne slå vnder sigh och tage somptt med woldh och wälde ifrå Bönderne och somptt tilstädie the Köpmän att opköpe och fhöre af landett, och wij der emott platt inthett bekomme. Hwarföre på thett att wij som Swerigis Konungh må hafwe denn rättigheett för någen annen, att sådane wilwahrur må komme vthi wår Skin Cammer. Derföre så hafwe wij lathitt göre een ordningh, på thett att för:de Skinwahrur må komme oss tilhanda och ingen annen. Och skal fördenskuld wåre Fougdter vthi Findland ware förtenchte, hwar i sin befalning, att kräfwije af hwar skatt öfwer heele Findland Ett Rääfskin eller desze effter:ne wilwahrur, Enn kors Rääf för Tu Rääffskin, Enn Swartt Rääf för Otte Rääfskinn heller mhere, efter som thett ähr godt till, Enn Mård för halftt annett Räffskin, Enn Loo för Tijie Räfskin, meere eller mindre, efter som han ähr godh till, Ett timber Gråskin för ett Räfskin, Ett timber härmelijn för tu Räfskin, Ett Vlf-

skin för Trij Räfskin, Enn Biörnehudh för Trij Räfskin, Ett Jerfskin för tu Räfskin, Ett Vtterskin för ett Räfskin. Och den skatt, som inthett Räfskin thet åhrett kan fhå eller andre sådane wilwahrur, då skall han hafwe machtt att köpe dem, och ingen annen, vtaf sine näste granner, som flere fått hafwe, än som dem vtgöre bör, Så att talett altid blifwer tilfyllesth med Skinwahrurne effter Skatterne. Och om bönderne kunne hafwe några insagur der vthi, att thett wore föröckning på Skatten, då skall ransackningh hollas, huru godh hwar Skatt ähr och huad deres vttlagor åhrligen pläge ware, Åhre icke Skattägorne der effter, då skall nägett afslåes vthi hans vttlagor, Åhre och Skattägorne bettre och hafwe haftt ringere Skatt, än the hafwe ägor till, då skall Skatten förökes med desse för:te Skinwahrur. Och befale fördenskull wåre Fougdter, att the strax i denne winther skole ware förtenchte der till, hwar i sin befalningh, att opkräfije samme wildwahrur wedh wår högste onåde och straff tilgörendes, och sende dem åhrligen till wår Skinkammer vthi Stocholm och göre derföre reede och räkenskap. Der hwar i sin stadh weett sigh effter rätte.

489. *Fulmachtt för Nills Månszonn Enspennere att drage till Österbottn och besee en ödesmarch vthj Jlemme Sochn. Aff Kopparbergett den 20 Novembris åhr 1607.*

Riksregistr. Pars II fol. v. 160.

Wij Karl etc. Göre witterligitt, att wij hafwe vthi fulmachtt och befalning gifwit denne wår tro tienere och Enspennere Nills Månszon, att han skall drage till Österbottn och hafwe denne wår Reenwachtere wedh Korsholm Erich Larszonn vthj föllie med sigh till för:te Korsholm, Och när han kommer dijtt, skall han samptt medh wår

befalningzman på Tawesthehusz Erich Hare och Fougdten på Korsholm Anders Larszonn begifwe sigh op till een ödesmarck vthj Jlemme Sochn och besee samme ödesmarch, hwad lägenheett der finnes till att byggie och boo, och effter som wij hafwe schrifwitt them till, skole the för:te ödesmarch med folck besättie, Och skall han granneligen ransake om för:te lägenheett, huru der förewetter både med Skogh, marck, fiskerij och all annen nyttigheett, och wette osz een wiss berättelse der om tilbaker igen. Der hwar i sin stadh weett sigh effter rätte. ut supra.

490. Öpett bref till vndersåtherne vthj Mustasarj Sochn, belangende swar opå deres schrifwelse. Aff Kopparbergett denn 3 Decembris 1607.

Riksregistr. Pars II fol. 164.

Wij Karl. Tilbiude eder wåre trogne vndersåther, som vthj Mustasarj Sochn boendes ähre, wår gunsth och nåde tilförende. Och wele eder samptligen icke förholle, att eder vttskickede Erich Erichszonn i Tobyen hafwer warit här hoos osz och sigh beswärett opå alles edre wägner, att medh den hielp, som opå Herredagen i Norköpingh och iemwäll nu sedan opå wår Konnungzlige Cröningh i Vpsala af menige Rickzens Stender bewilgett blef och till Rickzens wärn och förswar vttgöres skall, gåår hoos eder fasth olijke till, Så att den, som hafwer ringe äghor, såsom Torpere eller halfgerdzbonde, mosthe göre så myckit vth såsom den, som fulsettin ähr, Nemligen Tolf marck, och begäre att sådantt motte afskaffes och motte fhå göre edre Månadtz Penninger vth, effter som [i] hafwe ägorne och ähre besettne till, Så wele wij eder der opå till swar icke förholle, att opå samme hielp ähr een wisz ordningh giordh, huru myckit hwar skall göre vth vthj Månadtz Penninger, effter som eder nog-

samptt witterligit ähr, Nemligen hwar fulsettin Crono och Skatte bonde, denn som säär Tolf tynnor, han skall vttgifwe een marck penninger om Månaden, och rächnes fyre Torpere emott een fulsettin bonde, Och wette wij icke annett, än att i så wäll som andre wåre vndersåther wedh samme ordningh blifwe. Menn hwar Fougdten opbär mehr af eder, än för:te ordningh vttwiser, skall han sware der till och göre osz derföre reede och räkenskap, Doch hwar thet ähr någen annen lägenheett till för:te hemman med fiskerij, Mulebeett, Skogh, Engh och vttmarcker, Så skall thett rächnes på åckeren, och åckeren icke gör före, så gör vttägorne skääll före, och mhere skole i inthet göre vth i Månadtz Penningar, än som ordningen vttwiser och i hafwe ägorne till.

Belangande Tullen på Trååhn och Fisk, Så skole i blifwe wedh den ordning som tilförende, att i skole göre osz halfparthen af all then tråån och fisk, som i bekomme, antingen thett ähr lithett eller myckitt, och dett skole i förtolle wedh Korsholm, Men den gamble fiske Tollen, den skole i förtolle i Stocholm i wahruhusett, när i komme dijtt, efter som tilförende skeedt är. Dett i begäre något till Prästebool vthi edher Sochn, Så kunne [wij] nu der till inthett göre, för än wij få wette, hwad lägenheett som där är, af wåre trogne tiänere och vthskickede Hieronymus Birkholtz, Nils Jörensson och Jören Hansson, som wij hafve förordnet ther hedhen och befalett om alle lägenhether att ransake. Hwilckett wij edher till swar opå edher begären icke hafwe welett förholle. Och befale edher Gudh. Datum ut supra.

491. Swar på Isaak Bhems Schrifwelse, aff Westeråhrs den 29 Decembris Åhr etc. 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 248.

Wår gunst och nådige willie tilförende. Wij hafwe Isaach Beem bekommit din skrifwelse och der hoos een

Skampelun, huru du hafwer funderet Befästningen Caijaneborgh, och att du i tilkommende whår achter att holle på medh muringen .dett meste du kant, Men så tyckes oss på Skampelunen, att Befästningen är icke rätt funderet, och sende digh fördenskull itt Skampelun tilhande, huru wij wele hon skall blifue bygdh, Och efter der kan icke som wij förnimme så myket ähn på wara giordt, Så skalt tu efter denne Skampelun byggie och legge grundwhalen, som dedh vthwijser, som wij digh der på tilhande skicke, Du skalt och lathe oss wethe, om dhe twå Rundeler wäthe op ådt Strömen eller och nider ådt Strömen, Såssom och huru när Caijaneborgh ligger Landzryggen, Och huru långdt dett ähr emillan Vlaborgh och dijtt till Caijaneborgh och huru monge Bönder der äre i Eneretresk, och skalt tu beflijte tigh att settie dijtt flere och gifue dem frijheet efter wår förre befalningh, Du skalt och eliest late oss wethe, huru monge Bönder der boo emillann Caijaneborgh och Landzryggen, och der legenheten ähr ochså settie flere. Wircket du skrifwer tigh hafwe latedt hugge till Pråmer att före kalk medh i whår, lathe wij oss och behage. Och befale att thu medh all flijt holler på att byggie samme Befästningh och lather heller Bygningen widh Vla Befästningh stå så lenge stille, På dedh att Caijaneborgz bygningh kan deste bättre hafwe sin forttgångh. Tegelslagere, Sågemestere, Wefwer och Sågebladh, så och iern som du skrifuer om motte sendes till Caijaneborgh, skall du medh förste whårdagh bekomme. Du skrifuer och att Jacob Simonson hafuer efter wår befalningh warit åstadh till att försökie, om man om Sommartidh skulle kunne komme in ådt Enere träsk och sedan vth åth Basioki elfwen, och att han inthet lengre kunne komme än till Såmby åhn, Orsaken att Lapperne hadhe förstucket sigh af wägen och han hade ingen ledhsagere, Hwarföre och efter wij förnimme af ditt bref, att du och han fuller nu,

meden winteren är, äre till wägz dijt op. Så befale wij att i leggie Grändtzen efter wår förre Instruction och Fulmachtz lydelse öfuer Enereträsk och seden halfue Basioki Elfwen vth ådt inn i Westerhafwet, och medh dedh samme kunne förfare och see legenheeten vth, om man om Sommartidh och icke kan komme derheden, Wij sende digh och her innelycht een Form och Tenor på, hurulëdes du skalt sware Beholleren på Archanglis Dimetri Gregorowitz Bilskouff på sin skrifuelse han hafuer sendt digh, och skrif honom så ordh ifrån ordh till, som samme Form och Tenor inneholler. Den Misgerningzmannen Hendrich Pederson i Qwimaby, som thu skrifuer om först hafue belegret sin tienstepiga och bött derföre och åther sedan belegrett samme tienstepigas syster, som war een echte gifft hustro, och draget der medh ådt Helsingelandh och åter der öfuergifuitt henne och gifft sigh der på nytt, Den befale wij att du hafuer der för rätte, lather gå laga doom öfuer och sedan lather stå sitt straff. Men Fougden, Presten och Lendzmannen, som hafue sådantt tystet och nederdoltt, taget muthor af honom och sedan gifuitt honom vrfeigdz breff, dem skall tu sende wäll förwharet till Stocholm. Wijdere befale wij digh att du lather oss wethe, om thu hafuer rymdt Skogen vndan der widh Cajaneborgh, är dedh icke skeedtt, så skal tu ännu lathe giordt och lathe oss wethe, om der ähr tilfälle till att giöre åker och engh och om der är fiskerij och om der tages Lax eller annen fisk, eller elliest huadh legenheet der är, dedh lath oss wete medh förste. Så befale wij och att du lather hempte ifrå Tornöö till Tiugu stycken Reenar och någre Lappar, som dem kunne achta, och hafue dem der oppe widh Caijaneborgh, Dy wij wele och hafue der een Reenehiordh äffwen som i dhe andre Lappemarckerne. Rette tigh her efter. Datae loco et tempore ut supra.

492. Swar på Böndernes klagan i Tornöö Sochnn. Af Westeråhrs den 31 Decembris Anno etc. 1607.

Riksregistr. Pars I fol. 251.

Wij Karl etc. Tilbiude eder wåre trogne Vndersåtere alle, som vthi Tornöö Sochn boendes äre, wår gunst och nåde och alt gått medh Gudh tilförende. Och kunne eder nådeligen icke förholle, att ider vtskickede Clemett Hindersson i Weijakalla hafwer waritt her hoos oss och klageligen på alles iders wägne gifuit tilkänne, hwadh beswär i drage vttöfuer thet hwar annen dagz fiskie, som i skole göre Oss och Crononn, Och dernäst att i vdi den Sochnen äre förhögdt lagde i Mantaall fram för dhe andre Sochner i Öster och Wäster Norlanden och der hoos fast olijke, så att den som hafwer meere Jordh är för mindre i Mantaall skrifwen, och den åter som hafuer minder Jordh är förmeer i Mantaallet tecknet. Till thett tridie klage i om den odrägelige Lendzmans Räntte, som i åhrligen måste vtgöre. Till dedh fierde, att i der af Sochnen moste af hwart Mantaall vtgöre twå tynnor kalk till Vlaborgz bygningh. Till thet Fempte klage i öfuer dhe Lappegodz forsler, som i måste fhöre opå Norske och Ryske gräntzen och åter, hwadh deden kommer, före till Stocholm igen. Och till siette begäre i Een Finsk Laghläsere och Fougde, som i kunne tale medh och förstå hwad dhe medh ider tale och handle.

Der på är dette wårt swar, att hwadh ahnlangar Fisken, der göre wij ingen annen förordningh på, än som wår Ordningh der om tilförenne holler och innehafuer: Nempeligen att i skole beholle hwadh fisk som Gudh täckts att gifwe den eene dagen och den andre dagen wij, Få i då myket, så gifwe i oss myket, få i och lithet, som i klage i hafue giordt i åhr, så gifue i och oss lithet och kan thet föge ware ider till beswär, Dy efter som Gudh gifuer wälsignelsen och i få fisken till, så gifue i och Oss wåår deell der vtaf, wore dedh nu så

att i skulle gifue Oss som i hafue giordt förr i een Summa och altidh wår Summa vth, anten i då få lithet eller myket, så måtte thet ware ider beswärligit, att oanseedt i lithet finge, skole i lickwell gifue Oss tillfyllesth wår deell, Men nu är thet ider bettre, få i inthett, så gifue i Oss och inthet, få i lithet, så gifue i oss lithett, få i och mykett, så gifue i oss myket.

Till thett Andre ider beswäär, att i äre förhögdt lagdt till Mantaall, att dhe som hafue meere Jordh äre mindre i Mantaall, och den som mindre Jordh hafuer meere i Mantaall inskrifwen, Der opå är wårt Swar, att wij hafue hafft wåre gode Män derheden, som skulle sådantt besee och lathe hwar och een blifue lagdh till Mantaall och vtlagor, efter som dhe hafue Jorden, Fiskerijett och Engier till, Lathe i ider der medh nu icke nöije, då wele wij ähn een gångh fram i Sommar, der Jorden blifuer baar, sände wåre gode Män dijtt, som ännu een gångh skole holle der Jorde Jemkningh och lathe hwar skee, hwadh rätt är, Men som oss tycker, så reckne i alleenest åkeren och hwadh i såå och reckne inthet hwadh legenheet i hafue derhoos vthi Fiske och Fiskerij, Skogh och Engier, dedh som doch dubbelt meere kan stige än sielfue åkeren, Men wij wele thet i Sommar som förb:t är lathe ransake och leggie skatten, efter som hwar hafuer åker och lägenheet till. Lhänsmans Rentten i klage om, den hafue wij länge sedenn förbuditt ider, att i inthet skole gifue Ländzmannen, vthan hafue giordt der een Ordningh på, att hon skulle göres oss och Cronon, Och förbiude ider att i efter denne dagh inthet gifwe Ländzmannen, Ty Ländzman skall efter Norköpingz beslutt tage skääll och lijke af dem han herbergerer, Och Gestgifueren skole setties i landett och dijtt skole alle wägfarende fare och blifwe befordrede för skääll och lijke.

Hwadh ahnlangar dhe twå tynnor kalck, hwart Mantaall hafuer most fhöre och vtgöre till Vlaborgz byg-

ningh, den wele wij hafue ider medh förskonte, der om wij och hafue latidt skrifwe wår Befalningzman Isach Behm till om. Dedh i klage öfuer Skiutzferder, i hafue medh dedh Lappegodz att fhöre op till Norske och Ryske gräntzen och åther, hwadh dedan kommer, fhöre till Stocholm igen, tycker oss ware ider till ringe beswär, Dy dett skeer alleneest een gångh om åhrett och dess emillan skiutze eller fhöre i slett inthet, Vthan sittie frij och stille och hwadh i elliest skiutze, der få i penninger före, äfwen så der som dhe göre her i desse Landzorter. Men hwadh dedh anlanger, att i åther skole frachte skutor att [föra] hwadh som kommer vthur Lappemarcken hijt till Stocholm, der wele wij well hafue ider med förskonte och wele well sielfue lathe hempte medh wåre eigne Skip och Skuthor samme godtz deden. Then Finske Fougden och Laghläsaren i begäre, dem wele wij lathe ider få, dem som i skole lathe ider nöije ådt, och wele wij först lathe ransake, huru han hafuer stådt sitt Fiskerij [1]) före den i her till hafue hafft der. Och befale ider Gudh. Loco et tempore ut supra.

1608.

Åbo den 31 Januari.

493. *Åbo borgaren Mårten Bertilsson Sampas frisäger, mot erhållande af 30 T:r råg, Tomas Buraeus från allt vidare tilltal för mordet på sin fader Bertil Sarkoilan.*

Original bland „Acta historica" i Kejserl. Senatens för Finland arkiv.

För alle the ädle wälbornne wälwijse och Försichtige godhe Männ, Bode andelige och werldzlige, vthi yp-

[1]) Är väl missskrifning för Fögderi.

pere och ringere ständer, Som thette mith öpne breff och bewijs hender ath förekomme, Bekennes Jagh Mårtenn Bertelssonn Sampas, bofaste borgare i Abo Stadh, och här med witterligh giör, at efter thett mijnn Salige Fader Bertill Sarckoilann af Karckå Sochnn på sith yttersta bekent haffwer, thett (Gudh bettre) Denn ädle wälb:e Thomas Burreus schulle hafwe waridt wollande till hans dödh, effter han hade slagidt honom Eett slagh eller tw vtöffwer axlen, med hans egen käp, och sedan kastedt käppennn efter honom, Dereffter han haffwer ghåt uthi ijlacht meenföre fiorthonn mijlor wegz och then Sijunnde daghen dereffter blifwen dödh. Derom Jagh igenom granne och någe Ransakningh och ···· wittne eij annedt befinne och Förnimme kunde, änn ath han same skade medh ingen willie, uthan medh wåde giorth hade, eij heller i mijnn S: Faders Lijfstijdh tilförenne någen osemmio eller treto haft hafwe sijn emillan, Så ändogh thenne sakenn war blindh och owiss och icke funnedt war i hans Lijfs tijdh eij heller efter hans dödh (Oanseet at hans Lekamen hafuer stådt i tree dager på iordenne obegrafwidt) någen blone eller blodhwijte. Lijkawäll haffwer hans wälbördigheett sigh godwilligen uthan någen rättegångh gifwidt med migh till förlijckningh. Bekenner fördenschull migh hafwe medh mijne Bröder och Systräs ia och samptickio giort Een wenligh och ewigh förlijckningh medh för:ne hans wälbördigheet Tomas Burreus, Der upå han skall wara oplatzet och frij för all wijdare förwijtelsse eller tiltaall, Vthan aldelis thenne Saak bliffwe Een dödh och aftaledt Saak till ewigh tijd oryggeligenn, wed fyrotijo dalers wijte, Konung:e, Staden Abo, Doom kirckion och the Fattige i hospitaledh, vthan någen genseijelsse eller upskoff, Så snart iagh sielff eller någenn af mijne förwante slechtingar fördriste sigh effter thenne dagh här upå at klanndre, Effter thet iagh hafwer till Eene fulle och gode nöge redeligen tijlfyllesth af För:ne

ädle wälbör:e Tomas Burreum annemat och upburidt Trettijo thunnor Rogh i desse effter:ne Erwerdige och wälachtige gode mäns, Mester Grels kirckeheerdhe, M: Marcus Skolmestare, Bertell Mårtensson borghmestare, Jacob Häckere bofaste borgare och Martinus Plato Stadzschriffwere i Abo Stadh närwaru, Giör för denn schull, sampt med mijne syskonn och förwanter, Wälbe:te Tomas Burraeus och hans effterkommande Frij, Ledigh och Löss i alle måtte för alt tiltaall om thenne Saak, i tilkommande tijder, at så i Sanninngenn ähr, Beder iag tienstflijteligenn för:ne gode män, åfte wälbe:te Thomas Burraeum till een högre förwaringh, Stadfestelsse och bekräfftelsse, at trykie deres Signeter här under, brewedh mit egidt. Datum Abo thenn 31 Januarij åhr 1608.

Salige Bertell Sarkoilas Bumärke På nestschriffne Mårtens Bröders och Systras wägne.
OO

Mårten Sampas.
L. S.

Gregorius Martini Tettus pastor Aboënsis.
L. S.

Bertell Mårtenson
L. S.

Jacob Häckere
L. S.

Martinus Plato mpa 1608.
L. S.

Örebro den 30 Mars.

494. Jören Suans Fulmacht att drage till Österboten och besettie ödesmarken i Jilime Sochn[1] *medh Lapper. Örebro ut superius.*

Riksregistr. för år 1608 fol. v. 114.

Wij Carl etc. Göre witterligit att efter wij förnimme, att uthi Jlemme Sochn i Österbotn skall ware en stoor ödesbygd, der godh lägenheet finnes bådhe medh

---

[1]) Uti en afskrift af 1608 års registratur Mars—Juli (tagen år 1760) står Jlene.

Fiskerij och elliest till att byggie och boo, Huarföre hafwe wij vdi Fullmacht och befalningh gifwitt wår troo Tiänere och Befalningzman opå Tawastehuus Erich Hare, att han skall besettie samma Ödemark medh folck, bådhe Suenske, Finnar och Lapper, och gifwe dem tilstånd att der byggie och boo och tilseije dem Sex åhrs frijheet för alle vthlagor. Men nu förnimme wij af hans skrifwelse, att den skall ware mestedeels besatt, der som man kan bruke åker och ängh. Män så hafwer icke waret wår meningh att såledhes besettie samme ödemark med dem, som skole bruke åker och Engh, Vthan efter Reener hafwe der godh trefnadh och finnes och willreener nogh der sammestädhes. Derföre hafwe wij i befalningh gifwit oss elskeligh Edle och Wälbördigh Jören Suan, att han skall skrifwe Erich Haare till, att han möther honom der, och sedhen skole de medh Anders Larsson Fougdten opå Korsholm settie folck dijt, som födhe sigh medh Reener och Fiskerij, Såsom och hafwe wåre eigne Reener der och skole dhe, som achte Reenerne, hafwe deres vthspisningh af Fougdten på Korsholm till spannemåls Partzeler, men Fisker och Diur skole de försörie sigh sielfwe medh, Och skall han settie der till Finnar, som och läre omgås medh Reener, bredhe wedh Lapperne, som achte wåre Reener, på thet att marcken kan blifwe besatt medh folck, som kunne hafwe sin födhe vtaf diur, fogler, Fiskerij och Reener, Och de skole allene hafwa macht till att bruke ödemarcken, och de som bruke åkren, skole inthet hafwa bestelle huarken medh Skogh, Siöger, Fogell eller Diurfelningh, vthan de skole allene höre Lapperne och de som medh Reener omgå till. Och skole de sedhen niuthe och beholle samma ägor för Skatte Jord för sigh och deres efterkommende till ewärdeligh ägor. Och när the Sex åhr äre förlupne, på hwilcke the hafwa frijheet, skole dhe sedhen skäligen skattleggies och oss och Sueriges Crono

deres skatt och skuld vthgifwe. Dette hafwe wij allom dem, som sigh der nedhersettie wele, medh dette wårt öpne breff welet witterligit ware och tilkenne gifwit. Wij hafwe och der bredhe wedh i befalning gifwit för:te Jören Suan, att effter wij achte lathe bygge en Köpstadh vthi Mussarby i Österbotn och wij förnimme en hoop af Bönderne, som der boo, de wele icke tilstädie dem, som Borgere äre och dijt wele flyttie, att tage sigh tompter att byggie på, Huarföre skall för:te wår vthskickedhe Jören Suan medh wår Ståthollere der sammestädhes Jsaach Behm drage dijt, när de först hafwe bestelt om Månedz hielpen och vthskrifuingen, och deele hwar och en, som der boo wele, Tompter till och lathe sticke Gatterne af, att dhe som Timber der hafwe framkiört, måtte komme till att byggie, De der nu boo, wele dhe bruke handell och wandell som kiöpstadzmän, så måge dhe boo der quar, wele dhe icke, så skole dhe drage på bygden och bruke åker och Engh som andre bönder och icke hindre Borgerne, som dijt flyttie wele. Der dhe hafwe sigh efter rätte. Datum ut supra.

495. Till Anders Nilsson att han lefrerer Tollenähren vthi Wiborgh så månge penninger, som Wäxlen kan oppeholles medh. Af Örebro then 30 Martij 1608.

Riksregistr. fol. 116.

Carl etc. Wår gunst etc. Effter Anders Nilsson wij wele ändeligen, att wäxlen skall holles wedh macht i Wiborgh så wäl som i andre Siöstädher, Och Tullnären her i Wiborgh Hindrich Jobijn klager der öfwer, att han hafwer inge Suenske peninger till att holle Wexelen medh, Huarföre befale wij att du deeler honom så månge peninger till af Månedz hielpen i Wiborgz lähn, som han kan holle Wäxlen oppe medh, dy wij tenckie wäl huad

fordeel wij hafwe der af. Rätte tigh her effter. Datum ut supra.

496. *Till Arfwedh Tönnesson och Bencht Söfringsson om Grafwen wedh Woxen. Af Örebro then 5 April 1608.*

Riksregistr. fol v. 124.

Karl etc. Wår gunst etc. Dett är wår willie och befalningh trogne Tiänere, att i lathe oss medh förste wette, huadh thett lijdher med then Grafwen, som skulle grafwes ifrå Lapweis och till Justila, såsom edher tilförende är nogsampt befalett att lathe grafwe. Och när Tiälen går af Jorden, skole i medh all flijt lathe holle opå att grafwe, att thet kan medh förste blifwe fullgrafwet, så frampt i wele tack förtiäne och oss till behagh skall skee. Der rätter edher efter. Datum ut supra.

497. *Suar opå Lasse Åhnphastssons skrifwelse. Aff Örebro then 6 Aprilis åhr etc. 1608.*

Riksregistr fol. 126.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij hafwe Lasse Ahnphastsson bekommitt din skrifwelse och förnummitt, huru du bådhe om vthskrifningen och Lodiebygningen bestelt hafwer, Och huru månge du hafwer bådhe Pinatzier och Lodier i werket; allenest du klager digh feeler Jern, Segelduk och hampa; Så hafwe wij fördenskull, huad hampa tilkommer, lathet skrifwe Philip Skedingh till och sende digh brefwet tilhande, att han der i Narfwen skall optage hampe der till, Segelduuk hafwe wij skrifwit Otte Mörner och Anders Nilsson till att dhe måtte handle medh almogen, att hwar Bonde hielper een aln anthen Blaggarn eller Wadmal, som der till tiäner. Jern skall

thu medh förste öpet watn bekomme ifrå Stockholm, allenest lage att Pinatzerne och Lodierne blifwe alle ferdige, och lathe wij oss behage att du så der medh gör din flijt, bådhe att thu hafuer bygdt masterne medh Lodhor (sic!) och elliest Pinatzer, och en deel af Lodierne medh Swerdh på sidorne. Kan thu och handle med någen i Städerne, att the wele oss oplate för betalningh några ankar, Segell och Tygh, då hafwe wij och skrifwit Otte Mörner och Anders Nilsson till, att the skole betale dhem. Thett thu skrifwer om [att] Fougdten i Rassborgz lähn Lasse Michilson hafuer hindret, att almogen icke måtte kiöre Skepz werket fram; Så befale wij att du i dett fallet föghe achter honom, dy de måge wäl hielpe till medh, Dett länder Grefwinnen och de hennes äre äfwen så wäl till försuar som oss och wåre barn, och är det en ringe tingh, Men i annet skall thu icke fordre af almogen i Rassborgz lähn vthan allene Skepzwerket. Den Anders Dom, som hafuer stulit af dett wraket en hoop Gull och Peninger, skall thu bäthre ransake efter och sendt oss sedhen Ransakningen derom tilhanda, huru the godhe män hafwe omgått der medh. De Femhundrede Siutijo Sex stycker slagne daler, som Anders Nilsson hafwer gifwitt dett tyske krigzfolcket, stycket för fem mark, lathe wij oss och behage. De Soldater som hafwe opslaget wår Prowiantzbodh i Helsingfors och stulit, der hafwe wij skrifwit Otte Mörner och Anders Nilsson om till. Dett du hafwer skrifwit vth wedh Siösidhen, lathe wij oss behage och sende digh en Fullmacht till att tage dem vth i Städerne medh. Och wele digh dette till suar på din skrifwelse hafwa gifwit. Datum ut supra.

498. *Förswarelse bref för Grefwinnan opå Rassborgh. Juleta 17 Aprilis 1608* [1]).

Riksregistr. fol. 145.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att oss elskeligh Edle och Wälborne Fru Amalei, Grefwinne till Rassborgh och Fru till Kegelholm etc. Salige Grefwe Mouritz efterlathne Grefwinne, hafwer oss i vnderdånigheet besökie lathet och gifwit tilkenne, att henne på hennes Grefwedömme Rassborgh i Finland skall skee intrångh, Så att Ränthen bådhe för 1607 och 1608 skall ware vthi Arrest lagdh. Begäredhe fördenskull i vnderdånigheet, att wij nådigest wille vnne henne samme Thu åhrs Ränthe igen, Såsom och elliest gifwe henne wårt försuarelse bref på samma Grefweskap, att hon och hennes lille dotter dett här efter så behölle måtte, som dhe dhett vthi Salige Grefwe Mouritz lifztidh innehadhe och beholle, Huilcken hennes vnderdånige begeren wij nådigest hafwe ahnseedt och her medh welett gifwe henne dette wårt försuarelse bref, Och förbiudhe vthi samma brefz kraft alle wåre Ståthollere och befalningzmän i Finland, att the icke göre henne eller hennes dotter på för:de Grefweskap något hinder eller förfångh i någen måtte, wedh straff tilgörendes. Wij befale och wåre Ståtthollere opå Åbo och Cammerereren Anders Nilsson, att the lathe henne få för:te 1607 och 1608 åhrs opbördh, som quarsatt äre, löst och til pricke vth, Och icke tilstädie att henne skeer her efter något meer hinder eller förfångh der på, Så frampt the wele göre thett oss behager. Der bådhe dhe och alle andre hafwe sigh efter rätte. Datum ut supra.

---

[1]) Uti ett bref till Grefvinnan af samma dag tillkännagifver Konungen, att han aldrig befallt någon arrestera uppbörden af grefskapet, hvarföre han äfven gifvit henne detta försvarelsebref. Riksregistr. fol 145.

499. *Till Otte Mörner att ransake, huad orätt den skrifwaren Jören Hindrichsson tilfoger allmogen, Stockholm then 9 Junij 1608.*

Riksregistr. fol. 251.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij lathe edher wette, Otte Helmer v. Mörner, att thenne Brefwiserska Karin Lukas dotter, i Mälsele by uthi Sancte Mårthens Sochn, hafwer warèt her hoos oss och i vnderdånigheet klageligen tilkenne gifwitt icke allenst på sijn, vthan på heele Sochnennes wägne, att Skrifwaren Jören Hendrichsson skall meera af them opbäre för deres vthlagor, än som dem medh rätte bör, Nempligen utaf henne för ett halft mantaal, som ligger för tree öre vthi Skatt, otta och en half Daler reedhe Peninger, föruthan Knechte gärden, som hon besuärer sigh ähnnu honom hafwa af them opburit, Så aldenstund wij icke wette, huru om hennes saak och klagan vthi sanningh kan ware, Derföre skall thu ther om ransake och lathe them skee huad rätt är, och lätt oss om sådane saaker icke fleere gångor blifwe bekymbredhe, Och huar för:te Skrifwere ytermeere tilfoger dem yttermere orätt och afwundh, då skall thu taga honom wedh hufwudet och sende honom hijt till oss, Och halt hand vtöfwer wåre vndersåther och lätt Fougdter och Skrifwere icke räckne medh dhem, som dhe sielfwe wele, Der rätte tigh effter. Datum ut supra.

500. *Öppett bref till Borgerskapet och Adelen sampt andre, som hafwe sine Huus och Gårder i Städerne, om hielpen till krigzsakerne. Af Stockholm then 18 Junij åhr etc. 1608.*

Riksregistr. fol. v. 262.

Wij Karl etc. Tilbiude edher oss elskelige wåre och Cronones trogne vndersåther, Bårghmestere och Rådh sampt gemene Borgerskapet vthi wåre Köpstäder öfwer

heele Suerige, wår gunst och nådige benägenheet medh gudh tilförende. Och lathe edher samptligen och synnerligen nådeligen wette, att efter wij hafwe förnummet, att medh then Månadz hielp, som uthi Norköpingh bewilliget blef att huar Stadh skulle vthgöre, hafwer fast orichtigt tillgått, Så att huadh som vthgöres skulle, thett geck mäst vthöfwer the fattige, Och the som någen förmögenheet hadhe, gåfwe ther fast ringe eller alzinthet till. Huarföre hafwe wij medh wårt elskelige Rådz Rådh vthi förliden winther i Örebro för gått ahnseedt och besluthet, att vthi then stadhen som i tilförende efter Norköpingz Besluth hafwe vthgiordt een wiss månadzhielp, så skulle nu her efter vthgöres aff huars Borgere Huus eller Gårdh Tree daler om åhret, Doch så att emellan Borgerskapet skulle Jämckas, så att the, som meere hafwe och förmögnere äre, skulle meere vthgifwe och hielpe, och the mindre, som mindre förmögenheet hafwe, så att thet likwäl löper Tree daler opå huar gårdh. Och aldenstundh wij nu till att afferde Krigzfolket, som emoot Rikzens Fiender skole blifwe brukedhe, Een ahnseenligh summa penninger behöfwe, Derföre så begäre wij att J wele strax samma hielp vthgöre och then wåre vthskickedhe, som henne till att opbäre af oss förordnedhe äre, lefrere, så lagendis att aff huar Borgere Gårdh eller huus blifwe vthgiorde Tree daler. Och medhen een hoop af Adelen såsom och Präster och wåre och Cronones Tiänere hafwe några Huus och Gårder i Städerne, och the vtaf Adelen såsom och wåre och Cronones Tiänere, som här några Gårder och Huus i Stockholms Stadh och på Malmerne hafwe, hafwe af en godh willie Krigzsakerne till befordringh bewilligett, att the vtaf Adelen wele thenne Gångh hielpe af theres Huus och Gårder Tije daler, och wåre och Cronones Tiänere Otte daler. Derföre så försee wij oss till dem vtaf Adelen och andre, som några Huus och Gårder i andre Städher hafwe, att the och thet samme

göre och komme Rijkeet vthi thenne lägenheet medh then ringe hielp till vnsettningh och sigh ther vthinnan icke förwägrendes warde. Doch skall och medh theres Gårder så holles, som om Borgeres Huus och Gårder förmält är, Så att then som mhere hafwer, han skall mhere gifwe, och then mindre som mindre hafwer, så att för:te summa lijkwäl blifwer efter Gårdetalet full. Män ther några äre ibland wåre och Cronones Tiänere, som uthe stadde äre emot Rikzens Fiender och blifwe brukedhe antingen till landh eller watn, the skole ware för samme hielp frij, så länge the såledhes vthi wår och Cronones tiänst stadde äre. Begäre fördenskull af edher trogne vndersåther alle, bådhe Adell, Borgere, Präster och andre, som några Huus och Gårder vthi Städerne hafwe, att i wele lathe edher till samme hielp wälwillige befinne och then strax vthgöre, på dett man deste snarere kunne komma Krigzfolckett sin koos och medhen Sommeren är något gått vthrätte, Gudh edher samptligen, synnerligen och nådeligen befalendes. Datum ut supra.

501. Suar på Baltzar Becks skrifwelse, Gifwitt i Stockholm then 27 Junij åhr etc. 1608.

Riksregistr. fol. 273.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij hafwe Baltzar Beck bekommet tijn skrifwelse och der af förnummet, at du hafwer lathet besettie Ahlta och Teno Elfwer och elliest the Träsk, som ligge vthi Lapmarken och Wästerbotn och her till hafwe waret obesatte. Och att Tornö Birkkarler, som bruke theres fiskerij ther oppe, och elliest Bönderne som her till hafwe bruket de obesatte äghor, dee drifwe dem vth som du der satt hafwer. Så är der på wårt swar, at du ingelunde skall tilstädie, at the skole fördrifwes, vthan du skall holle der hand vtöfwer, at bådhe dhe, du alleredhe hafwer satt der, blifwe der

boendes, och där lägenheet finnes, at der kunne flére blifwe boendes, då skall du och settie der flere.

Till thet andre du skrifwer, att Birkkarlerne icke wele åhrligen göre Tull och Tijend af deres Rhener, vthan meene, när the en gångh hafwe giordt Tijend der af, då skole dhe sedhen ware derföre frij. Der på är wårt swar, at du skall åhrligen åhrs tage Tijend af theres Rener, efter then Ordningh och wnderwisningh digh der opå medhgifwin war, när du drogh hedan.

Till then tridie Puncht du skrifwer om, at Presterne, som till Lappekyrckiorne äre förordnede, wele inthet boo ther oppe hoos Lapperne, vthan allenest drage dijt op en gångh om åhret. Derpå är wårt swar, att wij ingelunde thet lijde wele, vthan the skole stadigt boo ther hwar wedh sijn kyrckia hoos Lapperne och Fougdterne skole åhrligen gifwe dem deres Spannemål, så mycket som för huar vthi theres collations bref warder förmält, Och så myckit Salt, som the åhrligen behöfwe till theres Husholdh, Andre Fetalie Partzeler kunne dhe wäl få der oppe. Wele de seden icke blifwe der, så wijs dem af, så wele wij wäl förordne andre i staden igen. Dett du skrifwer du hafwer lathet byggie Laxfijsken allestädes vthi Elfwerne der tiänligit hafwer waret, bådhe i Tornå Elf såsom och Kalis och Lula, thet lathe wij oss behage och befale, att du söker widere der lägenheett kan wara och bygger fleere till wårt och Cronones behof. Du skrifwer och, at almogen der i landet begäre, att een Skolestufwu måtte oprättes vthi Tornö, Der äre wij nådigesth tilfredz medh, Wij wele och lathe oprätte der een Stadh medh, dijt Birkarler och Landzkiöpmän skole drage och sättie sigh nedher och blifwe borgere. Och wele wij gifwe dem som der boo wele Stadz Rättighether och Privilegier, när wij framdeles derom besökte warde. Marknedz Platzer, som du begerer der i Landet måtte setties. En wedh Lula Sundh,

strax vth för Lula kyrckia, och then andre vthi Pithå Sochn på Heggeholmen, der äre wij och nådigest tilfridz medh, att thu må på samma Platzer sättie Marcknedher och på then tijdhen om åhret, som almogen bäst tycker det kan medh kiöpslagen ware dem tiänligest och legligest. Och der almogen på någendere orthen begäre Stadh att byggies, då kunne dhe besökie oss der om, så wele wij dem, der boo wele, Priwilegiere som andre Kiöpstadzmän her i wårt Konungarijke Och leggie der vnder, så att de skole blifwe beholdne. Dett du skrifwer, att the som bruke Lappemarkz och Wästersiös handel, besuäre sigh deröfwer, at Isaak Behem förwägrer Rysserne att the icke må komme op till Tornö hampn medh deres kiöpenskap, som sedwahnligit her till hafwer waret. Der hafwer Isaak Behm giordt rätt vthi, ty han hafwer så wår befalningh, att han inthet skall tilstädie Rysserne lenger att drage ähn till Vla.

Det du hafwer förordnet och satt Tullenärer vthi hwar Sochn der i Wästerbotn, det lathe wij oss behage och befale der hoos att du lather oss wette, huru myckitt Tullen på hwar ort kan drage och ränthe. Det the Norske och Siölapperne begäre at Swenske Birkkarler måtte, efter som sedhwanligit hafwer waret, åhrligen komme dijt till dem till Wästerhafwet medh theres kiöpenskap och handel, det befale wij att thu påbiuder Birkkarlerne, att dhe det åhrligen giöre, och att du och setter wisse Marknedz Platzer, der dhe skole möthes ådt wedh Wästerhafwet medh theres kiöpenskap och wahrer. Denn Ordningh du begärer på ihnkiöpet der i Lapmarken, huru myckit som skall gifwes för hwart skinn, som der opkiöpes, den kunne wij her ifrå inthet sende digh, vthan du måste lathe gifwe så myckitt på wåre wägner som Birkkarlerne gifwe, på det wij måge ware Skinnen och Wilwahrerne nermest. Vthi det andre dit bref skrifwer du, att du holler opå och lather byggie en Konungz-

gårdh medh wall omkringh opå Tenoholmen, det lathe wij oss wäl behage, Och befale att du medh samme bygningh holler forth, Och skall thu inthet achte hwadh bref som den Hollenderen, du skrifwer om, hafwer fått af Konungen i Danmark opå samme Holmer, Vthi lijke måtte skall thu och holle fort medh the Kyrkiebygningerne opå the orther, Nembligen wedh Teno och Alta Elfwer, som du skrifwer om. Det the Danske lathe sigh höre, att the wele dem förstöre och rifwe nedher igen, det skall thu inthet achte, ty the göre thet inthet. Hwadh Rysse skatten tilkommer, som du emot the Danskes förbudh hafwer lathet opbäre af Waranger, der hafwer du giordt rätt vthi, och skall thu ingelunde lathe tränge eller tage tigh det ifrå, det du west att oss och Sweriges Crono medh rätte tilkommer. Om Råmerkien, som Isaak Behm hafwer lagd vthi Basioki Elfwen och nedher i hafwet, Befale wij att thu ähnnu medhen Sommeren är drager sielf dijt eller och hafwer ditt budh derhedhen och seer, huru samma Råmerke äre lagde, Och förfare om icke ther wore lägenheet att lathe byggie ett huus antingen wedh Neugdoma elf eller och Basioki.

Den Lappen du skrifwer om, som hafwer leget medh thwå sine kiötzlige Systrer, den befale wij att du lather stå sitt förtiänthe straf, bådhe Lappen och bådhe hans Systrar. Dett du begärer ifrå Fougdten måtte dijt lefreres hwadh som behöfues till Bygningen, Byggemestere, Fiskere och annet arbetes folck, så wäl som och till titt nödtorfftige vnderholdh, Såsom och hwadh som till Lappehandelen behöfwes will, att thet måtte i rättan tidh komma dijt: Så hafwe wij lathet göre Ordningh derpå och hafwe lathet skrifwe Fougdterne der om till, att the skole lathe efter samme Ordningh i rättan tidh dijt komma. Och wele tigh dette til swar på din skrifwelse hafwe gifwit. Der du och hafwer digh att efter rätte, Datum ut supra.

Zedel vthi samma bref.

Widere befale wij Baltzer Beck, att du anthen sielf eller lather Fougdten af Waranger drage medh Båther neder åtť Basioki Elfwen och elliest i Neugdoma Elfwen till att försökie, hwadh lägenheet der är, om man der kann byggie huus, hwadh ihnlop der är i Elfwen, huru diupt ther är i åhminnen, medh huru store Skep man kunde flyte der ihn och huru långdt man kan komme op i Elfwen medh Skep. Såsom och om man kan liggie medh Skep för storm och owäder säkert der ihnne, lätt oss dette wette. Datum ut in literis.

502. Till Otte Mörner om en Bonde Mårthen Jönsson i Glisaraby i Kumo Sochn be:dh, som klager att en Prest Her Tommas be:dh skall hafwa röfwat en Oxe och en Kettil honom ifrå, och elliest säger sigh wara så fattigh, att han icke förmår vthgiöre vthlagorne, att ther om må ransakes och skeppes huad rätt är. Af Stockholm then 21 Julij åhr 1608.

Riksregistr. fol. v. 310; sjelfva brefvet är icke utskrifvet.

503. Till Jsaak Beehm, att han förordner så månge Byiar till then Nyie Sochnen, som han tilförende hafwer beskedh om. Af Stockholm then 21 Julij åhr etc. 1608.

Riksregistr. fol. v. 311.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij lathe tigh wette Isaak Behm, att gemene men ifrå then Nyie Sochnen hafwer haft sitt budh här hooss oss och i vnderdånighet klageligen tilkenne gifwit, att the icke hafwe bekommit till thett Cappellegälledt så månge röker ifrå Wero och Persiö Sochner, som wij der till tilförende hafwe lathet förordne, och wåre förrige bref inthet tilgodhe nuthett,

Derföre wij åther på nytt äre blefne medh theres klage punchter öfwerlupne. Huarföre är wår willie och befalningh, att huar du icke tildeeler dem så månge Byiar och Röketaal till deres Sochn, som wij tilförende hafwe gifwit tigh beskeedh om, huru månge Röker i huar Sochn bör ware, Vthan lather oss oftere der om blifwe öfwerlupne, så skall thu wette, Wij wele tigh opå annet sätt hafwa tiltalet; Wij hafwe icke förordnet digh dijt för een Sifra, vthan att thu skalt hielpe huar och en till thet, som rätt kan ware; Derföre skall thu ähnnu lathe them wedherfares huadh rätt är, att wij icke fleere gånger blifwe derom öfwerlupne. Der rätte tigh effter. Datum ut supra.

504. *Till Otte Mörner att han sampt medh Cammereren Pedher Nilsson iämker emellan Kumo och the näst omliggiende Sochner att holle Hammarfors* [1]) *Laxefijske wedh macht, Såsom och om forslor af och ahn att före emellan Kumogård och Biörnborgh. Af Stockholm then 21 Julij åhr etc. 1608.*

Riksregistr. fol. 312.

Carl etc. Wår gunst etc. Wij lathe edher wette Otte Helmer v. Mörner, at Gemene Man ifrå Kumo Sochn hafwe haft sitt budh her hoos oss och i vnderdånigheet sigh beklaget, att thett faller them försuårt att holle Laxefijskett vthi Hammarfors [1]) wedh macht, och elliest blifwe myckett betungedhe medh förslor ifrå Kumogårdh och till Biörneborgh och dedhan op igen och till Kumo medh Salt och annet, som will behöfwes till Laxfijskett, och elliest medh Bygninger wedh Kumogårdh; Och the andre nästomliggiende Sochner hielpe inthett till, Och fördenskull ödmiukeligen begäret, att the näste Sochner

[1]) Så står det, men bör troligen heta: Lammasfors.

måtte hielpe them till att holle Laxefijskett wedh macht och hielpe till att före förslor och holle Kumo gårdh wedh macht. Huarföre är wår willie och befalningh att i derom ransake, Och så snart wår Cammererere Pedher Nilsson kommer dijt till Finlandh, skole ij sampt medh honom drage dijt op och iäncke dem emellan, så att den ene Sochnen så wäl som then andre hielpe till bådhe vthi een tingh och annen, Dette ij så beställe skole. Där rätter edher efter. Datum ut supra.

505. *Suar opå Bencht Söfringssons skrifwelse belangende Grafwen wedh Lappewis. Af Stockholm then 22 Julij åhr etc. 1608.*

Riksregistr. fol. v. 313.

Wår gunst etc. Wij hafwe bekommit thin skrifuelse Bencht Söfringsson och förnummit, att thu holler opå medh grafningen wedh Lappewis; Men huru widt thu är ther medh kommen eller huru myckit som ogiordt är opå samma grafningh, der förmäler du inthet om. Huarföre befale wij tigh att thu lather oss wette, huru långdt thu äst medh samma arbethe kommen, ifrå der du först böriedhe och in till der arbethett en gångh ändas skall. Dett du och uthi thin skrifwelse begärer, att wij wele lathe skrifwe wåre Vndersåther till vthi Carelen och Safwelax, att the och wele hielpe några dagzwerker till samme vthgrafningh, på thett att arbethett måtte hafwa theste bättre fortgångh. Så hafwe wij och lathett skrifwe dem ett öppett breff till och begärett, att the wille lathe finne sigh obesuäredhe att hielpe huar så månge dagzwerker, som du west gifue dem beskeedh om, Huilckett bref wij sände tigh her medh tilhande, att thu kant holle dem dett före och på det fogeligeste medh dem der om handle. Och befale wij tigh att thu medh samme arbete ingelunda försumar, vthann drifwer opå

medh högste flijt, att hon ändeligen nu i denne Sommar måtte blifwa ferdigh och så grafwenn som thett sigh bör. Så wele wij wette thin flijt medh nådh och alt gått betenckie. Och lätt oss esomoftest förnimme, huadh som medh arbethet lijdher. Gudh befalendes. Datum ut supra.

506. Till gemeene Man uthi Safwelax och Carele Lagsagur att giöre dagzwerker till then Grafwen, som är begynt wedh Lappewis. Af Stockholm then 22 Julij åhr etc. 1608.

Riksregistr. fol. v. 313.

Wij Carl etc. Tilbiude edher wåre trogne Vndersåther och Dannemän alle, som vthi Safwelax och Carele Lagsagu boendes äre, wår gunst och alt gått medh Gudh tilförende. Och wele edher Ehrlige Dannemän samptligen icke förholle, att efter wij hafwe lathet begynne att grafwe emellan Lappewis och Justila, huilcket ländher bådhe edher och heele landet till gagn och gode, Och wij gerne wele att medh samma arbete måtte gå fort, så att dett motte vthi denne Sommar blifwa fullfolgdt. Derföre begäre wij af edher samptligen nådheligen, att ij wele lathe edher obesuärede befinne att hielpe huar man några dagzwerker till samma vthgrafningh, efter som wåre godhe män och tiänere, som wij hafwe förordnedt att drifwe opå samma arbethe, wette eder att berätte. Och försee oss till edher, att ij lathe edher finnes her uthinnan wäluillige, Wij wele åther wette att sökie edhert bäste vthi andre måtto igen. Befale edher samptligen her medh Gudh alzmäktigh. Datum ut supra.

507. Fulmacht för Jsaak Behm, Johan Ottessonn och Matz Jörensson at holle Jordräfningh vthi Öster-

bothn. Gifwin i Stockholm then 28 Julij Åhr etc. 1608.

Riksregistr. fol. 324.

Wij Carl etc. Giöre witterligit, att efter wij förnimme att i Österbothn så wäll som anorstädes här i Rijket går myckit otilbörligen till och warder otroligen handlet medh whår och Rikzens inkompst, Såsom och månge hemman och Röker warda inskrefne i Mantalet thu för ett och somligestedes meere. Deslikest är och der i landzänden vthi långh tijdh ingen Jorderäfningh hollen, der af suåre klagemåhl dagligen för oss komme, att somlige äre för högdt skattlagde och somblige hafue meere ägor, åhn som theres skatt bör. Finnes och myckin Jordh, som wäll kunde byggies och bättres, Sueriges Crono till förmerelse. Huarföre hafwe wij tilsagdt och förordnet, efter som wij och här medh tilskicke och fulmechtige giöre oss elskelige wåre trogne vndersåthere och tiänere Jsaach Behm, Ståthollere vthi Österbotn, Johan Otteson och Matz Jörensson; att the vthi samme landzände Jorderefning holle skole och thett rättwisligen skattleggie, efter som huar hafuer äger till, begynnendes längst Når wedh ------ och så --------- och skall der till brukes een stångh om Nijo alner och på huart tynnelandh räcknedt Nije sådane Stänger i bredden och aderton i lengden, thett är ett öres landh. Finnes meenföret i Åkren, då ökes en half eller heel stångh opå, effter som meenföret kan ware stoort till. Är och så att någett feeler vthi Åkeren på de aderton Stänger i längden, då ökes thett på bredden, Sammaledhes holles och om något feeles på the Nije stänger i Bredden, thett samma ökes på i längden. Så skall och granneligen tillsees vthi samma Jordrefningh åthskilnaden på Jorden, och huadh lägenheet som huart hemman vthi Skogh, mark och Fiskewatn och andre omägor hafwer, huilcket alt för:te wåre tilförordnedhe skole granneligen låthe op-

teckne. Och the Byiar, som hafwe så myckin Jordh, som the kunne wara fullsättne opå, sså skole the thett andre fhå vth till att lathe byggie och förbättre till wår och Cronones förmeringh och bäste. Desslikes skole the och ransake, att huar som the hafwe lagdt ihoop Rökernė, efter mantalen, eller den eene byen hafwer lagdt then andre ödhe, då skole the få them vth igen och lathe them byggie och förbättre, effter som det tilförende warit hafwer. De skole och ransake, huem som hafwer slaget Cronones Jordh och egendom suickeligen vnder sigh och fördolt Konungens Skatt, dem skole the efter lagen saakfelle och efter lagen dem tilbörligen straffa, medh mindre ähn the niuthe serdeles wåra nådhe, och åthergälle skatten igen och böthe för tiufnadh. Der och så är att någre hemman finnes aldeles ödhe, då skole the tage af the hemman, der mäste mantalett opå är och sittie och trängie sigh opå, så att den eene förderfwer then andre, och besettie samma ödhes hemman medh och gifwe them ther opå någre åhrs frijheether, efter som the kunne wara illa farne till. Vthi like måtte skole the ransake, om Fougdter och skrifwere icke hafwe skrifwit någre för ödhe, som äre besittnė. Förnimme de det, då skole the strax lathe ahntaste samme Fougdher och skrifwere och sende them fängslige hijt till oss, och altt huadh the äghe, skolė the skrifwe op och försegle till widere beskedh ifrån Oss. Der wåre Vndersåther vthi för:de Österbothn måge wette sigh efter rätte. Datum ut supra.

508. Tenckiezedel för wår Cammerere Pedher Nilssonn huadh han uthi Finland bestelle skall. Actum Stockholm then 29 Julij Anno etc. 1608.

Riksregistr. fol. v. 325.

Först skall han, när han kommer till Åbo, tilseije Anders Nilsson, som nu dett förgångne åhret hafwer

warit der, att han skall medh alle de Fougdter och Skrifwere, som hafwe dette åhret hafft befalningen der i Finland, begifwe sigh hijt till att giöre räkenskap för opbördh och vthgifft, som han och dhe dette åhret hafwe hafft händer emellan, Och sedhen skall Pedher Nilsson settie Nyie Fougdter och Skrifwere i stadhen igen; till huilckett Ståthollerne der i landzänden skulle ware honom behielpelige, doch icke några af dem, som hafwe warett Fougdter eller Skrifwere der i Finlandh tilförende, och så månge han tilsätter, skall han strax deele wår vnderskrefne Fullmacht till och hafwe opseende medh, att dhe handle rätt medh wår och Crononnes opbördh och att Ränthen för dette nu närwarendes åhr blifwer i rättan tijdh opburen. Och huadh Spannemål der i landet kan falle, dett skall han lathe komme vthöfwer till desse tree Befestninger Räfle, Narfwen och Wittensteen, De andre wele wij her ifrån medh Spannemål försörie. Men peninger, så månge som der falle, skall han sende vthöfwer till Pedher Nilsson och elliest till den vthgifft, som han får wårt vnderskrefne breff opå. Smörränthan skall han nu strax lathe opbäre, om han alleredhe icke opburin är, och hafwe i godh förwarningh tilstädes, till dess han får beskedh ifrån Räfle, om dhe Räfwelske hafwe förstrecht der peninger opå, efter som wij hafue skrifwit them till om. Förnimmer han att the Räfwelske eller och Bugislaus Rosen hafwer förstrecht dem peninger på, då skall hann lefrere dem af Smörränthen, så myckit på dhe peningar, dhe förstrecht hafwe, kan sigh belöpe. Och efter wij wele medh förste sende thu wåre Skepp der hedhen, som är Helsingh Leijonet och Haaffrun, så skall han och strax lathe leggie dem fulle medh Spanmåll och andre Fettalie Partzeler och lathe dem löpe der medh ådt Narfwen, der de sedhen skole taga Hampa ihn igien och löpe hijt tilbaker medh.

Till dett tridie. Efter wij förnimme, att de som wij hafwe gifwit förlähninger vthi Finland, de wele och försuare Bönderne för deres Månedzpeninger. Så skall för:ne Pedher Nilsson dett inthet efterlathe, Dy de måge äfwen så wäl gifwe af deres förlähninger Månedzpeninger vth, som andre wåre trogne Män och tienere her i Suerige måtte gifwe af deres arfwegodz vth, Medh mindre ähn så är, att the äre serdeles af oss der på bebrefwede. Datum ut supra.

509. Till Magnum Strik att han skall icke mere opkräfia och vthtaga aff Bönderne i Jämsä Sochn, än som the whane ähre vthgöra. Af Stockholm den 1 Augusti etc. 1608.

Riksregistr. fol. v. 331.

Wår gunst etc. Wij lathe tigh wette Magnus Strik, att wåre vndersåther ifrå Jämsse Sochn, som wij haffwe tigh nådigest förlänt, haffwe hafft sitt budh her hoss oss och i vnderdånigheet klagligen tilkenne gifwit, att thu betungar them medh otilbörlige vthlager mhere än the af ålder hafwe waritt whane, Nembligen 6 ℳ. och 6 öre vthaf en boge, der the tilförende icke hafwe vthgiordt mere än 12 öre och vthaf en Skatt 3 ℳ och 3 öre. Såsom och lagdt them Skattfisk opå, som de tilförende haffwe plegett vthgöre, efter the haffwe theres Fiskewattn mist och ähr lagdt till Rautalambij Sochn, Så wele wij tigh här medh hafwe tilsagdt och förmant, att hwar du der medh icke afstår eller någott mhere oppålägger och aff dem kräfwer, än som the haffwe waridt whane oss och Cronon att vthgöre, Thå skall du icke allenest miste them, vthan all thin förläningh, som du haffwer. Ty wij haffwe icke förlhänt tigh them ther opå, att thu skalt vthöda och boslitha wåre Vndersåther och handle medh them lijke som en Tyran, vthan du skall låthe

tigh nöije medh så myckin ränte, som the haffwe waritt whane att vthgöre oss och Cronen. Der skall thu aldeles rätte tigh effter. Datum ut supra.

510. Swar på Isaak Behms Schrifwelse att förswаre wår egendom. Aff Stocholm den 5 Augusti 1608.

Riksregistr. fol. 349.

Wår gunst etc. Wij hafwe Isaak Behm bekommit din skrifwelse sampt medh det Ryske brefwet, som Beholleren opå Archangel Jwan Wasiliwitz Melenkow[1]) hafwer skrifwit dig till, det wij her haffwe latet afsettie och sende digh en copia[1]) der af tilhande, Så sände wij tigh och der brede wedh en fulmacht tilhande, som wij hafwe gifwitt tigh, att du skall försware[1]) wåre egendom, Och icke tilstädie dett Ryssen her effter optar[1]) någen Skatt af de Lappebyer i Kimi Lappemark, Nembligen Manselke, Kittki och Kole Jerfwe byer, eller och på denne sidan om halfwe Eenere träsk eller på denne sidan halfwe Elfwen, som löper vthur Enereträsk och nedh till Basioki och seden vthi Westerhafwet, aff hwiken Fulmacht wij befale, att du sänder Behollaren på Arhangel en Copia af och skrifwer honom der brede widh till, att han skal åther i winter lathe möthe digh till att leggie grentzen mit öfwer Eenareträsk och så halfwe Elfwen vth igenom in i Westre hafwet, och att han i medler tiidh achter sigh att han icke låther sitt folk komme på denne siiden, der du hafwer lagdt Grentzen, till att opbäre någen Skatt, dy det blifwer honom intet tillathet eller till gode hollit. Wij hafwe och sammeledes skrifwit Baltzar Beck till och sendt honom och en Fulmacht, att han och skall skrifwe Behollaren på Kolandzö till på samme sättett, Och sende honom och en

[1]) Något utplånadt, men bör väl läsas sålunda.

Copia af den Fulmacht wij hafwe sendt honom, dy wij wele inthett längre liide, att the skole göre oss något intrångh på wåre rätte vrminnes äger. Rätte tigh här effter och skrif honom så till, som wij digh nu her med hafwe befallet. Den Jören Philupsom du hafwer fången, som wille ränna medh den horan sin koos åt Norige och hafwer sin Echte hustru, befale wij att du lather slå hufwudet af, effter hustrun icke beder för honom. Datum ut supra.

511. *Fulmacht för Isach Beehm att läggie Gräntzserne emellan Kimi Lappmarch byer och Rysslandh. Aff Stocholm den 13 Augusti 1608.*

Riksregistr. fol. 361.

Wij Karl etc. Göre witterligit, att wår Stormechtigheet hafwer i befalningh gifwit wår Stormechtighetz Stothollere Isaach Beehm öffwer thett Caianeske landet och Lapper, som der till lyde och liggie vthi Kimi Lappmarch, som ähr Manselke, Kittki och KoloJerfwij byer, att han skall ähn lathe Stothollarene på Archangell Iwan Wasiliwitz Melenkow wette, att wår Stormechtigheet hafwer gifwit honom i befalningh för någre åhr sedan att gåå gräntzerne ifrån Raijanso, der som Mouritz Jörensson medh sitt medföllie lychtede, och sedan lägge gräntzerne emellan Kimi Lappmarch byer och Rysslandh, och der ifrån åth Enare träsch mitt öfwer träsken, Så att halfparten träsket skall höre wår Stormechtigheet och Swerigis Crono till och den andre halfparten Zaaren och Storfursten i Rysslandh, och vthur träskett seden nider till åån, som löper af för:te Enare träsk, och så Elfwen niderååt till Basioki och in i Westerhafwet, så att halfwe Elfwen skall höre wår Stormechtigheet till och halfwe Elfwen Zaaren och Storfursten i Rysslandh till, och wår Stormechtigheet hafwer förnummit vthaf wår Stormechtig-

heets Stothollare Isaach Beehm, att Zaaren och Storfursten i Rysslandh hafwer ingen welet skicke eller vthsendt på sin side, som gräntzerne rättwiseligen leggie skole, Derföre hafwer wår Stormechtigheet befallet wår Stothollere Isaach Beehm att drage och optäckne gräntzerne mitt öffwer Enare träsk och sedan Elfwen niderååt in i Wästerhaffwet, Och wåre Stormechtigheet förnimmer af det bref, som Stothollеren på Archangel oförnuffteligen skrifwer till wår Stormechtigheetz Stothollere Isaach Beehm, att han samme rättwise gränntze täckningh icke will lathe sigh medh ath nöija och will och icke heller komme på gräntzen och rätterligen besee gräntzerne, Och skrifwer han oförnufteligen, att han ingen befalningh hafwer aff sin Zaar och Storfurste att begå och lägge gräntzerne, och hafwer, alt seden wår Stormechtigheetz Stothollare hafwer rättwisligen antäknet gräntzserne, giordt wår Stormechtigheet stortt intrångh och skrifwit wår Stormechtigheetz Stothollere till spotzsche breff. Hwarföre hafwer wår Stormechtigheet warit förorsakett att gifwe wår Stormechtigheetz Stothollare Isaak Beehm i befalningh, att han än skall skrifwe till then Ryske Behollaren på Archangell, att han skall i winter komme och lägge gräntzerne rättwisligen, vthen om Kimi Lappmarch, och så öfwer halfwe Enare träsk och så den hafwe Elfwen niderååt in i hafwet, Och effter wår Stormechtigheet hörer halfwe träske till och halfparten af alt thett wattn, som ähr i träskett, och halfparten af alle dee fisker der ähre vthi, huilke Gudh wår Stormechtigheet täckes att gifwe, så hörer och wår Stormechtigheet till halfparten vthaf watnet, som löper vthur träskett vth i Hafwet, och halfparten af alle dee fisker som gudh wår Stormechtigheet i samme wattn täckes gifwe, Och hafwer wår Stormechtigheet befalet wår Ståthollare på wår Stormechtigheetz Befästningh Vlaborgh, att han skall lathe then Archangelsche Stothollaren wette, att wår Stormechtigheet inthet will tilstädie att Zaaren

och Storfursten i Rysslandh skall tränge sigh yttermere in på wårt landh, förty wår Stormechtigheetz Her fader och andre Konunger för honom wåre förfäder är allerede för myckin orätt vthaf Zaarer och Storfurster i Rysslandh wederfaren, och hafwer för myckit inträndt sigh. in på wår Stormechtigheetz gräntzer, och wår Stormechtigheet will sådant inthet mhere liide, fördy den förre Zaren och Storfursten i Rysslandh Iwan Wasiliwitz och hans fader, så wäll som hans faderfader, dee hafwa trängdt wår Stormechtigheetz Herfader och Swerigis Konunger för honom medh woldh och orätt ifrån Tarschanawolath, som hafwer vthaf ålder liidt en tridie deel till Swerigis Crono och en Tridiedeel wår Stormechtigheetz Swåger och gode wänn Konungen i Danmarch till och en tridiedeel Zaaren och Storfursten i Rysslandh till, Samme Terschanawolath beholler nu Zaaren och Storfursten i Rysslandh för sigh allene och wår Stormechtigheet och wår kere Swåger, Stormechtige Konungen i Danmarch, ähre der ifrån trängde, och sådant ähr orätt att tränge sigh in på andre Konunge Rijkers landh och gräntzer och tränger wår Stormechtigheet ifrån dett wår Stormechtigheet medh rätte tilhörer, och wår Stormechtigheet will inthet längre liida sådan orätt och wår Stormechtigheet will blifwa widh dee gräntzer, såsom gångne äre och såsom wår Stormechtigheetz tienere och Stothollere Isaach Beelm them rättwijsligen antecknet hafwer, eller wår Stormechtigheet will hafwe den skatt igen, som her till af Zaaren och Storfursten ähr tagen af then tridie deelen, som Swerigis Crono af Terschanawolath bör hafwe, och seden her effter tage skatt af then tridie deelen öfwer alt Terschanawolath, såsom wår Stormechtigheetz förfäder för oss giordt hafwe, och wår Stormechtigheet är icke owitterligit att wår Stormechtigheetz rätt till Terschanawolath är icke vthi dett Ewerdelige fridzfördragett Zaaren och Storfursten i Rysslandh borttgifwit, och wår Stormechtig-

heet will intet gifwe wår rättigheet bortt och wij store Herre medh Gudz nåde Carl den Nijonde, Swerigis, Göthis, Wendis, Finnars, Carelers, Lappers i Norlanden, dee Caianers och Esters i Liflandh etc. Konungh hafwer befallet wår Stormechtigheetz Stothollere att försware wåre gräntzer, och wår Stormechtigheet hafwer gifwit honom i befalningh att icke tilstädie Zaarens och Storfurstens folk eller tienere att draga in i Kimis Lappmarch eller vthöfwer Enare träsch och Elfwen, som dee her till giordt hafwe, medh woldh till att tage någen skatt eller der att bruke någott fiske eller anner diur eller fogelfälningh eller lathe see sigh der, Och wår Stormechtigheet hafwer tilsagdt wår Stormechtigheetz Stothollere och befalningzman Isaach Beehm och wår Stormechtigheetz Befalningzman och Stothollere i Tornöö och öfwer Westerboten Baltzer Bäck, att dee skole icke tilstädie att Zaaren och Storfursten i Rysslandh skall tränge sigh in vthi wår Stormechtigheetz landh wijdere, och Wij Carl den Nijonde etc. hafwe befalet effter wåre Stormechtigheetz store befalningh, att hwar Zaarens och Storfurstens tienare medh wåld wele trängie sigh öfwer wåre Stormechtigheetz gräntzer, då skole dee styre wåldh medh wåldh. Der dee och hafwe sigh effterrätte. Datum ut supra.

512. *Till Cammerereren Peder Nielsson att ransake om gemene Bönders klagemål [i] Cumo Sochn i Öfre* [1]) *Sategunden. Af Stocholm den 2 Octobris Åhr etc. 1608.*

Riksregistr. fol. v. 446.

Wår gunst etc. Wij lathe tig wette Peder Nielsson, att gemene Man vthi Cumo Sochn i Öfre [1]) Sategunden hafwe hafft sitt budh här hoos oss och beklagett sig, att

[1]) I. registr. står *Östre*, som tydligen är skriffel.

Fougdterne lathe icke blifwe them widh then Tijende ordning, som wij hafwe göre lathit, Nembligen att the skole vthgöre hwar tijende kappa eller tre kappar afh war tunna de vthså både vthi åker och swidielandh, vthan de opbäre ännu af [them] then gamble Preste Renthan, som wij hafwe aflagdt, Nembligen af hwar Skatt tiuge Öre. Jtem för Lijn, Hampa, Humbla, Skinka och för fisk Penninger Siu öre. Vthi liike måtte beswäre dee sig och vthöfwer, att Saltpetters siudarne opbäre af them för Jordh, som dee skole vthgöre till bruken, af somblige tolf öre, 16 öre och aff somblige en daler. Så aldenstundh wij icke kunne wette, huru om deres klagen kan wara, Derföre skal thu ther om granneligen ransake, huru Fougdterne och Saltpetters siuderne the holle huss medh them och opbäre ännu then gamble Preste Renthan, som aldeles åhr aflagdt, och skicke vthi sin eigin taska, Sameledes de Saltpetters siuderne opbäre Penninger för Jordh och lathe sedan brukett blifwe tilbake, Der af wij och Rijkett icke tage ringe skade, Du skalt der om granneligen förhöre, om thett så i sanning åhr, och tage them vthi tilbörligitt straff som tiufwer och otrogne tienare, Och läth oss her om wette, huru dett hafwer sig medh them, och läth bönderne vthgöre till Krut brukett effter wåre giorde och vnderschrefne ordning. Datum ut supra.

513. Till Isaak Behem belangande om Marknasplatzen han schall lathe settie. Aff Stocholm den 22 Octobris Åhr etc. 1608.

Riksregistr. fol. 465.

Wår gunst etc. Effter wij förnimme, att Rysserne begynne wackert till att handle opå wåre sijde wedh Vla, Therföre så befale wij att thu lather rödie wäg opå denne sijden grentzen, Så att Rysserne kunne hafwe godh wägh att komma aff och till. Och schall thu skrifwe Ståthollarne

till, som ähre på den andre siden, som ähr emoth Hwite hafwet, att om the och wele lathe göre wäg på sin sijde, Szå kunne dee Swenske och Rysserne däste bättre komma till hwar andre och medh hwar annen handle. Och skal thu settie een Marknas platz midt på Landzryggen, der dee kunne opå twå wisse tiider om åhret komme tilsaman, een gång om winteren och en gång om Sommaren, och medh hwar andre kiöpslage och handle. Och skalt thu begynne först lathe settie der op några Boder opå samme Marknes platz, Seden göre fuller Rysserne thett samme. Här om thu så medh flijt beställ. Datum ut supra.

514. Fulmacht för Pedher Suensson att optage hester i Finland hoos Fougdterne. Af Vpsala then 10 Novembris åhr etc. 1608.

Riksregistr. fol. v. 490.

Wij Carl etc. Göre witterligit, at wij hafwe uthi Fullmacht och befalningh gifuit oss elskeligh wår tro tiänere och Ryttmästere Ehrligh och Manhaftigh Pedher Suensson, att han skall drage till Finland och tilseije Fougdterne ther i Landzänden, at the skole strax vthruste och holle på wår och Crononnes bekostnadh huar så månge karler och häster, som her efter föllier. Fougdten uthi Masko Sex, vthi Wemo Sex, vthi Haliko Sex, vthi Píjki Sex, uthi Nedre Sategunden Sex, uthi Öfre Sategunden Otte, uthi Sexmäki Sex, uthi Hollula och Hattula Otte, uthi store Safwolax Otte, Lille Safwolax Fyre, vthi Jeskis och Rokolax Sex, vthi Wiborgz, Säke Jerfwe och Biörkö Sochner Sex, vthi Lapwesi och Taipal Sex, vthi Eurepe Sex, uthi Kymmenegårdz lähn Sex, uthi Borgo Lähn Otte, vthi Rasborgz Lähn Sex, vthi Åland Otte, vthi Norre Prosteriet otte, vthi Södre Prosterijt otte. Och skole the tage af Ränthen och opbör-

den, som the hafwe hender emellan, och therföre betale hester och tygh till samme Ryttare; Men Byssor, så frampt the them ther i Finland icke kunne bekomme, såsom och Harnesk wele wij sende them här ifrån. Och skall han see ther opå, at Fougdterne förskaffe godhe häster och karler och att the medh Sadler, Bysser och Wärier äre så stofferede som thet sig bör. Deslikes så skall han strax opfordre samme Fougdte Ryttere och them munstre och sedhen medh them begifwe sigh åtț Wiborgh till thet andre wårt krigzfolck, Så lagendes att han innan Fyre weckur är ther allersidst tilstädes och blifwe wåre tilförordnede Öfwerster föliachtigh, ehuar the honom medh samme Ryttere begäre. Biude förthenskull wåre Fougdter vthi Finlandh att the wedh högste onåde förskaffe så mänge godhe karar och häster, som nu bemält är, Såsom och befale Rytterne att the äre för:te wår tiänere hörige och lydige och äre honom föliachtige, ehwar han oss och Riket till gagn och godho them behöfwer att bruke. Der huar i sin stadh weet sigh efter rätta. Datum ut supra.

Upsala den 15 November.

515. *Till Pedher Nilsson Cammerereren uthi Åbo om en Finne Matss Tomasson i Humala by vthi Tyrwes Sochn, som klager att Vnderskrifweren Simon Tomasson hafwer tagit ifrå honom en Koo och ifrå hans granne Hendrich Hendrichsson enn Häst, att han ther om ransaker och lather Bönderne skee hwad rätt är, och icke lathe them blifwe aldeles vtharmede, fast the än äre något skyldige. ut superius.*

Riksregistr. fol. 501; men sjelfva brefvet är icke utskrifvet.

516. *För en Finsk Bonde i Pöijtto Sochn opå thett besuär han på heele Sochnennes wägna hadhe. Af Vpsala then 19 Novembris 1608.*

Riksregistr. fol. v. 509.

Carl etc. Må thu wette ---------- att thenne brefwisere Knuth Greelsson i Awoisby i Pöijtto Sochn hafwer her för oss waret och opå gemeene mans wägna i samme Sochn klageligen gifwett tilkenne, att the warde äfwen iu så wäl nu som tilförende och ändå medh fleere och större pålagor betungede ähn förr; Ödmiukeligen förthenskuldh bediandes, att wij sådant wille af gunst och nåde afskaffe. Så hafwe wij vthi wår egen Persons närwahru taget honom vthi förhör och granneligen ransaket, huru stort hemman han hafwer och huadh han åhrligen ther af vthgör, och befinnet af hans berättelse och bekännelse, att han af sitt hemman gör vth mycket mindre nu ähn förr, nempligen en daler tiugu en öre och en half; kunne fördenskuldh tenckie att the andre hans Sochneboer giöre icke heller vth meera, ähn them bör och the hafwe hemmanen store till; Derföre är inthet wärdt medh theres klaghan, allenest thet [att] Stockar, Bielker, Kohl, Näfwer och Brädher, som tilförende war theres åhrlige skatt, skole the iu hielpe till Slåtzens byggningh och förbätringh, så ofta nöden och tarfwen kräfwer och icke offtere, huilket ingelunde skall blifwe räknedt ibland wisse åhrlige ränthen, Vthan enär så tränger, som för:lt är, så skole the så wäl som alle andre wåre vndersåther i Riket ware förplichtede att hielpe till medh, aldenstundh sådant lender them sielfwom och heele Riket till gagn och godhe. Der rätte tigh effter. Datum ut supra.

517. *Swar på Oluf Torfastssons Tijende Fougdtens i Österbotns skrifwelse, belangende Tijendhe och*

Skinnvahrur. Af Stockholm then 13 Decembris 1608.

Riksregistr. fol. v. 546.

Wij förnimme Oluf Torfasthson af din skrifwelse, som du wårt Cammer Rådh Nils Andersson tilskrifwit hafwer, att Vndersåtherne ther i Norrefinlandh icke wele vndergå then Ordningh, som wij om theres Tijendh hafwa göre lathet, att hon på Åkeren afräknes skulle, Vthan tilbiude sigh heller wela vthgiöre i Tijendh af huar tunna Sädh, som the vthså, Sex Kappar Sädh, i den staden dee tilförende hafwa gifwit ahlenast tree Kappar för huar tunna vthsädhe. Så lathe wij thet oss wäll behage och förthenskuldh befale, at thu her efter inthet räckner sädhen på åkeren, vthan allenest fordrar af them för huar tunna dee vthså Sex Wacker i Tijendh, efther som the sielfwe begärt hafwe. Du skall och efther denne tijdh optaga af dem tijendh så wäl af Erther och Böner som af annor vthsädhe.

Til thet andra, gifwer du tilkenne, at Borgerskapet i Åbo icke wele vthgöra Tijendh af deres Åkrar, som the vnder Staden bruke. Så är der på wårt Suar, att dee inthet meere skole ware derföre frij ähn andre wåre Vndersåther; Ty thee äre så wäl skyldige efter Gudz befalningh att göre Tijende som dee, som på Landzbygden boo. Du skall förthenskuldh fordra af them huadh Tijende, som dee efter denne åhrswäxt äre skyldige at vthgöre, så wäl som altidh här efter.

Till thet tridie. Skall thu igenkalla af then Prestenn Herr Mårthen i Halliko det vnderholdh, som han sigh tilluget hafwer, och ingalunda efter denne dagh honom något meere lefrere. Och der han något för detta åhr bekommit hafwer, då skall du det af honom igenfordra.

Til thet fierde och yttersta gifwer thu tilkenna, at Adelen ther i Finlandh opbäre af deres förlähninger dee

willwahrur, som wij hafwe gifwit tigh i Fullmacht at opbäre åhrligen till wårt behoff, huilcket wij dem ingalunda tilstädia wele, Vthan wele hafwa oss dem förbeholdne, och derföre sände digh åhn een annor Fullmacht och befale, att du opbär samme willwahrur efter then Ordningh wij hafwe digh medgifwe lathet, så wäl af the förlänthe som oförlänthe Skatter. Huilket wij digh till Suar opå dijn Skrifwelse icke hafwe welet förholle. Datum ut supra.

518. *Fullmacht för Oluf Torfasthson, Tijende Fougdhe i Finlandh, att opbäre Skinwahrur af Vndersåtherne. Af Stockholm then 13 Decembris Åhr etc. 1608.*

Riksregistr. fol. 547.

Wij Carl etc. Göre witterligit, att endoch wij tilförende hafwe gifwit wår tiänere och Tijende Fougdte i Norre Finlandh Oluf Tårfasthson fullmacht och befalningh åhrligen at opbäre af Vndersåtherne der i Finlandh af huar Skatt, så wäl Förlänthe som Oförlänthe, ett Räfskinn eller desse efterskrefne willwahrur, een Korsräff för etc. [se N:o 488 sid. 356]. Så förnimme wij doch likwäl, at sådant inthet efterkommet blifwer, Ty Adelen optager huar af sin Förlähningh samma wilwahrur, oahnseedt the wäll wette, at wij wele hafwa oss dem förbeholdne. Derföre hafwe wij honom ähnnu vthi Fullmacht och befalningh gifwit, att han åhrligen af huar Skat förlänthe som oförlänthe, som för:tt är, skall opbäre till wårtt behoff samma wilwahrur och sedhen dem vthi wår Skinn Cammer lefrere. Och huar så är, att någen Skatt inthet Räfskin eller andre sådane willwahrur thet åhret kan få, då skall then hafwa macht att kiöpa them och ingen annen vtaf sine näste granner, som flere fått hafwer, ähn som them vthgöre bör, så att taalet altidh blif-

wer tilfyllest medh Skinwahrurne efter Skatterne. Förbiude förthenskuldh her medh förbe:de Adell sampt alle andre, at de sigh efter denne dagh medh samme willwahrur icke befatte, så frampt de tenckie till att göre thett oss behager och wij icke blifwe förorsakede at tage meere för mindre. Der huar i sin stadh weet sigh efter rätte. Datum ut supra.

Stockholm den 13 December.

519. *Fullmakt för Jochim Henrik von Calen att vara häradshöfding i Hattula härad.*

Ifrån en afskrift i Kejserl. Senatens arkiv N:o 1705 f. 94.

Wij Carl den Nyionde etc. Giöre witterligit, att wij aff gunst och nåde så och för trogen tienst, som oss älskeligh Edele Wälbördig wår trotienare Jochim Henrich van Calen oss här till giordt och bewijst hafwer, Thet samme han yttermere här efter skall wara förplichtet att giöre och bewijse Oss, wår älskeligh käre Hussfru och lijfzarfwingar, så lenge han leffwer, Haffwe vndt och efterlatidt, som wij och nu medh thette wårt öpne breff vnne och efterlathe honom Häredzhöffdingedömet vthi Hattula Häredt i Findland. Och skall han som en owäld och rättwijs Häredzhöffdinge och Domare, så wäll medh the fattige som Rijke, så medh höge och låge, om alle saker och ärander, som för rätten komma vthi för:ne häredt, troligen ransake, rättwijsligen döme och åthskilie, aldeles och i alle måtto som Swerigis lagh medgiffwer och som han will för Gudh, Oss och huar ährlig man tryggeligen tillswars ware, efter som han sigh och ther opå rundt oss förplichtat haffwer. Deslijkes så skall han och sielf om åhret, när laga Tingz tijmar äre, sittia för rätta, så frampt han icke laga förfall hafwer, såsom är att han bliffwer brukat vdi Rijkzens tienst heller medh siuckdom beladd, och thå skall han vdi sijn stadh förordna Een

åhrligh beskedhelig och laghfaren Man, hwilken sijn Edh å laga ting giöre skall, Sammanlunda skall han åhrligen och i rättan tijdh lefwerere in vdi wårt Cantzelij en wiss och oförfalskadt Domboch, medh sitt och häredz Signete förseglat, på alle the saker, som heele åhret för lagh och rätte ransakadhe och dömde warda, och en Domboch i lijke måtto i Häredz kistan sampt medh den deel, som aff saakören opå häredz lott faller, förware låthe. När och så är att wij befale, thet han medh andre godhe Män, som häradz rätten hafwa, skall wara opå någen tijdh tilgiörendes widh Hoffwet att förhöra, åthskilie och döme the saker, som ther kunna förefalla, så skall han lathe sigh ther till wälwilligh befinna. Och the dager, som rättgånger hållas, skall han medh the andre, som skola till rätte sittia, alle saker efter sitt bedsta samwet skådha, ransake och efter Swerigis beskreffwen lagh och laga stadgar optage, döme och åthskilie. För thette sitt omak skall han bekomme aff hwar man vthi för:ne häredt åhrligen ------ öre Peninger och skall therföre ingen ware frij anten hofman, knecht heller bonde, Torpare, så wäll som halfwe och heele besittne. Hwarföre biude wij ider trogne Vndersåter, som vthi för:ne Hattula häredt byggie och boo, att i anname och bekänne förb:te Jochim Henrich för ider rätte Häredzhöffdinge, vthgiörendes honum i rättan tijdh godwilligen, hwadh i honom efter Swerigis lagh, Rijkzens Recesser och andre wåre Ordninger skyllige och plichtige äre. Wij hafwe och nådigest efterlatidt honom all then behållen Tijionde Spannemåll, som åhrligen vthi Loiå kyrckie herberge i Findland falle kan, Doch vndantagendes hwad som kyrckan till wijn och oblater och Presten till wederlagh ther aff tilförende efterlåtit är. Der wåre Stotthållare, Camereraren och Tijionde Fougdte vthi Findland, så wäll som Vndersåterna thersammestädz måge wethe sigh efter rätte. Aff Stockholm then 13 Decembris Åhr 1608.

520. *Fullmacht för Thomas Hansson att ware Ränthemestere vthi Finlandh, Af Stockholm then 14 Decembris 1608.*

Riksregistr. fol. v. 548.

Wij Carl etc. Giöre witterligit, att wij hafwe vthskicket denne wår troo tiänere och Finske Ränthemestere Thommas Hansson hedhen ifrån och ått Finlandh och honom i befalningh gifwit, at han skall hafwe medh all Penninge opbördh öfwer heele landet at bestelle, han och ingen annen, Och skall det icke så gå till som her till skeedt är, att Fougdterne hafwe lefreredt och ahnwendt dem efter Cammerrådz och Ståthollernes Zedler, huart the hafwe welet, och när wij hafwe gifwit wåre Inwisningzbreff till Fougdterne så hafwe de och vnderstundom gifwit något derpå och understundom inthet, så att man aldrigh hafwer kunnet få der någen richtigh beskedh om; Så wele wij nu sådant her effter inthet lijdhe, Vthan här medh alfwarligen och Strängeligen wedh högste onådher och lifz straff wele alle Fougdther öfwer heele Finlandh befalet och budit hafwe, att the inge• annorstädes, huadh peninge opbördh de huar i sin befalningh hafwe, skole lefrere eller ahnwände, vthan uthi wår Ränthe Cammer uthi Åbo wår Renthemestere Tommas Hansson tilhanda, och han skall sedan deele dem vth efther wåre Bref och Jnwisninger, som wij honom der om lathe tilskrifwe, och sedhen göre oss der åhrligh Räkenskap före ifrå Johannis och till Johannis. Huilken Fougdte som här emot gör och vnderstår sigh att lefrere någre Peninge opbördh ahnenstädes, han skall blifwa straffadt vthan alle rådher. Wår Cammererere Pedher Nilsson, som där nu är medh annen landzens opbördh till att bestelle, [skall] och altidh lickwäl drifwe opå, att peningerne måtte i rättan tijdh och time blifwe in i Ränthe Cammeren lefrerede. Och skall sedhen för:te Thommas Hansson hafwe det i acht, att när han sänder Peninger vthöfwer till Liflandh, att han då sänder i

Stoore Summor och icke så plåckewijs, som här till skedt är, Nempligen då Sexhundrede, då Ettusendh, då Tutusendh daler öffuer, Vthan han skall sende dett medh Store Summor uthöfwer, at det bådhe något kan förslå och elliest icke behöfwes lathe drage så ofte der emellan. Dette bådhe han och Fougdterne skole sigh efterrätta, så frampt the wår högste onådher och straff wele vndwijke. Datum ut supra.

521. *Till Carl Gilliusson Tijende Fougdte vthi Österbothn om Prästernes vnderholdh der i Österbotn. Datum Stockholm then 14 Decemb. 1608.*

Riksregistr. fol. v 550.

Carl etc. Wij förnimme Karl Gilliusson, at Presterne ther i Österbotn hafwa en part för stort vnderholdh och der emot ringa beswähringh och gästningh om åhret af wåre tiänere. Och åther en part, som hafwe små Giäldh, hafwa åther altförlithet vnderholdh, at de sigh icke wäl der medh behielpa kunne. Derföre hafwe wij här lathet göre en Ordningh, den wij vnderskrifwit hafwe och digh her innelycht tilskicke. Och befale at du lather dem åhrligen bekomma så mycket, som vthi samma ordningh för huar och en ahntecknedt står. Der rätte digh efter. Datum ut supra.

522. *Memorial och Vnderwissning huadh wår troo tiänere och Secreterere Erich Elfsson på Ålandh och vdi Finlandh bestelle skall. Actum Stockholm then 15 Decembris Åhr etc. 1608.*

Riksregistr. fol. 553.

Först, Skall han tilseije Jören Boije till Giännes, Tönne Jörensson, Arfwedh Tönnesson och Otte Mörner, att the rätte sigh fulkomligen efter then wår vnder-

skrefne Jnstruction, wij hafwe gifwit honom medh sigh, och der ifrån ingalunda trädhe heller wijke, medh mindre de få annen beskedh ifrån oss.

Till thet andre. Skall han optage bådhe på Ålandh och i Finland af alle the Fougdter ther äre, inge vndantagendes, alle the peninger han kan komme tilwäge, oahnseedt af huadh opbördh det är, dem han sedhen medh sampt the peninger, som han hafwer medh sigh här ifrån, Såsom och the Tije tusendh daler, som wår Cammererere Pedher Nilsson hafwer hoos sigh i Åbo, skall bruke till att gifwe det krigzfolk, som ther i Finlandh opmanes skall ått Wiborgh, efter then ordningh som ther på giordh är och han hafwer medh sigh, Nempligen på Ettusendh Femhundrede man till Häst och Ettusendh Femhundrede man till foot. Han skall och elliesth sende en Summe Penninger öfwer ått Liflandh till det Krigzfolk der äre, doch icke för ähn han förstb skrifwer Jesper Matsson till, till att förnimme, om the (huar Dynemynde hafwer någen ahnfechtningh) wele ryckie i marken och vndsettie thet, heller och huar legenhethen thet annars krafde och the fhå budh ifrå wåre trogne Män Jören Boije till Gännes, Tönne Jörensson, Arfwedh Tönnesson och Otte Mörner, at the skole ryckie op anthen till Narfwen, Dorpt heller huart saken fordrede, at the då wele ware wederreedhe och godwilligen lathe sigh bruke. Får Erich Elfsson then beskedh tilbaker, att the det göre wele, då skall han sände dem till Fem eller Sex tusendh daler öfwer, Äre och de tijie tusendh daler, som Pedher Nilsson hafwer hoos sigh, öfwersende för än Erich Elfsson kommer dijt, då skall Erich Elfsson skrifwe Jesper Matsson och Adam Skraffer till, att the medh samma peninger, så wäl som det kläde, som öfwerblef wedh Dynemynde och dijt till Räfle fördes, göre folket som ther är willigt medh, Så att Jesper Matsson, huar inge Fiender wore ther i landet förhanden, kunne

komma op till Sexhundrede häster heller flere, huar lägenhethen sigh så medgåfwe, och begifwe sigh ther medh ått Narfwen och möthe der thett andre wårt krigzfolk, som ifrå Finland kommer, och sedhan retta sigh efter den Jnstruction wij hafwe lathet Jören Boije, Tönne Jörensson, Arfwedh Tönnesson och Otte Mörner föreställe. Så skall och Erich Elfsson medh det samme sende Rassmus Tolsson vthöfwer ått Räfle, som wisth förfahr huad der höres aff Fienden och om det är säkert att komma in på Dynemynde, kommer Rassmus Tolsson tilbaker och berätter, att thet är säkert att komme till Dynemynde, då skall Erich Elfsson sende honom annen gången öfwer med Fem eller Sextusendh daler till att före in på Dynemynde och gifwe det folk, som der inne är, så wäl som och deele på the Ryttere, som i Pernou inne äre, Men får han de kunskaper, att det icke är säkert, då skall han och icke sende någre Peninger dijt öffwer.

Til thet tridie, Skall Erich Elfsson lathe tilseije Jören Boije, Tönne Jörensson, Arfwedh Tönnesson och Otte Mörner, att the skole lathe komme till Femhundrede Finske Rytere, som inge häster hafwe, till Liflandh, huilke der skole brukes i winther på Befestningarne, Femptije på Salis, Tuhundredt Femptije på Pernou och Tuhündret på Narfwen.

Till thet Fierde, [alldeles likalydande med föregående punkt, hvarföre den i Registr. äfwen är öfwerkorsad].

Till thet Fempte, Så skole the och tage medh sigh i Finland till Femhundrade Skijkarler medh theres Skijdher, så frampt de elliesth see, at Winthren sigh så ställer, att the kunne brukes.

Till thet Siätte, Skole dhe handle medh Städerne, at the för godh betalningh opläthe oss så månge peninger af hwar Stadh till samme Krigzfolckz opfordring,

som vthi wår vnderschrifne ordning warder förmältt, och skole de straxtt gifwe dem Jnwisninger till de Fougdter, som och förmälltt warder vthj Ordningen, att de betale dem theres Penninger igen.

Till dett Siuende. Skole de see till om mögeligitt ähr, att de kunne komme den Fetalie, som i Hittis ligger på Sanchte Jören, in·i Reffle, Så att de, hwar wintheren icke knepte till, läggie henne på mindre Faarkoster, Skuthor och Pråmer och komme henne öfwer med till Räfle.

Till thet Ottonde, Skole the lathe hempte till Åbo och sedhen sende hijt till att göre deres Räkenskaper ifrå Johannis 1607 och in till Johannis 1608 desse efterskrefne Fougdter medh deres Skrifwere, Michill Jörensson öfwer Masko heredt, Jören Erichsson öfwer Wemo heredt, Jacob Erichsson för Pijke heredt, Anders Doom för Rassborgs Lähn, Michil Larsson för Borgo Lähn, Simon Olofsson för Kymenegårdz Lähn, Michil Andersson för Lille Safwelax, Matz Håkensson för Nidre Sategunden, Simon Eskilsson för Hattula härede, Så och the Fyre Landzfougdter i Wiborgs Lähn äre, medh Wiborgs Slåtz Fougdhe, Slåtzskrifwere och Tollenär, Jtem Åbo, Raumo, Biörneborgz, Borgo och Helsingfors Tollnärer, och så lage at de äre her medh allerförste.

Till thet Nijonde, Skall och Erich Elfsson af de peninger han lather opbäre der i Finland lefrere wår Öfwerste öfwer Fransoserne Jacob Delagardi till Ettusendh daler, Och der så wore, det Gudh förbiude, at för:te Jacob Delagardi någen Siukdom i wägen kunne hände, då skall han tilseije Efwert Horn, att han skall föllie Fransoserne till Wiborgh och seden, huar så är de fhå beskedh ifrån oss att drage widere, att han och är dem widere föliachtigh, så långdt som the blifwe beskedde.

Till thet Tijonde, Skall han tilseije Ståthollereu Otte Mörner och Cammereraren Pedher Nilsson, at the

skole lathe Fougdterne vthi Raszborgz Lähn och Haliko herede af deres Befalninger kiöre fram en hoop timber i winther till Hangeudh och der lathe medh förste Wåhredagh oprätte till Fyre eller Fem Stugur, dem wäl täckie och lathe mure Skorstener vthi, Så att när en part Siuke och Lamme komme ifrå Lifland om Sidhösten och komme der i landh, att de då der kunne wederquickies och komme sigh före igen. Der till wij och wele, när som Stugurne äre bygde, förordne en Gestgifwere eller Krögere, som der skall boo, den wij sielfwe wele löne, som skall hafwe maat och öel i förrådh för de Siuke, som der i landh komme. Och der till skole för:te Fougdter uthi Rassborgz lähn och Haliko heredhe lathe komme så myckin Spannemål och andre Fetalie partzeler, som vthi wår medfölliende vnderskrefne ordningh äre förmälte, som der till skall brukes att vnderholle dhe Siuke och Förlammede, som om hösten dijt kunne lände, när de ifrå Lifland sigh hijt öfwer begifwe, att dhe der måge quickes widh och komme sigh före igen. Sammeledes skall och Erich Elfsson tilseije wår Befalningsman på Åhland Jören Wulfzdorp, att han vthi Spetals Sundh i Åhlandz Skäär skall göre thett samme och lathe der opbyggie Stugur och lathe och der till komme Spannemål och andre Fetalie partzeler, efter som ordningen förmähler.

Till thet Eloffte. Skall Erich Elfsson, så snart han kommer öfwer till Finland, skrifwe oss tilbake och lathe oss wette, huadh Ryttere och knechter der äre vthi Landett, som ifrå Lifland hemkompne äre, och huad Ryttere och knechter der hafwe warett hemme i Landet för, som i Sommers inthet hafwe waret öfwer till Lifland, Han skall och skrifwe Jesper Masson till, att han lather honom wette, huadh Ryttere och knechter der äre i Lifland quare på huar Befestningh för sigh, och när han får be-

skedh der om tilbake, skall han och skrifwe oss till der om medh.

Till thet tolffte, Skall han medh Jören Boije, Tönne Jörensson, Otte Mörner och Pedher Nilsson skrifwe Fougdterne till der i Landzändenn, att the skole optage huar af sin befalningh hoos Almogen, Borgerskapet, Präster och Ländzmän så månge godhe och duglige häster de kunne få och betale dem af åhrlige ränthan. Såsom och optage och opköpe alle the Sadler, betsel och tygh de kunne der få.

Till thet trättonde, Skall och Erich Elfsson tage der på Åhland så månge Sadler, som der kunne ware giorde, ther the Salmakerne the boo, Såsom och seije Wulfstorp, att han kiöper op alle the Sadler och Betsel han der kann bekomme.

523. *Memorial för wår tro tiännere och Secreterere Erich Elfssonn, huar efter han sigh widere vthi Finland rätte skall. Actum Stockholm then 15 Decembris Åhr etc. 1608.*

Riksregistr. fol. v. 554.

Först skall han tale medh then Ryske Marskalken Simon Wasiliwitz Golowin, som nu är i Åbo, och fråge honom huad honom tycker om thet breff, som Ståthollerenn på Nötheborgh Michill Glebowitz Solikou hafwer skrifwit wår Ståthollere oppå Wijborgh Arfwedh Tönnesson till, om han tror att thet skall så wara sant, att the på Nötheborgh skole hafwa gifwit sigh vnder Dimetri, heller och om samma breeff icke skall wara af them, som hålla medh Dimetri, vthskrifwit i thenn Nötheborgiske Behollarens nampn, ther medh the meene att hindre, att wårt folk icke skall komma Wasili Jwanowitz till hielp, eller huad honom ther om tyckes, och medh thet samme skall fråges honom, om han icke will sende några af sitt

medhföllie in i Ryssland till Beholleren på Store Nougården till att kungiöre honom, att wår Krigzmacht är förhanden, på thet han måtte få wist wette, om then Nötheborgeske Beholleren holler medh Wasili Jwanowitz Suski eller han är fallen till Demetri. Och ther Nötheborgh wore af Wasili Jwanowitz fallet och man elliesth hadhe wisse kunskaper, att Wasili Jwanowitz hadhe ähn Muskouen och store Nougården inne, då skole dhe och seije för:de Golowin, att han medh samma sin Posth lather beholleren på Nougården Michil Jwanowitz Suski förstå, att han medh så månge Baijorer och så mycket Krigzfolk han mästh kan komme tillwäge, som ähn holle medh honom och hans Storfurste Wasili Jwanowitz, begifwe sig till Gräntzen till att möthe wårt folk, att man sedhen kan ryckie dijt, der bästh och försth göres af nödhen. Så skall och Erich Elfsson medh wåre godhe män, som i Jnstructionen warde förb:te, fråge honom så på en försöken, sedhen han hafwer läsitt thet brefwet, som Beholleren på Nötheborgh Michil Glebowitz Soltikou hafwer skrifwit till Arfwedh Tönnesson, om han thör sielf drage till Nötheborgh att tale medh Woiwoden, aldenstund man förnimmer, att the äre godhe wänner tilhope, Så och att man kan få förnimme huadh han ther till suarer, och ther på skole the skrifwe oss beskedh strax tilbaker ifrå Åbo, huadh han till alt thette suarer. Och skole the hafwe gran acht om samme Rysser, att icke en af them slipper sin koos, widh lijfstraff tilgiörendes, för ähn the få beskedh ifrån oss.

524. *Instruction och vnderwisningh ther efter then Stormechtige Högborne Furstes och Herres, Her Carl then Nijondes, Sueriges etc. Konungs willie och befalningh är, at H. K. M:tz tiänere Edle och Wälbördige Jacob de Lagardi skall sigh rätte och*

förholle opå thet Togh, som honom är befalet at företage in i Ryssland. Actum Stockholm then 28 Decembris åhr etc. 1608.

Riksregistr. fol. 578.

Först Skall han, så snart han kommer till Finland, opfordre alt thet krigzfolck, som ther i Finland är, then ene medh then andre, bådhe Adel, Ryttere och Knechter, Jnlendske och Vtlendske, och ther medh begifwe sigh ått Wiborgh. Och ther så är at någen finnes, som sigh vndan thette Togh löner och icke will drage medh fort, då skall han icke allenest lathe wederkännes huad godz, Förlähningh och vnderhold som han af oss och Cronon hafwer, vthan ther ofwan opå lathe straffe honom till Lifwet, vthan alle nådher, Och skall han till at göre folcket willigt medh tage af the peninger och klädhe, som Erich Elfsson medh sigh hafwer, såsom och vtaf opbörden ther i landet, ther om han skall tale medh Ståthollerne och Cammerererenn, Och opå det at han till Folck kan blifwe deste starkere, så skall han af Stoore och Lille Safwelax Såsom och Wiborgs Lähn tage några hundrede Skide kahrar medh sigh, huilcke han ther lätteligen kan bekomme, meden alle ther boo kunne löpe på Skijdher.

Till thet andre, Så skall han taga the Ryske Sendebuden, som ther i Finlandh äre, medh sigh ått Wiborgh och hafwa grann acht opå them, at the icke sticke sigh sin koos eller få sende någen Påst ifrå sigh, medh mindre thet skeer medh hans wetskap. Och skall han tale medh them och förnimme, huadh theres meningh är, huru sakerne skulle best företages, såsom och fråge dem, om the tro opå, at när folcket kommer in i Ryssland, at Rysserne, som hafwe fallet Storfursten Wasili Jwanowitz Suski ifrå, skole åther slå sigh till honom igen, och huru såsom them synes, at man skall bequemligesth få budh till Nougården och komme Michael Suski till

vndsettningh, om Nötheborgh och Kexholm är sin koos, som kunskaperne lydhe, och huilke the wette uthi Ryss-landh ware, som holle medh Storfursten och man kan hafwe något förtroende till. Och efter Michael Suski haf-wer uthi Nougården lathet sigh höre emot Måns Mårthens-son, at han icke obenägen wore at opdrage H. K. M:t Kexholm och sagdt till för:te Måns Mårthensson, at han hadhe gifwit sine Sändebudh i befalningh ther om at be-stelle. Så skall Jacob De Lagardi fråge the Ryske vth-skickede, huadh befalningh som the ther om hafwe och på huad sätt sådant skulle tilgå; Och der Jacob De La-gardi förmener sigh igenom samme Ryske vtskickede kan något prachtick antingen emot Befestninger eller och till at beweeke någre flere Rysser hijt på denne sijdhen, då skall han thet inthet försumme.

Till thet tridie, När Jacob De lagardi hafwer nu ther om beståldt och Folcket är uthi Wiborgh församblet och han förnimmer, at Wasili Jwanowitz Suski är ähnnu wedh macht och hafwer Muskow och Nougården inne, såsom tilförende, då skall han taga ifrå Wiborghs Befestningh Sex Felt stycker sampt Bösseskytter, Kruut, Lodh och annet, huad som ther till hörer, och sedhen medh Folcket, som ther församblet är, rycke fort in i Ryssland och tage sitt togh först ådt Kexholm och sedhen till Nöthe-borgh. Och skall han, så snart han är i ahntoget, sende ihn i Ryssland för sigh bådhe till Kexholm, Nötheborgh, Nougården, Coporien, Jama, Jwanogorodh och the andre Slåtzlähn the öpne breeff, som H. K. M:t hafwer lathet skrifwe the Ryske Ständerne till, och laghe så, at the kunne blifwe om Rysserne vthspridde. Han skall och skrifwe dem till, som opå Kexholm och Nötheborgh äre, och lathe them wette, att alle Ständer uthi Ryssland, både Metropolither, Erchiebisper, Jgumeni från hele för-samblingen, Baijorer, Woiwoder, Dijaker, Duåraner, Bai-jore Sönner osh Kiöpmän hafwe skrifwit Hans Stormech-

tige Konungh i Swerige till och begeret, at Hans Stormechtigheet will komme them till hielp emot theres Fiender, Huarföre och Hans Stormechtige Konungh nu hafwer af sin stoore barmhertigheet sendt honom in i Ryssland medh ett ahntaal krigzfolck, at han skall komme then Ryske Nationen till vnsetningh, at the Påler och Littower icke skole få göre them till theres träler och få vtrothe theres gamble Grekeske Religion. Huarföre ther the nu wele göre medh honom Ett och hielpe at förlosse sigh sielfwe vtaf the Pålers och Littowers Tyrannij och komme det Ryske Herredömet vthi sinn förre frijheet igen och icke lathe sättie sigh öfwer hufwudet till Storfurste huar och en Śtratnick, som the Påler och Littower behager, vthan holle sigh till theres rätte Storfurste Wasili Jwanowitz Suski, Då hafwer han i befalningh, at han skall komme them till vndsättningh emot theres Fiender. Men huar the icke wele öfwergifwe the Påler och Littower, som ther i Ryssland äre, och hielpe till at slå halsen sönder på dem och skaffe dem af wägen och holle sigh in till Wasili Jwanowitz Suski, som är theres rätte Storfurste, då will han hemsökie them medh mordh och brandh och icke skone barnet i waggan. Och skall han lathe them wette, at störste krigzmachten kommer ähnnu epter och äre i ahntoget, och skole the så holle huus medh them, at man skall wette seije der af, så lenge Ryssland står. Opå sådant sätt eller något annet bättre, som tidhen och tilfället kan medgifwe, skall Jacob Pontusson beflithe sigh at beweke Rysserne, at the slå sigh till Storfursten Wasili Jwanowitz igen. Och ther han kan nu medh thet fiskefånget blifwe någen Befästningh ther i Ryssland mechtigh, då skall han der vthinnan göre sin flijt och then strax medh gått folck besättie och seije, at thet skeer alt Storfursten Wasili Jwanowitz tilgodhe. Men ther så är, at Rysserne icke wele betenckie sigh i saken och slå sigh till Jwan Wa-

siliwitz [sic!] Suski igen, då skall han, efter som Rysserne sielfwe hafwe gifwit ther förloff och tilstånd till, lathe krigzfolcket tage till uthi the lähn, som [från] Storfursten affalne äre, huadh the öfwerkomme.

Till thet Fierde, När han nu således hafwer försöcht sin lycka för Kexholm och Nötheborgh, då skall han rycke medh Folcket fort till Nougården, Michael Suski till vndsettningh, Men widere skall han inthet draghe, vthan ther af honom begäret blifwer, at han skall begifwe sigh till Muskow, då skall han suare, at han hafwer thet af sin Stormechtigeste Konungh icke i befalningh, Vthan ther han skall någorstädes widere drage, då måste der om först handles medh hans Stormechtige Konungh.

Till thett Fempte, Så skall Jacob Pontusson, för ähn han rycker op ifrå Wiborgh, sände en Posth till Lifland och lathe Jesper Masson wette, huad honom lidher, på det han kan wette sine saker medh det Liflendske folcket der efter rätte.

Till thet Siette, Men huar så är, at Jacob De Lagardi får wisse kunskaper, at Muskow och Nougården äre medh sin koos och Pålacken hafwer fått heele Landet ihn, Och Wasili Jwanowitz Suski och Michael Suski äre inthet meer förhanden. Då skall han ther om strax lathe oss wette och i medler tijdh han bekommer af oss beskedh, skall han medh Folcket blifwe wedh Wiborgh stille liggendes och ingelunda rycke ther ifrå eller lathe folcket drage ifrå huar andre.

525. *Fullmacht för Jacob Pontusson De Lagardi att wara F. N:des Hertigh Göstaff Adolfs öfwerste Leutenampt öfwer alt thet krigzfolck nu uthi Finland är. Af Stockholm then 28 Decembris Åhr etc. 1608.*

Riksregistr. fol. v. 579.

Wij Carl etc. Giöre witterligit, at wij hafwe satt och förordnedt Oss elskeligh Edle, Wälbördigh och Man-

hafftigh Jacob De Lagardi till wår kiäre Sons Hertigh Göstaff Adolphs General Leutenampt vtöfwer alt thet folck, bådhe inlendske och vthlendske, Ryttere och knechter, som uthi Finland äre, och ther bredhewedh gifwit honom i befalningh, att han utöfwer Labadijs, Butins, Bresiles, Jacob Stuuartz och Martin Flemmingz Ryttere, Såsom och Jacob Carbels, in till dess Reges kommer medh thet andre folcket i marken, skall ware Coronel och Öfwerste; Ther till wij hafwe gifwit honom tilstånd och fulle macht, at han må ahntaga och bestella ett Compagni Suenske och Finske Ryttere, efter som then Bestelningh, wij honom ther opå i sönderhet gifwit hafwe, widere vthwijser. Och skall han strax begifwe sigh till Finland, och opmahne alt thet folck, som ther i Landzänden är, bådhe Jnlendske och Vtlendske, Ryttere och Knechter, och stempne dem allesammans till Wiborgh, dijt han och sigh sielf medh them begifwe skall, Och när han kommer medh Folcket till Wiborgh, så skall han rätte sigh efter then Jnstruction, som wij honom hafwe gifwit. Han skall och ibland Folcket holle godh ordningh och disciplin, them öfwe, bruke och vnderwise uthi alle loflige Krigzsaker och för all tingh hafwa ther opå acht, at the holle theres hester, Bysser och Werier wedh macht och ferdige och förskaffe sigh sådane hester och Wärier, at the kunne göre oss och Rijket för wår Besoldningh någen tiänst. Ther och så är at någre finnes, som efter oprättede Regementhe, loflige krigzbruk, Rätt och Artiklar icke wele lefwe och thet göre, som Ehrligh Krigzman ägner och bör, då hafwe wij gifwit honom Fullkomligh macht the samme efter föregången Dom och ransakningh at straffe, Cassere och afdancke och tilsettie och ahntage andre i staden igen, som han kan förnimme at ware oss trogne och wij kunne ware tiente medh. Och efter honom allene icke möijeligit är en sådan hoop folck till at regere och före

i marken, medh mindre åhn hann bekommer sigh någre till hielp, som han uthi the förnembste Embether, som till ett sådant krigz Regemennthe hörer, kan bruke: Huarföre hafwe wij förordnedt honom till hielp och bijstånd Oss elskeligh, Edle, Wälbördige och Manhaftige Tönne Jörensson till Högzgårdh, Axell Kurck till Annola, Anders Boije till Tycke och Efwert Horn, att the skole ware honom icke allenest i marcken följachtige, Vthan och medh rådh och dådh biståndige. Wij hafwe och ther bredhe wedh gifwit honom tilstånd, at han må tage sigh någre flere tilhielp, the som han förnimmer vthi Krigzsaker någhen förfahrenheet hafwe, huilcke han kan bruke till Öfwerste Wachtmestere, Quartermestere och andre höghe Befähl, in till dess at heele Fältet kommer tilhope och the som uthi sådane Embether af oss äre bestälte, af huilcke en part äre i Lifland och sombblige här komne tilstädes, Befale fördenskuldh Krigzfolcket uthi Finland, så wäl Jnlendske som vthlendske, Ryttere som knechter, at the annamme och bekenne för:te Jacob De Lagardij för theres General Leutenampt uthi högb:te wår kiäre Sons Hertigh Gostaph Adolphs stadh och blifwe honom i marken fölgeachtige och bewise honom hörsamheet och lydno vthi alt thet han them opå wåre wägne, oss och Rijket till gagn och godhe, biudendes och befalendes warder. Der huar i sin stadh weet och skall sigh efter rätte. Datum ut supra.

526. Fullmacht för Nils Kijl at ware Skattmestere uthi Finlandh, Af Stockholm then 28 Decembris Åhr etc. 1608.

Riksregistr. fol. 584.

Wij Carl etc. Giöre witterligit, at ändoch wij hafwe uthi Finlandh tilsatt en wiss Ränthemestere, som all then peninge opbörd, som ther i landet faller, skulle hafwe

händer emellan och therföre göre oss reedhe och Räkenskap, och lathet wåre åtskillielige befalninger vthgå till wåre Fougdter, at the skulle lefrere honom alle the peninger, som the af Vndersåtherne opbäre, och icke göre ther opå några Vtgifter, så frampt the wille vndwijke wår onåde och tilbörlige straff. Men så förnimme wij doch dagligen af Räkenskaperne, at sådan wår Befalningh blifwer hoos Fougdterne inthet achtedt, vthan the tage och partere Ränthan, som them synes, vthan någen befalningh, så at wij icke wette huart hon tager wägen. Så på det at sådan oordningh och otroheet må en gångh blifwe afskaffet, så hafwe wij för gått ahnseedt, at en Skattmestere måtte och ther i Landzänden blifwe förordnedt, efter som här opå thenne sidhen skeet är, Och hafwe wij ther till satt och Fullmechtigh giordt oss elskeligh wår troo tiänere Edle och Wälbördigh Nils Kijl till Appelnäs. Och skall han under henderne hafwe all then peninge opbördh, som ther i Landzänden faller bådhe efter åhrlige Ränthen, hielpen, Tollen, Wexelen, Skiutzferdz peningerne och andre vthlagor. Huarföre skole wåre Fougdter, Tollenärer och andre, som någen peninge opbördh hafwe, then ingen annan lefrere än för:te Nils Kijl, huilcken them sedhen efter wåre Breef och befalninger och elliest icke skall vthgifwe. Och ther så är at Vndersåtherne icke hafwe rådh peninger at vthgiöre och wij bewilgie, at för peninger måge andre partzeler opbäres, som man kan wände uthi peninger, då skole samma partzeler och ingen annan lefereres uthi händer vthan Nils Kijl allene. Och skall honom inrymmes på Åbo Slådt wissa Camrer och rum, bådhe ther han kan hafwa Räntherijtt såsom och läggie the Partzeler vthi, som och ther för peningerne blifwe opborne, så adt the icke blandas iblandh annen ränthe och opbörd, som Ståtholleren, Cammerereren och Fougdterne bör suare till. Huarföre befale wij strängeligen och alfwarligen alle

wåre Ståthollere, Fougdter, Tullenährer och andre, att the all then peninge opbördh, som ther af Landet bör vthgå och Vndersåtherne skole vthgiöre, såsom och alle the partzeler, som för penningerne blifwe vthgiorde, lefrere ingen annan vthan för:te Nils Kijl vthi hender, Huar annorlunda skeer, dhå skall thet inthet blifwe bestådt, ehuadh quittentzier the och ther opå hafwe, vthan the skole blifwe som för annan tiufnat till Lifwet straffedhe. Så skall och Nils Kijl af the peninger, som honom blifwe in i wår Ränthe Cammer lefreredhe, icke thet ringeste vthgifwe, medh mindre han hafwer wår vthtryckelige befalningh och vnderskrefne breff ther opå. Och skall Ränthemesteren på alle the peninger, som inkomme och vthgifne blifwe, hålla klart Register och therföre göre reedhe och räkenskap. Der huar i sin stadh weet sigh effter rätte. Datum ut supra.

527. *Affkortningen för presterskapet i Åbo Stadh, efther som beuiliatt ähr hwar femthe T:ne, belöper för hwar i synnerheett.*

Ifrån en afskrift i „Olof Torfastsons räkenskap för tionden, som fallen är uti Södra Finland pro Anno 1608" N:o 1705 f. 93 uti Kejserl. Senat. arkiv.

Kyrckie heerden i Åbo är tildeltt effther Ordningen fem Lester, ther af afkårtes Een Lest, thet är 48 tonnor, Så är behollit 192 tonnor, Halffparthen af Nårfinland och then andre halfparthen aff Södrefinland, till att bekomma.

Scholemestaren är tilldeltt efther Ordningen 4 Lester, thet är 192 tonnor, ther aff afkårtes 38 $\frac{2}{5}$ tonnor, Så blifwer honom behållitt 153 $\frac{3}{5}$ tonnor. Till att bekomma halfparten aff Nårfinland och halfparten af Sathagunden.

Lectori Theologiae är tilldeeltt efther Ordningen 2 Lester, thet är 96 tonnor, Ther aff afkorthes 19 $\frac{1}{5}$ ton-

nor, Så blifwer honom behollitt $76\frac{4}{5}$ tonnor till att bekomma af Söderfinland.

Conrectori är tilldeeltt efther Ordningen — 2 Lester, thet är 96 tonnor, Ther aff afkorthes $19\frac{1}{5}$ tonnor, Så blifwer honom behollitt $76\frac{4}{5}$ tonnor till att bekomma aff Rasborgz lään.

Finske Capellanerne ähr tilldeeltt efther Ordningen 2 Lester, thet är 96 tonnor, Ther aff afkorthes $19\frac{1}{5}$ tonnor, Så blifwer them behollit $76\frac{4}{5}$ tonnor till att bekomma af Nårefinland.

Oeconomo är tilldeeltt efther Ordningen hallfannan Lest, thet är 78 tonnor, Ther af afkorthes $14\frac{2}{5}$ tonnor, Så blifwer honom behållit — $57\frac{3}{5}$ till att bekomma af Säxmäki härädt.

Summan på Presterskapets vnderhold wid Åbo Domkyrckio ähr efther Ordningen 792 tonnor, När mann afkorthar hwar femthe tonna, belöper afkortningen, efther som bewiliatt ähr, $158\frac{2}{5}$ tonnor, Så blifwer them behollitt vthi Een Summa till att bekomma Spanmåll $633\frac{3}{5}$ tonnor.

Otto Helmer von Mörnär.

Register.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I. J.

K.

M.

Q.

R.

S.

T.

U.

W.

Y.

Å.

Ä.

Ö.

Rättelser.

Sid.	18	noten		står:	Henrik	läs:	Arvid Henriksson
„	43	rad.	7	står:	göree dher	läs:	göre edher
„	56	„	2	„	tills att	„	tillsatt
„	63	„	6	„	protester epå	„	protestere på
„	65	„	34	„	em-	„	fem-
„	71	„	11	„	Kununga	„	Konunga
„	87	„	14	„	authen	„	anthen
„	88	„	26	„	Norrköping	„	Linköping
„	94	„	24	„	ill	„	till
„	110	„	22	„	Iluiwoma	„	Ilniwoma
„	„	„	25	„	uidre	„	nidre
„	112	„	6	„	Vsiskij	„	Vsiokij
„	125	„	3	„	wore	„	ware
„	127	„	9	„	hertigen	„	konungen
„	150	„	15	„	ja	„	så
„	187	„	29	„	stelte	„	stelter
„	188	„	34	„	rooheet	„	trooheet
„	204	„	19	„	negoticum	„	negotium

Sid. 316 rad. 5 bör heta: Til thet Andra. Hafwe wij och af gunst och nåde efterlåtit at Bårgmästare ther i Staden måge hafwa en Nyckel til Stadzens Portar och then andre wår Ståthållare.

Til thet Tredie. Så wele wij etc. (såsom texten innehåller under andra punkten).